

UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ

Colecția Personalități universitare bălțene

Gheorghe POPA

Biobibliografie

BĂLȚI, 2022

UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ

Colecția Personalități universitare bălțene

Gheorghe POPA

Biobibliografie

Ediția a 3-a,
revăzută și completată

Bălți, 2022

CZU 016:[378+80/81+929(478)]

G 40

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Gheorghe Popa : Biobibliografie / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică ; alcătuitor: Ana Nagherneac ; redactor responsabil/bibliografic: Lina Mihaluța. – Ed. a 3-a, rev. și compl. – Bălți : S. n., 2022 ([CEU US]). – 296 p. : fot., il. – (Colecția „Personalități universitare bălțene”, ISBN 978-9975-50-133-0).

100 ex.

ISBN 978-9975-50-294-8.

Alcătuitor:

Ana NAGHERNEAC

Redactor responsabil/bibliografie:

Lina MIHALUȚA

Design/copertă/machetare/tehnoeditare:

Silvia CIOBANU

©Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți,
str. Pușkin, 38, Bălți, MD 3121 Republica Moldova, tel/fax: (0231) 5 24 45,
e-mail: libruniv@usb.md,
Web: <http://libruniv.usb.md>.

ISBN 978-9975-50-294-8

S U M A R

Notă asupra ediției	7
Prolegomene lirico-epice (Nicolae LEAHU)	8
Argument pentru ediția a II-a (Ala SAINENCO)	14
I. Curriculum vitae	16
II. Evocări, mărturisiri, reconstituiri	30
Vlad FEDOZOVSKI. <i>Stipendiații leniniști: Gheorghe Popa</i>	30
Ala SAINENCO, Felicia CENUȘĂ. <i>Profesorul Gheorghe Popa sau Lingvistica știința cea mai ordonată</i>	31
Silviu BEREJAN. <i>Semicentenarul unui lingvist apreciat</i>	35
Iulius POPA. <i>Gheorghe Popa între calitate și cantități</i>	39
Zinaida TĂRÎȚĂ. <i>Afirmare prin flacăra cugetului</i>	42
Prietenii și colegii de la „Știința”. <i>În loc de titlu, pentru Gheorghe Popa</i>	43
Михаил МЕСТЕР. <i>Видный ученый, яркая личность, надежный наставник и друг</i>	45
Dumitru BATÎR, Tamara COTELEA, Virgil OLIMID. <i>Gheorghe Popa – doctor habilitat în filologie</i>	47
Михаил МЕСТЕР. <i>Профессор Георге Попа принимает поздравления</i>	48
Valentin JITARU. <i>Gheorghe Popa – al optulea rector al Universității bălțene.</i>	51
Maria ȘLEAHTIȚCHI. <i>Gheorghe Popa întruchipează schimbarea</i>	54
Galaction VEREBCEANU, Ala SAINENCO. <i>Profesorul, savantul și omul Gheorghe Popa la ceas aniversar</i>	55
Iulius POPA. <i>Rectorul Gheorghe Popa la 60 de ani sau dragă Ghiță!</i>	64
Anatol MORARU. <i>Un spirit educat să ducă lucrurile la bun sfârșit</i>	66
Elena UNGUREANU. <i>Filă de letopiseț – Gheorghe Popa de Bălți</i>	67
Adrian GHICOV. <i>Valoarea terapeutică a cuvântului</i>	68
Elena LACUSTA, Viorica POPA. <i>Gheorghe Popa: marea pasiune și micile iubiri</i>	70
Elena UNGUREANU. <i>Omul săptămânii: Gheorghe Popa</i>	71

Galaction VEREBCEANU. <i>Cuvînt de apreciere la zi aniversară (profesorul Gheorghe Popa, septuagenar)</i>	72
Gheorghe COLȚUN. <i>Profesorul sexagenar – Gheorghe Popa</i>	78
III. Bibliografie	79
A. Lucrări științifice și didactice; redactare și publicistică lingvistică	79
B. <i>Varia</i>	100
C. Referințe la publicațiile științifice	106
IV. Formarea cadrelor științifice	112
A. Coordonator al tezelor de doctor / doctor habilitat	112
B. Referent oficial al tezelor de doctor / doctor habilitat	113
V. Interviuuri (locutor sau interlocutor; în colaborare)	116
<i>Un gram de cunoștințe – un pud de muncă</i> (Consemnare: Ion GHEORGHE)	116
<i>Despre lingvistică, Heidegger, Clinton ș.a.</i> (În dialog cu Eugeniu Coșeriu)	117
„ <i>Am căutat să fac din lingvistică un fel de matematică</i> ” (În dialog cu Silviu BEREJAN)	119
„ <i>Nu se poate ca noaptea să dureze la nesfârșit</i> ” (Consemnare: Nadia GOGU)	129
„ <i>Știința este o formă de împărtășanie...</i> ” (În dialog cu Eugeniu COȘERIU)	135
« <i>Учебный год только начинается и у нас много планов...</i> » (Consemnare: Нелли Ункуцэ)	140
<i>Un ingredient al succesului particular: prestigiul instituției</i> (Consemnare: Ghenadie NICU, Angela BÎCU, Valentin BĂLAN)	144
« <i>Университет сегодня – крупная научная и учебная база</i> » (Consemnare: Н. ИВАНИЦКАЯ)	148
„ <i>Funcția, evident, mi-am asumat-o, tînjesc însă după munca științifică</i> ” (Consemnare: Tudor RUSU)	149
„ <i>Uimitor pentru un om din Estul Europei este că americanii cred ca într-un miracol... în supremația legii</i> ” (Consemnare: Ghenadie NICU, Marina TICHIE)	150
<i>Autonomie prin... întuneric. Rectorii vor independență, dar încă nu știu cum va arăta aceasta</i> (Consemnare: Ala COICA)	155

<i>Lingvistica nu e mai puțin ordonată și exactă decât științele „exacte”...</i> (Consemnare: Ghenadie NICU)	156
<i>Timpuri noi, abordări noi</i> (Consemnare: Natalia IVANIȚKAYA)	160
<i>„M-am străduit, în măsura posibilităților, să fac pur și simplu lingvistică”</i> (Consemnare: Elena UNGUREANU)	64
VI. Aprecieri	177
A. In extenso	177
Tamara PASCARU. <i>Dicționarul lui Gheorghe Popa sau Locuțiuni pentru zeci de mii de miști</i>	177
Grigore CANTEMIR. <i>O lucrare lexicografică de maximă importanță</i>	179
Ala SAINENCO. <i>Gheorghe Popa. Dicționar rus-român</i>	181
Stelian DUMISTRĂCEL. <i>„Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române”</i>	184
Dumitru IRIMIA. <i>Unele aprecieri asupra tezei de doctor „Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române”</i>	186
Lilia TRINCA. <i>O carte de certă valoare științifică</i>	188
Inga DRUȚĂ. <i>Gheorghe Popa. Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române</i>	190
Vasile BAHNARU. <i>Gheorghe Popa. Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române</i>	193
Zinaida TĂRÎȚĂ. <i>Un abord de recherche pluridimensionnel des locutions</i>	196
Aurelia BÎRSANU. <i>Însemnele stilului Gheorghe Popa</i>	198
Svetlana STANȚIERU. <i>Lexicograful Gheorghe Popa: între teoria și practica lexicografică</i>	205
B. In brevi	210
(Nicolae MĂTCAȘ, Eugen LUNGU, Eliza BOTEZATU, Maria ȘLEAHTIȚCHI, Silviu BEREJAN, Ion HADÂRCĂ, Elena UNGUREANU, Nicolae LEAHU, Viorica POPA, Dan MĂNUCĂ, Anatol CIOBANU, Lilia TRINCA, Vlad PRISĂCARU, Anatol CIOBANU, Anatol MORARU, Alexandru BUDIȘTEANU, Radu MOȚOC, Gheorghe DUCA, Cristina IRIMIA, Tudor RUSU, Gheorghe BACIU, Gheorghe CIOCANU, Stelian DUMISTRĂCEL, Vasile BAHNARU, Adrian RUSU, Zinaida TĂRÎȚĂ, Ala SAINENCO, Adela NOVAC, Valeriu CAPCELEA)	

VII. <i>Personalia</i>	222
VIII. Viața în imagini	231
IX. Indici auxiliari	
A. Nume	269
B. Titluri	279
C. Publicații în serie	294

Notă asupra ediției

Prezenta *Biobibliografie* face parte din colecția „Personalități universitare bălțene”, inițiată de Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți în anul 2003. Volumul de față este dedicat profesorului și omului de știință Gheorghe Popa, discipol al regretatului academician Silviu Berejan.

Materialele pentru ediția a 3-a a *Biobibliografiei* (prima ediție a apărut în anul 2004, a 2-a în 2012 și pot fi consultate pe <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/1371>) au fost selectate din Catalogul tradițional și electronic al Bibliotecii universitare; Catalogul Bibliotecii Științifice a Academiei de Științe a Moldovei; Lista lucrărilor științifice publicate și a titlurilor de protecție obținute de comunitatea științifică din Republica Moldova (2009-2022); Cronica presei din RSSM (1969-1998); Bibliografia Națională a Moldovei (1999-2022); Arhiva personală a profesorului Gheorghe Popa. Publicațiile în serie „Revistă de lingvistică și știință literară” (Chișinău), „Limba română” (Chișinău), „Intertext” (Chișinău), „Akademos” (Chișinău), „Dacia literară” (Iași), „Noua Revistă Filologică” (Bălți), „Semn” (Bălți) „Intercultural communications” (Tbilisi), „Žmogus ir žodis” (Vilnius) au fost consultate *de visu*.

Structura lucrării derivă din intenția de a reflecta cât mai amplu îndelungata și prodigioasa activitate a reductabilului universitar (apropo, Domnia sa are „viză de reședință” la Universitatea bălțeană de peste 52 de ani!). În mare, ediția de față reproduce materialele din edițiile precedente, cu precizarea că, în scopul menținerii unității și autenticității informației și a modalității de exprimare nu s-a recurs la retușări sau la eliminarea unor repetiții: pe alocuri aceste repetiții par supărătoare, dar nuanța iritantă a informației devine acceptabilă, dacă o raportăm la perioada când și unde a fost publicată. S-a intervenit doar în cazul recompartimentării materialelor, al greșelilor de tipar și al erorilor cronologice sau de altă natură. Aranjarea materialului în secțiunea *Bibliografie* respectă ordinea direct cronologică și alfabetică, în cadrul fiecărui an.

Descrierile bibliografice sînt întocmite în limba originală (cele apărute pînă la 1989 în limba română sînt transcrise din grafie chirilică în grafie latină) și respectă standardul interstatal GOST 7.1-03 „Înregistrarea bibliografică. Descrierea bibliografică. Cerințe generale și reguli de alcătuire”. Abrevierile sînt efectuate în corespundere cu standardul SM SR ISO 832:2005 „Informare și documentare. Descriere și referințe bibliografice. Reguli pentru abrevierea termenilor bibliografici”.

Indicii auxiliari de nume (inclusiv din text), de titluri și de publicații în serie facilitează utilizarea lucrării.

Biobibliografia este destinată filologilor, cadrelor didactice, studenților, masteranzilor, doctoranzilor, bibliotecarilor, precum și tuturor celor care vor să cunoască viața, activitatea și performanțele distinsului profesor și cercetător.

Prolegomene lirico-epice

MAGISTRUL

(I)

Nicolae LEAHU

Magistrul Gheorghe Popa

mi-a fost profesor, dar și decan,
cînd avea puțin sub/puțin peste 30 de ani
și (hiperbolizăm noi vreodată?)
arăta ca Apollo (cum și mai arată)
la costum și cravată.

Doamne, dar cît de terific mai sunau
în Aula Magna *semnificant* și *semnificat!*

Denotant... Și... Remarcă! Și... denotat!

Ah, cuvîntecele

(și... locuțiunile!) alea de căpătîi,
slobozite din lanțuri de Domnia Sa
ca să ne înhațe și să ne învețe minte
semasiologică în – pricepeți? –

anul întîi!

Angoasa aceea ne făcu să dormim
un semestru, spăimiți, cu Saussure
sub pernă și teancuri de formalști
și structuraliste alături sau de jur împrejur –
pe turcescul *iorgan* și slavonescul *ogheal!*
Ba și să ne trezim în vis, vorbind de la egal
la egal cu Baudouin... ăla, cu Ingarden,
Jakobson, Coșeriu, Berejan, Olofern
sau... (confund ceva?) poate și

Hua Guofeng...

Dejunînd (o, ceaiul triplu, cubulețul
de caș, felia de pîine cu papricaș!),
citam, cu gîndul la examen, îmbucături
din Ion Dumeniuk și Nicolae Mătcaș,
al căror manual ne intro- și extraducea
și ducea și ducea (sub ochii profesorului)
înspre Himalaya acelei științe de carte
lingvistică și – Doamne-Doamne! –

ce mai era...

Tînăr – spuneam – decanul și profesorul
lua studenții cu bomboana semiozei, cu binișorul,
dar îi și soma, surîzînd secolului, răspicat
să meargă la biblioteca noastră, blajină,
la librărie, Teatru și, uneori, la „drujină”
(o silnică – veselă însă – formă de voluntariat),
îmbumbînd, cît mai fercheșă, toga urbană
peste deghizatul – în orice ins – și
dulce-dulcele sat.

Iată așa își făcură unii rost de blugi și jobene,
fracuri, monocluri și alte accesorii pariziene;
de lexicoane, enciclopedii și *Scrieri alese*
într-un timp cînd juna comsomolie
gîndea cum să joace mai... fără regie
(și pe scurtătură) marile roluri de miri
și mirese.

Iată așa învățarăm pe ruptelea cărțile,
„pușculițele pedagogice” și toate caietele
din cămin, uitînd uneori, ca băieții și fetele,
că și Decanul (Rectorul, peste ani) e un Om,
care merită și-un cuvînt bun cît un pom,
cît Pomul epistemologiei a toate celea
de la Adam la hiperboreul *Gazprom*-ului
și al lejankăi, Emelea...

Arboroasa frumusețe, totuși, o am adus
la Serbare, cînd pe mări – cu o haraba literară,
cînd pe sus, peste zări – cu barza lui Niels
și scoarța zburătoare!
O plantăm solemn în *Codrii lingvisticii*
(acum!) *integrale*,
împodobind-o cu amintiri și imagini solare
despre Facultatea noastră de Litere –
Glorie Logosului! –
Nemuritoare!

(*Onomasticon*. Florești: Limes, 2022, pp. 79-81)

MAGISTRUL (II)

Așa cum prozodia își are constrângerile ei nemiloase (cf. poezia *Magistrul*), când dorești să exprimi și alte efuziuni sentimentale sau intelectuale, recursul la epic (și, când va mai fi să fie, peste un lustru, să zicem, și la... dramaturgie) devine ca și obligatoriu. Mai cu seamă dacă e vorba de același obiect *Gheorghe Popa* al creativelor noastre cercetări mai noi sau, baremi, al elegiacei laude scripturale de *aici și acum...*

Dar ce să mai spunem de necesitatea unei priviri analitice în ordinea experimentală îndrăgită de neamul meu literar-catedratic!

Cum se știe, orice june mai mult sau mai puțin stanpățit (la adânci tinereți ori la promițătoarele de rod cărunteți), deci, orice tînăr desprins de fusta înflorată a mamei și de zalele uniformei tătînești își ia într-o anumită zi inima-i albastră în dinți și, conform sfatului priceputei iepe folclorice sau al stresatei miorițe etnologice, coborînd uneltele militare ale înaintașilor din podul cel plin cu atîtea și atîtea minunății arhaice, sare sprinten în șa, dă pintoni vitejești și, mai închinîndu-se o dată de la înălțimea clipei istorice a pragului Casei, pornește cu privirea împăienjenită de lacrimi oriîncotro l-or duce ochii străjuiți de ochelarii năzdrăvanei Rosinante...

Cam așa se urni cîndva din loc și semnatarul însemnînd aici ceva, adică niște rînduri pline de vorbe ale oamenilor pe care, deocamdată, nu știa că-i va întîlni, chiar dacă fiecare, în felul său, va juca pentru el fie rolul ursului, îmblănit la repezeală și ieșind mormăind argotic de sub podul încercării liminare a harap-albilor, fie rolul spînului cel inventiv la porunci irezolvabile doar în imaginația sa, fie rolul fetei Împăratului Roș de supărarea de a-l înălța tocmai tu în demnitatea de socru, bunic sau chiar de administrator de cine știe ce filială, filatură... romanț, irmilic, rublă, levă, grivnă sau sfaņ.

Cum am ajuns la Bălți, voi povesti altă dată, cu-o vervă nu mai mică...

În ziua examenului de admitere (scris), a compunerii adică, spaima candidaților de acum patru decenii, la o oră cînd mi se întîmplase deja ceva mult mai important și decît examenul însuși (cf. tripticul liric *Celei mai*, din *Onomasticon*), neliniștit de notele pe care le-aș putea lua, de la... 5 la 3 și, mai ales, mai ales de la 2 la... 1, m-am întors peste cîteva ore la Facultatea de Litere Nemuritoare, însoțit de-un coleg de suferință și de-o consăteancă, sportivă de performanță și studentă a Facultății de Pedagogie și Psihologie... Dînd tîrcoale, liberale, havuzului din Curtea Institutului, urmărind o altă vreme păunul și păunița învîrtindu-se agitați unul împrejurul celuilalt în cușca lor de aur, situată pe locul micului scuar (de acum) dintre Cantină și Corpul 2, am făcut colțul Corpului 3, ancorînd într-un pavilion, așezat (iarăși, pe-atunci) cam în fața ușii din spate a aceluiași corp 3 cu intrarea

principală în construcție la acea comunistă oră. Și, așa cum era zi de vară și-nspre seară, am băut, pe rînd, apă cristalină și de la țîșnitoarea din preajma pavilionului, tot aruncînd priviri galeșe înspre o fereastră deschisă a sediului Comitetului comsomolist al Institutului, unde înțeleseserăm că s-ar fi aciuat membrii comisiei de verificare a compunerilor din acea zi de 1 august 1981, dar și de cruntă sesiune de admitere... Poate aflăm rezultatele, asta era ideea...

Stăturăm cît stăturăm posaci, spuserăm ce spuserăm asemenea cîntăreței chele și, cînd să ne luăm zborul din pavilion și să ne-ndreptăm spre *Ciobănaș*, *Miorița* sau măcar *Colțunaș* să cinăm și noi improvizînd din mersul buzunarelor, atunci se ivi și Personajul principal al episodului, coborînd scările în grabă, într-o cămașă deschisă (doar la culoare), arborînd un zîmbet vag unei idei (mai degrabă *saussour*-iene), care-i pulsa ca un nimb deasupra capului, luminînd puternic podoaba-i capilară cumva prea corect pieptănată.

L-am abordat fără preaviz, ca un gazetar neceremonios, cu educație rustică, după ce sportiva și consăteanca mă fulgeră scurt cu o mișcare de sprîncene, cunoscută doar mie. Mi se sugera că acesta ar fi Omul capabil să dezlege răspunsul la preafărîntata întrebare (*Da* au... *ba*?) din mințile noastre... Nu mai îmi amintesc expresia feței, dar... nu, Personajul principal al episodului nu deținea răspunsul izbăvitor: lucrările erau „în curs de verificare”, urmînd să fie „decodificate”, iar rezultatele – afișate abia (cum știam și noi, bineînțeles)... „mîine dimineață”... Oricum, am răsuflet ușurat. Din moment ce notele mai rămîneau zăvorîte în orizontul misterelor pînă a doua zi, mai aveam niște ore să fiu vesel și nevinovat. Ușor ca briza, Personajul dispăru în peisajul de castani din fața blocului cu ateliere al Facultății de Discipline Tehnice, dar după cîteva săptămîni reapăru, brusc, în vestea că ar fi fost uns în demnitatea de Decan al Filologiei și, de-aici încolo, multe vor fi, iar altele se vor și istorisi.

Decanul preda o materie deloc simplă, *Introducere în lingvistică*, și, în ochii noștri scînteind însetați de cine știe ce taine ale cunoașterii, părea însuși Sfîntul Gheorghe coborît între mireni să le comunice mesaje ezoterice. Oricît încerca să scoată pură din noi definiția limbii, noi, bobocii acelor zile, neapărat o încurcam/încîlceam undeva prin hățîșurile văzului sau ale urechii, lăsînd limba „dulcilor cazanii” în imprecizia gnoseologică în care crescuserăm. La fel de bine îmi amintesc și o oră de laborator, desfășurată într-o înghesuală cam mare, în chiar biroul decanului într-o zi de mare criză de spații didactice. Scriam o adnotare de cincizece rînduri la nu mai țîn minte ce lucrare și, oricît suceam și învîrteam cuvintele, întorcîndu-le cînd pe față și cînd pe dos, obțineam mereu un fel de acuarelă puternic decolorată. Profesorul mai explica o dată cum ar trebui să fie o adnotare... lămuritoare, noi ne năpusteam iarăși deasupra caietelor (de pe genunchi), dar pixurile noastre, inflexibile, scîrțiau ce scîrțiau, reeditînd isprava... neisprăvirii... Slavă Domnului că timpul curgea, iar soneria funcționa!

După cursul de „Gramatică istorică” și cel de „Analiză lingvistică a textului”, la „Lingvistica generală” deja, cam spre absolvire, desfăceam cu-n singur fonem cuvîntul în patru părți cardinale sau, Adela Novac și Viorica Ciocan, de-o pildă, chiar și în patruzeci și patru și, privind în adîncul lui, al Cuvîntului, ca într-o fîntînă, scoteam de acolo tot felul de lucruri în stare să-l încînte și pe profesor. Îmi amintesc bine chiar și o consultație dinainte de-un examen de licență, improvizată la umbra Stejarului, unde-am discutat ore și despre noile principii de organizare a articolelor lexicografice în volumul al II-lea al *Dicționarului explicativ al limbii moldovenești*, coordonat de Silviu Berejan, întîiul dicționar serios (cu excepția... glotonimului), procurat (de toți!) la insistența tînărului (și eficientului!) nostru Magistru Gheorghe Popa, la fel cum tot domnia sa lărgi bibliotecile noastre și cu *Opere-le* lui Eminescu (3 vol.), un *Dicționar de regionalisme* (în alte cîteva volume; coordonat, pare-se, de Rubin Udler) sau enciclopedia, triplu învolumată și ea, *Vreau să știu* (asta pentru că... „veți avea copii, dar... n-o să vă încurce nici vouă, la școală!”). Cum mai profețim și noi, astăzi, cu aceleași vorbe!

Cea mai mare spaimă (instructivă, educativă și, în general, formativă) de-o eventuală întîlnire cu Decanul nostru am trăit-o în toamna lui '82, cînd, aflîndu-mă la „muncă patriotică” la Fabrica de Conserve din Cămin, în Transnistria, în componența unui „detașament studentesc” de cîteva sute de viitori pedagogi, am dispărut pentru vreo 3 zile din „garnizoană” (cum procedau, de altfel, pe rînd, și alți studioși, fără a mai pune la curent Olimpul bicefal, întruchipat la acea oră de profesorii Mircea Ioniță și Leonid Ostrovari). La întoarcere în baracă, „dezertorul” află că absența sa fusese luată la condei și, mai mult, că ar fi fost... „exclus” din rîndurile studenților de treabă, ba și al tinerilor constructori ai comunismului. Oricum, verdictul era: „fără aprobarea decanului, n-ai cum reveni la... locul de muncă”, adică la tăbîrcirea unor lăzi de 25-40 de kilograme de legume sau fructe din coloanele de camioane așteptînd zi și noapte să fie descărcate. „Ai trei chiuluri, ziseră inclemenții olimpieni și... trebuie să te înfățișezi la judecata decanului, la Facultate, ca să se ia... măsurile cuvenite”. O sfeclisem. Între „măsurile cuvenite” fulguia și... exmatricularea, iar această perspectivă putea îngrozi pe oricine, mai ales dacă înțelegeai că necazul ar coincide extrem de nefericit cu perioada de recrutare la cătănie... Fără a-i invoca numele, Afganistanul începea să lungească vertiginos înspre mine cu toți munții săi înțesați de guri de foc...

O zi întreașă am ticluit discursul, care-ar putea să înmoaie inima decanului și să salveze viitorul literaturii naționale din ghearele de granit ale necunoscutului. Și, cu cît îl șlefuiam mai bine, făcîndu-l să sune aproape ca romanța „Și dacă...”, cu-atît îmi părea mai bicisnic...

A doua zi, luam prima cursă de Bălți și, după vreo trei ore de fum și praf de-un prozaism existențial cam înecăcios, salutăm iarăși sfîntul prag al Corpului 3 al Filologiei. Decanul era în birou, cu... Prorectorul, cum îmi spuse secretara decanatului, Yanina Antonovna, o poloneză trupeșă, cu un zămbet reliefat în

obrajii rumeni, care mă și luă imediat la întrebări: „ce mai fac ai noștri” etc. ... Sigur că tocmai acum nu-mi ardea mie de-o sesiune de întrebări și răspunsuri, dar, așa cum admiteam că Ocrotitoarea năpăstuiților ar putea pune și-un cuvânt bun, n-am neglijat conversația... Așa trecu o oră, după care se mai scurse încă una sau două și, pentru că Yanina Antonovna nu dădea niciun fel de semne de grabă, m-am lăsat și eu în voia așteptării, mai aruncînd cîte-un cuvînt speriat pe rugul conversației, care încet-încet căzu într-o moliciune anunțînd ora prînzului...

Într-un tîrziu, ușa biroului se deschise larg și din ea aproape țîșniră decanul și prorectorul Pavel Petrovici, un bărbat ușor cărunt, josuț, strigînd mereu prin curte după numeroșii săi subordonați din Sectorul gospodăresc. Privind oarecum peste vizitatorul care eram, decanul spuse din mers: „Yanina Antonovna, dacă mă caută cineva, revin după masă”. Și pași pe urmele prorectorului. Abia aici îmi veni să scot și eu vreun sunet: „Gheorghe Dimitrievici, tovarășul Ostrovari m-a trimis la Dumneavoastră, de la Camenca, să vă explic de ce am... trei chiuluri... și să-mi permiteți să mă întorc la locul de muncă”... „Trei... chiuluri?” – întrebă decanul. „Da, trei... chiuluri”, am reluat eu, accentuînd vorba lui Leonid Ostrovari... Un zîmbet indescifrabil luminează fața Decanului: „Du-te, măi, Leahu, de-aici cu tot cu... chiulurile tale...” „U n d e”, sării eu alarmat? „La Camenca, la Camenca...” – reverberă, ca un ecou, răspunsul decanului, iuțind pașii pe coridor.

Nu, nu puteam pleca fără actul de grațiere, dar Yanina Antonovna mă încredință că... decanatul va informa Camenca înaintea mea... Așa trecut-am prin urechile acului...

Nu mai narez cum m-a căftănit Rectorul Gheorghe Popa vel-vornic al *Litere-lor Nemuritoare*, în alt mileniu, pentru că am lungi aniversarea pragului patriarhal dincolo de puterea cititorilor noștri de a asimila ortografia mereu în schimbare. Mai bine amintim cîteva din importantele realizări ale rectoriei sale, una dintre cele mai eficiente din întreaga istorie a instituției: crearea unui sistem de remunerare în funcție de performanțe, ceea ce făcu să duduie Universitatea nu numai de nemulțumiți, dar și de rezultate: de la sute de publicații și mobilități internaționale la cîștigarea unui impresionant număr de proiecte de cercetare naționale și internaționale; crearea cadrului și finanțarea proiectelor interne de cercetare; reorganizarea facultăților și catedrelor. Dacă la zecile de evenimente științifice și culturale de anvergură mai adăugăm doar milionul de euro acumulat pe depozitele instituției la transmiterea mandatului către succesori (după ce debutase în funcție pe-un minus bugetar), chiar putem vorbi de o carieră remarcabilă de Profesor, încununată și cu o *rectorie* pe măsură. Cea mai bună mărturie în acest sens ar fi consultarea colecției revistei *Sintagmele*, care este nu numai o creație administrativă a domnului Rector Gheorghe Popa, dar și cea mai substanțială cronică a vieții Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți pentru anii 2010 – 2016.

Argument (pentru ediția a II-a)

În fața acestei *Biobibliografii*, gândul stăruie asupra ideii de tradiție pe care, necesar, încercăm să o edificăm profilînd continuități pe cei doi piloni care justifică efortul prezentului: istoria și perspectiva.

Într-o istorie de doar cîteva decenii, cum este cea a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, poți identifica o tradiție doar extinzînd căutările spre rădăcini mai vechi și mai viguroase. Domeniul conceptelor, printr-un efort susținut, este, din fericire, pasibil de extindere și amplificare și în alte spații decît cel în care s-a întemeiat. Prof. Gheorghe Popa este un nume prin care tradiția prinde contur cert la Universitatea bălțeană: Domnia sa este parte integrantă a acestei istorii de peste 50 de ani: mai întîi ca student, iar mai apoi ca universitar în diverse ipostaze – de cadru didactic, cercetător, manager.

Această carte este dovada unei pledoarii pentru o succesiune ce înscrie, pe linie lingvistică, nume care au edificat, deopotrivă, prin cercetare academică și activitate didactică: Silviu Berejan, Eliza Botezatu, Ion Evtuşenco, Ilarion Matcovschi etc.

Întru menținerea și perpetuarea acestei continuități, mai cu seamă prin mentorul său, acad. Silviu Berejan, și prin asumarea conceptelor gîndite în alte spații, prioritar ale prof. Eugeniu Coşeriu, dl Gheorghe Popa a conturat perspectiva constituirii unei școli la Bălți, indicînd posibilități, relevînd domenii de cercetare, identificînd repere, oferind modele. Iar modelele propuse de Domnia sa nu țin doar de epistemologie, ci și de moduri de a fi: detașat, nepărtinitor, dezinteresat, departe de sine și aproape de ceilalți. Exemplu de verticalitate, Gheorghe Popa a făcut onest doar două tipuri de politică: pe linia preocupărilor sale profesionale – politică lingvistică, iar pe linia firii sale – politică de „a fi pentru alții”.

Această lucrare mai este și temeiul unor posibilități de a face lingvistică într-un spațiu și într-un timp în care filologia, regretabil, nu este în vogă. Monografiile, dicționarele, articolele, recenziile Domniei sale sînt probe concludente ale reușitei de racordare la actualitatea lingvistică universală, de transferare și de adaptare a conceptelor la domenii concrete. În necesitatea unei continuități, mai important însă este că deschiderea pe care a avut-o Gheorghe Popa pentru întreaga lingvistică de calitate, indiferent de sorginte, a știut s-o impună celor asupra cărora a muncit din greu și continuu. Și nu doar despre deschiderea pentru lingvistică este vorba. Citîndu-l pe Eugeniu Coşeriu, Domnia sa afirma frecvent: nu se știe de care cunoștințe nu are nevoie un lingvist. Bibliografia cu numele Gheorghe Popa reliefează aria diverselor preocupări pe care le-a avut, constituind borne ale unui parcurs integrat.

Volumul mai este și dovada unei necesități de lingvistică. Omul este „casa limbii”, afirmă Gheorghe Popa, parafrazîndu-l pe Martin Heidegger, iar implicațiile pe care le are această afirmație sînt, în planul cunoașterii omului, directe: fiind

„atributul inalienabil al omului” (Gheorghe Popa), limba poate „spune” mai mult decât oricare alt fenomen despre el. Umanizarea cercetărilor ar însemna, aşadar, orientarea spre studiul limbii întâi de toate, determinînd, în viziunea domnului profesor, înţelegerea locului şi rolului „adevărat al limbajului printre celelalte activităţi ale omului”. În consecinţă, „lingvistica îşi va revendica dreptul de a ocupa un loc de cinste la «masa» ştiinţelor”.

Această *Biobibliografie* se vrea şi un omagiu adus profesorului şi omului de ştiinţă Gheorghe Popa de toţi cei care au contribuit, direct sau indirect, la apariţia ei, fiind şi dovada trăirii *în* şi *prin* lingvistică.

2012, noiembrie

Conf. univ., dr. **Ala SAINENCO**
şefa Catedrei de limbă română

CURRICULUM VITAE

Informație personală

Nume	POPA
Prenume	Gheorghe
E-mail	gheorghepopa62@gmail.com
Naționalitate	român
Data nașterii	30 noiembrie 1952, satul Butești, județul Bălți, Republica Moldova

Experiență și activitate profesională

Perioada **2010-2016** - rector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

Funcția sau postul ocupat **2000-2010** - șeful Catedrei de limba română
1984-2000 - conferențiar universitar, Catedra de limba română
1981-1984 - decan al Facultății de Filologie

Alte funcții **2007-2010** - secretar științific al Senatului universitar
1995-2000 - cercetător științific superior, Institutul de Lingvistică al AȘM
1994-1996 - cercetător științific superior, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Activități și responsabilități principale **1996** - abilitat cu dreptul de conducere și consultare a tezelor de doctor în științe la specialitatea 621.01. - Limba română

Numele și adresa angajatorului Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Tipul activității sau sectorul de activitate **2001-prezent** – profesor universitar, Catedra de limba română și filologie romanică, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

1983-2001 - conferențiar universitar

1981-1983 - lector superior

1974-1981 - asistent universitar

Educație și formare

1976-1979 - Studii de doctorat - Institutul de Limbă și Literatură al AȘM

	1970-1974 - Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți
	1968-1970 - Școala medie din s. Cobani, Glodeni
	1960-1968 - Școala de 8 ani din s. Butești, Glodeni
Calificarea/ diploma obținută	2017 - Diplomă de <i>Professor emeritus</i> 2007 - Doctor habilitat în filologie 1981 - Doctor în filologie
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	Doctor habilitat în filologie, profesor universitar
Stagii de perfecționare/specializări	
	2012 (decembrie) - Clermont-Ferrand, Franța
	2011 (26 februarie-20 martie) - SUA
	2011 (ianuarie) - Braga, Portugalia
	2010 (octombrie) - Porto, Portugalia
	2010 (iunie) - El-Jadida, Maroc
	1997 (august-septembrie) - Chișinău-Iași
	1996 (decembrie) - Leipzig, Germania
	1986 (februarie-mai) - Moscova, URSS
Competențe academice (cursuri)	
	Introducere în lingvistică (licență)
	Lingvistica generală (licență)
	Limba română contemporană (licență)
	Metodologia și etica cercetării (masterat, doctorat)
	Tendențe și orientări în lingvistica contemporană (doctorat)
Publicații	Cca 250, inclusiv două monografii (1992; 2007), patru dicționare (1990; 2001; 2010, 2016; două – în colaborare), un manual (1992, în colaborare), două suporturi de curs (2013; 2020), un volum de interviuri (2004, în colaborare); în calitate de cercetător științific superior la Institutul de Lingvistică al AȘM, a participat la elaborarea <i>Dicționarului derivativ al limbii române</i> ; în calitate de membru al grupului de cercetare „Limba română vorbită în Moldova istorică”, a participat la elaborarea a două culegeri (2000, Leipzig); în calitate de editor, a publicat volumul <i>Eugeniu Coșeriu: vocația universalității</i> (2021).

Membru a varii comisii, comitete, colegii

Membru al Seminarului științific de profil Vicepreședinte al Seminarului științific de profil din cadrul Facultății de Litere a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

Seminarul științific de profil din cadrul Institutului de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” al AȘM

Membru al consiliilor științifice specializate

Consiliul Științific Specializat DH 621.01-la specialitatea Limba română din cadrul Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei. Teză susținută în 2 septembrie 2013: *Construcțiile actanțiale în limba română* de Aurelia Hanganu. Conducător științific: prof. univ., dr. hab. Ion Ețcu. Președinte de consiliu: prof. univ., dr. hab. Vasile Pavel

Consiliul Științific Specializat DH 621.01- la specialitatea Limba română din cadrul Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei. Teză susținută în 7 februarie 2020: *Performarea actelor de vorbire în discurs* de Alina Pătrunjel. Conducător științific: conf. cercet., dr. Ion Bărbuță. Președinte de consiliu: prof. univ., dr. hab. Elena Constantinovici

Consiliul Științific Specializat D 621.04-21-22 la specialitatea 621.04. Lexicologie și lexicografie, terminologie și limbaje specializate, traductologie (limba engleză) în cadrul Departamentului Lingvistică germani-că și comunicare interculturală a Universității de Stat din Moldova. Teză susținută în 06 iulie 2021: *Particularități structural-semantice ale unităților frazeologice în limba engleză (în baza zoonimelor)* de Felicia Banu. Conducător științific: dr. în filologie, conf. univ. Dumitru Melenciuc. Președinte de consiliu: dr. hab. în filologie, conf. univ. Viorica Molea

Membru al Comisiei de expertiză

Comisia de experți la Științe umanistice din cadrul ANACEC

Membru al colegiilor de redacție

Revista literară „Semn” (1995-2012), Bălți;
„Noua Revistă Filologică” (2010-prezent), Bălți;
Revista „Philologia” (2008-prezent), Chișinău;
Revista „Intercultural communications” / «Межкультурные коммуникации», Tbilisi

**Membru al
comitetelor
științifice/
onorifice/
organizatorice
ale reuniunilor
academice**

Colocviul Internațional „Filologia secolului XXI”, organizat cu prilejul a 80 de ani din ziua nașterii prof. Eugeniu Coșeriu. Bălți, 18-19 mai 2001

Conferința națională „Academicianul Silviu Berejan” – LXXV. Bălți, 21 mai 2002

Colocviul Internațional „Filologia secolului XXI”, dedicat aniversării a 185-a a zilei de naștere a lui Alecu Russo. Ediția a 2-a. Bălți, 16-18 martie 2004

Colocviul Internațional „Filologia modernă: realizări și perspective în context european. *In memoriam* acad. Silviu Berejan și acad. Grigore Vieru”. Ediția a III-a. Chișinău, 10-12 noiembrie 2009

Conferința științifică internațională „Abordarea prin competențe a formării universitare: probleme, soluții, perspective”, consacrată aniversării a 65-a de la fondarea Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți”. Bălți, 8 octombrie 2010

Colocviul Internațional „Filologia modernă: realizări și perspective în context european”. Ediția a IV-a. *In memoriam* acad. Silviu Berejan. Chișinău-Bălți, 10-12 noiembrie 2010.

Colocviul Internațional aniversar „Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere”. Iași-Bălți, 27-29 iulie 2011

Conferința internațională „Discurs critic și variație lingvistică. Noi perspective de investigare: receptări, analize, deschideri”. Ediția I. Suceava, 8-9 septembrie 2011

Colocviul Internațional „Filologia modernă: realizări și perspective în context european”. Ediția a V-a. Chișinău 12-13 octombrie 2011

Colocviul științific comemorativ național cu participare internațională, consacrat aniversării a 70-a de la nașterea lui Mircea Ioniță, profesor universitar, distins cercetător bălțean, traducător francofon „Tradiție și modernitate în abordarea limbajului”. Ediția a II-a. Bălți, 26 noiembrie 2011

Conferința științifico-practică cu participare internațională „Moștenirea artistică a lui T. Gr. Șevcenco în context cultural universal” (cu prilejul a 200 de ani de la nașterea lui Taras Șevcenco). Bălți, 28 martie 2014

Conferința internațională „Discurs critic și variație lingvistică”. Ediția a V-a. Suceava, 23-24 iulie 2015

Colocviul Științific Internațional „Filologia secolului al XXI-lea. Limba și literatura română în postcomunism”. Bălți, 26-27 octombrie 2018.

Colocviul științific național „Lecturi *in memoriam* acad. Silviu Berejan”. Ediția a IV-a. Chișinău, 12 noiembrie 2019

Conferința internațională „Filologia modernă: realizări și perspective în context european cu genericul *Eugeniu Coșeriu: 100 de ani de la naștere*. Limbajul ca sumă de valori”. Ediția a XV-a. Chișinău, 7-8 octombrie 2021

Conferința științifică națională cu participare internațională „Lecturi *in memoriam* academicianului Silviu Berejan”. Ediția a V-a. Chișinău, 10 noiembrie 2021

Colocviul științific național „Dimensiuni onto-lingvistice și curriculare ale evoluției limbii franceze contemporane”. *In honorem* Ion Guțu cu ocazia aniversării a 60-a de la naștere. Chișinău, 6 mai 2022

Conferința științifică cu participare internațională „De la monem la text: reconfigurări lingvistice și practici didactice”. Ediția a V-a. *In memoriam* Grigore Cincilei cu ocazia aniversării a 95-a de la naștere. Chișinău, 1 decembrie 2022

Afilieri

2015 - Membru al Platformei „DA” („Diyalog Avrasya”)

Participări la reuniuni științifice internaționale

- 1995 - Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului. Ediția a III-a. Suceava, 13-15 octombrie 1995. Comunicarea: *Grigore Vieru – discipol al limbii române*
- 1997 - Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului. Ediția a IV-a. Suceava, 16-18 octombrie 1997. Comunicarea: *Interpretarea locuțiunilor prin prisma triadei coșeriene (desemnare-semnificație-sens)*
- 1998 - Colocviul internațional „Lecturi coșeriene”. Chișinău, 24 septembrie 1998. Comunicarea: *Coordonate ale viziunii lingvistice coșeriene*
- 1999 - Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului. Ediția a V-a. Suceava, 15-16 octombrie 1999. Comunicarea: *Denotația și viziunea „românească” asupra limbii*

- 2001 -** Международная научно-практическая конференция «Актуальные проблемы современной филологии», посвящённая 80-летнему юбилею профессора Мигирова Виктора Николаевича. Бэлць, 18 апреля 2001 г. Comunicarea: *Dificultățile privind determinarea statutului locușunilor*
- Colocviul Internațional „Filologia secolului XXI”, organizat cu prilejul a 80 de ani din ziua nașterii prof. Eugeniu Coșeriu. Ediția I. Bălți, 18-19 mai 2001. Comunicarea: *E. Coșeriu: drumurile vieții și ale afirmării*
- 2002 -** Simpozionul Internațional „Identitatea limbii și literaturii române în perspectiva globalizării”. Iași, 17-18 mai 2002. Lansarea volumului „*Un lingvist pentru secolul XXI*”
- Conferința națională „Academicianul Silviu Berejan – 75 de ani de la naștere”. Bălți, 21 mai 2002. Comunicarea: *Gâlceava înțeleptului cu lumea sau Responsabilitatea civică a savantului Silviu Berejan* (coautor Ala Sainenco)
- Colocviul Internațional „Probleme de lingvistică generală și romanică”, organizat cu prilejul a 75 de ani din ziua nașterii profesorului Grigore Cincilei. Chișinău, 29-30 noiembrie 2002. Comunicarea: *Locuțiunea și frazeologismul: componența lor lexicală*
- 2003 -** Simpozionul Internațional „Limba și literatura română în spațiul etnocultural dacoromânesc și în diasporă”. Iași, 23-24 mai 2003. Comunicarea: *Pregătirea lingvistică universitară din Republica Moldova – între deziderat și praxis*
- Colocviul Internațional de științe ale limbajului „Comunicarea în spații multiculturale și plurilingvistice”. Ediția a VII-a. Cernăuți, 3-4 octombrie 2003. Comunicarea: *Instabilitatea lexicală a frazeologismelor în stilul publicistic*
- 2004 -** Colocviul Internațional „Filologia secolului XXI”. Ediția a II-a, organizat cu prilejul a 185 de ani din ziua nașterii lui Alecu Russo. Bălți, 16-17 martie 2004. Comunicările: *Alecu Russo și unele probleme de limbă* (coautor Gr. Cantemir); *Locușunile ca obiect de studiu lexicografic (privire de ansamblu)*
- Conferința Științifică Internațională „Probleme de limbă română, lingvistică generală și romanică”. Chișinău, 14 mai 2004. Comunicarea: *Contribuția dicționarelor la elucidarea conceptului de locușune*

Simpozionul Internațional „Spațiul lingvistic și literar românesc din perspectiva integrării europene”. Iași, 1-2 octombrie 2004. Comunicarea: *Relația identitate națională – integrare europeană din perspectiva coșeriană*

Conferința Științifică Internațională consacrată aniversării a 50-a de la fundarea Facultății de Limbi și Literaturi Străine „Strategii actuale în lingvistică, glotodidactică și știință literară”. Bălți, 15-16 octombrie 2004. Comunicarea: *Despre necesitatea reconsiderării inventarului locuțional*

2005 - Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Strategii discursive”. Ediția a VIII-a. Suceava, 13-15 mai 2005. Comunicarea: *Dualismul asimetric al unităților locuționale*

2006 - Международная научная конференция посвященная памяти профессора Виктора Николаевича Мигирова: «Инновации и прагматика филологических исследований», Бельцы, 17-18 мая 2006. Comunicarea: *Viziunea „locuțională” Ch. Bally și a lui V. V. Vinogradov*

Colocviul comemorativ internațional „Tradiție și modernitate în abordarea limbajului, consacrat aniversării a 65-a de la nașterea profesorului Mircea Ioniță. Bălți, 25 noiembrie 2006. Comunicarea: *Despre cauzele interpretării „frazelice” a locuțiunilor*

2007 - Simpozionul Internațional „Români majoritari /români minoritari: interferențe și coabitări lingvistice, literare și etnologice”, Iași, 19-21 septembrie 2007. Comunicarea: *Relația limbi majoritare – limbi minoritare din perspectivă coșeriană*

Colocviul Internațional „Filologia modernă: realizări și perspective în context european. Omagiu academicianului Silviu Berejan”. Chișinău-Bălți, 27-28 septembrie 2007. Comunicarea: *Academicianul Silviu Berejan – teoretician al limbajului.*

Colocviul Internațional „Filologia modernă: realizări și perspective în context european. Omagiu academicianului Silviu Berejan”. Chișinău-Bălți, 27-28 septembrie 2007. Comunicarea: *Silviu Berejan și ființa limbii: implicații și explicații* (coautor Ala Sainenco)

2008 - Colocviul Internațional „Probleme de derivatologie și lexicologie romanică” consacrat aniversării a 70-a de la nașterea lui Ion Dumbrăveanu. Chișinău, 25 ianuarie 2008. Comunicarea: *Limba română în contextul glotic european*

Colocviul Internațional „Semantica limbii și semantica discursului: interpretare și descriere”, în memoria acad. Silviu Berejan. Chișinău 30-31 iulie 2008. Comunicarea: *Orizontul „semasiologic” al acad. Silviu Berejan*

- 2009 -** Colocviul Internațional „Probleme actuale de lingvistică, glotodidactică și știință literară”. Ediția a IV-a. Chișinău, 5-6 martie 2009. Comunicarea: *Grigore Vieru – „teoretician” al limbajului*

Colocviul Științific Internațional „Strategii actuale în lingvistică, glotodidactică și știință literară”. Ediția a II-a. Bălți, 30 octombrie 2009. Comunicarea: *Pluralitatea de „lingvistici”*

Colocviul Internațional „Filologia modernă: realizări și perspective în context european. Limbă, limbaj, vorbire. *In memoriam* acad. Silviu Berejan și acad. Grigore Vieru”. Ediția a III-a. Chișinău, 10-12 noiembrie 2009. Comunicarea: *Silviu Berejan și Grigore Vieru: similitudini de viziune asupra limbajului și a limbii române*

Simpozion omagial internațional „Un nobil destin pe altarul educației, științei și al francofoniei” consacrat jubileului doamnei Ana Bondarenco. Chișinău, 27 noiembrie 2009. *Mesaj de felicitare*

- 2010 -** Conferința Științifică Internațională „Abordarea prin competențe a formării universitare: probleme, soluții, perspective”, consacrată aniversării a 65-a de la fondarea Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți”. Bălți, 8 octombrie 2010. *Alocuțiune de deschidere*

Colocviul Internațional „Filologia modernă: realizări și perspective în context european”. Ediția a IV-a. Chișinău-Bălți, 10-12 noiembrie 2010. Comunicarea: *Unitate în diversitate din perspectiva lingvisticii integrale*

- 2011 -** Conferința științifico-practică internațională „Aspecte psihosociopedagogice ale procesului educațional: tradiții, valori, perspective”. Bălți, 27 mai 2011. *Alocuțiune de deschidere*

Colocviul Internațional aniversar „Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere”. Iași-Bălți, 27-29 iulie 2011. Comunicarea: *Viziunea lingvală asupra lumii din perspectivă coșeriană*

Conferința internațională „Lexic comun/lexic specializat. Frazeologie. Stilistică. Traductologie”. Ediția a IV-a. Galați, 15-16 septembrie 2011. Comunicarea: *Criterion de delimitare a frazeologismelor de locuțiuni*

- Colocviul științific comemorativ național cu participare internațională consacrat aniversării a 70-a de la nașterea lui Mircea Ioniță „Tradiție și modernitate în abordarea limbajului”. Ediția a II-a. Bălți, 26 noiembrie 2011. Comunicarea: *Unele considerații cu privire la conceptul de dicționar asociativ* (coautor Lilia Trincă)
- 2012 -** International Scientific Conference „Language studies for the 21st century: from sound to text”. Vilnius, 27 September 2012. Comunicarea: *Единство в разнообразии при интерпретации языковых(и/или лингвистических явлений*
- VIII-й Международный форум «Диалог языков и культур СНГ и ШОС в XXI веке», Минск, 23-24 октября 2012. Comunicarea: *О национальном специфике в лингвистических исследованиях*
- Colocviul Științific Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”. Ediția a V-a. „Creativitatea lingvală: de la semn la text”. Bălți, 29-30 noiembrie 2012. Comunicarea: *Conceptul coșerian de creativitate*
- 2013 -** The International Scientific Conference „Literature, discourse and multicultural dialogue”. 1st edition. Târgu-Mureș, 5-6 December 2013. Comunicarea: *On the Necessity of Compiling an Associative Dictionary of Romanian Language*
- 2014 -** Conferința științifico-practică cu participare internațională „Moștenirea artistică a lui T. Gr. Șevcenco în context cultural universal (cu prilejul a 200 de ani de la nașterea lui Taras Șevcenco)”. Bălți, 28 martie 2014. *Mesaj de salut*
- Colloquia professorum „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”, ediția a V-a, Bălți, 10 octombrie 2014. *Mesaj de salut*
- Colocviul cu participare internațională „Filologia modernă: realizări și perspective în context european”. Ediția a VIII-a. Chișinău, 16-17 octombrie 2014. Comunicarea: *Conceptul coșerian de specific național*
- 2015 -** Conferința internațională „Discurs critic și variație lingvistică. Stereotipuri culturale și lingvistice”. Ediția a V-a. Suceava, 23-24 iulie 2015. Comunicarea: *Variația lingvală: unele aspecte teoretice*
- Colocviul național cu participare internațională „Lecturi in memoriam academicianului Silviu Berejan”. Chișinău, 12 noiembrie 2015. Comunicarea: *Conceptia lingvistică a academicianului Silviu Berejan: repere fundamentale*
- 2016 -** Simpozionul științific omagial „Eugeniu Coșeriu - 95 de ani de la naștere”. Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Filologie al AȘM, 28 iunie 2016. Comunicarea: „*A cunoaște înseamnă a distinge*”

Simpozionul științifico-practic internațional „Competitivitatea regională bazată pe cercetare, inovare și transfer tehnologic”, Bălți, 29 septembrie 2016. Comunicarea: *Perspective de analiză a textului*

Colocviul științific cu participare internațională „De la text la context. Provocări și perspective în abordarea interdisciplinară a textului literar”. Ediția a IV-a. Chișinău, 13 octombrie 2016. Comunicarea: *Considerații pe marginea unor valențe și implicații ale textului*

- 2017 - Conferința științifico-practică cu participare internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”. Ediția a VII-a, Bălți, 12 octombrie 2017. Comunicarea: *Implicațiile relației dintre limbă și cultură*

Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugeniu Coșeriu” (CIȘL). Ediția a XIV-a. Text-co(n)text-multiculturalitate. Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 13-14 octombrie 2017. Comunicarea: *Relația dintre limbă și cultură (cu referire la semnificația simbolică)*.

- 2018 - Colocviul Științific Internațional „Filologia secolului al XXI-lea sub genericul Limba și literatura română în postcomunism”. Ediția a VI-a, Bălți, 26-27 octombrie 2018. Comunicarea: *Remanențe ale trecutului în studiul și funcționarea limbii române în postcomunism*

- 2021 - Conferința internațională „Eugen Coșeriu, pe drum de țară și studii bălțene, geniul lingvist pe plan internațional”. Bălți, 20 mai 2021. Comunicarea: *Creatorul de geniu, Eugeniu Coșeriu*

Simpozionul Internațional „Limba română ca limbă străină”. Ediția a VI-a: „Între pluralități lingvistice și culturale: o continuă redefinire a identității”. Iași-Komotini-Poznan-Zagreb-Belgrad-Novı-Sad-Cluj-Sankt-Petersburg-Praga-Bălți-Slovenia-Madrid-București-Chișinău-Tunis-Baku-Napoli-Moscova-Bruxelles-Rabat, 22-23 iunie 2021. Comunicarea: *Din nou despre obiectul de studiu al lingvisticii*

Conferința internațională „Filologia modernă: realizări și perspective în context european cu genericul *Eugen Coșeriu: 100 de ani de la naștere*. Limbajul ca sumă de valori”. Ediția a XV-a. Chișinău, 7-8 octombrie 2021. Comunicarea: *Reflecții privind statutul de știință al lingvisticii*

Conferința științifică cu participare internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”. Ediția a X-a, Bălți, 8 octombrie 2021. Comunicarea: *Precizarea statutului autentic de știință al lingvisticii: în proces de tatonare?*

Conferința științifică națională cu participare internațională „Lecturi in memoriam acad. Silviu Berejan”. Ediția a V-a. Chișinău, 10 noiembrie 2021. Comunicarea: *Academicianul Silviu Berejan – savantul care a slujit idei și destine*

2022 - Primul colocviu tematic interuniversitar (cu implicarea partenerilor naționali și internaționali): „Creația lui Grigore Vieru în postmodernitate: relectură, receptare, traducere”. Chișinău, 14 februarie 2022. Comunicarea: *Grigore Vieru, „discipol al limbii române” și „teoretician” al limbajului*

Conferința științifică cu participare internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”. Ediția a XI-a. Bălți, 7 octombrie 2022. Comunicarea: *Dimensiunea umană a prof. Eugeniu Coșeriu*

Participări la reuniuni științifice naționale

1972 - XV-я студенческая научная конференция: «Развитие экономики и культуры МССР в IX пятилетке». Бельцы, 11-12 апреля, 1972. Comunicările: *Numele proprii în poezia lui M. Eminescu* (coautor Sv. Mardari); *Verbele de origine onomatopeică*

1990 - Республиканская научно-практическая конференция «Повышение эффективности технологии обучения студентов в высших учебных заведениях республики». Бельцы, 22-23 мая 1990 г. Comunicarea: *Cuvinte propriu-zise și echivalentele lor locuționale: particularități gramaticale*

1991 - Conferința științifico-practică republicană „Probleme actuale de teorie și practică ale lingvisticii contemporane” (Lecturi mighiriene: către aniversarea a 70-a de la nașterea prof. V. N. Mighirin). Bălți, 25-26 aprilie 1991. Comunicarea: *Despre funcționarea principiului economiei în limbă*

1995 - Conferința științifică interuniversitară, consacrată aniversării a LXXX-a de la nașterea lui Nicolae Corlăteanu. Chișinău, 12 mai 1995. Comunicarea: *Delocutivele interjecționale*

1996 - Conferința națională de filologie „Limba română azi”. Ediția a V-a. Iași-Chișinău, 25-28 octombrie 1996. Comunicarea: *Revitalizarea lexicală în limba română actuală*

1997 - Conferința științifică universitară, consacrată aniversării a LXX-a de la nașterea academicianului Silviu Berejan. Bălți, 6 iunie 1997. Comunicarea: *„Itinerarele” profesorului de Bălți Silviu Berejan*

2003 - Conferința științifică interuniversitară „Omagiu profesorului și omului de știință Vladimir Zagaevski la 70 de ani”. Chișinău, 23 mai 2003. Comunicarea: *Locuțiunea și frazeologismul: particularități gramaticale*

2005 - Conferința științifică națională „Probleme actuale de lingvistică. *In honorem Nicolae Corlăteanu*”. Chișinău, 12 mai 2005. Comunicarea: *Locuțiunea și expresia: termeni corelativi?*

- 2006** - Conferința științifică interuniversitară „Omagiu profesorului universitar Mihail Purice la 70 de ani”. Chișinău, 19 octombrie 2006. Comunicarea: *Semantica locuțiunilor (în raport cu cea a corelativelor)*
- Conferința națională de filologie „Limba română azi”. Ediția a 10-a. Iași-Chișinău, 3-7 noiembrie 2006. Comunicarea: *Despre necesitatea diversificării abordării faptelor de limbă*
- 2008** - Simpozionul științific național „Probleme actuale de lingvistică, sociolingvistică și comunicare”, organizat cu prilejul aniversării a LXXV-a a nașterii profesorului universitar Ion Ețcu. Chișinău, 21 aprilie 2008. Comunicarea: *Din nou despre inoportunitatea reformei ortografice*
- 2011** - Ședința Consiliului științific al Institutului de Filologie al AȘM, consacrată aniversării a 60-a de la nașterea lui Galaction Verebceanu. Chișinău, 19 iulie 2011. Comunicarea: *Galaction Verebceanu, explorator de anvergură al textelor vechi*
- 2013** - Manifestările cultural-religioase dedicate memoriei Mitropolitului Visarion Puiu. Roman-Bălți, 26-28 februarie 2013. *Mesaj de salut*
- Conferința municipală a cadrelor didactice „Asigurarea accesului, relevanței și calității în educație: probleme și perspective”. Bălți, 6 septembrie 2013. *Mesaj de salut*
- Colloquia professorum „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”. Ediția a IV-a. Bălți, 18 octombrie 2013. Comunicarea: *Fenomenul asociației: unele repere din istoricul cercetării*
- 2019** - Colloquia professorum „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”. Ediția a IX-a. Bălți, 11 octombrie 2019. Comunicarea: *Din nou despre obiectul de studiu al frazeologiei*
- Colocviul științific național „Lecturi *in memoriam* academicianului Silviu Berejan”. Ediția a IV-a. Chișinău, 12 noiembrie 2019. Comunicarea: *Cetățeanul, omul și savantul Silviu Berejan*
- 2021** - Conferința științifică „Galaction Verebceanu – 70 de ani de la naștere”. Chișinău, 19 iulie 2021. Comunicarea: *Un vis cât o viață sau o viață cât un vis*
- Ședința festivă a AȘM consacrată Sărbătorii Naționale „Limba noastră cea Română”. Chișinău, 31 august 2021. Comunicarea: *Limba română și posteritatea lui Eugeniu Coșeriu*
- Manifestările Universității Populare de Vară „Constantin Stere” din Soroca. Ediția a VII-a: „Centenar Eugeniu Coșeriu”. Soroca, 2-3 octombrie 2021. Comunicarea: *Eugeniu Coșeriu, întemeietorul lingvisticii integrale*

2022 - Colocviul științific național „Dimensiuni onto-lingvistice și curriculumare ale evoluției limbii franceze contemporane”. *In honorem* Ion Guțu cu ocazia aniversării a 60-a de la naștere. Chișinău, 6 mai 2022. Comunicarea: *Glose la problema coșeriană a fundamentării statutului lingvisticii*

DISTINȚII

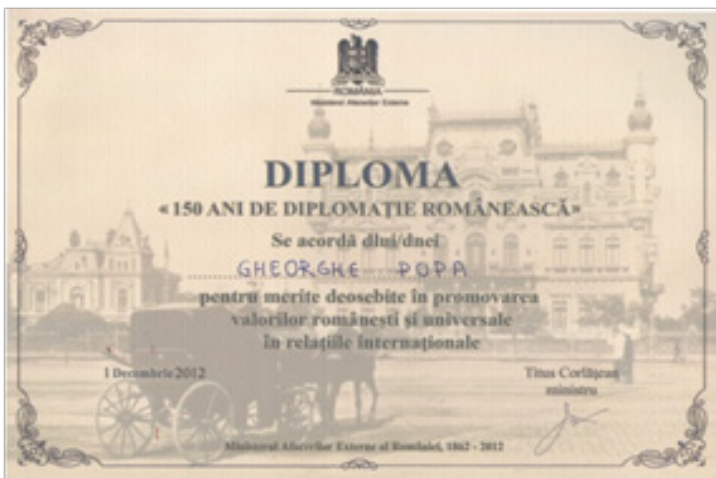
2010 - Ordinul „Gloria muncii”

2010 - Insigna „Recunoștință”

2012 - Diploma „150 ani de diplomație românească”

2012 - Medalia „Dimitrie Cantemir”

2013 - Diploma și Medalia jubiliară a Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava

2015 - Medalia „80 de ani ai UASM”

2015 - Diploma Comitetului Internațional Olimpic

2022 - Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” a AȘM

Mai multe diplome universitare, ministeriale, guvernamentale etc. (peste 50)

II. EVOCĂRI, MĂRTURISIRI, RECONSTITUIRI

Stipendiații leniniști: Gheorghe Popa

Vlad FEDOZOVSKI

Pe Gheorghe Popa îl cunosc încă fiind la anul întâi, pe când trăiam într-un cămin. El era șeful consiliului „Lucefărul”-ui. Încă pe atunci, acum trei ani în urmă, facultatea de filologie îl cunoștea ca eminent al învățaturii, activist pe tărîmul obștesc. Se distinge prin înfățișare voioasă, sociabilitate. Acest băiat înalt, uscățiv, cu ochi căprui, cu un zîmbet timid de băiețaș, posedă o capacitate uimitoare: din primele cuvinte îți insuflă simpatie.

Prin ce el totuși se deosebește de ceilalți? Prin spiritul întreprinzător și concentrare față de însărcinările date. E un băiat obișnuit, cu o biografie obișnuită. Unicul lucru, pe care, probabil, îl putem înregistra este acela că el și-a găsit just și pentru totdeauna vocația – de a fi învățător lingvist. Gheorghe capătă cu insistență cunoștințe, le acumulează, învață sistematic și fundamental.

Gheorghe Popa e un participant activ al SȘS (Societatea științifică studențească – *n.n.*), membru al biroului comsomolist al facultății, controlor norodnic al institutului. Și în toate e conștiincios, punctual, ordonat. Promisiunile pompoase nu-i plac. Orice lucru îl face cu pricepere. Probabil, în aceasta și constau secretele succeselor sale.

Se apropie examenele de stat. Gheorghe va termina institutul. Și sînt sigur că el va deveni, de asemenea, un învățător foarte bun, după cum astăzi el e cu adevărat și exemplar student-stipendiat leninist.

(*Pedagogul*. 1973, 30 noiem., p. 1)

Profesorul Gheorghe Popa sau lingvistica, știința cea mai ordonată

Ala SAINENCO, Felicia CENUȘĂ

„Fiecare om e un ghem de timp, deosebit, care se desface fără să se știe de mai înainte cum”, afirma Tudor Arghezi. De la o anumită lungime a firului, în retrospectivă, cele întâmplate într-o viață de om par însă firești, legate printr-un șir de cauze și efecte, dictate de un determinism inevitabil. De aceea, par absolut motivate timpul și locul în care se naște omul, părinții și rudele, oamenii cu care a contactat.

Buteștii Glodenilor erau, la 1952, sub aspect economic și social, un sat ca multe altele din Basarabia. Aici însă, poate mai mult decât undeva pe aiurea, tradiția lucra întru păstrarea anumitor valori și relații dintre oameni. Sat de răzeși – căpitani și cucoane, care și „la prășit mergeau cu sapa învelită în ziar” – Buteștiul a fost de-a lungul anilor unul dintre perimetrele în care se nășteau, vorba lui Nicolae Iorga, mai mult idei mari decât ambiții mici.

Și poate din acest motiv sau pentru acest motiv, „la Butești s-a făcut întotdeauna carte serioasă. Studiile înalte erau la modă: cine nu reușea la examenele de intrare, de rușine, nu se întorcea pe drumul principal al satului, ci „o lua pe după grădini” (Popa, Iulius. ... *pentru buteștenii plecați*. In: Popa, Iu. *Butești. Vino și vezi*. Chișinău: Litera, 2004, p. 11). Poate, de aceea, orice ins din Butești, atunci când își alegea facultatea, trebuia să fie sigur că admiterea acolo îi va permite întoarcerea pe drumul principal.

Cel puțin, Gheorghe Popa, atunci când ieșea din Butești cu atestatul în mână, în alegerea pe care o făcea, trebuia să excludă orice doză de risc: când a avut de ales între drept, ziaristică și filologie, a ales filologia care îi asigura, la timpul respectiv, cele mai mari șanse ale întoarcerii pe drumul principal.

Părinții doar aparent nu i-au influențat alegerea. În realitate însă, filologia se pare că a constituit, dacă nu un fenomen ereditar, atunci unul moștenit cu siguranță.

Mama Domniei Sale, deși nu făcuse „carte prin universități”, a posedat „o invizibilă diplomă de absolvent al universității Naturii. [...] Ea vorbea o frumoasă

limbă română în grai moldovenesc. Captivantă era maniera ei de a analiza evenimentele și oamenii din Butești. Era ca și cum ascultai niște texte de proză orală. Un fel de teatru la microfon al unui singur actor, dar, în realitate, fără de microfon și fără de scenă” (idem, *Recviem pentru nana Vera și neamul nostru*, lucr. cit., p. 216).

Tatăl, ca orice buteștean, avea un respect deosebit pentru carte și studii, care se încarnau pentru el în fratele mai mic – Pompiliu. Din cele auzite putem reconstitui figura tatălui aproape în poziția de închinare în fața fratelui, care nu putea fi deranjat cu orice nimic și care, în niciun caz, nu putea fi nici vorbit de rău și nici criticat. Cam aceeași atitudine a avut-o toată viața și față de „sînok”, adică față de feciorul Ghiță.

* * *

Școala din Butești era de 8 clase. Și cu toate că înscrierea la școală se făcea fără probe de control, feciorul Ghiță a trebuit să treacă proba... lanului de porumb: părinții i-ar fi permis înscrierea la școală la vârsta de 7 ani neîmpliniți, numai dacă în vara premergătoare ar fi îngrijit suficient lanul. Dar această „probă” s-a dovedit a fi peste puterile lui¹.

În general, profesorii din Butești, după mărturisirea de peste 35 de ani a dlui Gheorghe Popa, „erau și ei oameni, adică erau orgolioși, dar fără ifose, erau agitați, dar nu abuzau de privilegiile vârstei, erau severi, dar nu malițioși, erau ambițioși, dar nu marginalizau, erau pedepsitori, dar nu ranchiunoși. Dar mai întâi de toate erau profesioniști care, cu povara obligațiilor copleșitoare, își făceau onest și sincer datoria. Într-un cuvânt, aveau un comportament ce nu trebuia să distoneze cu tradiția, la timpul respectiv, a școlii și, în general, cu felul de a fi al buteștenilor” (Gh. Popa, *Despre pedagogii anilor '60*, lucr. cit., p. 319).

* * *

După absolvirea școlii de 8 ani din sat, buteștenii luau, de obicei, drumul satului vecin – Cobani. Prezența lor aici era marcată atât de continuarea studiilor, cât și de prilejul de a gusta din viața aproape independentă a internatului. Astfel încât mulți dintre buteșteni se înscriu în parametrii Smărăndiței lui Creangă: „îi întrecea pe toți și din carte...”. Dovadă sînt, în cazul lui Gh. Popa, pe de o parte, ușile zburate, escaladările geamurilor etc., iar, pe de altă parte, mențiunile și foile de onoare, atestatul „aproape” cu eminentă², participările și, respectiv, succesele la diverse olimpiade (Olimpiada Unională de la Moscova la fizică³, Olimpiada republicană la limba și literatura română, Olimpiada televizată la istorie ș.a.).

¹Vă dați prea bine seama că pentru Pompiliu Popa, directorul școlii, nu era nicio problemă să-și înscrie nepotul în clasa întâi chiar și de la 5 ani.

²Medalia de aur i-a „păpat-o” examenul la algebră (nota „4”). Vorba e că, la timpul respectiv, nota lucrărilor scrise la limba și literatura română și algebră ale candidaților la medalia de aur trebuia confirmată la Chișinău. Probabil, însuși învățătorul de matematică nu a dorit să riște, expediind lucrarea la verificarea chișinăuiană.

³Ieșind învingător, prin corespondență, în primele două etape, „fizicianul” Gh. Popa a renunțat de a pleca la Moscova din pricina cunoașterii insuficiente... a limbii ruse.

„Personalialia” lui Gh. Popa începe, apropo, tot din această perioadă. De exemplu, ziarul „Moldova socialistă” (principalul cotidian oficial la timpul respectiv), făcând o sinteză a celor „250 de diverse lucrări ca formă și conținut”, prezentate Juriului Republican, începe nominalizarea cu lucrarea elevului Gh. Popa, consemnând printre altele: „Gheorghe Popa din cl. X (s. Cobani, raionul Glodeni) se orientează bine în problemele sociale <...>” (poate că tocmai această „orientare bună” în problemele sociale i-a permis să ocupe ulterior sau să renunțe la diverse posturi administrative).

* * *

Studiile la Universitatea din Bălți i-au oferit însă cele mai mari posibilități de a se manifesta pe diverse planuri: studii (pe parcursul anilor de studii – după sistemul de apreciere de cinci puncte – n-a avut nicio notă de „patru”), activitate obștească (era la modă în acea perioadă!), jurnalism (a publicat peste 20 de articole), activitate științifică (concursuri, conferințe, olimpiade etc.). Aprecierile nu s-au lăsat mult așteptate: bursa de merit „A. S. Pușkin”, bursa de merit „V. I. Lenin”, diplome și cadouri universitare, interuniversitare și ministeriale; desemnarea ca membru a diferite delegații, comisii, comitete etc.

Aici și-a scris primele lucrări „științifice” sub îndrumarea lui I. Evtușenco și I. Matcovschi. Și tot aici a fost remarcat de acad. S. Berejan, care îl va caracteriza ulterior drept un „băiat ager și descurcăreț, care prindea literalmente din zbor [...] materia destul de complicată privind teoria limbii. [...] Gheorghe Popa consulta cu regularitate literatura recomandată la fiecare lecție. Lucrul acesta mi-a trezit simpatia față de băietanul înalt și slăbuț, ce da dovadă că în conștiința lui pîlpîie deja o flacără sacră: setea de cunoaștere” (BEREJAN, S. Semicentenarul unui lingvist apreciat. In: *Literatura și Arta*. 2002, 28 noiem., p. 7).

După absolvirea cu mențiune a facultății, funcționează doi ani pe post de asistent, apoi își face studiile de doctorat în cadrul Institutului de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei.

* * *

Din acest moment, modul de a fi al lui Gh. Popa poate fi explicat și prin domeniul profesat – *lingvistica*, „știința cea mai ordonată”, dar și cea „mai arborescentă”.

Două dominante ale personalității Domniei Sale se cer evidențiate în acest context: pe de o parte, modestia și „un fel de sfiiciune”, condiționate, probabil, de conștientizarea „complexității, polifuncționalismului, multiaspectualității, polifonismului” obiectului de studiu, iar, pe de altă parte, și de „oroarea” față de circumscrierea unui orizont îngust al cunoașterii lingvistice, impusă de realizarea caracterului „arborescent” și, în același timp, „integral” al științei limbii.

Prima dominantă a dictat un anumit fel de a fi în lumea științei și a relațiilor umane: prof. Gh. Popa nu și-a „organizat” niciodată recenzii, invitații, locuri în anumite comisii etc., ci „a lansat” și a lucrat continuu fără a aștepta efecte.

A doua a făcut ca problemele intrate în vizorul prof. Gh. Popa să varieze de la aspectele lingvisticii teoretice pînă la cele ale ortografiei și punctuației,

preocupările Domniei sale materializându-se în manuale, monografii, dicționare, articole. În același sens, trebuie să amintim și de numeroasele recenzii (unele dintre ele constituind adevărate studii aparte) care, prin atitudinea lor critică, se impun drept contribuții la elucidarea unor variate probleme lingvistice (*Bibliografia Domniei sale* conține peste 100 de titluri).

Interesul pentru toate domeniile lingvisticii nu a însemnat, în același timp, lipsa unor preocupări constante într-un domeniu preferat, anunțat prin teza Domniei sale de doctor *Statutul structural-semantic și funcțional al echivalentelor analitice ale adjectivului în limba română* (1981). Pe lângă contribuția propriu-zis științifică într-un domeniu insuficient explorat și astăzi în lingvistica românească, lucrarea denotă și elaborarea unei concepții și a unei metode proprii de cercetare, demonstrând o stăpânire solidă și o investigare sistematică și aprofundată a materiei.

Teza de doctor va constitui și punctul de plecare pentru un studiu general despre echivalentele locuționale ale cuvintelor – *Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor* (1992) – prima lucrare de sinteză asupra locuțiunilor în lingvistica românească. Meritul acestei lucrări constă nu doar în „întîietatea” ei, ci, în primul rînd, în tabloul integral pe care îl oferă asupra locuțiunilor, atît ca perspectivă de cercetare (locuțiunile sînt analizate prin prismă semantică, structurală și gramaticală), cît și ca extensiune a obiectului de investigație (în atenția lingvistului se află toate tipurile de locuțiuni). În al doilea rînd, diapazonul larg al cercetării îi permite autorului conturarea unor soluții judicioase și inedite (enumerăm aici doar cîteva: evidențierea modelelor structurale și evoluția în diacronie a locuțiunilor, rolul locuțiunilor în formarea unor unități lexicale noi și comportamentul lor gramatical etc.), oferind, în același timp, sugestii și perspective pentru noi cercetări.

Pe aceeași linie se înscriu și două dicționare ale Domniei Sale: *Dicționar de echivalente* (1980) și *Dicționar de locuțiuni rus-român* (2001), ambele de importanță majoră și absolut originale prin modul de tratare și de expunere a materialului. *Dicționarul de echivalente analitice* inserează 2450 de unități, selectate în baza dicționarelor explicative și a celor bilingve, și constituie prima încercare de acest gen în spațiul basarabean, iar prin axarea pe aspectul funcțional al echivalentelor rămîne a fi și unica lucrare în lingvistica românească. *Dicționarul de locuțiuni rus-român* transpune în română locuțiunile rusești, însoțite și de anumite informații gramaticale, fonetice, ce vizează utilizarea lor corectă. Dicționarul se impune prin încercarea de a prezenta un tablou cît mai complex al unităților locuționale, fiind util atît specialiștilor, cît și vorbitorilor de rînd ai limbii române.

Valoarea Domniei sale ca om de știință nu stă numai în ceea ce a așternut pe hîrtie. Cel puțin, pentru cercul auditorilor și cititorilor săi, Gh. Popa este omul de știință care lucrează neconținut asupra altor oameni. Și, dacă „omul de știință cugetă pentru a trezi cugetul altora, vorbește pentru a da altora grai, lucrează spre a porni și pe alții la lucru” (S. Mehedinți), apoi se poate afirma că prof. Gh. Popa atinge prețul cel mai de seamă al existenței omenești.

De regulă, itinerarul – chiar avînd și curbe mai puțin dulci – ale unei biografii punctează diferite ipostaze ale aceleiași personalități, explicîndu-le, motivîndu-le și etajîndu-le. În diversitatea prezențelor dlui Gh. Popa – de soț și de tată, de fin și de naș, de savant și de coordonator științific, de coleg de breaslă și de șef de catedră, de penalizator și de povățuitor – se profilează însă stabil o trăsătură definitorie a Domniei Sale (ne permitem să-l cităm și de această dată): fiecare trebuie să aibă suficiența acoperire pentru afirmațiile sau pretențiile sale și să fie om cu simțul măsurii și al realului, dar nu cu cel al jumătăților de măsură și, respectiv, al dezideratului.

(Țara. 2002, 26 noiem., p. 4)

Semicentenarul unui lingvist apreciat

Silviu BEREJAN

După ce în 1972 am devenit doctor plin în științe (azi doctor habilitat), mi s-a propus postul de profesor la Facultatea de Litere a Universității din Bălți (prin cumul, desigur) și am fost angajat să țin cîteva cursuri teoretice ce figurau în planurile de învățămînt ale filologilor bălțeni și să fiu conducător științific sau consultant al unor lectori de la Catedra de Limba și Literatura Moldovenească (pe atunci) ce își pregăteau sau urmau să-și pregătească tezele de doctorat.

Printre primii mei discipoli direcți de la universitatea bălțeană a fost și Gheorghe

Popa. L-am reținut de pe cînd era încă student în anul IV (unde predam), datorită faptului că era băiat ager și descurcăreț, care prindea literalmente din zbor, cum am putut să-mi dau seama foarte curînd, materia destul de complicată privind teoria limbii, pe care încercam s-o aduc la înțelegerea auditoriului meu de absolvenți universitari ce trebuiau să posede, în viziunea mea, suma de cunoștințe general-lingvistice necesare unui viitor filolog.

Eram în anii 1973-74, cursurile pe care le predam erau noi, nu numai pentru studenții mei, ci și pentru mine, manualele în limba maternă, evident, lipseau (mai ales, cele pentru disciplinele teoretice, cum erau *Introducere în lingvistică*, *Lingvistica generală*, *Lexicologia semantică* și *Stilistica lexicală* (pe care mă

angajasem să le țin), studenții erau nevoiți să ia note și să se folosească pentru aceste cursuri de materiale didactice și de sursele suplimentare în limbile rusă și română, de care dispunea biblioteca universitară.

N-a fost deloc greu să mă conving că Gh. Popa consulta cu regularitate literatura recomandată la fiecare lecție. Lucrul acesta mi-a trezit simpatia față de băietanul înalt și slăbuț ce da dovadă că în conștiința lui pîlpîie deja o flacără sacră: setea de cunoaștere.

Am apreciat trăsătura dată și, la scurt timp, după absolvirea universității bălțene, i-am spus proaspătului licențiat să depună actele la Aspirantura Institutului de Limbă și Literatură al Academiei, unde activam eu, asumîndu-mi sarcina de conducător științific. Și nu am regretat niciodată că am luat o atare decizie. Pregătirea sa postuniversitară Gheorghe Popa a încheiat-o cu succes: în 1981 a susținut disertația de candidat (acum îi spunem de doctor) în științe și a devenit unul dintre pușinii lingviști de la Catedra de limbă și literatură a Facultății de Litere cu grad științific, obținut în capitală.

Ne-am realizat astfel amîndoi programul minimum în ceea ce privește calificarea pentru munca pedagogică de viitor, dar am lăsat deschisă perspectiva creșterii de mai departe. Înțelegeam că ea se putea materializa doar prin afirmare, atît în activitatea didactică, cît și în cea științifică (de cercetare a limbajului și a legităților de care este guvernat acesta). De aceea n-am întrerupt investigațiile începute în perioada doctoranturii, cînd angajam pe învățăcelul meu să participe, alături de mine, la diverse manifestări științifice de importanță nu numai republicană, ci și unională, iar uneori chiar internațională. Lucrul acesta l-am promovat și după ce fostul meu discipol a devenit de acum cadru didactic, dîndu-i posibilitate să se realizeze cu comunicări și/sau referate la conferințe, simpozioane și colocvii, să contacteze cu cercetători-lingviști din mari centre științifice (Moscova, Leningrad) ale fostei Uniuni Sovietice, iar apoi și ale României (Iași, Suceava). Mai tîrziu, a fost inclus într-un proiect internațional a trei țări (Republica Moldova, România și Germania) pentru studierea vorbirii românești din Moldova istorică (de pe ambele maluri ale Prutului), a fost și în deplasare, împreună cu alți participanți ai proiectului, la Leipzig, unde a conlucrat cu cercetători-lingviști germani și români.

Gh. Popa a publicat pe parcursul a 20 și ceva de ani o serie întregă de rezultate ale preocupărilor sale științifice: două dicționare *sui generis*, neobișnuite, în primul rînd, prin materialul prezentat în ele (*Dicționar de echivalente analitice ale cuvintelor* în 1990 și *Dicționar de locuțiuni rus-român* în 2001), o monografie individuală privind tot locuțiunile în 1992, o lucrare de exerciții, destinată studenților de la Facultățile de Filologie și intitulată *Practicum la introducerea în lingvistică* (coautor V. Bahnaru) în 1992 și cîteva zeci de studii, recenzii și teze în diferite reviste de profil („Limba și literatura moldovenească”, „Învățătorul sovietic”, „Revistă de lingvistică și știință literară”, „Limba română”, „Basarabia”, „Semn”, „Русский язык в молдавской школе”, „Literatura și Arta”) și culegeri de specialitate (editate la Chișinău, Bălți, Iași, Suceava, Leipzig). În afară de cercetările științifice propriu-zise, Gheorghe Popa a activat încă în două compartimente

ale muncii de creație. Primul – *Publicistică lingvistică* – care cuprinde articolele și intervențiile din ziarele republicane și locale („Moldova suverană”, „Curierul de Nord”, „Golos Bălți”, „Accent provincial”). Un capitol aparte aici îl constituie interviurile pe care le-a realizat împreună cu alți colegi bălțeni pentru revista „Semn” (în parte cu E. Coșeriu și S. Berejan). Și al doilea compartiment – *Redactare științifică* – care ocupă un loc de seamă în preocupările omagiatului nostru, dumnealui fiind corector, redactor responsabil și redactor principal sau coordonator la o serie de lucrări colective (în speță „Anale științifice”) ce au văzut în decursul anilor lumina tiparului la Bălți și la Chișinău.

Printre acestea din urmă se cuvine a fi evidențiat în mod special volumul jubiliar *Un lingvist pentru secolul XXI* (Chișinău, Editura „Știința”, 2002). În procesul de pregătire pentru tipar și de editare a acestei remarcabile pentru știința noastră filologică opere (căci marchează o etapă neordinară în evoluția ei: 80 de ani ai prof. Eugeniu Coșeriu), Gh. Popa, secundat fiind de colegii universitari M. Șleahțișchi și N. Leahu în calitate de coordonatori, a luat parte foarte activă. Așa a fost să fie ca acest prim volum omagial al profesorului nostru, al tuturor, tipărit în Basarabia lui dragă, să rămână și ultimul din timpul, cât a fost cu noi și printre noi, și ca el să apară cu eforturile susținute anume ale bălțenilor, ale Facultății de Litere a Universității din Bălți, personal ale rectorului acestei instituții prof. N. Filip, după cum și aniversarea magistrului a fost să fie ultima și tot la Bălți, orașul din care el și-a luat zborul în lumea largă, după ce a absolvit cu brio liceul din localitate (făcând doar o scurtă escală la Universitatea din Iași).

Amplul studiu introductiv la unica în felul său culegere festivă, pregătită la Bălți și editată la Chișinău, intitulat într-adevăr ca o sinteză – *Eugeniu Coșeriu: drumurile vieții și ale afirmării* – este semnat și el, de Gh. Popa, inițiatorul și promotorul Colocviului internațional, organizat cu prilejul celei de-a 80-a aniversari din ziua nașterii profesorului, la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți în zilele de 18-19 mai 2001.

În acțiunea majoră de publicare a acestei cărți, energicul și temerarul lingvist bălțean l-a avut drept sprijin (și de data aceasta!) pe inimosul director al Întreprinderii Editorial-Poligrafice „Știința”, dr. ing. Gh. Prini, cel care a publicat și lucrarea maestrului *Lingvistica din perspectivă spațială și antropologică* (Chișinău, 1994, cu o prefață de S. Berejan și o notă editorială de St. Dumistrăcel), care a fost prima în limba română, fiind totodată prima ediție aparte din spațiul românesc a operei coșeriene și, ceea ce e deosebit de important pentru noi, chiar la baștina celui ce s-a impus ca un exponent marcant al lingvisticii mondiale. Prin realizarea acestui masiv și semnificativ tom jubiliar, prof. Gh. Popa, împreună cu colegii săi și cu întreaga Universitate din Bălți, înscrie o pagină de glorie în istoria lingvisticii moldovenești de la acest început de secol și de mileniu nou.

Alte lucrări ale sărbătoritului, inclusiv teza sa de doctor, au fost, de asemenea, înalt apreciate de opinia publică lingvistică în persoana unor savanți notorii ca N. Corlăteanu și A. Ciobanu din Chișinău, S. V. Semcinskij din Kiev, H. și D.

Mihăescu din București, St. Dumistrăcel din Iași, E. Coșeriu din Tübingen.

Dînsul este unul dintre cei mai înzestrați, mai apropiați mie, mai de nădejde discipoli în toate privințele, cu care m-am mîndrit și continuu să mă mîndresc pînă acum, cînd împlinește 50 de ani (adică deja jumătate de secol), cînd a trecut de mult de etatea uceniciei și a tutelării, cînd el însuși are în palmares discipoli-disertanți (și nu doar unul sau doi) pe care îi orientează cu dibăcie prin hățșurile cercetării și predării unei discipline complexe, cum este cea ce studiază limbajul omenesc ca fenomen social și mecanismele funcționării lui în societate, cînd stă în fruntea unui numeros colectiv de specialiști în domeniu care activează la una din catedrele cu pondere ale universității bălțene, cînd se pregătește să prezinte pentru discuție cea de a doua teză a sa – de doctor habilitat în lingvistică, consolidînd prin aceasta nu numai propria sa autoritate în știință și învățămînt, ci și pe cea a fostului său conducător științific.

* * *

Gheorghe Popa s-a născut acum 50 de ani (în 1952) într-un sat de răzeși, Buteștii Glodenilor, care a dat republicii o pleiadă de intelectuali valoroși, cum sînt frații Crasovschi, pedagogi de forță, talentatul ziarist Iulius Popa, chimistul cu renume Dumitru Batîr, fratele său, medic de prestigiu ș.a. (în apropiere, la Camenca, după stîncă binecunoscută buteștenilor, a văzut lumina zilei și reputatul istoric și critic literar Vasile Coroban).

I-am cunoscut părinții, gospodari din sat, pe care i-am vizitat acolo, unde și-au dus viața și și-au dat obștescul sfîrșit, socrii, surorile, am fost martor ocular al formării familiei sale (consoarta lui a fost și ea studenta mea, doar că din altă promoție, pe cele două fiice le-am văzut crescînd din primii ani ai vieții lor), acuma îi cunosc și cuscii. Într-un cuvînt, în decurs de aproape 30 de ani am avut ocazia să observ și să apreciez atmosfera în care a crescut și s-a format un specialist, aș zice eu, de elită, un intelectual afirmat și apreciat în capitala de nord a republicii și nu numai!, un cadru didactic de valoare, educat de la primii săi pași de Universitatea din Bălți, agreat de profesorii și îndrumătorii săi, de colegii de la Alma Mater, pe care i-a respectat și îi respectă pînă azi și pentru care a avut întotdeauna cele mai sincere sentimente de fiu și de frate.

Eu îl felicit cu toată căldura pe domnul profesor Gheorghe Popa (care pentru mine a fost dintotdeauna Ghiță), doctor în științe filologice, conferențiar universitar, șeful Catedrei de limba română de la cea mai prestigioasă instituție bălțeană de învățămînt superior, cu ocazia semicentenarului, îi doresc dumnealui personal, precum și membrilor familiei sale, multe și mari satisfacții creatoare de pe urma muncii depuse pe toate tărîmurile și fericire curat omenească, iar tuturor îndrumătorilor științifici ai tinerelor cadre le doresc bucuriile pe care le-am trăit eu, urmărind succesele discipolului iubit.

(*Literatura și Arta*. 2002, 28 noiem., p. 7)

Gheorghe Popa între calitate și cantități

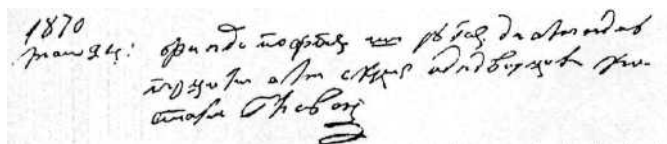
Iulius POPA

Toți ne-am născut din părinți. E bine că ținem minte cui datorăm apariția noastră biologică. Viața bunicilor încapse în texte sumare, de câteva fraze, pe care nici măcar nu reușim să le transformăm în moștenire pentru nepoții actuali.

Constituim un popor cu puține „hîrtii de familie”, fapt care a pricinuit ironia Neamurilor dimprejur, alintate cu istorii personale mai bogate și, respectiv, cu arbori genealogici ai vlăstarelor directe.

Gheorghe Popa, șeful Catedrei de limba română a Universității „Alecu Russo” din Bălți, împlinește 50 de ani. E o cifră captivantă într-un veac de om, dar ce pondere are ea în istoria unei dinastii? Aproape nulă. Să urcăm dintr-un trecut vechi, așternut peste prima jumătate a secolului XIX, căci mai în adîncuri arhivele familiei s-au prefăcut, pentru totdeauna, în lut cu scrisuri invizibile. El e al treilea Gheorghe Popa: după răstrăbunic și bunic, mazili din Muntenii de lîngă Balatina de pe malul Prutului. Actualul Gheorghe s-a născut la Butești exclusiv grație viței de mazil.

Bunicul său a luat-o de nevastă pe Alexandra, fata cea mică a mazilului Grigore al lui Iancu Onuțu. Acesta de la urmă – Grigore, cînd era și el flăcău, se însurase cu Elizaveta, fiica mazilului Dumitru Glavan.

Autograf al conțopistului Costache Glavan, născut în 1829, un răs-răs-răstrăbunic al său. Text: „1870 mai 24. Fiind poftit și rugat de amîndoi părții am scris odnodvorțiu (mazilul - n.n.) Costachi Glavan”. Impresionează ondulația savantă și elegantă ieșită din „n”.

Un strămoș al său, Gheorghe Onuțu, la 3 decembrie 1856, bate palma cu trei mazili să le facă o moară pe apa Camencii la un preț de 45 de carboave, „o kilă de pîine, două vedre de brînză”. Condiția principală: „... nepornind eu moară pînă la Sfîntul Petru, apoi să aibă Dumnealor a stăpîni din partea me doi stînji de pămînt de veci, iar și Dumnealor, neaducîndu-mi chiria cînd voi cere eu, apoi să aibă

a-mi plăti toți banii după zapis și moara să rămână negătită”. Scump costă cuvântul mazilului. Încearcă vreuna din părți să-și neglijeze angajamentul! Vremurile însă îi sărăceau pe mazili, în pofida greutatea materiale, aceștia au rămas dominați de mândria fanatică pentru proveniența lor nobilă. Deprinși cu permanenta perseverență spre realizări și întru a-și salva personalitatea amenințată, marea majoritate a mazililor au pus mâna pe carte. Avântul s-a adevărat atât de puternic, încât, spiritualmente, mai ales în perioada postbelică, la Butești s-au „mazilit” și familiile țărănești. Sloganul-imperativ „Eu sunt mazil sau din mazili!”, însoțit de o nervoasă bătaie cu pumnul în piept, a amestecat definitiv mințile consătenilor. În această atmosferă „psihico-politico-rurală” a văzut lumina zilei Șeful de catedră Gheorghe Popa.

Copilăria lui a fost dură. Aș zice, chiar chinuită. Bănuiesc, noțiunea de timp liber îi era necunoscută. Beneficia doar de orele duminicii, dar și atunci, cum își amintea el în glumă peste ani, trebuia să potrivească corect asfințitul soarelui, ca să nu scape vaca de la cireadă. Răgazul, rar și scurt, nu părea să-l întristeze. Acceptase modul de a trăi ca pe un regim firesc. Vesel, ridea mult, cu vremea avea să se pomenească în postura autorului de texte improvizate, îmbibate cu umor țărănesc, lejer ironic, dar foarte cuceritoare, îndeosebi a publicului de la petreceri. Astfel, fără eforturi costisitoare, Gheorghe Popa devenea popular printre ai săi, agreat pentru simplitate și fire accesibilă, conceput ca pe un „om al nostru”, al celor mari și mici din preajma sa.

La carte, el niciodată nu glumea. Un fanatism copt și sănătos l-a transformat în sclav fericit al studiului. Eminent la Butești, aproape eminent la școala medie din Cobani, epoca lui regală se produce în anii de studenție la Filologia Universității bălțene. Lumea eminentilor, ca și toate „lumile” existente, este foarte pestriță: de la primitivi la deștepți, de la „papagali” tocitori la indivizi cu rațiune și sistem specific. Gh. Popa a devenit lider. Ca recompensă onorifică și financiară, prin anul II sau III i s-a acordat bursa „A. Pușkin”, iar în ultimul an de studii – bursa „V. Lenin”, câte una la facultate celui mai bun student. Școlit de la natură, punctual și îndrăgît de profesori, pe el a pus ochiul administrația. Posibilitatea de a rămîne la Universitate părea un fapt împlinit. I se ceda tribuna în cadrul diverselor reuniuni. Pe atunci, studenții oratori erau la modă, dacă infiltrau în alocuțiuni cît mai multe neologisme. Mai trebuia un citat sau un aforism bine plasat, ca să-ți meargă vestea de corifeu. Gheorghe Popa a ajuns copilul răsfățat al nomenclaturii, dar deliciul acesta nu l-a amețit defel. El a rămas același glumeț, zîmbitor de la distanță, sociabil, simplu, camuflînd cu talent un rafinat spirit analist și diplomatic în „iatacurile” invizibile ale creierului. Nu prea știa să spună „nu”, cînd era rugat să facă ceva sau un bine pentru... cineva. Într-adevăr, el s-a pomenit „omul nostru” pentru tare multă lume și tot atît de multă lume savura plăcerea de a se crede printre „oameni de-ai lui”.

Pe parcurs, de asemenea, în anii studenției, s-a simțit șocat și de unele surprize neplăcute, cu substrat politico-ideologic, din partea înalților demnitari ai regimului. În 1972, cu prilejul semicentenarului de la fondarea U.R.S.S., Universitatea din Bălți se învrednicește de ordinul „Insigna de Onoare”. La adunarea festivă în incinta

Palatului de Cultură orășenesc, în prezidiu sunt invitați și câțiva studenți, printre ei fiind și Gheorghe Popa. De la Chișinău sosesc Petru Lucinschi, secretar al comitetului central, și Vasile Cherdivarenco, ministru al învățămîntului. Salutîndu-se cu fiecare, ajungînd în dreptul lui Gh. Popa, care purta insigna „Alecu Russo” la piept, Lucinschi îl întrebă, dacă acum sărbătorim ziua de naștere a Uniunii Sovietice sau pe cea a lui A. Russo.

După absolvire, aureolat de fama șefului de promoție, ocupă postul didactic de lector universitar. Anul cel mai fecund în cariera lui profesională s-a produs în 1981. Atunci și-a susținut teza de doctor în filologie, ocupînd, aproape concomitent, postul de decan al Facultății de Litere pînă în 1984. Ca savant, el face parte din școala lingvistică a academicianului Silviu Berejan. Domeniile de cercetare vizează *lingvistica generală și cea comparată, lexicologia, semantica și gramatica*. Are peste 80 de publicații. *Dicționarul de echivalente* și *Dicționarul de locuțiuni rus-român* reprezintă valori apreciate în domeniul lexicografiei. Așijderea reținem monografia *Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor* și manualul (în colaborare) *Practicum la introducerea în lingvistică*. Realizările în știință i-au permis obținerea titlului științifico-didactic de *Profesor universitar*. În calitate de cercetător științific superior la Institutul de Lingvistică al Academiei a participat la elaborarea *Dicționarului derivativ al limbii române*, iar în calitate de membru al grupului de cercetare „Limba română vorbită în Moldova istorică” a luat parte la alcătuirea a două culegeri, publicate în anul 2000 la Leipzig, Germania. Fraza lui, fie că e vorba de articole științifice ori de materiale publicistice, are undulații de labirint, destinată cititorului avizat în tehnica lecturii, iar ansamblul textului proiectează un mesaj lucid, lipsit de ambiguități.

La Universitatea bălțeană s-au înmulțit savanții cu liste cam lungi de doctoranzi, care nu izbutesc să-și susțină tezele. În atare situație, un periculos semn de întrebare cade pe competența și valoarea conducătorului științific. Luînd în calcul gravitatea evenimentului, mi se pare memorabilă și pilduitoare noutatea: recent, un doctorand al lui Gheorghe Popa și-a susținut teza.

Lesne de înțeles, Șeful Catedrei de limba română a participat la diverse manifestări științifice desfășurate la Iași, Suceava, Chișinău și Bălți, în lista realizărilor de anvergură ale lingvisticii moldovenești s-au înscris Conferința științifică prilejuită de aniversarea a 70-a a academicianului Silviu Berejan (1997), de asemenea Conferința națională consacrată jubileului de 75 de ani al aceluiași savant (2002) și, evident, Colocviul dedicat octogenarului de notorietate globală Eugen Coșeriu (2001). În rol de organizator principal la manifestările enunțate a evoluat Gheorghe Popa.

Îl revăd și acum, adolescent urcat în pomii desfrunziți ai grădinii sale, cu primăvara timpurie printre crengi, curațindu-i de omizi. Odată, într-o vacanță studentească, se întorsese obosit de la Bălți, acasă nu era nimeni, găsește un bilețel, lăsat de soră-sa pe masa de la bucătărie: „Ghiță, eu cu mama am plecat la prășit. Dacă vrei, vino și tu”. S-a dus. Altul, în locul lui, trăgea un pui de somn.

Ce va mai înregistra în următorul segment de viață? Admit că va edita încă

o monografie. Va elabora un alt dicționar, va scrie articole științifice. Vreo câțiva doctoranzi ai săi își vor susține tezele, va ocupa un nou post administrativ... Toate sunt posibile doar cu rol de cantități la calitate, pe care el a cucerit-o din tinerețe. Personalitate stabilă, prietenoasă, dar cu demnitate sensibilă, care respinge colaborările sub dictat și, orice post ai deține, nu-ți îngăduie să i te urci după cap.

Semicentenarul lui e o cifră modestă pentru dinastia din care a ieșit, în schimb faptele sale se transformă în mândrie, trecută dincolo de primul Gheorghe Popa, și mai departe de ambițiosul Gheorghe Onuțu, topită, poate, în pergamentul nescris de conțopistul Costache Glavan, și de la toți, cu Buteștii împreună – SĂNĂTATE ÎNTRU MULȚI ANI!

(*Literatura și Arta*. 2002, 28 noiem., p. 7)

Afirmare prin flacăra cugetului

Zinaida TĂRÎȚĂ

Omul, profesorul, lingvistul Gheorghe Popa împlinește o înțeleaptă vîrstă (ajunge la vîrsta frumoasei maturități). Bălțeanul, ce-și trage seva din Butești – sat cu adînci tradiții intelectuale – se impune prin travaliu de cercetător competent și profesor devotat muncii de la catedră.

Cercetările lingvistului Gh. Popa îi asigură un loc de rang înalt în știința filologică și-l situează în rîndul celor mai harnici și fideli cercetători de profunzime ai sorgintei limbii române. Rezultatele căutărilor prolifice și-au găsit expresie în cărți, articole, studii, dicționare, care au devenit lucrări de referință în domeniu.

Palmaresu-i editorial acoperă, cel puțin, dublul vîrstei împlinite. Lingvist de profil larg, neobositul Gheorghe Popa abordează cu succes probleme de lingvistică generală și specială, de lexicologie și derivatologie. Contribuțiile cele mai valoroase care-i aduc notorietatea binemeritată în lingvistică și-l fac cunoscut în țară și peste hotarele ei sunt studiile consacrate echivalentelor analitice – rod al înțelepciunii și al fanteziei populare și activitate lexicografică. De ce lexicografie? Umaniștii Renașterii afirmau: *Lexicographis secundum post Herculem labor* „Munca lexicografică este a doua după cea a lui Hercule”. Iar dicționarul e o carte, care niciodată n-a fost și nu este terminată. Iar domnul Gheorghe Popa este cel căruia nu-i place să muncească puțin, care preferă mereu să trudească mult, să facă, să refacă, să prefacă, necruțîndu-și timpul și puterile.

Profesorul Gheorghe Popa, de o ținută academică deosebită, conștient de sacra-i misiune de dascăl, de mai bine de un sfert de veac împarte studenților-filologi semințe de bine și frumos. Îndemnu-i spre cercetarea științifică, spre febrile căutări este urmat și de discipoli: licențiați, masteranzi, doctoranzi. În calitate de conducător de doctorat, profesorul Gheorghe Popa are deja rezultate meritate și așteptate.

Șeful catedrei Gheorghe Popa (din mai 2000 diriguiește activitatea Catedrei de limba română) poartă amprenta unei responsabilități față de sine și față de subalterni și impresionează personal.

Omul Gheorghe Popa, plin de bonomie, care nu exclude exigența, nițel argintat la timp, înprospătat de trecerea cu folos a timpului, scrutează noi trepte ale afirmării prin trudă, cuget și cuvânt.

(*Accent provincial*. 2002, 29 noiem., p. 4)

În loc de titlu, pentru Gheorghe Popa

Prietenii și colegii de la „ȘTIINȚA”

Gheorghe Popa este un intelectual. Și cu asta, dacă nu am spus totul, oricum am spus mult. Format la școala reputatului savant Silviu Berejan, lingvistul din capitala nordului Moldovei face zilele acestea o frumoasă vîrstă a împlinirilor, ca să-l dăm gata cu un clișeu pe care nu-l suportă, stilistica gîndirii Domniei Sale fiind mult mai elevată. Spirit activ, cu simțul și gustul umorului, rătăcit prin lecturi alese, dar și obligatorii pentru un lingvist ancorat în modernitate, Gheorghe Popa este un indispensabil la Catedra de limba română a Universității „Al. Russo” din Bălți. Mai mult, este un animator, un sufocant cînd proiectele obișnuiesc să se întindă mai mult decît permite bunul-simț, este un om al cuvîntului, dar nu se încrede în el mai mult decît trebuie. Ceea ce poate face de unul singur, nu obișnuiește să lase în seama altora, dovadă sunt și cărțile, studiile, eseurile, recenziile, crochiurile etc. pe care le semnează (pe care însă nu le vom enumera aici în speranța că vor avea destulă grijă colegii de breaslă ca să i le adune într-o listă bibliografică suficient de impunătoare).

Omul de omenie, omul de societate, interlocutorul incitant, deopotrivă de impunător-impetuos la conferințele oficiale și la simpoziioanele improvizate la o cafea, la – de ce nu? – o țârie, la un pahar de vorbă...

Animator, cum spuneam, în toate cazurile și tăcut/concentrat cînd e cazul, pentru că profesorul Popa va domina competent o discuție la „tema” lui și va fi

atent când interlocutorul va merita atenție.

Angajat și prezent în discuții care implică doar pofta de comunicare, cine ar ghici prea ușor, dincolo de astea, un spirit disciplinat și rezervat, capabil să se retragă zile și săptămâni în cabinetul cu cărți și fișe, pentru a ordona cu răbdare echivalentele lingvistice ale gândirii...

Are condei, indiscutabil, în calitate de autor, profesorul Gheorghe Popa este tumultuos în argumente, tolerant la replici și migălos pînă la pedantism, mai ales când e vorba de dicționare.

Lumea dicționarului, pedantă și fascinantă, l-a furat pentru totdeauna, pentru a-i șlefui vârful condeiului și al... limbii, stil deja recognoscibil între al altor lingviști. Chiar monografia elaborată în baza tezei de doctor în filologie poartă pecetea discursului bine organizat și sistematizat – a se vedea studiul *Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor* (Chișinău, „Știința”, 1992).

Rămîne admirator al personalității lui Eugeniu Coșeriu, cu care a reușit nu doar să se întrețină la o cafea, ci să-i și creeze Maestrului, pînă aproape de moarte, în cîteva rînduri, împreună cu colegii de breaslă – universitarii Nicolae Leahu și Maria Șleahțișchi – un anturaj „de acasă”: favorabil amintirilor, destăinuirilor, sincerităților, dar și al marilor reflecții vizînd condiția etică a savantului sau locul lingvisticii ca știință a culturii... Îi discerne în continuare opera cu o trudă la fel ca și cu o abilitate de neîntrecut, fără teamă și fără scrupule, i-o diseacă ca un chirurg, pentru a-i demonstra (și) lectorului mai puțin inițiat (reușind de cele mai multe ori să-l intrige) diamantele gândirii coșeriene risipite prin toată opera Magistrului. Probabil, i se consideră un discipol, și n-ar fi o apreciere exagerată, dacă nu i s-ar (re)cunoaște efortul de a-l readuce acasă pe Marele Lingvist. Nu și fără contribuția Domniei Sale, se pare că această tentativă a reușit totuși.

Nu la umbra Maestrului (deși asta ar fi fost nu mai puțin onorabil, avînd în vedere că Eugeniu Coșeriu a fost un „colos”, un „gigant” în lingvistică), ci la lumina și căldura literelor Lui, al căror mister, iată, la cei 50 de ani, continuă să-l tulbure, să-l necăjească, dar cărora continuă să le slujească neînfrîntul Gheorghe Popa.

„Imprevizibilă e pătrunderea oamenilor în istoria științei”, spune protagonistul nostru într-un articol dedicat lui Silviu Berejan-lingvistul; „imprevizibilă este istoria cărților”, spune, reluîndu-și admirabilul „aforism”, autocitîndu-se modern, într-un alt studiu-recenzie, referindu-se la incomparabila „Introducere în lingvistică” coșeriană; tot așa, intertextualizînd, vom continua, afirmînd noi de astă dată, „imprevizibil este discursul bălțeanului Gheorghe Popa”, care atacă frontal și fără prejudecăți aspectele majore ale lingvisticii, punînd degetul pe... rana celor mai spinoase probleme cum ar fi chiar existența lingvisticii ca știință și a obiectului ei de studiu. Descoperim în textele semnate de harnica lui „pană”, cum ar spune Mircea Cărtărescu, un apreciabil profesor de lingvistică generală, una dintre disciplinele fără de care nu mai ai ce căuta la celelalte cursuri, răspunzînd cu nonșalanță la marile provocări ale disciplinei.

Dintre cele realizate în ultimul timp, ne reține atenția următorul exemplu:

elaborarea *Dicționarului de locuțiuni rus-român* (2001), foarte apreciat și căutat. De asemenea, a fost foarte fructuoasă colaborarea recentă cu editura „Știința”, prilejuită de Colocviul Internațional cu participarea celui mai mare lingvist al contemporaneității – Eugeniu Coșeriu – „Filologia secolului XXI”, organizat la Universitatea „Al. Russo”, avându-l ca inițiator și responsabil pe același Gheorghe Popa, soldată cu editarea unei excelente ediții intitulate sugestiv „Un lingvist pentru secolul XXI”, Domnia Sa fiind coordonator și prefațator al culegerii. A fost chiar ultima carte apărută „acasă”, publicată în perioada vieții lui Coșeriu. Profesorul Gh. Popa semnează în această „fericită antologie” (Ion Hadîrcă) un itinerariu biografic al Marelui Dispărut – idolul și călăuzitorul său – considerat, de astă dată de Silviu Berejan-învățătorul, „una dintre cele mai reușite sinteze ale biografiei și operei ilustrului nostru conațional din cîte au fost publicate în decursul ultimului deceniu în Basarabia (și au văzut lumina tiparului destule încercări de acest fel)”, alături de Mircea Borcilă și Nicolae Saramandu – nume notorii în coșerianistică (a se vedea „Limba Română”, 2002, nr. 10, p. 27-28).

Pentru Gheorghe Popa lingvistica a devenit un *modus vivendi*. Contagiât ireversibil de Berejan, de Coșeriu, de nenumăratele lecturi, fără de care nu s-ar fi format așa cum îl cunoaștem azi, acum îi contagiază pe alții. Așa să Vă cunoaștem și de acu încolo, Professore!

(*Flux*. 2002, 6 dec., p. 7)

Видный ученый, яркая личность, надежный наставник и друг

Михаил МЕСТЕР

В эти дни научно-педагогическая общественность города и республики отмечают 50-летний юбилей профессора Георгия ПОПА – заведующего кафедрой румынского языка Бэлцкого университета, автора более чем 80 опубликованных исследований, двух словарей, учебников, монографий, нескольких десятков публицистических статей.

Это только с поверхностного взгляда может показаться удивительным, как это вдруг сын простых земледельцев из села Бутешть (Глодянский район) вознесся до профессорского звания и того особого положения, которое Г. Д. Попа занимает сейчас в родном вузе. На самом же деле Георгий с юных лет был мощно и разносторонне одарён, настойчив в дости-

жении благородных целей и высот. Восьмилетку окончил с отличием, среднюю школу завершил столь же уверенно и легко: только экзаменационная четвёрка по алгебре не позволила получить золотую медаль. Этот маленький неуспех был в дальнейшем перекрыт: поступив на филфак Бэлцкого пединститута, Георгий стал не просто отличником учёбы, но и – последовательно, по восходящей – сначала Пушкинским, а потом и Ленинским стипендиатом. Когда «красный» диплом был в руках, талантливого парня пригласили на преподавательскую работу. В этот период профессиональный рост героя нашего рассказа развивался стремительно. Во многом сказалось позитивное, облагораживающее влияние любимого учителя Георгия Попа – его научного руководителя академика Силвиу Бережана. Счастливая встреча с выдающимся лингвистом оказалась, как продемонстрировали последующие годы, удачей для обоих. Под руководством академика Георгий с блеском окончил аспирантуру и уверенно защитил диссертацию в Институте языка и литературы АН МССР. А когда вернулся в Бельцы и стал преподавать родной язык, был, вскоре выдвинут на должность декана филологического факультета. Столь молодого 29-летнего декана вузы Молдовы никогда ранее, да и позднее не знали. Ему предрекали прекрасное административно-номенклатурное будущее, неограниченно высокий и скорый карьерный рост.

Однако Георгий, как выяснилось, звёздной болезнью не страдал не в малейшей мере. Он не поддавался искушению и, выбрав совершенно иной путь, подал в отставку. А недоумевающим партийно-политическим боссам коротко, но внятно разъяснил, что предпочитает сосредоточиться на преподавательской и научной деятельности.

Последующие десятилетия подтвердили верность того давнего решения. Когда мы говорим с Георгием Дмитриевичем о людях, которые были для него образцом в педагогическом ремесле, да и в жизни вообще, он называет вслед за академиком С. Бережаном множество имён профессоров двух кафедр, где работал все эти годы. Он с трепетом и благоговением вспоминает старшее поколение коллег-преподавателей, приобщивших молодую поросль педагогов-словесников к жемчужинам родного языка и литературы, подавших эталонные образцы интеллигентности, толерантного отношения к исповедующим иные научные приоритеты. А у коллег-сверстников и даже более молодых педагогов Георгий Дмитриевич, по его собственному признанию, позаимствовал у каждого что-то доброе: крупинцы опыта, знаний, стиль повседневного общения, доброту нравов... И за это буквально каждому – отдельное спасибо! Да и товарищи по кафедре, факультету тоже ценят в Георгие Дмитриевиче Попа его прекрасные черты: постоянную готовность поддержать, прийти на помощь, всегда оптимистичный взгляд на мир, восприимчивость к здравым суждениям, неизменное поощрение духа научной дискуссии.

Студенты тоже любят своего наставника, любят по-настоящему и глубоко. Потому что чувствуют: профессор Георгий Попа близок им по духу, поскольку бережно сохранил в самом себе искорку студенческого мировосприятия. Георгий Дмитриевич поддерживает в питомцах вольнолюбие, «юношескую» тенденцию ниспровержению догматов, ложных кумиров, сомнительных авторитетов. «Я среди вас как старший среди равных», – примерно так держит он себя в студенческой среде. И молодёжь отвечает доверием на доверие, искренностью на искренность.

(*Plai bălţean*. 2002, 6 dec., p. 2)

Gheorghe Popa – doctor habilitat în filologie

Dumitru BATÎR, Tamara COTELEA, Virgil OLIMID

Contemplăm o imagine sugestivă. Academicianul Silviu Berejan, primul din stînga, îl ține cu ambele mîini pe Gheorghe Popa, șeful Catedrei de limba română a Facultății de Filologie de la Universitatea bălţeană. Ai senzația că academicianul adineauri a rostit cuvintele: „Îl iau cu mine la Chișinău”. Șeful de catedră, profund emoționat de acest îndemn, nu știe ce să facă: să-și ia valiza ori să mai aștepte? Situația se limpezește de îndată ce privirile-ți coboară spre al treilea subiect al fotografiei – rectorul academician al Universității din Bălți, Nicolae Filip. Atent, calm, rece – zîmbetu-i lejer și protocolar de-abia reușește să-i camufleze gîndul, scurt ca orice imperativ: „Nicăieri!”.

Părăsind spațiul imaginii, o noutate surprinzătoare și extrem de plăcută ne-a umplut inimile de bucurie și mîndrie: consăteanul nostru de la Butești – Gheorghe Popa – a devenit doctor habilitat în științe filologice. Pentru localitatea natală evenimentul echivalează cu o victorie răsunătoare, repurtată pe cîmpul de luptă. Dacă nu greșim, Gheorghe Popa se adeverește primul doctor habilitat la Universitatea „Alecru Russo”, absolvent al filologiei române bălțene.

„Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române” – aceasta-i tema tezei de „habilitat”, susținută în capitala republicii la 30 noiembrie curent, chiar în ziua de naștere a lui Gheorghe Popa. A împlinit 54 de ani. Educați pe vremea

regimului precedent ca toate performanțele să se producă în zile cu semnificație majoră, am putea să-i reproșăm proaspătului doctor habilitat că era mai bine dacă susținea disertația la 30 noiembrie 2002, când își marca semicentinarul propriei existențe, ori să fi așteptat exact un an, pînă la aniversarea a 55-a. Oricum, faptul s-a consumat deja, va lua Gheorghe Popa în calcul sau nu, pe viitor, doleanța noastră învechită – e voia lui. În ce ne privește, îi dorim sănătate, cu multe amintiri frumoase, lăsate de ai săi, dar și de studenți.

(Literatura și Arta. 2006, 14 dec., p. 6)

Профессор Георге Попа принимает поздравления Михаил МЕСТЕР

Георге Попа – выходец из небольшого села Бутешты, расположенного в живописном уголке Глодянского района. Населённый пункт действительно настолько миниатюрен, что в прошлом веке его «забывали» нанести на карты Молдавии (лишь однажды, в 1909 году, сельцо удостоили чести быть вписанным в схему Бессарабской губернии). Однако многие уроженцы Бутешты сумели заявить о своих достоинствах, талантах в полный голос – и добились ярких достижений в разных областях деятельности.

Бог не обидел Георгия Попа ни дарованиями, ни силой характера. Он был «первый ученик» и в восьмилетке, и в средней школе: в последней лишь единственная четвёрка по алгебре стала барьером на пути к золотой медали. Зато в период учёбы на филологическом факультете Бэлцкого пединститута (ныне БГУ) наш герой проявил себя более чем незаурядно: он был «среди отличников отличник» - и заслуженно стал сначала пушкинским, а затем и ленинским стипендиатом. И, когда парню вручали диплом с абсолютно высоким средним баллом, прозвучало вполне естественное предложение: начать преподавательскую карьеру – в родном вузе, на кафедре родного (тогда ещё молдавского) языка.

Со студенческих лет, Г. Попа проявил не просто интерес, а недюжинную тягу к науке. И здесь его первым и главным наставником оказался академик Силвиу Бережан, под руководством которого Георгий уверенно защитил диссертацию в Институте языка и литературы АН МССР. Уже имея в

Голос Бэлць (Газета основана в 1947 году)

Профессор Георге ПОПА принимает поздравления

Национальный совет по аккредитации и аттестации присвоил известному белкомун лингвисту учёную степень кандидата филологии. Впервые со времени основания старшей в БГУ кафедры румынского языка её руководитель достиг столь значительных высот в науке

ПРОФ. ПОПА – выходец из небольшого села Бутешты, расположенного в живописном уголке Глодянского района. Населённый пункт действительно настолько миниатюрен, что в прошлом веке его «забывали» нанести на карты Молдавии (лишь однажды, в 1909 году, сельцо удостоили чести быть вписанным в схему Бессарабской губернии). Однако многие уроженцы Бутешты сумели заявить о своих достоинствах, талантах в полный голос – и добились ярких достижений в разных областях деятельности.

Бог не обидел Георгия Попа ни дарованиями, ни силой характера. Он был «первый ученик» и в восьмилетке, и в средней школе: в последней лишь единственная четвёрка по алгебре стала барьером на пути к золотой медали. Зато в период учёбы на филологическом факультете Бэлцкого пединститута (ныне БГУ) наш герой проявил себя более чем незаурядно: он был «среди отличников отличник» - и заслуженно стал сначала пушкинским, а затем и ленинским стипендиатом. И, когда парню вручали диплом с абсолютно высоким средним баллом, прозвучало вполне естественное предложение: начать преподавательскую карьеру – в родном вузе, на кафедре родного (тогда ещё молдавского) языка.

Со студенческих лет, Г. Попа проявил не просто интерес, а недюжинную тягу к науке. И здесь его первым и главным наставником оказался академик Силвиу Бережан, под руководством которого Георгий уверенно защитил диссертацию в Институте языка и литературы АН МССР. Уже имея в

Академик Силвиу БЕРЕЖАН
«Горжусь своим воспитанником»
— В этот важный период на Георге Попа — одного из наиболее одарённых, блестящих и трудолюбивых молодых учёных. Это человек, который умеет учиться, слушать, критично мыслить, когда требуется. Попа имеет отличное собственное представление о дисциплине, при этом умеет уважительно относиться к мнению других. Он имеет хорошие знания в области лингвистики, филологии, особенно в области румынского языка. Попа имеет как основы не только свои, но и мой диссертации по его докторской диссертации.

Силвиу БЕРЕЖАН,
доктор филологических наук,
Академик АИИР Румынии.

Владим Румынский учёный — в характере зародился БЛАЖЕННЫЙ КАРАЛИЙ
— Профессор Г. Попа обладает качествами, которые позволяют ему очень точно определять и формулировать научные проблемы, находить при этом зариски мысли, которые неординарны в решении, оригинальны. Обладает прекрасными творческими способностями. Обладает хорошей памятью, способностью глубоко и критично анализировать лингвистический материал, его способность выделять суть. Мыслитель, умеет проводить аналогию и делать выводы, способен к самостоятельному анализу и синтезу. Учёный, который имеет свой стиль мышления и исследования.

Михаил МЕСТЕР
доктор филологических наук,
профессор кафедры Румынского языка,
Института языка и литературы АИИР Румынии.

своём активе немалый научный багаж, в неполные 29 лет Г. Попа достиг феноменального карьерного роста – был назначен на должность декана филологического факультета БГПИ (случай беспрецедентный в масштабе республики). Но в том-то и дело, что человек, перед которым открывались радужные перспективы административного роста, вовсе не был карьеристом. И через какое-то время Георгий многих сильно удивил, когда, устояв перед амбициозными искушениями, решил сосредоточиться на преподавательской научной деятельности.

Сегодня уже можно уверенно сказать, что в роли руководителя одной из ведущих кафедр филфака БГУ профессор Г. Попа стал достойным продолжателем традиций, в разные годы заложенных целой плеядой его выдающихся предшественников – Ионом Чёрным, Елизой Ботезату, Валериу Сеником, Илларионом Матковским и другими учёными, чьи имена стали гордостью, честью и совестью молдавской науки. В активе Георгия Дмитриевича сейчас значится постоянно пополняемый список из более чем полутора сотен публикаций, его перу принадлежат многочисленные научные труды, в том числе статьи, словари, монографии, вузовские учебники и пособия.

Года два назад Министерство просвещения РМ и научная библиотека БГУ издали в серии «Личности Бэлцкого университета» биобиблиографический иллюстрированный 160-страничный сборник о Георге Попа. Книга эта, содержащая девять внушительных глав и пояснительные тексты на пяти языках, позволяет лучше узнать жизненный и творческий путь языковеда и его место в современной лингвистике, уяснить круг научных приоритетов, саму культурную среду, вне которой героя нашего рассказа уже и представить невозможно.

Корреспондент «ГБ» поздравил профессора Г. Попа с достижением высокого – надеемся, далеко не последнего! – рубежа в академической деятельности и задал гостю редакции несколько «банальных», но очень уместных, своевременных вопросов. В ответ Георгий Дмитриевич философски заметил, что, когда заведующий кафедрой становится доктором хабилитат в своей отрасли знаний, – было бы верно считать такое событие не феноменальным или исключительным, а, наоборот, вполне естественным: если уж взялся быть лидером профессорско-преподавательского коллектива, значит надо и соответствовать этой роли!

Собственное кредо Г. Попа кратко изложил так: в науке, особенно лингвистической, надёжнее всего продвигаться к постижению истины не в эмоциональном порыве или чрезмерным энтузиазмом нетерпения, – куда важнее «эволюционный» путь, каждодневно связанный с трепетной робостью, даже неуверенностью, с осознанной необходимостью всё тщательно взвесить, осмыслить, подвергнуть проверке сомнением. Чрезмерно увлекаясь некой заманчивой идеей, мы рискуем наломать дров, скатившись к поспешным дилетантским выводам или даже авантюризму. Применительно

к языку надо признать неприемлемым жёсткие категоричные формулировки, оценки, рекомендации. Потому что сегодняшние истины и нормы уже завтра могут выглядеть до безнадёжного архаичными, неактуальными суждениями.

Имя и лингвистические позиции профессора Г. Попа хорошо известны и получили признание в научном сообществе не только нашей страны, но и зарубежья – в Москве (Институт языкознания), Санкт-Петербурге и Лейпциге, в Яссах и Сучаве... Многочисленные труды именитого бельчанина заслужили высокую оценку ряда крупных учёных – Н. Корлэтяну и А. Чобану (Кишинёв), С. Семчинского (Киев), Х. и Д. Михаеску (Бухарест). И, что особенно почётно, младшего коллегу тепло приветствовал и по-отечески благословил наш выдающийся земляк, один из крупнейших лингвистов XX века Е. Кошеру.

И в заключение приведём несколько высказываний-отзывов, принадлежащих перу видных фигур национальной и зарубежной науки. Вот как характеризуют Георгия Попа эти незаурядные люди:

Силвиу Бережан, действительный член Академии наук Молдовы: «Горжусь своим питомцем! Я всегда испытывал гордость за Георге Попа – одного из наиболее одарённых, близких мне и надёжных во всех отношениях учеников. Это чувство ещё более усилилось с годами, крепнет оно и сейчас, когда профессор Г. Попа имеет десяток собственных питомцев-докторантов, трое из которых уже защитились. Коллега успешно руководит деятельностью одной из ведущих кафедр Бэлцкого университета, поддерживая тем самым не только свой, но и мой авторитет как его давнего научного руководителя».

Стелиан Думистрэчел, ведущий научный сотрудник Института румынской филологии Им. А. Филлипиде (Ясский филиал Академии наук Румынии): „Профессор Г. Попа обладает качествами, которые позволяют ему очень точно определить и сформулировать научную проблему, находя при этом верное – почти всегда неординарное – решение, неизменно обосновываемое новейшими теориями лингвистики. Труды Георге Попа – это практически реализованная способность детально и компетентно анализировать лингвистический материал; это подлинная креативность мышления, умение преодолевать сложности и высоты, стоящие на пути постижения научной истины; это ещё и неиссякаемая, ни с чем не сравнимая любознательность настоящего учёного XXI века».

Думитру Ирмия, профессор Ясского университета: „Основанные на материале конкретного языка, труды Георге Попа принадлежат, разумеется, к сфере румынской лингвистики. Однако при этом используемые им принципы и теоретические обоснования вполне применимы и в отношении других языков. Такая возможность открывается благодаря тому факту, что свой исследовательский поиск Г. Попа умело базирует на фундаментальных механизмах функционирования языка. Главной теоретической опорой стала для профессора Г. Попа лингвистическая концепция, частично заимствованная у Е. Кошеру. Сквозь призму этой теории автор убедительно

полемизурует с Ш. Балли, с. Пущкариу, В. Виноградовым и другими известными миру исследователями”.

Редакция «ГБ» поздравляет Георгия Дмитриевича Попа с заслуженным и недостижимым для многих достижением – высокой научной степенью доктора хабилитат. Мы верим: впереди у нашего давнего друга – ещё немало непроторённых дорог, привлекательных высот и ярких творческих озарений.

(Голос Бэлыц. 2007, 20 apr., p. 4)

Gheorghe Popa – al optulea rector al Universităţii bălţene

Valentin JITARU

La 3 noiembrie curent, la Universitatea bălţeană a avut loc un eveniment de anvergură, cel puţin, municipală. Gheorghe Popa, profesor universitar, doctor habilitat în ştiinţe filologice, şeful Catedrei de limba română, a devenit al optulea rector (doi dintre ei funcţionaseră în interimat), din 1953, când Institutul Învăţătoresc fusese transformat în Institut Pedagogic. Nu sunt superstiţios, nici mistic, prin urmare, cifra opt nu înseamnă nimic. Altceva importă: acest al optulea rector, în ultimii 56 de ani, este primul ales pe cale democratică la şedinţa Senatului. Rezultatul scrutinului impresionează pe cine vrei: pe entuziaşti, pe sceptici şi pe indiferenţi – 32 pro şi 16 contra. Scorul nu este de doi la unu – ca la fotbal, ci de două treimi la o treime – ca la oameni. În aspect politic, evenimentul constituie o veritabilă victorie a spiritului românesc într-un Bălţi rusificat, îngîmfat, mînios, cu pregnante simpatii comuniste, înroşite pînă în proporţie de aproape 60 la sută din alegători.

Operaţia de alegere a rectorului a ţinut exact un an şi 12 zile (22.X.2008 – 03.XI.2009). Din vina cui? Acordăm cititorilor şansa de a-şi formula ei înşişi răspunsul după lectura informaţiilor ce urmează.

La 22 octombrie 2008, Ministerul Educaţiei şi Tineretului inaugurează concursul pentru ocuparea postului de rector, deţinut interimar, din februarie 2007, de către Eugeniu Plohotniuc, conferenţiar, doctor.

La 2 noiembrie al aceluiaşi an, Comisia de concurs a Ministerului aprobă candidaturile Senatului universitar: Eugeniu Plohotniuc, rector interimar, şi Gheorghe Popa – ambii, fireşte, susţinuţi de un şir de catedre şi facultăţi. Pînă aici, Ministerul a acţionat cît se poate de operativ.

Rămînea de concretizat ziua alegerilor. Ritmul ministerial a scăzut din viteză, dar totuşi a rezistat în limitele normalităţii. Corpul didactic aştepta data de 17

decembrie, or anume în acea zi avea să fie cunoscut numele rectorului ales.

Inopinat, se întâmplă ceva grav și misterios: cu trei zile înainte de eveniment, adică la 14 decembrie, onoratul Minister anunță suspendarea ședinței Senatului. Fără explicații. Biroul Senatului le solicită.

În locul lămuririlor, la Bălți, în ultimele zile ale lui decembrie, sosește o comisie ministerială, tocmai din patru persoane, scoțind din buzunare o noutate înspăimântătoare: un oarecare binevoitor a expediat unde trebuie o scrisoare anonimă, informând că Senatul Universității fusese ales după un regulament ieșit din vigoare. Primul băț a nimerit în roate!

Ce era de făcut? S-a ales un alt Senat, deja după regulamentul nou, iar prima lui ședință ordinară (nu cea de alegere a rectorului) s-a desfășurat la 21 ianuarie curent.

Proaspătul Senat, ca și precedentul, se adevărește nerăbdător peste măsură: 34 de senatori expediază la 29 ianuarie o scrisoare neuitatei ministre Larisa Șavga, rugînd-o să urgenteze procedura cu pricina. Ministra a fost și ea cîndva școlăriță și a învățat matematica. A privit atent la cifra 34 și, după cîteva clipe de meditație, a realizat corect că aceasta reprezintă mai mult decît majoritatea din cifra de 51, constituind numărul total al senatorilor. Conform unei logici elementare, ministra a determinat just pentru cine se grăbeau să voteze cei 34 de inși. În atare situație, cel mai bun răspuns e să nu reacționezi. Ceea ce a și făcut.

În luna martie, în plină campanie electorală, vine la Bălți, dar nu la Universitate, Președintele Voronin în persoană la o întîlnire cu alegătorii în incinta teatrului. În luarea sa de cuvînt, a scăpat și o frază alarmantă, din care reieșea că la Universitatea din Bălți este „un cuib de națiști”. „Națiștii” puteau fi cuibăriți pe la toate facultățile, totuși centrul lor trebuia căutat neapărat la Filologie, exact în locul de proveniență al lui Gheorghe Popa, contracandidat la rectorat. Afirmația vulgară a lui Vladimir Voronin evidențiază realmente adevărata cauză a tergiversării procedurii de alegere a rectorului.

Ca să vezi, în aceeași lună martie Larisa Șavga sosește la o întîlnire de lucru cu managerii Universității, însoțită de consilierul prezidențial Viorelia (ce prenume frumos!) Moldovanu-Bătrînac. Am comis o gafă: de fapt Șavga a însoțit-o pe V.M.-B. și nu invers, pentru că un consilier prezidențial cîntărește cît două ministre, dacă nu mai mult. Ministra a promis solemn că alegerea rectorului se va desfășura în timpul cel mai apropiat.

Poate că acest timp apropiat venea repejor, după cum i se cade în calendarul cosmic, dar nu și în al Ministerului, mai ales că regimul comunist suferise două înfrîngerii, una după alta, în campaniile electorale.

Se întâmplă un caz comic, legat de sintagma timp apropiat: la 21 septembrie, cu cîteva zile înainte de desemnarea noului guvern, ministerul pe ducă și-a amintit că trebuie să efectueze alegerea rectorului bălțean. Graba Ministerului muribund a generat dubii întemeiate pentru aceeași majoritate protestatară, care a votat pentru suspendarea ședinței cu pricina pînă la numirea noului ministru. Astfel, chinuitoarea competiție s-a sfârșit abia la 3 noiembrie.

De-a lungul anului, pe ici-colo, mai răsunau prin unghere vocile unor trubaduri anonimi, îndemnînd să se voteze pentru stabilitate – un fel de sinonim al sloganului comunist „Să ne apărăm Patria!” – sau că alegerea rectorului este cu neputință pînă nu va fi ales Președintele statului. Efectul lor însă a fost nul.

La Universitatea din Bălți s-a produs o schimbare, sinonimă cu o dimineață. Schimbarea însă nu vine numai cu lumină, ci și cu o sumedenie de probleme, complicate și învechite, pentru că n-au fost rezolvate la timp. De prisos să le nominalizez acum și aici, mai bine să descrie alții, în curînd, cum vor fi acestea soluționate.

Ca student, Gheorghe Popa era și corespondent netitular la ziarul studentesc bălțean „Pedagogul”. Odată, prin mai 1973, mă invitase în ospeție la el acasă, în satul Butești, dincolo de Glodeni, aproape de Prut. Ambii am ajuns spre seară. Ne-a întîmpinat mama lui, doamna Vera. Avea în ogradă o fîntînă cu cumpănă, aflată între casă și un pîlc de pomi fructiferi. La umbra unuia, un vițeluș culcat, drăgălaș și liniștit, mă privea curios, cînd Ghiță îmi turna apă cu cana, să mă clătesc și să mă răcoresc. La celălalt colț de casă deslușeam ușa unui beci, după care urma o grădină cu meri și peri înfloriți. Aroma lor ajungea pînă la noi și pînă la cuptorul din vale, alături de un sarai, unde doamna Vera, cu privirile înfipte în gurar, aștepta clipa potrivită, să scoată plăcintele în formă dreptunghiulară. Sosise și tatăl său de la muncile cîmpului, domnul Dumitru (în familie îi spuneau Mida). Feerică cină, cu vin și plăcinte. Cîteva din ele îi dusesem și mamei mele la Bălți – rămasă încîntată de calitatea lor. De atunci și pînă azi le-am reținut în memorie cu genericul *Plăcinte mazilești de Butești*.

A doua zi, de dimineață, am plecat pe jos la Șipot, un izvor învăluit de legende frumoase, pripășit la poalele unor dealuri priporoase. De pe vîrfurile lor am contemplat încîntătoare priveliște cu Suta de Movile, din Valea Prutului. Un car de ani au trecut de atunci, dar amintirile despre călătoria la baștina lui Gheorghe Popa mă obsedează benefic și în prezent, regretînd, concomitent, imposibilitatea repetării lor în spațiul tinereții de atunci.

În ultima zi a lui noiembrie va împlini 57 de ani – cifră nerotundă, dar în schimb coincidentă cu vîrsta de pensie a femeii. Pînă la acea a bărbatului încapă exact termenul rectoratului său. Îl doresc prodigios în realizări memorabile, or anume ele vor constitui textul istoric despre cel de-al optulea rector al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți – Gheorghe Popa. Drum bun!

(*Literatura și Arta*. 2009, 26 noiem., p. 3)

Gheorghe Popa întruchipează schimbarea

Maria ȘLEAHTIȚCHI

Cunoscutul lingvist Gheorghe Popa a fost ales recent în funcția de rector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, cea mai importantă universitate din nordul republicii. Mandatul de rector i-a fost acordat lui Gheorghe Popa pe un termen de cinci ani.

Doctorul habilitat în filologie și profesorul universitar Gheorghe Popa are 57 de ani. În ultimii zece ani a deținut funcția de șef al Catedrei de limba română din cadrul Facultății de Filologie. A publicat două dicționare, două monografii, un manual în colaborare și a semnat mai bine de 160 de articole științifice. A participat la elaborarea „Dicționarului derivativ al limbii române”.

Domnul Gheorghe Popa mi-a fost profesor și îmi este coleg. Este o personalitate, deci are caracter, face parte din seminția celor cu verticalitate, e consecvent, un luptător. Decan al Facultății de Filologie la numai 28 de ani, discipol al academicianului Silviu Berejan, Gheorghe Popa a izbutit să extindă școala mentorului său creînd o ramificare aici, la Bălți. Gheorghe Popa a reușit să împlinească un proiect părăsit, cu regret, în *faza incipientă*, de un alt profesor al nostru, domnul Ilarion Matcovschi.

Specialist notoriu în domeniul lingvisticii și al limbilor romanice, Gheorghe Popa e un nume recunoscut în Republica Moldova și în afară, angajat în grupuri de cercetări internaționale, cum ar fi cel de la Leiptzig. Conducător de doctorate cu producție vizibilă și de calitate, Gheorghe Popa nu este un om pripit. Lucrările sale sunt temeinice și oneste, conducîndu-se de renumitul dicton *non multa, sed multum*, ceea ce îl pune în rîndul profesioniștilor. Calea parcursă pîna aici a cunoscut însă și suficienți spini, vorba vine... lui Gheorghe Popa, din josnică invidie, i s-a barat calea spre concediul postdoctoral, invocîndu-se diverse motive sau, dupa moda timpului, neinvocîndu-se niciunul, fiind victima jocului de culise, în vogă vreme îndelungată la Universitatea noastră. Aceasta, precum li se întîmplă oamenilor cu destin, l-a

MARTI, 2 MARTIE 2010 • JURNAL DE CHIȘINĂU

Universitatea „Alec Russo” din Bălți are un nou rector

Cunoscutul lingvist Gheorghe Popa (foto) a fost ales recent în funcția de rector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, cea mai importantă universitate din nordul republicii. Mandatul de rector i-a fost acordat lui Gheorghe Popa pe un termen de cinci ani.

Doctorul habilitat în filologie și profesorul universitar Gheorghe Popa are 57 de ani. În ultimii zece ani a deținut funcția de șef al Catedrei de limba română din cadrul Facultății de Filologie. A publicat două dicționare, două monografii, un manual în colaborare și a semnat mai bine de 160 de articole științifice. A participat la elaborarea „Dicționarului derivativ al limbii române” (Leipzig, 2000).

Gheorghe Popa întruchipează schimbarea

Domnul Gheorghe Popa mi-a fost profesor și îmi este coleg. Este o personalitate, deci are caracter, face parte din seminția celor cu verticalitate, e consecvent, un luptător. Decan al Facultății de Filologie la numai 28 de ani, discipol al academicianului Silviu Berejan, Gheorghe Popa a izbutit să extindă școala mentorului său, creînd o ramificare aici, la Bălți. Gheorghe Popa a reușit să împlinească un proiect părăsit, cu regret, în *faza incipientă*, de un alt profesor al nostru, domnul Ilarion Matcovschi.

facut și mai puternic, și mai concentrat.

Domnul Gheorghe Popa este omul proiectelor duse pînă la capăt. Deși s-a spus și se crede că filologii nu pot lucra în echipă, am certitudinea că domnul profesor este și va fi un om de echipă, că are necesarele calități de a-și asculta colegii, de a le da aprecieri adecvate și de a lua decizii potrivite. Numele Gheorghe Popa înseamnă competență, consecvență, demnitate, verticalitate, școală, asiduitate și omenie. Domnul Gheorghe Popa înruchipează, acum și aici, pentru Universitatea noastră schimbarea. În bine.

(*Jurnal de Chișinău*. 2010, 2 mar., p. 4)

Profesorul, savantul și omul Gheorghe Popa la ceas aniversar

Galaction VEREBCEANU, Ala SAINENCO

Să scrii despre Gh. Popa este onorant, întrucît în persoana sărbătoritului nostru avem (a) un cadru didactic care a parcurs, într-un timp relativ scurt, toate treptele ierarhice posibile (de la asistent universitar pînă la profesor universitar); (b) un cercetător care s-a impus în cele mai diverse compartimente ale științei despre limbaj, devenind cunoscut, prin studiile sale (unele dintre ele ajungînd lucrări de referință), în întreg spațiul românesc; (c) un manager care s-a manifestat la vîrsta de 29 de ani (caz mai rar întîlnit în perioada comunistă), deținînd funcția de decan; (d) un om de omenie care e gata în orice clipă să vină în ajutorare. Avea, probabil, suficiente motive regretatul acad. Silviu Berejan, cînd, cu zece ani în urmă, mărturisea: Gh. Popa „este unul dintre cei mai înzestrați, cei mai apropiați mie, mai de nădejde discipoli în toate privințele, cu care m-am mîndrit și continuu să mă mîndresc pînă acum, cînd împlinește 50 de ani” [Berejan, S. Semicentenarul unui lingvist apreciat. În: *Literatura și Arta*. 2002, 28 noiem.]

În cele ce urmează, ne propunem să ilustrăm cu unele argumente demersul nostru, trecînd imaginar și sumar, atît cît ne permite spațiul temporal acordat, prin momentele vieții și activității celui care este profesorul, savantul, omul Gh. Popa. Lesne de înțeles, vom începe cu... începutul.

* * *

Gh. Popa s-a născut pe 30 noiembrie 1952 în satul Butești, nu departe de Glodeni, el fiind al doilea copil (din cei trei) al familiei Vera și Dimitrie Popa. Situată pe malul Prutului, în preajma celor o Sută de movile străvechi, într-un loc pitoresc, mica localitate nu se deosebește prea mult de altele din Basarabia. Ceea ce însă îl evidențiază însă e faptul că satul fusese populat de răzeși (iar răzeșii au prețuit dintotdeauna munca, onoarea și libertatea) și că are vechi tradiții culturale. De aici, apropo, își trag obîrșia mai mulți intelectuali prestigioși, cum ar fi Damian Bogdan, un „excelent creator de școală în domeniul științelor auxiliare ale istoriei” (cum îl caracterizează Enciclopedia română), autorul valoroasei lucrări, unice

în filologia românească, „Paleografia româno-slavă”; dr. hab. în chimie Dumitru Batîr, laureat al Premiului de Stat; dr. conf. Tamara Cotelea; dr. în biologie Virgil Olimid, stabilit în Craiova; frații Crasovschi, pedagogi renumiți; inimosul ziarist Iulius Popa ș.a. Este de-a dreptul impresionant ca un sătuc, care, la acea vreme, te miri dacă număra o mie de locuitori, să fi dat asemenea personalități (în general, în lumea științei au plecat doisprezece buteșteni doctori și doctori habilitați). Despre acestea Gh. Popa va afla mult mai târziu, acum însă Ghiță, cum îl numeau în familie, se pregătea să treacă primul prag al vieții: clasa I.

* * *

Primele studii le capătă la școala de opt ani din sat, numărându-se printre elevii cei mai capabili. Despre anii de școală și mediul profesoral de aici Gh. Popa va vorbi, peste ani, în cei mai frumoși și elogioși termeni, subliniind că profesorii școlii „erau profesioniști care, cu povara obligațiilor coplesitoare, își făceau onest și sincer datoria [...] și aveau un comportament ce nu trebuia să distoneze cu tradiția, la moment, a școlii și, în general, cu felul de a fi al buteștenilor”. Tînărul absolvent al școlii de opt ani a preluat aceste calități de la dascălii săi, calități desăvîrșite și ajustate, pe tot parcursul vieții, firii sale muncitoare și dornice de cunoaștere.

* * *

Studiile medii le obține la școala de cultură generală din satul Cobani. Viața de internat îl căleşte, îl face mai independent, mai sigur pe sine, are mai mult timp liber și elevul Gh. Popa se dăruiește total cărții. Și rezultatul nu întârzie să apară: numeroase diplome cu mențiuni și rezultate performante obținute la mai multe concursuri naționale și internaționale (Olimpiada republicană la limba și literatura română, Olimpiada televizată la istorie, Olimpiada Unională de la Moscova la fizică ș.a.). Iată un exemplu concludent dintrun anumit punct de vedere în acest sens. Participînd la concursul unional al compunerilor, consacrat centenarului din ziua nașterii lui V. I. Lenin, cotidianul principal „Moldova Socialistă” începea enumerarea laureaților cu Gh. Popa, consemnînd: „Gheorghe Popa din clasa a X-a (s. Cubani, raionul Glodeni) se orientează bine în problemele sociale, legînd fiecare eveniment de învățătura leninistă”. În anul 1970 absolvește cu succes școala medie, unicul „4”, la algebră, fiind nota care nu i-a permis să termine studiile cu eminență sau, cum se obișnuia atunci, cu medalie de aur.

* * *

Studiile universitare bălțene i-au oferit însă cele mai mari posibilități de a se manifesta pe diverse planuri: studii (pe parcursul anilor de învățămînt – după sistemul de apreciere de cinci puncte – n-a avut nicio notă de „patru”), activitate obștească (era la modă în acea perioadă!), ziaristică (a publicat peste 20 de articole), activitate științifică (concursuri, conferințe, olimpiade etc.). Aprecierile nu s-au lăsat mult așteptate: bursa de merit „A. S. Pușkin”, bursa de merit „V. I. Lenin”⁴; diplome și cadouri universitare, interuniversitare și ministeriale; desemnarea ca membru a diferite delegații, comisii, comitete etc. Aici și-a redactat primele lucrări

⁴Pentru cei neavizați în materie: suma unei burse nominale lunare era suficientă ca studentul Gh. Popa să-și procure ... un costum de import și chiar... să-l „ude” cu prietenii.

științifice sub îndrumarea profesorilor universitari Ion Evtușenco, Eliza Botezatu și Ilarion Matcovschi⁵. Și tot aici a fost remarcat de acad. Silviu Berejan, care îl va caracteriza ulterior drept un „băiat ager și descuscăreț, care prindea literalmente din zbor [...] materia destul de complicată privind teoria limbii. [...] Gheorghe Popa consulta cu regularitate literatura recomandată la fiecare lecție. Lucrul acesta mi-a trezit simpatia față de băietanul înalt și slăbuț, care da dovadă că în conștiința lui pîlpîie deja o flacără sacră: setea de cunoaștere” [Berejan, S. Semicentenarul unui lingvist apreciat. În: *Literatura și Arta*. 2002, 28 noiem.]

* * *

După absolvirea cu mențiune, în 1974, a Facultății de Filologie, Gh. Popa activează doi ani pe post de asistent universitar, după care se înscrie la doctorantura Institutului de Limbă și Literatură de la Chișinău (1976-1979), avîndu-l în calitate de conducător științific pe acad. Silviu Berejan, devenit tutorele său științific și la recomandarea căruia a fost înscris la doctorat. De această perioadă țin și primele cunoștințe ale unuia dintre subsemnați cu Gh. Popa, de care îmi amintesc cu plăcere și pe care le evoc în rîndurile de mai jos.

* * *

L-am cunoscut pe Gheorghe Popa în toamna anului 1979, cînd își finaliza studiile doctorale. Cele două săptămîni, petrecute la muncile agricole într-o localitate de pe malul stîng al Nistrului – Vorăncău, Rîbnița – (trimiși de institut, cum se obișnuia pe atunci) au fost de ajuns ca între noi să se înfiripeze relații de bună înțelegere și chiar un început de prietenie.

Pentru a cîștiga cîteva zile libere de a pleca la soție și la fiica Doinița de cîteva anișori, tînărul tătîc, măcinat de dorul revederii cu cei dragi, culegea munți de roșii, îndeplinind mai mult de două norme pe zi (apropo, într-o zi a strîns o tonă de roșii). Noi ceilalți munceam mai pe îndelete, dar, vîzînd cu cîtă rîvnă și rapiditate aduna roșiile, ne-am pus și noi pe treabă, astfel încît, grație hărniciei și influenței pe care Gheorghe a avut-o asupra noastră, mica noastră grupă devenise una de frunte și era dată ca exemplu de conducerea gospodăriei în timpul scurtelor adunări de la începutul zilei de lucru.

Atunci, de fapt, l-am descoperit pe Gh. Popa, cu bucurie și uimire, ca om mereu zîmbitor, spiritual, receptiv la umor, el însuși fiind un bun povestitor de bancuri, dar și ca om sociabil, energic și întreprinzător, iubitor de adevăr și hotărît în acțiuni, verva sa molipsitoare cucerind întreaga noastră echipă.

Mai tîrziu, cînd am vizitat locurile sale natale, mi-am dat seama că acel spirit de om așezat și bonom care pune mai presus de toate munca, libertatea și adevărul a răzbătut peste ani din trăsăturile razeșilor de odinioară, ornînd însușirile de caracter ale lui Gh. Popa. Un detaliu demn de remarcat: silueta sa înaltă, un pic slăbită, dar una care exprima multă demnitate și mîndrie, una parcă măiestrit dăltuită, ne trimite cu gîndul la țărani din Buteștii lui, oameni cu mîinile trudite

⁵Un prilej de invidie pentru colegii de la catedra-„soră”: prima lucrare „științifică” publicată a studentului Gh. Popa e o recenzie... la o plachetă de versuri (selecția – M. Cimpoi, cuvînt-înainte – G. Meniuc): *Pe marginea unei plachete*. În: *Pedagogul*. 1974, 20 mar., p. 2.

și chipurile pietroase, arse de soare și de vânturi aidoma stîncilor gigantice de la marginea localității, ce stau locului, iată de sute de ani, și nu cad.

De domeniul activității de cercetare a dlui Gheorghe Popa, dar realizată sub formă de colaborare, deci prin cumul, țin și legăturile strînse pe care le-a avut cu Institutul de Limbă și Literatură al Academiei chișinăuene. În primul caz, e vorba de angajarea sa, în calitate de cercetător științific superior, la realizarea lucrării colective intitulată „Dicționarul derivativ al limbii române”, studiu de mare anvergură și, într-un fel, unic în lingvistica românească, rămas, din nefericire, în manuscris, după trecerea în neființă a coordonatorul ei, Nicolae Raevschi, care, nu o dată, în desele reuniuni ale grupului de alcătuitori, stăruia asupra calității deosebite a materialului selectat și interpretat de Gh. Popa. În al doilea caz, e vorba de participarea dlui Gh. Popa, din nou la propunerea acad. Silviu Berejan, la realizarea unor proiecte internaționale.

Aici ne permitem să reluăm firul amintirilor legate de omagiatul nostru prin consemnarea unor activități la care cel care vă vorbește a participat alături de dl Gh. Popa.

Legături mai strînse cu Gheorghe Popa am început să leg după 1990, în special pe parcursul celor trei ani de activitate științifică în cadrul proiectului internațional intitulat „Limba română vorbită în Moldova istorică” (1996-1999), proiect inițiat și coordonat de către prof. Klaus Bochmann de la Universitatea din Leipzig și finanțat de Fundația Volkswagen din Germania și realizat de un grup de cercetători germani și români, reprezentînd Universitatea din Leipzig, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Lingvistică din Chișinău și Universitatea de Stat „Alecă Ruso” din Bălți. Proiectul și-a propus să cerceteze, pe baza unor înregistrări audio, starea limbii române vorbite de pe ambele maluri ale Prutului. Trebuie spus acum că înregistrările și transcrierile textelor dlui Gh. Popa erau originale și se remarcă printr-o calitate aparte, apte să surprindă diversele forme de manifestare ale vorbirii românești din spațiul basarabean românesc, iar referatele, luările de cuvînt și propunerile referitoare la îmbunătățirea tehnicii de redare a aspectului fonetic al înregistrărilor în general, prezentate la ședințele de lucru ale proiectului, erau binevenite și, de cele mai multe ori, acceptate. Rodul investigațiilor realizate în cadrul proiectului amintit a constituit cele două tomuri, redactate în limba română și tipărite la editura Universității din Leipzig în 2000 și 2002.

De remarcat că, prin tipărirea acestor volume, a fost pusă baza unui corpus de texte a limbii române vorbite în Moldova istorică.

* * *

Revenind la perioada imediat următoare după studiile de doctorat, vom sublinia faptul că modul de a fi al lui Gheorghe Popa poate fi explicat și prin domeniul profesat – lingvistica, „știința cea mai ordonată”, dar și cea „mai arborescentă”. Două dominante ale personalității dlui Gh. Popa se cer evidențiate în acest context: pe de o parte, modestia și „un fel de sficiune”, condiționate, probabil, de conștientizarea „complexității, polifuncționalismului, multiaspectualității și polifonismului” obiectului de studiu, iar, pe de altă parte, și de „oroarea” față de

circumscrierea unui orizont îngust al cunoașterii lingvistice, impuse de realizarea caracterului „arborescent” și, în același timp, „integral” al științei limbii.

Prima dominantă a dictat un anumit fel de a fi în lumea științei și a relațiilor umane: prof. Gh. Popa nu și-a „organizat” niciodată recenzii, luări de cuvânt, invitații, locuri în anumite comisii etc., ci „a lansat” și a trudit continuu fără a aștepta „aplauze”.

A doua dominantă a făcut ca problemele intrate în vizorul prof. Gh. Popa să varieze de la aspectele lingvisticii teoretice pînă la cele ale semanticii sau lexicografiei, ale ortografiei sau punctuației, preocupările sale materializîndu-se în monografii, manuale, dicționare, studii și articole. În același sens, trebuie să amintim și de numeroasele recenzii (unele dintre ele constituind adevărate studii aparte) care, prin atitudinea lor critică, se impun drept contribuții la abordarea și elucidarea unor diverse aspecte ale limbajului uman sau ale științei despre acest limbaj (Bibliografia dlui Gheorghe Popa conține peste 140 de titluri).

* * *

Interesul pentru toate domeniile limbajului și/sau ale lingvisticii nu a însemnat, în același timp, lipsa unor preocupări constante pentru un domeniu preferat, anunțat prin teza de doctorat intitulată „Statutul structural-semantic și funcțional al echivalentelor analitice ale adjectivului în limba română”, susținută cu succes, în 1981, la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de la Chișinău, deci nici la 30 de ani împliniți. Pe lângă aportul propriu-zis științific într-un domeniu insuficient explorat și astăzi în lingvistica românească, lucrarea se impune prin elaborarea unei concepții și a unei metode proprii de cercetare, demonstrînd o stăpînire solidă a bibliografiei la temă – atent selectată și critic analizată – și o investigare sistemică și aprofundată a materiei.

Teza în cauză va constitui punctul de plecare pentru un studiu amplu și general despre echivalentele locuționale ale cuvintelor – „Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor” (1992) – o primă lucrare de sinteză asupra locuțiunilor în lingvistica românească. Spre deosebire de monografia apărută în 1957 a reputei cercetătoare Florica Dimitrescu, în care sînt abordate chestiuni legate doar de locuțiunile verbale, acestea fiind concepute „în sens larg” (întrucît materialul factologic invocat depășește cu mult conceptul de locuțiune verbală), meritul lucrării prof. Gh. Popa constă nu doar în „întîietatea” ei, ci, în primul rînd, în tabloul integral pe care îl oferă asupra locuțiunilor, atît ca perspectivă de cercetare (locuțiunile sînt analizate prin prismă semantică, structurală și gramaticală), cît și ca extensiune a obiectului de investigație (în atenția lingvistului se află toate tipurile de locuțiuni).

În al doilea rînd, diapazonul larg al cercetării îi permite autorului conturarea unor soluții judicioase și inedite (enumerăm aici doar cîteva: evidențierea modelelor structurale și evoluția în diacronie a locuțiunilor, rolul locuțiunilor în formarea unor unități lexicale noi și comportamentul lor gramatical etc.), oferind, în același timp, sugestii și perspective pentru noi cercetări.

În al treilea rînd, se face o tentativă de identificare a criteriilor ce ar contribui

la delimitarea, cu adevărat, a stratului locuțional românesc.

Pe aceeași linie se înscriu și cele două dicționare ale sărbătoritului nostru: „Dicționar de echivalente” (1980) și „Dicționar de locuțiuni rus-român” (2001), ambele de importanță majoră și absolut originale prin modul de tratare și de expunere a materialului. Prima lucrare lexicografică, „Dicționarul de echivalente”, inserează 2450 de unități, selectate în baza dicționarelor explicative și a celor bilingve, și constituie prima încercare de acest gen în spațiul basarabean, iar prin axarea pe aspectul funcțional al echivalentelor rămâne a fi și unica lucrare în lingvistica românească. A doua lucrare lexicografică, „Dicționarul de locuțiuni rus-român”, transpune în română locuțiunile rusești, însoțite de anumite informații gramaticale, fonetice, ce vizează utilizarea lor corectă. Dicționarul se impune prin modalitatea de a prezenta un tablou cât mai complex al unităților locuționale, fiind de un real folos nu numai specialiștilor, dar, mai ales, vorbitorilor de rînd atît ai limbii române, cît și ai limbii ruse.

* * *

Pe 30 noiembrie 2006, chiar în ziua sa de naștere, prof. Gheorghe Popa își ia al doilea doctorat cu tema „Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române”. Susținerea publică, desfășurată în ședința Consiliului științific specializat din cadrul Institutului de Filologie de la Chișinău, a devenit un adevărat eveniment științific în lingvistica locală, al cărui ecou a fost resimțit dincolo de hotarele Basarabiei. Iată ce scria în acest sens cunoscutul profesor ieșean Stelian Dumistrăcel: „Rod al unei activități științifice susținute, îndelungate și bogată în rezultate pe terenul gramaticii limbii române a dlui Gheorghe Popa [...], teza „Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române” constituie o contribuție de certă valoare științifică. [...] Într-o abordare complexă, ale cărei dificultăți nu sunt ocolite, prof. dr. Gheorghe Popa supune tema unei analize amănunțite și competente, asupra căreia își pun amprenta o recunoscută formație profesională, un spirit critic bine orientat și o curiozitate științifică pe măsura noului în lingvistică, trăsături ce-i asigură creativitatea în dezvoltarea cunoașterii și rezolvării unei problematice de mare interes atît pentru gramatică, cît și pentru lexic”. În mai puțin de un an, proaspătul doctor habilitat pune pe masa cititorului-lingvist studiul intitulat *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române*, apărut în condiții grafice foarte bune la Editura „Știința”, la baza căreia a stat teza sa de doctorat. Monografia s-a bucurat de o caldă primire din partea specialiștilor, învrednicindu-se de mai multe prezentări apărute în presa de specialitate. Astfel, în opinia recenzenților, lucrarea reprezintă „un studiu monografic care se impune, prin originalitatea punctelor de vedere și prin temeinicia argumentației, ca o contribuție de referință la cunoașterea profundă a specificului locuțiunii și a locului acestei categorii în sistemul denominării în limba română” (Dumitru Irimia), dovedindu-se „realmente util la revizuirea unor capitole de lexicologie, lexicografie și gramatică, fiind totodată un instrument didactic important în procesul de studiere a sistemului lexical și a gramaticii limbii române” (Vasile Bahnaru). În același context, monografia e considerată „una dintre

cele mai valoroase lucrări de profil și prezintă o amplă sursă de informare pentru specialiști și pentru toți cei preocupați de problemele dificile ale limbii române” (Inga Druță); „un rod firesc al unei activități investigaționale îndelungate în mai multe domenii: lingvistică generală, lexicologie, semasiologie, gramatică” (Adela Novac); „sintezele teoretice, descrierile și inventarele de contexte și forme, precum și concluziile acestui studiu reprezintă surse importante de informație și, totodată, valoroase piste pentru investigații ulterioare” (Lilia Trincă).

* * *

În acest ceas aniversar, nu putem să nu amintim de activitatea didactică și administrativă a dlui Gh. Popa. Îndată după facultate conducerea universității îi propune tânărului absolvent postul de asistent universitar, pe care îl deține până în 1981, după care este, pe rând, lector superior universitar (1981-1983), conferențiar universitar (1983-2001) și profesor universitar, titlu obținut în 2001. Concomitent cu activitatea de predare, dl Gh. Popa îndeplinește și funcții administrative: decan al Facultății de Filologie (1981-1984), șef al Catedrei de limba și literatura română (februarie-mai 2000), șef al Catedrei de limba română (mai 2000-2010). În februarie 2010, Senatul Universitar, cu o majoritate de voturi, îl alege în funcția de rector.

* * *

Conștient de impactul benefic al manifestărilor științifice, dl Gh. Popa s-a implicat nu o dată în activitatea de coordonare și organizare a unor manifestări științifice. Numai simpla trecere în revistă a acestora ar ocupa câteva pagini. De aceea ne limităm doar a le numi. Astfel, susținut și ajutat de colegii săi de facultate – Maria Șleahțișchi și Nicolae Leahu – și de colegii de la catedră, prof. Gheorghe Popa a fost inițiatorul și organizatorul a mai multe manifestări științifice de anvergură: Conferința științifică organizată cu prilejul a 70 de ani din ziua nașterii acad. Silviu Berejan (Bălți, 1997), Colocviul Internațional „Filologia sec. al XXI-lea”, organizat cu prilejul a 80 de ani din ziua nașterii prof. Eugeniu Coșeriu (Bălți, 2001), Conferința națională organizată cu prilejul a 75 de ani din ziua nașterii acad. Silviu Berejan (Bălți, 2002), Colocviul Internațional „Filologia sec. al XXI-lea”, ediția a II-a, organizat cu prilejul a 185 de ani din ziua nașterii lui Alecu Russo (Bălți, 2004), Conferința națională organizată cu prilejul a 80 de ani din ziua nașterii acad. S. Berejan (Bălți, 2007), Colocviul Internațional „Filologia modernă: Realizări și perspective în context european. Limbă, limbaj, vorbire” (*in memoriam* academicianului Silviu Berejan și a poetului academician Grigore Vieru) (Chișinău, 2010), Colocviul Internațional aniversar „Eugeniu Coșeriu: 90 de ani de la naștere”, Iași-Bălți, 27-29 iulie 2011 ș.a.

Trebuie subliniat, de asemenea, și faptul că dl Gh. Popa desfășoară o largă activitate în calitate de coredactor, redactor responsabil și redactor principal sau coordonator la mai multe lucrări colective apărute la Bălți și la Chișinău. Printre acestea se remarcă mai ales volumul aniversar „Un lingvist pentru secolul XXI” (Chișinău, Ed. „Știința”, 2002), consacrat împlinirii a 80 de ani ai reputatului savant cu renume mondial Eugeniu Coșeriu, avându-i în calitate de coordonatori pe M. Șleahțișchi, N. Leahu și Gheorghe Popa, lui revenindu-i și studiul introductiv al

acestei culegeri festive intitulat *Eugeniu Coșeriu: drumurile vieții și ale afirmării*. După părerea acad. Silviu Berejan, acest studiu este „una dintre cele mai reușite sinteze a biografiei și a operei ilustrului nostru conațional din câte au fost publicate în decursul ultimului deceniu în Basarabia (și au văzut lumina tiparului destule încercări de acest fel)” [Berejan, Silviu. Cu Eugeniu Coșeriu în proces de lucru și de simplă comunicare. In: *Limba română*. 2002, nr. 10, pp. 27-28].

Legate de aflarea prof. Eugeniu Coșeriu la Bălți sînt și interviurile realizate de Gheorghe Popa, împreună cu M. Șlehtițchi și N. Leahu, apărute în revista bălțeană „Semn”, iar mai apoi editate într-o broșură aparte cu sugestivul titlu „Universul din scoică” (Chișinău: Ed. „Știința”, 2004).

Fiind unul din inițiatorii și organizatorii diverselor manifestări științifice, Gh. Popa este însuși prezent în permanență, cu referate și comunicări, la conferințe, simpozioane, colocvii și mese rotunde. Aria geografică a acestor participări impresionează, iar numărul lor este de cca 50.

* * *

Împrejurările au făcut ca în special după anii '90, deci de mai bine de două decenii, Institutul de Filologie a ajuns să colaboreze mai îndeaproape cu Universitatea din Bălți, manifestată prin organizarea și desfășurarea, în comun, a unor conferințe și colocvii științifice. La fel de fructuoase și dese sînt prezențele cercetătorilor chișinăuieni în activitatea comisiilor universitare și de stat vizînd examenele de licență și acreditarea instituției de învățămînt, precum și în activitatea seminarelor științifice de profil din cadrul Facultății de Filologie, în timp ce cadrele didactice universitare sînt o permanență, ca recenzenți oficiali sau/și membri ai consiliilor științifice specializate de susținere a tezelor de doctorat, în activitatea de pregătire a cadrelor științifice de la institut. E de la sine înțeles că această colaborare variată și intensă se datorează în mare parte prof. Gh. Popa care, într-o discuție recentă, îmi vorbea de niște proiecte interesante ce ar înțeți și mai mult legăturile dintre cele două instituții.

* * *

Un capitol aparte în activitatea prof. Gh. Popa îl ocupă cea legată de pregătirea cadrelor. Valoarea dlui Gheorghe Popa ca om de știință nu stă numai în ceea ce a așternut pe hîrtie. Cel puțin, pentru cercul auditorilor și cititorilor săi, Gh. Popa este savantul care lucrează neconținut asupra altor oameni. Și dacă „omul de știință cugetă pentru a trezi cugetul altora, vorbește pentru a da altora grai, lucrează spre a porni și pe alții la lucru” (S. Mehedinți), apoi se poate afirma că prof. Gh. Popa atinge prețul cel mai de seamă al existenței omenești. Format ca cercetător la școala acad. S. Berejan, prof. Gh. Popa însuși a ajuns să coordoneze activitatea colegilor mai tineri. Sub îndrumarea sa științifică patru doctoranzi și-au luat doctoratul, iar alții doi sînt în fază avansată de susținere a tezei de doctor în filologie. În afară de aceasta, prof. Gh. Popa a fost referent oficial la cinci candidați la gradul științific, autor a peste treizeci de avize la monografii, disertații, autoreferate de disertații, dicționare, programe, manuale etc.

* * *

Întreaga activitate de profesor universitar și de om de știință a domnului Gh. Popa poate fi caracterizată ca fiind nu numai bogată, ci și exuberantă. Îi place și, foarte important, continuă să-i placă noul, acea schimbare pe care mulți cu greu o acceptă. Numai cine nu cunoaște amănunțele, astăzi devenite fapte istorice, poate să nu observe ce a făcut dumnealui pentru organizarea Catedrei de limba română, cu proiecte de muncă de perspectivă, concrete și foarte ambițioase, cu atragerea cadrelor tinere în munca de predare. Calitatea sa de bun organizator s-a manifestat în procesul de fondare a publicației științifice bălțene „Noua Revistă Filologică”. Este la fel de activ într-o mulțime de comisii și comitete științifice de organizare a manifestărilor științifice, este vicepreședinte al Seminarului științific specializat la specialitatea 10.02.01. – Limba română din cadrul Facultății de Filologie, redactor asociat al revistei „Semn” (Bălți), codirector al „Noii Reviste Filologice” (Bălți), membru al colegiului de redacție al revistei Institutului de Filologie de la Chișinău „Philologia” (Chișinău) și al revistei „Intercultural communications / Межкультурные коммуникации” (Tbilisi). De curînd este membru al Comisiei de experți din cadrul Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare.

* * *

De regulă, itinerarul – chiar avînd și curbe mai puțin dulci – ale unei biografii punctează diferite ipostaze ale aceleiași personalități, explicîndu-le, motivîndu-le și etajîndu-le. În diversitatea prezențelor dlui Gh. Popa – de soț și de tată, de fin și de naș, de savant și de coordonator științific, de coleg de breaslă și de rector, de penalizator și de povățuitor – se profilează însă stabil o trăsătură definitorie a Domniei Sale (ne permitem să-l cităm și de această dată): fiecare trebuie să aibă suficientă acoperire pentru afirmațiile sau pretențiile sale și să fie om cu simțul măsurii și al realului, dar nu cu cel al jumătăților de măsură și, respectiv, al dezideratului.

În fine, trebuie spus că activitatea sărbătoritului de astăzi – ca profesor, savant și manager – nu ar fi atît de rodnică, variată și eficientă, dacă în preajma sa nu s-ar afla distinsa-i soție, Lucia Popa, cele două vrednice fiice, cei doi bravi gineri, cei trei dulci nepoți, precum și colegii săi de nădejde, noua sa echipă managerială și atîția și atîția bunii lui prieteni.

Ne apropiem de sfîrșitul consemnărilor noastre, în care o viață de om iată că poate încăpea în cîteva pagini. Insistăm însă să declarăm sus, tare și cu multă mîndrie, chiar cu o anumită invidie, desigur albă: Da! Dar ce viață!

Acestea fiind spuse, cel care v-a vorbit, împreună cu dna Ala Sainenco, coautoarea raportului-bilanț aniversar, unul din discipolii dlui Gh. Popa, care ține foarte mult la ea, urăm din suflet domnului profesor Gheorghe Popa, cu prilejul celor 60 de ani, multă sănătate, ani rodnici, cu realizări tot atît de remarcabile, pe potriva planurilor și proiectelor Domniei Sale, și bucurie nemărginită de la cei dragi! La mulți ani, domnule rector! Să trăiți că ne trebuieți!

(Gheorghe Popa: *Biobibliografie*. Ediția a 2-a. Bălți, 2012, pp. 11-20)

Rectorul Gheorghe Popa la 60 de ani sau dragă Ghiță!

Iulius POPA

Despre tine, dragă Ghiță, am ticluit în trecut niscaiva texte, însă niciodată nu ți-am trimis scrisori. Mai ales publicate în ziar. E primul și ultimul răvaș pe care ți-l adresez. Alte ocazii și motive de a-ți mai scrie n-o să am. În viitor, viața-i scurtă. Mîine împlinești 60 de ani. Refuz să-ți vorbesc de pe pereți, ca musafirii chercheliți la petreceri, chipurile, ai atins o vîrstă frumoasă, cînd, în fond, e cam tristă,

sau mințindu-te c-ai ajuns abia la jumătate de cale, cînd, de fapt, sfîrșitul se vede fără binoclu. Nu ești domnișoară, lăsîndu-te amețit de complimente banale și prea uzate, formulate de un cavaler hîtru, cu scop clar. Pînă deunăzi eram hotărît să nu reacționez oficial. Meditînd un pic, mi-am zis, poporul va comenta greșit tăcerea mea, de aceea m-am răzgîndit. Prezentul mă irită întotdeauna, în schimb trecutul mă ademenește cu sumedenie de amintiri. Păstrez în albumele proprii cîteva fotografii ale tale. Stăteam în cumpănă: pe care s-o aleg? În definitiv, am conchis, asta e cea mai potrivită. Erai în ultima clasă la Butești. Autograful de pe revers, întîlnit frecvent în acele vremuri, căruia, inițial, nu-i prea dădusem atenție, azi mi s-a părut încărcat de nostalgie și de doruri uitate în istoria personală: **Tot ce-i pe lume / Trece ca un vis / Numai al meu nume / Rămîne-ai cea scris. Ghiță.**

Ai fost harnic pretutindeni: în copilărie – la muncile cîmpului și la carte – în toate școlile. Destinul s-a purtat frumos și corect cu tine, nu te-a nedreptățit, ți-a compensat integral eforturile consumate: deținător al bursei „Aleksandr Pușkin” și, al bursei „Vladimir Lenin” – cele mai prestigioase în studenția sovietică. Doctor în filologie, apoi doctor habilitat, profesor universitar. Pe linie administrativă, ai cucerit tot ce conține mai de preț sacul cu jucării al universității: decan, șef de catedră, acum – rector. Oamenii de la țară, înstrăinați de vocabula elegantă a dicționarului, ar constata, întrebători, cu un amestec de invidie și admirație: Să se mai supere că 1-a făcut mamă-sa?!

Cîndva, în anul întîi, ai înnoptat în camera mea din căminul Meridiane. începuse sesiunea de iarnă. A doua zi trebuia să susții un examen, pare-mi-se, la Anton Zencenco, conducătorul grupei tale. Te-ai trezit pe la cinci dimineața și repetai temele din bilete. Mi-a plăcut atmosfera: sînt un tip care doarme strîns, îmbătut de un somn dulce, sub plapuma caldă, cînd cineva muncește alături. Din această cauză, am absentat, intenționat, la prima oră.

Dictaturile sînt disciplinate permanent, de un real folos, cu deosebire în învățămînt. Șefilor le era ușor să funcționeze atunci. Rectorul putea fi un subiect

mediocru la capitolul orizont cultural și arta administrării. Faptul nu-1 deranja, iar procesul nu suferea din respectiva pricină. El era secundat eficient din toate părțile: organizațiile de partid, sindicale, comsomoliste. Adunările, cu bita disciplinei la ordinea zilei, se convocau des, se desfășurau plictisitor și îndelung: ajungeai stresat, abia spre seară, acasă. Odată cu instalarea independenței statale și mărirea pînă la doza inflației a numărului de universități, întregul sistem de instruire se sufocă în spațiul unei crize profunde.

Anume în actuala perioadă de stagnare, cu trei ani în urmă, Senatul te-a ales rector al Universității bălțene, primul absolvent al ei în această funcție. Realizările benefice ale precedentului sistem de învățămînt, pe motiv că aparțineau ideologiei comuniste, au fost abandonate sau lichidate. Calitatea pierdută a predării nu se recuperează cu una-cu două, dar disciplina de muncă, la dorință, poate fi reinstalată cu ușurință. Firește, concomitent cu riscul de a-ți înrăutăți relațiile cu multă lume, deprinsă deja să lucreze necontrolată și pe tînjală. Altă variantă nu există. Mi s-a părut, uneori afișezi un exces de toleranță față de contravenienții disciplinei, fără a lovi în ei dur, demonstrativ, în ochii lumii, cu toate componentele din codul penalității. Nu-ți face griji: pe tine te vor concedia odată cu dispariția instituției – azi, din fericire, virtuală. De la 1 ianuarie universitățile trec la autofinanțare. Realmente, avem a face cu o fațetă vicleană a optimizării. Se contopesc catedre și facultăți, numărul de studenți scade, personalul didactic se reduce, iar calitatea studiilor va transpărea arareori și atunci doar în vis. O nouă fază a haosului și incertitudinii amenință existența multor instituții de învățămînt superior. Persistă pericolul și intuiția că vor supraviețui o parte dintre universități – meștere la găsit bani, dar slabe la carte.

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, deocamdată, are noroc: beneficiază de solitudinea geografică în care se află, activînd fără concurenți, pe meridianul nordic al republicii. Cît va rezista această geografie salvatoare – unul Dumnezeu știe. Ca rector, te-ai pomenit într-o situație complicată, făcîndu-te responsabil de orice impact. Trebuie să ocrotești instituția ajunsă la vîrsta de 67 de ani. Volens-nolens, se declanșează un fel de război pentru apărarea patriei locale. În caz contrar, pierzînd războiul, ce rămîne din ea? O mapă colbuită în arhiva de la Chișinău și un vizitator întîmplător citindu-i genericul: Universitatea bălțeană, fie-i țărîna ușoară, de la directorul Gheorghe Taralin pînă la rectorul Gheorghe Popa. Ducă-se-n pustie asemenea precizere! Dar, decît o realitate nedorită, mai bine o precizere neîmplinită.

Scuze pentru îndrăzneala de a aborda chestiuni delicate în clipele din preajma unei zile cu relaxare meritată. Fără supărare, am specificat de la bun început: în viitor n-o să te deranjez. Ocazii de a sta la taclale voi avea destule, însă vorbele, nefixate pe hîrtie, zboară și se uită repede. Or, ele fac parte din... tot ce-i pe lume trece ca un vis. Ți-am păstrat imaginea din adolescență cu numele tău... aicea scris. A rezistat cu bine pînă azi. Sper, va rezista și de acum încolo. În aceeași formă scrisă, prin fapte onorabile, în istoria Universității, cu recunoștința posterității. Sănătate și... Salut!

(*Literatura și Arta*. 2012, 29 noiem., p. 7)

Un spirit educat să ducă lucrurile la bun sfârșit

Anatol MORARU

Viața unui om merituos, ajuns la 60 de ani, se aseamănă, ca structură, ideologie și teleologie, cu poetica unui roman total în care încap ca în burta unui chit, romanul inițiativ, romanul social, romanul politic, romanul mitic, romanul erotic, romanul de atmosferă, romanul de moravuri etc. Nimic nou sub soare, dacă ne gândim că, pînă și în cazul celor sfinte, lucrurile nu s-au întîmplat altfel. Toți cei patru evangheliști au scris în nuanțe și tușe diferite despre viața lui Iisus Hristos, deși Marcu, Matei, Luca și Ioan i-au fost apostoli.

Și totuși, în cazul domnului profesor Gheorghe Popa se poate realiza, cu tot relativismul în vigoare, o arborescență de opinii cu semantică înrudită.

Astfel, lingviștii de la Academie și din alte instituții cu autoritate științifică în domeniu vor susține, cu dreaptă cumpănire, că profesorul universitar Gheorghe Popa e, la această oră, cel mai bun lingvist din R. Moldova și vor aduce probe irefutabile.

Mii de studenți pot afirma cu mîna... pe diplomă că domnul profesor Gheorghe Popa e unul dintre cei mai buni dascăli de la universitatea bălțeană și sînt îndreptățiți s-o facă.

Discipolii promițători, cărora le-a fost sau le este șef de doctorat, vor vorbi despre un model de prestație științifică, definind magnetismul domnului profesor printr-o metaforă proaspătă: „În jurul lui se adună oamenii, precum cuvintele într-o locuțiune”, înțelegînd că au avut noroc destul.

Colegii de catedră și de facultate vor mărturisi că domnul Gheorghe Popa e un foarte bun coleg, un om cald, de omenie și vor spune adevărul. Subalternii domnului rector Gheorghe Popa, și cei din blocul I, și cei din campus, vor zice că e un bun manager și asta nu pentru că se gîndesc nopțile la mărimea suplimentului.

Soția, doamna Lucia, îl prețuiește ca pe un Popă vrednic și generos și bine

face. Fiicele, Doina și Corina, vor spune că e un tată exemplar, din manualele de educație, și vor aduce argumente nenumărate.

Ginerii, Ruslan și Mihai, îl apreciază la superlativ, precum își iubesc nevestele, și domnul Gheorghe Popa le răspunde cu reciprocitate maximă.

Nepoții Răzvan, Cristi și Lucian vor spune cu fermitate în voce că un bunel mai bun pe lume nu-i, iar copiii, știe toată lumea, spun adevărul.

Toți amicii domniei sale vor jura că e un prieten adevărat, și la bună voie, și la nevoie, și nimeni nu-i va putea contrazice.

Neprietenii și invidioșii vor vitupera că nu e un intangibil, inventariindu-i păcate reale sau imaginare și... au dreptul la opinie.

Dumnezeu se va îndreptăți, afirmînd, cu blîndețea-i, funciară, că le-a dat și altora virtuți multe, dar nu toți pot să-și ducă bine crucea și că, între noi, clericii, Sfîntul Gheorghe îi este simpatic.

Domnul profesor Gheorghe Popa trebuie considerat, de bună seamă, un om integru. Situarea în tipare ființiale „rotunde”, construcția unui destin fabulos, e, credem, cea mai mare victorie pe care o poate repurta omul în lupta cu agresiunea istoriei, cu amnezia și ingratitudea umană.

Domnului profesor Gheorghe Popa i-a reușit din plin această întreprindere de importanță și pentru că e un spirit educat să ducă la bun sfîrșit lucrurile, or, cum spunea filozofic Nietzsche: „Cine are caracter are în viață o trăire-tip ce revine mereu”.

În rest, vorba astronomilor, și soarele are pistrui.

Domnul profesor Gheorghe Popa împlinește frumoasa vîrstă de 60 de ani –
to be continued!

(*Sintagmele*. 2012, anul III, noiem., p. 5)

Filă de letopiseteț – Gheorghe Popa de Bălți

Elena UNGUREANU

Fost-au cestu Gheorghie-Popa-Vodă mare pîrcalabu de școală de Nordu, om mare de statu, de nu-ncăpea pre uși în Senatu. Și născutu-s-a dînsulu în inema Buteștilor Glodenilor, pe la mijlocul veaculu trecut, într-un neam de uameni cumsăcade. Mai întîiu s-au școlitu și s-au dăscălitu pren zona Bălților, apoiu pre la capitale muscalești și românești. Și cumu era bunu la învățături, i să tot da hîrtie de mare vorovitoriu de toate gradăle: ba de însoțitoriu de profesoriu; ba de cetitoriu superior; ba de vorovitoriu mulțimii, ba de cel mai mare în grad cunoscătoriu de voroave – și toate într-o sîngură schoală alecorussoiană. Ba vistiernicii de la 157 CNAA i-au mai dat și altele, că nici nu știe cu unele ce să facă: doftor în texte l-au făcutu, apoiu i-au întăritu doftoria, alergîndu cîndu la Ieși, cîndu la Centru, cîndu la Bălțiu. Tot atunce s-au întorlocatu cu alții de la alte școale (una dintre carele scrie aiastă filă) și au mersu în Țara Neamțului, la Leipzig, cu un proiehtu

de „limbă românească glăsuată acasă”, că i-au învățatu carte, coșărienește, și „pe nemți”, da și neamțu pre ei. Și tare au fost prețluitu și pentru cuvîntul de tipariu, și pentru voroava din gură, și pentru glumă, și pentru ocară.

Ș-au mai statu boiaru așe vreo zăce ani de s-au săturatu. După ce că, unde nu făceau postelnicii tocmală, venea Gheorghie-Vodă de făcea rînduială. Așa că i-au venit chemare într-o zi de l-au pusu în mare dregătorii chivernisăști: l-au decănit, apoi l-au interimăritu, iară la capātu l-au șefitu la carthedra vorovitorilor. Și leau făcutu mare nume și izvoadă pre domen. Și la vremea de la urmă, cîndu îi era viața mai dulce alături de soața sa Luce, numai ce într-o frumoasă dupa-amiadză l-au prinsu (dar nu cu arcanul) de l-au rectoritu pre toată școala bălțaneană, de nu crezură nice mass-media, nice cronicariul de pre Wikipedhia.

Cum pîrcalabu nostru nu pre crede în textu pusu în priză, la mahini cu icranu cît palma, ci mai digrabă crede în cuvîntu scrisu, s-au lăsat vădzutu mai des cu peana în mîină decît cu digitatura. Și-a scrisu sute de publicații, carele mai de carele mai căutate și mai xeroxiate, descosînd în mii și mii firul limbii în care grăiaște.

Adzi boairiu face 60 de leați trași pe muche, de ți-e mai mare dragul să i te uiți în cătătură, dar mai ales în vorbătură: că iaste ce iaste învățatura carele l-o bucuratu atîta vreme, de i-o bucuratu și i-o „popitu” și pre alții. Cu învățatura dînsulu mulți învățăcei-doctorondzai au agiunsu departe în dregătorii, însă nu l-a-ntrecutu încă nimene pe pîrcălab.

Ce să-i dorimu unui boiaru cu așe ispiriență? Să șie la fel de treazu la corpu, că la minte iaste. Să să bucure și de-acmu nainte de viață, de copii și de năpoți și, de-o da Domnu, și de strănepoți, că nu mai iaste chiar așa de departe. Nu trebu să-l agiutați voi, că așa cumu s-au priceputu pană aice, așa s-or pricepe și deacmu nainte. Mulți ani moșiei și cîrții neavoastră!

e-P.S. Și cumu sîntu greșale pe fila de pe Wikipedhia, am zisu să ne pre-umblăm pe-acole, ca să strîngem cuvîntu cu cuvîntu, și să-l punem la locu potrivitu, cum îi sade bine unui omu gospodărosu la casa lui de cuvente noauă den bătrîni – scurgătoare și cu înțalesuri molipsitoare. Cronicariu aistui proaspăt scri-su helectronic vă dă linku, adecă rostu, adecă vă dă liber la cuv@ntu Intărnnetulu, direct spre țara Wikipedia, unde se deschide iastă filă de letopisătu: [http://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Popa %28lingvist%29](http://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Popa_%28lingvist%29)

(Creativitatea lingvală: de la semn la text. Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI-lea. Ediția a V-a. Iași: PIM, 2014, pp. 17-18)

Valoarea terapeutică a cuvîntului

Adrian GHICOV

A spune un cuvînt de omagiu despre distinsul dascăl Gheorghe POPA printre discipolii căruia am onoarea să mă prenumăr, înseamnă a găsi asemenea gînduri care ar fi în stare să exprime măreția focului interior al unei existențe dăruite cărții

și școlii naționale.

A fi într-o meserie, în accepția Domniei Sale, înseamnă a coparticipa la destinul celorlalți, urmîndu-ți în spirit maeștrii. Unul dintre ei este doamna profesor Eliza Botezatu, pe care omagiatul nostru o celebra astfel: „Fiind profesor de o înaltă cultură, Eliza Botezatu nu suporta semidoctiilor sau ipocrițiilor, nu se entuziasma de supunerea oarbă a subalternilor sau de manevrarea de către aceștia a adevărurilor retezate. Știa a investi cu putere, care nu admitea false indulgențe și nu accepta «naveta» între ciocan și nicovală. Este un filolog cu conștiința misiunii de profesor universitar” (Popa 2008: 7).

Filolog prin excelență și pedagog prin vocație, profesorul Gheorghe POPA și-a croit o carieră de universitar onest și asiduu, dovedind o implicare afectivă în căutările profesionale ale discipolilor. Crezul său pare a fi acela că nu atît omul trăiește în lumea aceasta, cît lumea aceasta trăiește în el, cerîndu-i să o gîndească și să o modeleze spiritual după chipul și asemănarea celor mai sacre aspirații ale sale și ale semenilor săi.

Școala, care crede în puterea deosebită a cuvîntului, beneficiază, actualmente, de un șir de lucrări ale domnului Gheorghe POPA, în care acesta a pus cultură, intelect și mult suflet. De exemplu, „Dicționarul de pleonasmе” (realizat în colaborare cu Lucia Popa) abordează acest fenomen ca fapt al vorbirii și obiect de cercetare. În procesul educațional preuniversitar, cartea este utilizată în cadrul studiului limbii române la capitolul cultura comunicării. Fiind un registru de unități pleonastice curente, precari și de unități pleonastice virtuale, care primejduiesc puritatea rostirii, dicționarul respectiv este un excelent instrument de lucru, dar și un exemplu elocvent de reflecție asupra naturii limbajului: „Limba a apărut și funcționează nu pentru a-și satisface propriile ei necesități și deci «generozitatea» limbii, în acest sens, pornește nu de la ea însăși, dar de la colectivul vorbitor. Nu trebuie să uităm de omniprezenta influență reciprocă dintre limbă și purtătorii ei” (Popa 2010: 12).

O nu mai puțin importantă lucrare lexicografică este „Dicționarul de locuțiuni rus-român”, un suport didactic de neocolit în procesul însușirii limbilor rusă și română, dar și un instrument util pentru traducători sau pentru cercetătorii în problemele lexicologiei și ale gramaticii comparate.

Practiciile vorbirii și a scrierii coerente îi servește și „Dicționarul de echivalențe” al aceluiași autor.

Profesorul Gheorghe POPA are o contribuție esențială la inițierea Colocviului Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”, organizat cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a zilei de naștere a lui Eugeniu Coșeriu, personalitate marcanță a lingvisticii universale, pe care l-a avut, în repetate rînduri, ca interlocutor și sfătuitor. Academicianul Silviu Berejan, al cărui discipol se consideră dl profesor Gheorghe Popa, îl aprecia drept un specialist de elită și un cadru didactic de valoare, agreeat de profesorii și îndrumătorii săi, de colegii de breaslă, de studenți și doctoranzi, dar și de cercetători lingviști din marile centre științifice din Moscova, Petersburg, Iași, Suceava, Leipzig, Rostock, Vilnius etc., care au descoperit în el un pasionat partener de dezbateri asupra misterelor limbajului.

În contextul acestei aniversări bogate în semnificații, care este, în același timp, un pretext de reflecție și evaluare a drumului parcurs, ținem să subliniem că în cariera domnului profesor Gheorghe Popa desprindem un mod aparte de a vedea și a descifra lumea, mai mult, certitudinea că a exista înseamnă a crede în adevăr, în gândire și faptă, în valoarea terapeutică a cuvântului.

Bibliografie

1. Popa, Gheorghe. Filolog cu conștiința misiunii de profesor universitar. In: *Făclia*. 2008, 8 noiem., p. 7.
2. Popa, Gheorghe, Popa Lucia. *Dicționar de pleonasme*. Chișinău: Editura Știința, 2010.
3. (*Creativitatea lingvală: de la semn la text* : Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”. Ediția a 5-a. Iași, 2014, pp. 19-20)

Gheorghe Popa: marea pasiune și micile iubiri

Elena LACUSTA, Viorica POPA

Preocupat sufletește de pregătirea filologică temeinică a viitorilor pedagogi și captivat de esențele primordiale ale limbajului uman, prof. Gh. Popa a muncit din greu, punctual și temerar. Dezideratul „un gram de cunoștințe și un pud de muncă asiduă”, pe care l-a enunțat studentul Gh. Popa într-un interviu, în calitatea sa de „bursier leninist”, și de care s-a condus ulterior în întreaga sa activitate (didactică, investigațională, managerială), nu e anevoios de verificat, întrucît lucrarea „Gheorghe Popa. Biobibliografie”, Bălți. 2012 (223 p.) și volumul omagial „Creativitatea lingvală: de la semn la text”, Bălți, 2014 (618 p.), ce conțin materialele Colocviului Internațional organizat cu prilejul a 60 de ani din ziua nașterii prof. Gh. Popa, spulberă orice ezitare: cca 250 de publicații, conducător științific a 6 teze de doctor și una de doctor habilitat, referent oficial la 5 teze de doctor și la două teze de doctor habilitat, cca 50 de referințe la publicațiile științifice ale savantului Gh. Popa, *Personalia* Domniei sale ce se constituie din peste 70 de titluri.

Din cei cca 50 de doctoranzi și competitori ai acad. Silviu Berejan, nimeni nu a avut parte de o apreciere atît de elogioasă, cum a avut-o Gheorghe Popa: „Este unul dintre cei mai înzestrați, cei mai apropiați mie, mai de nădejde discipoli în toate privințele, cu care m-am mîndrit și continuu să mă mîndresc pînă acum, cînd împlinește 50 de ani” (*Semicentenarul unui lingvist apreciat*. În *Literatura și Arta*. 28 noiem. 2007).

Iată și alte aprecieri:

Eliza Botezatu: „Îmi amintesc de Gheorghe Popa ca de un student inteligent și harnic, bun de glume, dar și cu simțul responsabilității și al demnității. Este în el o îmbinare fericită de fire mucalită și de gravitate, de atitudine serioasă față de oameni și de viață. Nu mă deranjează că s-a făcut lingvist, și nu literat: un lingvist cu sensibilitate și gândire de literat mi se pare a fi un specialist mai complet, mai armonios”.

Maria Șleahțițchi: „Gheorghe Popa are profilul său inconfundabil în peisajul lingvisticii românești din Basarabia”.

Nicolae Leahu: „Mediul universitar bălțean are în persoana Dumisale unul dintre pilonii săi de rezistență. Pentru azi, pentru mâine, pentru atîta timp cît discursul său intelectual va rămîne înscris în conștiința învățăceilor Domniei sale”.

Dan Mănuță: „Volumele lui, studiile și articolele sale sînt bine cunoscute și apreciate. Ne unesc preocuparea pentru adevărul științei, ne unește înaltul patronaj științific și spiritual al savantului nepereche Eugeniu Coșeriu, care ne-a luminat tuturor viața și munca”.

La ceas aniversar, admirăm pasiunea dlui Gh. Popa pentru lingvistică și micile iubiri față de munca asiduă, pentru satisfacția de a se considera întemeietorul unei școli-model al limbii și culturii, plăcerea de a simți Omul nostru în orice împrejurare, bucuria de a trăi modest.

La mulți ani, mult stimat Domnule Profesor!

(*Făclia*. 2017, 24 noiem., p. 1)

Omul săptămânii: Gheorghe Popa

Elena UNGUREANU

Profesorul Gheorghe Popa, dr. hab. de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, împlinește frumoasa vîrstă de 65 de ani (n. 1952, s. Butești, r-nul Glodeni). Cei peste 40 de ani de carieră pedagogică și științifică sînt ai unui Om realizat. Cele 2 ediții biobibliografice (care o așteaptă, hypertextual, pe cea de a 3-a) scot în evidență personalitatea complexă a Domniei sale: spirit doct, curajos, nonconformist. Colegii au afirmat, în repetate rînduri, că și-a păstrat un fel de modestie incurabilă (crescînd la țară și învățînd acolo lecții pe care urbea nu le dă, dar și o hărnicie ieșită din comun, fizică și, mai ales, intelectuală.

Urcarea treptelor ierarhice a urmat un traseu obișnuit al breslei: de la asistent (1974-1981), lector (1983-2001), conferențiar (1983-2001) pînă la profesor universitar (din 2001). Funcțiile de decan al Facultății de Filologie (1981-1984), apoi de șef al Catedrei de limba și literatura română (februarie-mai 2000) și de șef al Catedrei de limba română (2000-2010) l-au pregătit pentru cea mai înaltă funcție administrativă - cea de rector (2010-2016).

Fiind valoroase, mai trecem o dată în revistă cele mai importante realizări ale omagiatului: *Dicționar de echivalente* (1980), monografia *Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor* (1992); *Dicționar de locuțiuni rus-român* (2001), *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* (2007). Printre ultimele realizări se numără *Dicționarul de pleonasm* (în colab. cu Lucia Popa) (Ed. Știința, 2010) și *Dicționarul asociativ al limbii române*, vol. I (*De la stimul la reacție*), Iași: Junimea. 2016, 368 p. (în colab. cu: Ala Sainenco, Valentina Pritcan, Viorica

Popa, Elena Lăcustă, Lilia Trinca, Lucia Popa), proiect *unicat* în spațiul românesc.

Fiind autor a peste 250 de publicații, a contribuit substanțial la pregătirea cadrelor științifice, în calitate de consultant științific al unei teze de doctor habilitat, conducător științific a 6 teze de doctor, referent oficial la 2 teze de doctor habilitat și la 5 teze de doctorat, autor a peste 30 de avize la disertații, autoreferate de disertații, dicționare, programe, manuale etc. Pentru calitățile de profesionist al domeniului, dar și de manager, a fost decorat cu Ordinul „Gloria Muncii” (2010) și cu Medalia „Dimitrie Cantemir” (2012).

La mulți ani, distinsule prof. Gheorghe Popa, care, într-un domeniu „vechi”, rămîneți un modern, chiar un postmodern al acestui început de secol, pentru care lingvistica, „cea mai ordonată”, dar și cea „mai arborescentă”, este știința căreia i-ați dăruit harul, dedicația, căutările.

(*Timpul*. 2017, 24 noiem., p. 4)

Cuvînt de apreciere la zi aniversară (Profesorul Gheorghe Popa, septuagenar)

Galaction VEREBCEANU

Împlinirea unui număr de ani, aflați îndeosebi la confluența dintre (două) vârste, așa-zisul schimb de prefix, predispune totdeauna la meditare. Printr-un asemenea moment a trecut cunoscutul profesor al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți Gheorghe Popa, doctor habilitat în filologie, care și-a sărbătorit de curînd cei 70 de ani de viață și circa 50 de ani de activitate pedagogică și de cercetare. Un prilej binevenit de a examina retrospectiv etapele vieții și activității prof. Gh. Popa⁶.

Gh. Popa vine pe lume în ultima zi a lunii noiembrie 1952 și este al doilea copil (din cei trei) al Verei și al lui Dimitrie Popa din s. Butești⁷, comuna Camenca, Glodeni.

Studii. Primele trepte ale învățămîntului elementar, Ghiță, cum îl numeau în familie, le trece la școala de opt ani din satul natal, numărîndu-se printre elevii de frunte la învățătură. Despre anii de școală, corpul profesoral de aici și despre rarele calități ale consătenilor săi va vorbi mai tîrziu cu mîndrie și cu afecțiune, aceste însușiri de caracter ale buteștenilor Gh. Popa păstrîndu-le cu sfințenie în viața și activitatea sa⁸.

⁶Au fost folosite unele date din lucrarea *Universitatea de Stat „Alec Russo”. Biblioteca Științifică. Colecția Personalități bălțene. Gheorghe Popa. Biobibliografie*. Alcăt. Ana Nagherneac; red. resp. Elena Harconița; red. coord. Ala Sainenco; red. bibliogr. Lina Mihaluța. Ed. a 2-a, rev. și compl. Bălți, 2012.

⁷Satul Butești este situat nu departe de Prut, în aria naturală protejată Cheile Butești și este vestit prin faptul că, avînd o populație al cărei număr nu întrecea pe atunci o mie de locuitori, a dat mai multe personalități marcante. Numai cît valorează, de exemplu, numele vestitului paleograf român Damian P. Bogdan, autor al renumitei lucrări intitulate *Compendiu al paleografiei româno-slave*, unică în filologia românească, sau cel al laureatului *Premiului de Stat*, dr. hab. Dumitru Batîr ori numele renumiților pedagogi, frații Crasovschi ș. a.

⁸[...] „erau profesioniști care, cu povara obligațiunilor copleșitoare, își făceau onest și sincer

Urmează școala medie din Cobani, sat aflat la câțiva kilometri de Butești, unde cunoaște viața de internat, cu un regim destul de riguros, cu greutățile și lipsurile proprii unui așezământ școlar de pe vremea cea. Mediul școlar și viața independentă în cei doi ani de internat îl călesc și îl fac mai sigur pe sine. Fiind singurul băiat în familie, lui îi revenea însă și sarcina să-și ajute părinții la muncile agricole, nu însă în dauna temelor pe care le făcea deseori noaptea târziu, la lumina lămpii. În același timp, elevul Popa Gheorghe se dedică desăvârșit învățaturii, luând notele cele mai înalte la obiectele de studiu și locuri premiante la mai multe concursuri naționale (Olimpiada republicană la limba și literatura română, Olimpiada televizată la istorie ș. a.) și internaționale (Olimpiada unională la fizică de la Moscova), spre mândria și bucuria familiei sale, mai ales a tatălui său, care îi stimula dragostea de carte.

După finalizarea cu rezultate excelente a școlii medii (1970), Gh. Popa se înscrie în același an la Facultatea de Filologie, pe atunci, a Institutului Pedagogic „Alec Russo” din Bălți. Cursurile audiate, consolidate cu asiduitate și seriozitate, sînt determinante în afirmarea în chip deosebit a tînărului student: obține cele mai înalte calificative la examene, dă răspunsuri exhaustive și judicioase la seminare, participă activ, cu referate și comunicări, la manifestările științifice universitare și interuniversitare. În consecință, eminentul la învățătură Popa Gheorghe este distins cu bursele de merit „A. S. Pușkin” (1972) și „V. I. Lenin” (1973) – alocație bănească lunară jinduită de studenții timpului –, numele său fiind cap de listă pentru conferirea, nu o dată, a diplomelor de onoare și a premiilor universitare, interuniversitare și chiar ministeriale. Este inclus ca membru în componența diverselor comisii și comitete la nivel de Facultate și de Universitate. Își încearcă puterile în munca de jurnalist, publicînd o serie de articole în ziarul universitar, însă nu spre aceasta simțea atracție.

Însușirea temeinică a cunoștințelor filologice, îmbinate cu susținerea profesorilor de la catedră Eliza Botezatu, Ion Evtușenco, Ilarion Matcovschi ș. a., și-au făcut efectul: Gh. Popa se consacră activității de cercetare. Un rol determinant în afirmarea sa ca cercetător l-a avut Silviu Berejan, care l-a remarcat în timpul predării, în calitate de profesor invitat, a unor cursuri de lingvistică generală, apreciindu-l în termenii cei mai laudativi⁹. Între student și profesor se stabilește o relație strînsă și de durată, Gh. Popa numărîndu-se printre discipolii cei mai apropiați ai academicianului¹⁰.

datoria [...] și aveau un comportament ce nu trebuia să distoneze cu tradiția, la timpul respectiv, a școlii și, în general, cu felul de a fi al buteștenilor” (Gheorghe Popa, *Despre pedagogii anilor '60*. În: Iulius Popa. *Butești. Vino și vezi*. Chișinău: Litera, 2004, p. 319).

⁹„[...] era băiat ager și descurcăreț, care prindea literalmente din zbor [...] materia destul de complicată privind teoria limbii. [...] Gheorghe Popa consulta cu regularitate literatura recomandată la fiecare lecție. Lucrul acesta mi-a trezit simpatia față de băietanul înalt și slăbuț, care da dovadă că în conștiința lui pîlpiiie deja o flacără sacră: setea de cunoaștere” (Silviu Berejan, *Semicentenarul unui lingvist apreciat*. În: *Literatura și arta*. 2002, 28 noiembrie).

¹⁰[Gh. Popa] „este unul dintre cei mai înzestrați, mai apropiați mie, mai de nădejde discipoli în toate privințele, cu care m-am mîndrit și continuu să mă mîndresc pînă acum, cînd împlinește

După absolvirea cu mențiune a Facultății (1974), Gh. Popa este invitat la catedră. Acceptă munca de predare, rămânându-i fidel carierei de profesor întreaga viață. Trece prin toate treptele ierarhice, inclusiv cea superioară (profesor universitar, din 2001). Concomitent cu activitatea de predare, Gh. Popa, însușit de înalta apreciere cuprinsă în recomandarea în scris a prof. S. Berejan, depune cererea de înscriere la studii doctorale, susține cu succes examenele de concurs și este înmatriculat la doctorat în cadrul Institutului de Limbă și Literatură al AȘM (1976). Peste puțin timp, Gh. Popa își susține public teza de doctorat intitulată *Statutul structural-semantic și funcțional al echivalentelor analitice ale adjectivului în limba română* (conducător științific, acad. S. Berejan), Consiliul științific specializat al Institutului de la Academie conferindu-i, prin vot unanim, titlul de doctor în filologie (1981).

Studiile sale Gh. Popa le încheie cu programul postdoctoral, încununat cu prezentarea tezei de doctor habilitat în filologie cu titlul *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române*, în calitate de consultant fiind același S. Berejan, realmente mentorul său. Susținerea publică a avut loc în 30 noiembrie 2006, în ședința Consiliului științific specializat al Institutului de la Chișinău, care îi acordă al doilea titlu științific (un cadou mai prețios făcut sieși chiar de ziua nașterii sale nici că se putea!).

Activitatea didactică și cea administrativă. Toată activitatea prof. Gh. Popa, cea de la catedră și cea administrativă, poate fi caracterizată ca una nu doar vastă, ci și una diversă. Calitățile sale de conducător și bun organizator s-au manifestat pe deplin în tipul exercitării funcțiilor de decan al Facultății de Filologie (1981-1984), de șef al Catedrei de limba română (2000-2010) și al Catedrei de limba și literatura română (februarie-mai 2000), organizate pe baze noi, cu proiecte ambițioase de perspectivă și cu antrenarea cadrelor tinere în procesul de predare.

Însușirile manageriale ale prof. Gh. Popa ies la iveală mai cu seamă pe vremea deținerii funcției de rector (2010-2016), fiind primul absolvent al Universității ales, la fel pentru întâia dată, pe cale democratică. În cei șase ani, Universitatea bălțeană trece printr-un proces de schimbări și reorganizări, apte să stimuleze interesul corpului profesoral pentru o instruire calitativă (profit salarial diferențiat, în funcție de indicii de performanță obținuți de fiecare titular, metodologie adoptată pentru prima dată la Universitatea Bălți), să intereseze încheierea contractelor de muncă (majorarea salariului tuturor angajaților), să optimizeze planificarea procesului de studii, să sporească interesul candidaților la admitere (creșterea numărului de noi specialități și construirea unor noi cămine studentești, cu bune condiții de trai), să încheie un număr impresionant de acorduri de colaborare cu diverse universități și asociații reprezentând 25 de țări din lume, să devină membră a peste 30 de consorții internaționale, ceea ce s-a răsfrânt cu foarte mult profit asupra întregii activități, Universitatea beneficiind de o donație considerabilă de utilaj electronic de ultimă generație. Toate aceste schimbări radicale, datorate în mare măsură rectorului și echipei sale manageriale, au făcut din Universitatea

50 de ani” (*Ibidem*).

bălțeană un centru universitar de frunte, constituind un model demn de urmat.

Activitatea de cercetare. Aria preocupărilor științifice ale prof. Gh. Popa este destul de variată. O parcurgere a titlurilor studiilor și articolelor (cca 200), precum și a referatelor și comunicărilor ținute în cadrul diferitelor manifestări științifice, naționale și internaționale (peste 85, multe dintre acestea în ședință plenară), ne permit să tragem concluzia: cercetătorul bălțean a fost interesat atât de fenomene particulare (gramaticale, semantice, lexicale, ortografice etc.), cât și de probleme de teorie a limbii. Ceea ce dorim să menționăm îndeosebi este faptul că prof. Gh. Popa, cercetînd unele fapte glotice concrete, se referă la caracterul sistemic al limbii, la mecanismul de funcționare a limbajului, în conformitate cu legitățile și tendințele de evoluție a limbii¹¹, idei materializate în cele două monografii, ce au la bază tezele de doctor și doctor habilitat¹², în care, deși sînt abordate unitățile locuționale din limba română, conțin informații utile, reflecții judicioase, referințe pertinente, sugestii incitante coroborate edificator cu viziunile lingvistice ale lui E. Coșeriu, B. P. Hasdeu, S. Pușcariu, Al. Philippide, F. de Saussure, B. de Courtenay, E. Benvenist, A. Martinet ș.a. (lingviști cu renume, dar care nu au fost preocupați nemijlocit de problematica locuțională)¹³. De principiile expuse în monografiile anunțate, Gh. Popa s-a condus și la examinarea locuțiunilor în alte două lucrări¹⁴.

De sfera activității de cercetare a prof. Gh. Popa, realizată sub formă de colaborare, țin și legăturile strînse cu Institutul de Lingvistică al AȘM unde este angajat, ca cercetător științific superior (1995-2000), pentru realizarea lucrării colective intitulată *Dicționar derivativ al limbii române*, studiu de mare anvergură și, într-o măsură oarecare, unic în lingvistica română, rămas, din nefericire, în manuscris după trecerea în neființă a coordonatorului său, Nicolae Raevschi. Cam în aceeași perioadă (1996-1999), Gh. Popa participă la Proiectul internațional cvadripartit „Limba română în Moldova istorică”¹⁵.

¹¹După opinia lui Gh. Popa, limbajul – care se prezintă ca un obiect pluriform și plurifuncțional – poate și trebuie disecat pentru a fi înțeles mai profund. Adoptînd o viziune de ansamblu, „integrală” (E. Coșeriu) asupra limbajului, lingvistul, reiterează Gh. Popa, e dator să adopte o atare viziune și la nivel de parte componentă a lui.

¹²Vezi Gh. Popa, *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române*. Chișinău: Știința, 2007; Gh. Popa, *Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor*. Chișinău: Știința, 1992.

¹³Pentru cei mai puțin inițiați în problema locuțiunilor, consemnăm faptul că stratul locuțional, în viziunea prof. Gh. Popa, constituie o parte importantă a vocabularului românesc și, prin particularitățile sale (gramaticale, structurale, semantice), se cuvine delimitat de cel frazeologic, care constituie obiectul de studiu al unei discipline „în stadiu de constituire” – frazeologia.

¹⁴Vezi Gh. Popa, *Dicționar de echivalente*. Chișinău: Știința, 1990; Gh. Popa, *Dicționar de locuțiuni rus-român*. Chișinău: Știința, 2001. Deoarece sîntem în spațiul „lexicografic”, amintim și de alte două dicționare elaborate în colaborare: *Dicționar de pleonasm*. Chișinău: Știința, 2010 și *Dicționarul asociativ al limbii române*. Iași: Junimea, 2016, dicționare care, ca și precedentele, scot în prim plan „socialibilitatea” cuvintelor, întrucît, după opinia lui Gh. Popa, „un cuvînt se prezintă ca un «sihastu», ca un «venetic» doar în corpusul unei lucrări lexicografice (adică în limbă), dar în realitate (adică în vorbire) el tinde pe toate căile să stabilească legături de «rudenie» cu cele mai îndepărtate cuvinte care fac parte atât din aceeași familie, cât și din familii diferite” (Gh. Popa, *Dicționar de pleonasm*. Chișinău: Știința, 2010, p. 3-4).

¹⁵Proiectul, inițiat de Klaus Bochmann, prof. al Universității din Leipzig, finanțat de Fundația germană *Volkswagen* și reprezentînd cadre didactice și cercetători de la Universitatea din Leipzig,

Pasiunea prof. Gh. Popa pentru probleme teoretice de lingvistică generală are o istorie îndelungată și s-a concretizat și în domeniul didactic, dumnealui ținând, în fața studenților și masteranzilor, iată de aproape cinci decenii, cursurile: *Limba română contemporană, Introducere în lingvistică*¹⁶, *Lingvistica generală, Tendințe și orientări în lingvistica actuală*.

Activitatea de coordonare. Conștient de impactul benefic al manifestărilor științifice, prof. Gh. Popa, ajutat de membrii catedrelor de la Facultate și de colegii săi Nicolae Leahu și Maria Șlehtițchi, s-a implicat nu o dată în activitatea de coordonare și organizare a mai multe manifestări științifice de anvergură, cum ar fi, de exemplu, omagierea acad. Silviu Berejan cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani (Bălți, 1997) și de 80 de ani (Bălți, 2007), comemorarea a 185 de ani ai lui Alecu Russo (Bălți, 2004) etc.

Un loc aparte în activitatea de cinstire a precursorilor îl ocupă omagierea și comemorarea marelui lingvist cu renume mondial, basarabeanul Eugeniu Coșeriu. În acest sens, Facultatea de Filologie, la propunerea prof. Gh. Popa, îi consacră manifestări științifice speciale, cum este Colocviul Internațional „Filologia sec. al XXI-lea”, desfășurat cu ocazia a 80 de ani din ziua nașterii marelui lingvist (Bălți, 2001), materialele Colocviului fiind publicate într-un volum aparte¹⁷, cu o introducere semnată de Gh. Popa¹⁸, cel prilejuit de împlinirea a 90 de ani (Iași-Bălți, 2011) și, în calitate de coparticipare, Conferința științifică internațională „Filologia modernă: realizări și perspective în context european”, ediția a XV-a, organizată de Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” și consacrată aniversării a 100 de ani de la nașterea lui E. Coșeriu (Chișinău, 2021) (în colaborare cu Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți și Institutul de Filologie Română „Al. Philippide” al Academiei Române), prof. Gh. Popa ținând o amplă conferință dedicată Maestrului. Împlinirii a o sută de ani ai Profesorului i-a fost dedicată o ediție aniversară, constând dintr-o selecție a studiilor și articolelor semnate de numeroși cercetători ai operei lingvistice a lui E. Coșeriu, prof. Gh. Popa revenindu-i selecția și redactarea părții introductive a volumului¹⁹.

Legate de aflarea specială a prof. E. Coșeriu la Bălți, despre care afirmă cu mândrie că „am făcut un liceu extraordinar la Bălți”, sînt și interviurile realizate

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Lingvistică al AȘM și Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, și-a propus să cerceteze, pe baza unor înregistrări audio, starea limbii române vorbite pe ambele maluri ale Prutului. Rezultatul proiectului sînt cele două volume tipărite la editura Universității din Leipzig: *Limba română vorbită în Moldova istorică* (ed.: Klaus Bochmann, Vasile Dumbrava), vol. II, 2000, vol. I, 2002.

¹⁶Lucrarea sa *Practicum la Introducere în lingvistică*. Chișinău: Știința, 1992 (în colaborare) este deocamdată unicul manual de acest gen în învățămîntul superior românesc.

¹⁷Vezi *Un lingvist pentru secolul XXI*. Coord.: Gheorghe Popa, Maria Șlehtițchi, Nicolae Leahu,. Chișinău: Știința, 2002.

¹⁸După părerea acad. S. Berejan, partea introductivă a volumului este „una dintre cele mai reușite sinteze a biografiei și a operei ilustrului nostru conațional din cîte au fost publicate în decursul ultimului deceniu în Basarabia” (Silviu Berejan, *Cu Eugeniu Coșeriu în proces de lucru și de simplă comunicare*. În: „Limba Română” (Chișinău), 2002, nr.10, p. 27-28).

¹⁹E vorba de lucrarea *Eugeniu Coșeriu: vocația universalității*. Ediție de Gheorghe Popa, apărută în 2021 în colecția *Personalități notorii* a cunoscutei edituri chișinăuiene Știința.

de Gheorghe Popa, Maria Şleahiţchi şi Nicolae Leahu, apărute în revista bălţeană „Semn”²⁰, ulterior editate aparte sub forma unei broşuri²¹.

Activitatea de pregătire a cadrelor. Un capitol aparte în activitatea prof. Gh. Popa îl ocupă cel de pregătire a cadrelor. Observat încă de pe băncile Facultăţii ca student promiţător, dornic de cunoştinţe şi format ca cercetător la şcoala acad. S. Berejan, prof. Gh. Popa a ajuns însuşi să coordoneze activitatea colegilor mai tineri. Sub îndrumarea sa ştiinţifică şase persoane şi-au luat titlul de doctor, iar una, cel de doctor habilitat. În afară de aceasta, prof. Gh. Popa a fost nominalizat în calitate de recenzent oficial la 10 teze de doctorat, este autor a peste 40 de avize la lucrările de doctorat, la monografiile, dicţionarele, programe, manuale etc. Totodată prof. Gh. Popa este membru a diferite consilii (Asambleea Academiei de Ştiinţe a Moldovei), comisii (Comisia de experţi în probleme de lingvistică a Agenţiei Naţionale de Asigurare a Calităţii în Educaţie şi Cercetare²²), colegii de redacţie (Revistele „Philologia”, Chişinău, „Intercultural communications”, Tbilisi), membru a diverse comitete ştiinţifice de organizare a manifestărilor ştiinţifice etc.

În semn de înaltă preţuire a întregii activităţi desfăşurate şi pentru rezultate excepţionale obţinute, prof. Gh. Popa a fost decorat cu Ordinul „Gloria Muncii” (2010) şi Medalia AŞM „Dimitrie Cantemir” (2012) şi este posesorul unui număr mare de diplome de onoare²³.

Mă apropiu de sfârşitul consemnărilor despre activitatea prof. Gh. Popa în cei aproximativ 50 de ani. Nu pot încheia însă înainte de a sublinia în mod special faptul că tot ce a obţinut profesorul, cercetătorul şi managerul Gh. Popa se datorează în primul rând unei capacităţi uimitoare de a munci cu dăruire, de a acumula, prin studii sistematice, cunoştinţe temeinice în domeniul profesat şi de a se consacra cu mare responsabilitate variatelor activităţi administrative. Şi mai e ceva. Marele avantaj moral al lui Gheorghe Popa constă în faptul că este asigurat permanent de întreaga susţinere a dragii sale soţii Lucia, de recunoştinţa nepreţuitelor fiice Doina şi Corina, de ajutorul ginerilor Mihai şi Ruslan, de dragostea celor cinci dulci nepoţi: Cristi, Răzvan, Lucian, Darius-Gheorghe şi Luca-Nicolae, de care este mîndru şi fericit, precum şi de afecţiunea prietenilor săi buni şi adevăraţi.

La capătul acestui cuvînt de apreciere şi cu prilejul momentului aniversar, se cuvine să-i urăm profesorului Gheorghe Popa activitate prodigioasă în continuare, realizări la fel de remarcabile, bucurie nemărginită de la cei dragi şi tot ce îşi doreşte în anii hărăziţi de Dumnezeu!

La mulţi ani cu multă sănătate, dragă Gheorghe!

(*Philologia*. 2022, nr. 3 (318), pp. 120-126)

²⁰Vezi Eugeniu Coşeriu: „Ştiinţa este o formă de împărtăşanie...”. A dialogat Maria Şleahiţchi, Gheorghe Popa, Nicolae Leahu. În: „Semn”, 2003, nr. 3-4, p. 3-16.

²¹Vezi Eugeniu Coşeriu. *Universul din scoică*. Chişinău: Ştiinţa, 2004.

²²Prof. Gh. Popa, în cei câţiva ani ca expert al ANACEC, s-a învrednicit de două diplome ale Agenţiei: una pentru coordonarea unei teze de excelenţă, alta pentru cel mai bun expert pe anul 2019.

²³Cifra este cu adevărat impresionată: peste 50 de diplome acordate de structuri de stat, guvernamentale, universitare etc.

Profesorului sexagenar Gheorghe Popa
Gheorghe COLȚUN

Grația toamnei a luat forma de brav bărbat,
Hora anilor bate ritmul tot mai îndesat.
Energia sîngelui fierbe prin venele largi,
Omenia se intimidează în fața semenilor dragi.
Rodnicia succeselor lucește mîndră pe ramuri,
Gloria-ți bate la poartă ca la slăvite neamuri.
Harnicul ornice nu-și încetează munca nici noaptea,
Elaborînd tratate care cuceresc mereu cetatea.

Pașii norocului țin calea spre vîrf de Olimp,
Odraslele cercetărilor prind rădăcini în timp.
Pacea sufletului plutește pe-un ocean liniștit,
Anii sexagenari zboară spre-un țărîm infinit.

(Gheorghe Popa: Biobibliografie. Ediția a 2-a. Bălți, 2012, p. 162)

III. BIBLIOGRAFIE

A. Lucrări științifice și didactice; redactare și publicistică lingvistică

1974

1. *Pe marginea unei plachete* // Pedagogul. – 1974. – 20 mar. – P. 2. – Rec. la cartea: Dintre sute de catarge / selecție Mihai Cimpoi ; cuvânt înainte de George Meniuc. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1973. – 256 p.

1976

2. *Despre echivalentele locuționale ale adjectivului* // Învățătorul Sovietic. – 1976. – Nr 4. – P. 22-23.

1980

3. *O carte utilă pentru toți* // Tinerimea Moldovei. – 1980. – 25 apr. – Rec. la cartea: Dumeniuc, I. Z. Introducere în lingvistică (cu elemente de lingvistică generală) : manual de probă pentru facultățile de filologie, defectologie și limbi străine de la universitate și institutele pedagogice / I. Z. Dumeniuc, N. G. Mătcaș. – Chișinău : Lumina, 1980. – 255 p.

4. *Un manual de sintaxă mult așteptat* // Tinerimea Moldovei. – 1980. – 18 iun. – Rec. la cartea: Ciornîi, I. P. Limba moldovenească. Pt. a 2-a : Sintaxa : manual pentru școlile pedagogice / I. P. Ciornîi, I. V. Matcovschi, C. P. Reabțov. – Chișinău : Lumina, 1980. – 248 p.

5. *О понятии аналитического эквивалента имени прилагательного* // Limba și literatura moldovenească. – 1980. – Nr 4. – P. 45-51. – ISSN 0132-6619.

1981

6. *Locuțiunile – sursă de îmbogățire a vocabularului* // Învățămîntul public. – 1981. – 11 mar. – P. 4.

7. [Recenzie] // Limba și literatura moldovenească. – 1981. – Nr 1. – ISSN 0132-6619. – P. 65-68. – Rec. la cartea: Introducere în lingvistică / I. Z. Dumeniuc, N. G. Mătcaș. – Chișinău : Lumina, 1980. – 255 p.

8. *Tipurile de relații semantice dintre locuțiunile adjectivale și corelativele lor* // Învățătorul Sovietic. – 1981. – Nr 2. – P. 20-22.

9. *Utilitatea comentariilor istorice la lecțiile de limbă maternă* // Tinerimea Moldovei. – 1981. – 16 ian. – P. 4.

10. *Проблема аналитических эквивалентов слов как предмет лингвистических исследований // Лексика и фразеология современного молдавского языка.* – Кишинэу, 1981. – P. 280-291.

11. *Структурно-семантический и функциональный статус аналитических эквивалентов имени прилагательного в современном молдавском языке : Дис. ... канд. филол. наук.* – Кишинэу, 1981. – 179 p.

12. *Структурно-семантический и функциональный статус аналитических эквивалентов имени прилагательного в современном молдавском языке : Автореф. дис. ... канд. филол. наук / АН МССР, Ин-т яз. и лит.* – Кишинэу, 1981. – 15 p.

1982

13. *Elogiu cuvîntului matern // Învăţămîntul public.* – 1982. – 24 iul. – P. 4. – Rec. la cartea: Corlăteanu, Nicolae. *Cuvîntul în vîltoarea vieţii.* – Chişinău : Lumina, 1980. – 77 p.

14. *Gramatica - şcoală a gîndului // Învăţămîntul public.* – 1982. – 14 aug. – P. 4. – Rec. la cartea: Matcaş, N. G. *Şcoală a gîndului : Teoreme lingvistice.* – Chişinău : Lumina, 1982. – 144 p.

15. *О понятии аналитического эквивалента слова // Оптимизация грамматики в свете ленинской теории отражения : Материалы республиканской конференции по лингвистике, посвященной памяти проф. В. Н. Мигирина.* – Кишинэу, 1982. – P. 114-115.

16. *Перевод имен прилагательных // Русский язык в молдавской школе.* – 1982. – Nr 2. – P. 41-43. – ISSN 0202-5418.

1984

17. *Замечания о семантико-функциональном статусе предлога (на основе аналитических эквивалентов имени прилагательного) // Cercetări de limbă şi literatură moldovenească : Culegere de materiale ale catedrelor de limbă şi literatură moldovenească de la instituţiile de învăţămînt superior.* – Chişinău, 1984. – P. 56-60.

1985

18. *Rezerve pentru sporirea eficienţei la predarea disciplinelor lingvistice în învăţămîntul superior / Silviu Berejan, Gheorghe Popa // Limba şi literatura moldovenească.* – 1985. – Nr 2. – P. 64-69. – ISSN 0132-6619.

19. *Некоторые замечания по поводу структурных типов аналитических эквивалентов имени прилагательного* // Актуальные вопросы филологии : К 70-летию академика Николая Григорьевича Корлэтяну. – Кишинэу, 1985. – P. 193-197.

1986

20. *Admiterea – 85: constatări, sugestii, opinii* : Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” / Boris Coroliuc, *Gheorghe Popa* // Pedagogul Sovietic. – 1986. – Nr 2. – P. 24-27.

21. *Indicații metodice la matematică pentru abiturienții Facultății de pedagogie și metodică a instruirii primare* / alcătuitori: M. I. Aizenberg, V. I. Cabac ; redactor literar: *Gheorghe Popa* ; IPSB „Alec Russo”, Catedra de pedagogie și metodică a instruirii primare. – Chișinău : Inst. Politehnic „S. Lazo”, 1986. – 44 p.

22. [Recenzie] // *Limba și literatura moldovenească*. – 1986. – Nr 1. – P. 61-63. – Rec. la cartea: Berejan, S. G. *Lingvistica generală* / S. G. Berejan, I. Z. Dumeniuc, N. G. Matcaș. – Chișinău : Lumina, 1985. – 272 p.

23. [Recenzie] // *Moldova Socialistă*. – 1986. – 11 oct. – P. 4. – Rec. la cartea: Bahnaru, V. I. *Cuvîntul și lupta de idei* / V. I. Bahnaru, Silviu G. Berejan. – Chișinău : Știința, 1986. – 105 p.

1987

24. *Îndrumări metodice la efectuarea lucrării de control nr. 3 la limba moldovenească*: (Pentru studenții secției prin corespondență) / alcătuitori: Elena I. Belinschi, Nicolae N. Iavorschi ; redactor responsabil: *Gheorghe Popa* ; IPSB „Alec Russo”, Catedra de limbi materne și literatură pentru copii. – Chișinău : Inst. Politehnic „S. Lazo”, 1987. – 50 p.

25. *La catedra de ... omenie* // *Literatura și Arta*. – 1987. – 30 iul. – P. 1.

1988

26. *Lucrarea de control nr. 1 la limba moldovenească și indicații metodice la efectuarea ei*: (pentru studenții secția fără frecvență a Facultății de pedagogie și metodică învățămîntului primar) / alcătuitori: Elena I. Belinschi, Zinaida G. Tăriță, Nicolae N. Iavorschi ; redactor responsabil: *Gheorghe Popa* ; IPSB „Alec Russo”. Catedra de limbi materne și literatură pentru copii. – Chișinău : Inst. Politehnic „S. Lazo”, 1988. – 51 p.

27. *Natura semantică a echivalentului analitic al adjectivului* // *Probleme de lingvistică* : culegere de materiale ale Catedrei de limba și literatura moldovenească. – Chișinău, 1988. – P. 89-94.

28. [Recenzie] / Silviu Berejan, *Gheorghe Popa* // Limba și literatura moldovenească. – 1988. – Nr 2. – P. 68-72. – Rec. la cartea: Ciobanu, A. Sintaxa și semantica : (Studiu de lingvistică generală). – Chișinău : Știința, 1987. – 198 p.

1989

29. *Reabilitarea cărților proscrise* / A. Ciobanu, M. Gabinschi, ..., *Gheorghe Popa*, ... // Învățământul public. – 1989. – 25 oct. – P. 2.

30. *О содержании понятия аналитического эквивалента слова* / М. П. Ионицэ, Г. Д. Попа // Лексическая и грамматическая семантика романских и германских языков : Межвузовский сборник. – Кишинэу, 1989. – P. 9-15.

1990

31. *Cuvintele propriu-zise și echivalentele lor locuționale: particularități gramaticale (modalități de tratare în cadrul cursului de limbă moldovenească contemporană)* // Повышение эффективности процесса обучения студентов в вузах республики : Сборник материалов республиканской научно-практической конференции (22-23 мая 1990 г.). – Бэлць, 1990. – P. 165-166.

32. *Dicționar de echivalente* / redactor: Silviu Berejan. – Chișinău : Lumina, 1990. – 128 p.

33. *Indicații metodice cu privire la instruirea economică a studenților* : (În ajutorul lectorilor și studenților) / C. D. Roitman, V. P. Cuț, M. M. Frolova, D. P. Onofreiciuc ; redactor: *Gheorghe Popa* ; IPSB „Alec Russo”, Catedra de filosofie și economie politică – Chișinău, 1990. – 50 p.

1991

34. *Despre funcționarea principiului economiei în limbă (pe baza echivalentelor analitice ale cuvintelor)* // Materialele conferinței științifico-practice republicane „Probleme actuale de teorie și practică ale lingvisticii contemporane”: Lecturi mighiriene: către aniversarea a 70-a de la nașterea prof. V. N. Mighirin. – Bălți, 1991. – P. 46-47.

1992

35. *Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor* / redactor: Nicolae Iavorschi. – Chișinău : Știința, 1992. – 91 p.

36. *Practicum la introducerea în lingvistică* / V. Bahnaru, *Gheorghe Popa*. – Chișinău : Știința, 1992. – 130 p.

1995

37. Grigore Vieru, „discipol al limbii române” (Reflecții ale poetului despre limbă) // Analele științifice ale Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava. Secția Filologie. – Suceava, 1995, Anul IV. – P. 92-94.

38. *Observații asupra economiei lingvale (cu privire la echivalentele locuționale ale cuvintelor)* // Omagiu academicianului Nicolae Corlăteanu. – Chișinău, 1995. – P. 161-164.

39. *Observații asupra funcțiilor limbii* : tezele ref. // Realizări și deschideri științifice : Conferință jubiliară : Tezele ref. – Bălți, 1995. – P. 26-27.

40. *Observații pe marginea delocutivelor interjecționale* / Ala Coșciug, Gheorghe Popa // Analele științifice ale Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. – Bălți, 1995. – T. 18, fasc. b. Filologie. – P. 14-16.

41. *Și totuși quo vadis?* // Semn. – 1995. – Nr 2. – P. 13. – ISSN 1857-0429.

42. *Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Analele științifice ale Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. T. 18, fasc. b. Filologie* / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți; colegiul redacțional: I. Matcovschi, Gh. Stog, Gheorghe Popa [et al.]. – Bălți, 1995. – 81 p.

1996

43. *Calvarurile și lecțiile afirmării unui adevăr* : [despre limba română în Republica Moldova] // Dacia literară. – 1996. – Nr 2. – P. 17-19. – ISSN 1220-7322.

44. *Fluctuații lexicale în româna actuală* // Limba română. – 1996. – Nr 5/6. – P. 33-36. – ISSN 0235-9111 ; <https://limbaromana.md/arhiva/Nr.%205-6,%201996.pdf>

45. *Gluckliches Neujahr, Deutschland!*: [despre seminarul „Limba română vorbită în Moldova istorică”] // Cugetul. – 1996. – 17 dec. – P. 2.

46. [Recenzie] // Revistă de lingvistică și știință literară. – 1996. – Nr 5. – P. 164-166. – ISSN 0236-3119. – Rec. la cartea: Coseriu, Eugeniu. Introducere în lingvistică. – Cluj : Ed. Echinoc, 1995. – 142 p.

47. *Reflexe ale unor idei lingvistice la Grigore Vieru* // Revistă de lingvistică și știință literară. – 1996. – Nr 2. – P. 84-87. – ISSN 0236-3119.

48. *Un conațional nepereche în lumea științifică* : [Eugeniu Coșeriu] // Crezul. – 1996. – Nr 2. – P. 4 ; Curierul de nord. – 1996. – 30 mar. – P. 4.

1997

49. „Itinerarele” profesorului de Bălți Silviu Berejan // Curierul de nord. – 1997. – 31 mai. – P. 1-2.

50. *Înaltă conștiință civică* : [despre Silviu Berejan] // Limba română. – 1997. – Nr 3/4. – P. 163-165. – ISSN 0235-9111; <https://limbaromana.md/arhiva/Nr.%203-4,%201997.pdf>

51. *Lingvistica și „casa limbii”* // Semn. – 1997. – Nr 1. – P. 13. – ISSN 1857-0429.

52. *Nescrisele cărți ale acad. Silviu Berejan* // Revistă de lingvistică și știință literară. – 1997. – Nr 3. – P. 62-66. – ISSN 0236-3119.

53. [Recenzie] / Adela Novac, Gheorghe Popa // Revistă de lingvistică și știință literară. – 1997. – Nr 4. – P. 110-112. – ISSN 0236-3119. – Rec. la cartea: *Lingua latina : manual pentru instituțiile de învățământ superior* / A. Ciobanu, S. Misko, E. Oglindă [et al.]. – Chișinău : Știința, 1996. – 687 p. – ISBN 9975-67-072-5.

54. *Ședința de omagiere „I. Evtuşenco la 80 de ani”*: cronică // Revistă de lingvistică și știință literară. – 1997. – Nr 2. – P. 105. – ISSN 0236-3119.

1998

55. *Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului de la Suceava* : cronică // Revistă de lingvistică și știință literară. – 1998. – Nr 1. – P. 105. – ISSN 0236-3119.

56. *Coordonate ale viziunii lingvistice coșeriene* // Limba română. – 1998. – Nr 6. – P. 67-70. – ISSN 0235-9111; Revistă de lingvistică și știință literară. – 1998. – Nr 5. – P. 67-70. – ISSN 0236-3119.

57. *Coșeriu, Eugeniu. Despre lingvistică, Heidegger, Clinton ș.a.* / a dialogat Gheorghe Popa, Maria Șleahțișchi, Nicolae Leahu // Semn. – 1998. – Nr 3/4. – P. 8-14. – ISSN 1857-0429.

58. *Filozofastrul de Bălți sau Cine bate apă în piuă* // Curierul de nord. – 1998. – 21 mar. – P. 3.

59. *Interpretarea locuțiunilor prin prisma triadei coșeriene (desemnare-semnificație-sens)* // Limbaj și comunicare, III. Expresie și sens. – Iași, 1998. – P. 529-534.

60. *O autentică „școală a gândului”* // Semn. – 1998. – Nr 3/4. – P. 19. – Rec. la cartea: Irimia, D. *Gramatica limbii române*. – Iași : Polirom, 1997. – 543 p.

61. *Orizonturile unui interviu monografic* : [despre Eugeniu Coșeriu] // Semn. – 1998. – Nr 2. – P. 26-27. – ISSN 1857-0429.

62. *Răspuns la ancheta „Revistei de lingvistică și știință literară”* // Revistă de lingvistică și știință literară. – 1998. – Nr 3. – P. 35. – ISSN 0236-3119.

63. *Unele aprecieri asupra lingvisticii și a obiectului ei de studiu* // Revistă de lingvistică și știință literară. – 1998. – Nr 3. – P. 119-124. – ISSN 0236-3119.

64. *E. Кошериу: «Глуности всегда больше, чем толковых вещей»* // Голос Бэлць. – 1998. – 4 апр. – P. 2.

1999

65. *Denotația și viziunea „românească” asupra lumii: Résumé* // Totul este semn, semnul este totul? = Tout est signe, mais le signe est-il tout? : Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului, Suceava, 15-16 oct. 1999. – Suceava, 1999. – P. 40.

66. *Evaluarea prin teste în învățămînt* : Teorie - aplicații / Valeriu Cabac ; Universitatea de Stat „Alec Russo”; echipa redacțională: Ilie Nasu (coordonator), Nona Deinego (redactor) ; redacția terminologică: Ilarion Matcovschi, *Gheorghe Popa* ; traducere: Iulia Ignatiuc ; tehnoredactare: Eugen Cabac ; recenzenți: Mihai Șleahțișchi, Ion Spinei, Petru Guțu. – Bălți, 1999. – 263 p. – Ed. apărută datorită colab. cu TIMSS- R. Moldova.

67. *Valențele Dicționarului... lui V. Guțu* // Basarabia. – 1999. – Nr 1. – P. 16. – ISSN 0868-8028. – Rec. la cartea: Guțu, V. Dicționar al greșelilor de limbă. – Chișinău : ARC, 1998. – 283 p. – ISBN 9975-61-046-3.

2000

68. „... *Am căutat să fac din lingvistică un fel de matematică*” / *Gheorghe Popa*, Nicolae Leahu în dialog cu acad. Silviu Berejan // Semn. – 2000. – Nr 1/2. – P. 52-59. – ISSN 1857-0429.

69. *Anuar: direcții de cercetare, studii, activități de creație, specializări* / Mihail Rumleanski ; Universitatea de Stat „Alec Russo”; Secția Știință și Relații Internaționale ; redactor: *Gheorghe Popa*. – Bălți, 2000. – 199 p. – (Scientia Cultura). – ISBN 9975-931-09-X.

70. *Farafastîcuri numai ale ... punctuației?* // Semn. – 2000. – Nr 1/2. – P. 24-25.

71. *Locuțiunile: economie sau redundanță?* // Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. – Chișinău, 2000. – Seria. Științe filologice. – P. 95-97.

72. *Texte* : [Limba rom. vorbită în Moldova istorică] // Limba română vorbită în Moldova istorică. – Leipzig, 2000. – Vol. II. – P. 129-131, 132-142, 145-147, 153-163, 328-332.

2001

73. *Cu privire la raportul dintre neologism și împrumut* / Gheorghe Popa, Svetlana Stanțieru // Актуальные проблемы современной филологии : материалы международной научной конференции, посвященной 80-летию проф. В. Н. Мигирова. – Бэлць, 2001. – P. 32-35.

74. *Dicționar de locuțiuni rus-român = Русско-румынский словарь устойчивых словосочетаний* ; sub redacția lui Silviu Berejan. – Chișinău : Știința, 2001. – 328 p. – ISBN 9975-67-200-9.

Recenzii:

Cantemir, Grigore. *O lucrare lexicografică de maximă importanță* // Făclia. – 2002. – 27 apr. – P. 8.

Pascaru, T. *Dicționarul lui Gheorghe Popa sau Locuțiuni pentru zeci de mii de minți* // Literatura și Arta. – 2002. – 14 febr. – P. 3.

Sainenco, Ala. *Gheorghe Popa. Dicționar de locuțiuni rus-român* / sub redacția acad. Silviu Berejan // Revistă de lingvistică și știință literară. – 2003. – Nr 5/6. – P. 111-112. – ISSN 0236-3119.

75. *Dificultățile privind determinarea statutului locuțiunilor* // Актуальные проблемы современной филологии : материалы международной научной конференции, посвященной 80-летию проф. В. Н. Мигирова. – Бэлць, 2001. – P. 23-26.

76. *Diversitatea „lingvisticilor”* // Semn. – 2001. – Nr 1/2. – P. 33-34. – ISSN 1857-0429.

77. *E. Coșeriu: drumurile vieții și ale afirmării* // Țara. – 2001. – 22 mai. – P. 3; Limba română. – 2001. – Nr 4/8. – P. 56-64. – ISSN 0235-9111; Un lingvist pentru secolul XXI : Materiale ale Colocviului Internațional „Filologia secolului XXI” organizat cu prilejul a 80 de ani din ziua nașterii Prof. Eugeniu Coșeriu (Bălți, 18-19 mai 2001). – Chișinău, 2002. – P. 9-16.

78. *Lingvistica în ierarhia „lingvisticilor”* // Analele științifice ale Universității de Stat „Alec Russo”, Bălți (Serie nouă). – Bălți, 2001. – T. 19, fasc. b. Filologie, Limbi și Literaturi Străine. – P. 6-9.

79. *Un eveniment remarcabil la Bălți* : [Colocviul Internațional „Filologia secolului XXI”, consacrată celor 80 de ani de la nașterea lingvistului Eugeniu Coșeriu] // Accent provincial. – 2001. – 27 apr., 11, 18, 25 mai. – P. 1.

80. *Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Analele științifice ale Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Serie nouă. T. 19, fasc. b. Filologie, Limbi și Literaturi Străine / Universitatea de Stat „Alec Russo” ; colegiul redacțional: Ion Manoli, Mihail Rumleanski, Gheorghe Popa, Ana Pomelnicova. – Bălți, 2001. – 97 p.*

2002

81. *Am căutat să fac din lingvistică un fel de matematică* : [unele fragmente din interviul dlui Silviu Berejan oferite revistelor „Limba Română”, „Semn”] / Silviu Berejan ; selecție de prof. univ. dr. *Gheorghe Popa* // *Accent provincial*. – 2002. – 17 mai. – P. 3.

82. *Atribute ale limbii (?!)* // *Semn*. – 2002. – Nr 1/2. – P. 37-38. – ISSN 1857-0429.

83. *Gilceava înțeleptului cu lumea sau responsabilitatea civică a savantului Silviu Berejan* / *Gheorghe Popa, Ala Sainenco* // *Omagiu academicianului Silviu Berejan : culegere*. – Bălți, 2002. – P. 125-134.

84. *La catedra de filologie și pedagogie... a omeniei* : [Omagiu academicianului Silviu Berejan] // *Omagiu academicianului Silviu Berejan : culegere*. – Bălți, 2002. – P. 9-17.

85. *Omagiu academicianului Silviu Berejan : culegere* / Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe din Moldova ; Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți ; coordonator și redactor: *Gheorghe Popa*. – Bălți : Presa universitară bălțeană, 2002. – 260 p.

86. *Posibilitățile de prognozare a unităților glotice (cu referire la locuțiuni)* // „Conexiuni și perspective în filologia contemporană” (*in memoriam*) : Conferința științifică Internațională consacrată aniversării a 60-a de la nașterea lui Victor Banaru, 24-25 sept. 2001: teze și comunicări. – Chișinău, 2002. – P. 21.

87. *Silviu Berejan: 75 ani. Schiță omagială* // *Limba română*. – 2002. – Nr 4/6. – P. 23-64. – ISSN 0235-9111 ; <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2824>

88. *Un lingvist pentru secolul XXI* : Materiale ale Colocviului Internațional „Filologia sec. XXI” organizat cu prilejul a 80 de ani din ziua nașterii Prof. Eugeniu Coșeriu (Bălți, 18-19 mai 2001) / coordonatori: *Gheorghe Popa, Maria Șleahțișchi, Nicolae Leahu*. – Chișinău : Știința, 2002. – 224 p. – ISBN 9975-67-293-0.

Recenzii:

Un omagiu pentru Eugeniu Coșeriu // *Timpul*. – 2002. – 24 mai. – P. 11;

Ungureanu, Elena. *Omagiu lingvistului care a îmbrățișat Universul* // *Flux*. – 2002. – 24 mai. – P. 7.

Ungureanu, Elena. *Prezență coșeriană într-o ediție omagială* // Cugetul. – 2002. – Nr 2 (14). – P. 77 ; Jurnal de Chișinău. – 2002. – 24 mai. – P. 12;

Ungureanu, Elena. „*Un lingvist pentru secolul XXI*”: Eugeniu Coșeriu. Omagiu lingvistului care a îmbrățișat Universul // Literatura și Arta. – 2002. – 30 mai. – P. 3.

2003

89. *A fi mai Â decât Î* // Semn. – 2003. – Nr 3/4. – P. 52-53. – ISSN 1857-0429.

90. *Eugeniu Coșeriu: „Știința este o formă de împărtășanie...”* / a dialogat Maria Șleahțișchi, *Gheorghe Popa*, Nicolae Leahu // Semn. – 2003. – Nr 3/4. – P. 3-16.

91. *Locuțiunea și frazeologismul: componența lor lexicală (privire de ansamblu)* // Probleme de lingvistică generală și romanică. – Chișinău, 2003. – Vol. I. – P. 80-83.

92. *Pregătirea lingvistică universitară: între deziderat și praxis* // Limba și literatura română în spațiul etnocultural dacoromânesc și în diaspora. – Iași, 2003. – P. 233-237.

93. [Recenzie] / *Gheorghe Popa*, Ala Sainenco // Revistă de lingvistică și știință literară. – 2003. – Nr 5/6. – P. 115-117. – ISSN 0236-3119. – Rec. la cartea: Lobiuc, Ioan. Epistemologie și metodologie în științele limbajului (pe baza, îndeosebi, a lingvisticii sec. XIX) / I. Lobiuc, T. Irinescu. – Iași : Casa Editorială Demiurg, 2002. – 178 p. – ISBN 9738076404; 9789738076402.

94. [Recenzie] / *Gheorghe Popa*, Grigore Cantemir // Revistă de lingvistică și știință literară. – 2003. – Nr 5/6. – P. 113-114. – ISSN 0236-3119. – Rec. la cartea: Oprea, Ioan. Istoria limbii române literare. Epoca modernă / Ioan Oprea, Rodica Nagy. – Suceava : Ed. Univ., 2002. – 307 p. – ISBN 9738293561; 9789738293564.

95. *Unitatea în diversitate a lingvisticii* // Revistă de lingvistică și știință literară. – 2003. – Nr 1/2. – P. 84-90. – ISSN 0236-3119.

2004

96. *Contribuția dicționarelor la elucidarea conceptului de locuțiune* // Omagiu profesorului și omului de știință Anatol Ciobanu. – Chișinău, 2004. – P. 466-469.

97. *Despre necesitatea reconsiderării inventarului locuțional* // Strategii actuale în lingvistică, glotodidactică și știință literară : Materialele conferinței științifice Internaționale consacrate aniversării a 50-a de la fondarea Facultății de Limbi și Literaturi Străine, Bălți, 15-16 oct., 2004. – Bălți, 2004. – Vol. I. – P. 29-37.

98. *Dicționar de greșeli uzuale* / Valentin Jitaru ; sub redacția prof. univ. dr. Gheorghe Popa. – Bălți : Presa universitară bălțeană, 2004. – 252 p. – ISBN 9975-931-40-5.

99. *Locuțiunea ca obiect al investigațiilor lingvistice* // Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași: (Serie nouă). Secția 3. Lingvistică. T. 49-50 : Studia linguistica et philologica *In honorem* D. Irimia. – Iași, 2003-2004. – P. 451-457.

100. *Paradoxuri lingviale și lingvistice. 1. În loc de argument* // Semn. – 2004. – Nr 1/2. – P. 60-62. – ISSN 1857-0429.

101. *Paradoxuri lingviale și lingvistice. 2. Paradoxuri „grafice”* // Semn. – 2004. – Nr 3/4. – P. 20-21. – ISSN 1857-0429.

102. *Universul din scoică* / E. Coșeriu : Interviu realizat de Gheorghe Popa, Maria Șleahțișchi și Nicolae Leahu. – Chișinău : Știința, 2004. – 70 p. – ISBN 9975-67-456-9.

Recenzii:

Barbaru, Leon. *Universul din scoică, Eugen Coșeriu* // Porto Franco. – 2006. – Anul XVI, nr. 4/6 (122). – P. 9-11. – ISSN 1221-1737.

Cioacă-Ioanid, Ștefan. *Eugen Coșeriu – Universul din scoică* // Curierul românesc. – 2005. – Nr 1. – P. 30.

Țurcanu, Lucia. *Dialoguri cu „Gigantul de la Tübingen”* // Jurnal de Chișinău. – 2005. – 9 sept. – P. 16.

2005

103. *Academicianul Silviu Berejan* : Biobibliografie / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică ; Academia de Științe a Moldovei, Institutul de lingvistică ; alcătuitori: Maria Fotescu, Elena Scurtu ; redactor coordonator: Gheorghe Popa ; redactor responsabil: Elena Harconița. – Bălți, 2005. – 284 p. ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/347>

Recenzii:

Trinca, Lilia. *Academicianul Silviu Berejan : Biobibliografie* // Confluente bibliologice. – 2005. – Nr 2. – P. 67-68. – ISSN 1857-0232 ; <http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/confbib/confbib.html>

Agapi, Liuba. *Un nume adunat într-o carte* // Revistă de lingvistică și știință literară. – 2007. – Nr 3/4. – P. 52-53. – ISSN 0236-3119

Prisăcaru, Vlad. *Omagiu bălțean unui savant de la Chișinău* // Biblio Polis. – 2007. – Nr 1. – P. 77-81. – ISSN 1811-900X ; <http://www.hasdeu.md/bibliopolis>

104. *Academicianul Nicolae Filip: Biobibliografie* / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică ; alcătuitori: Elena Scurtu, Maria Fotescu,

Kilea Tabac, Faina Tlehuci; coordonator Valeriu Cabac; redactor responsabil : Elena Harconița; ediție îngrijită de *Gheorghe Popa*; traducere în limba engleză de Lara Aladin, în limba rusă de Faina Tlehuci, Taisia Aculova – Bălți, 2005. – 210 p. – (Personalități universitare băltene). – ISBN 9975-931-99-5 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/346>

105. *Locuțiunea – frazeologismul – expresia : unele precizări terminologice // Buletinul Institutului de Lingvistică.* – 2005. – Anul III, nr. 4. – P. 4-13. – ISSN 1814-8522.

2006

106. *Cauze ale apariției locuțiunilor // Revistă de lingvistică și știință literară.* – 2006. – Nr 1/2. – P. 78-86. – ISSN 0236-3119.

107. *Despre cauzele interpretării „frazelogice” a locuțiunilor // Materialele Colocviului Comemorativ Internațional „Tradiție și modernitate în abordarea limbajului” consacrat aniversării a 65-a de la nașterea profesorului Mircea Ioniță, 25 noiem. 2006, Bălți.* – Bălți, 2006. – P. 135-136.

108. *Dualismul asimetric al unităților locuționale // Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugen Coșeriu” 2005.* – Chișinău, 2006. – Vol. 8, Pt. a 2-a. – P. 1018-1023.

109. *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române : Tz. de doct. habilitat în filologie.* – Chișinău, 2006. – 256 p.

110. *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române : Autoref. al tz. de doct. habilitat în filologie.* – Chișinău, 2006. – 40 p.

Recenzii:

Dumistrăcel, Stelian. *Prezentarea tezei de doctor habilitat în filologie „Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române” de Gheorghe Popa // Intertext.* – 2007. – Nr 1/2. – P. 271-272. – ISSN 1857-3711.

111. *Particularitățile gramaticale ale locuțiunilor substantivale (preponderent, în raport cu cele ale frazeologismelor) // Buletinul Institutului de Lingvistică.* – 2006. – Nr 5/6. – P. 19-25. – ISSN 1814-8522.

112. *Semantica locuțiunilor (unele aspecte generale) // Lecturi filologice.* – 2006. – Nr 3. – P. 111-116. – ISSN 1857-095X.

113. *Viziunea „locuțională” a lui Ch. Bally și a lui V. V. Vinogradov // Инновации и прагматика филологических исследований : материалы Международной научной конференции, посвященной памяти проф. В. Н. Мигирова.* – Bălți, 2006. – P. 103-108.

2007

114. *Academicianul Silviu Berejan – teoretician al limbajului* // Revistă de lingvistică și știință literară. – 2007. – Nr 3/4. – P. 22-29. – ISSN 0236-3119.

115. *Academicianul Silviu Berejan – un nume de mare rezonanță în știința limbii* // Literatura și Arta. – 2007. – 26 iul. – P. 6.

116. *Aspecte ale variabilității în cadrul paradigmei „feminitate” (în baza liricii eminesciene)* / Gheorghe Popa, Lilia Răciula // Metaliteratură. – 2007. – Nr 1/2 (15). – P. 55-60. – ISSN 1857-1905.

117. *Despre necesitatea diversificării abordării faptelor de limbă* // Limba română azi : Lucrările Conferinței Naționale de Filologie, Iași-Chișinău, 3-7 noiem. 2006. – Iași, 2007. – P. 67-72.

118. *La relation identité nationale-intégrité européenne dans une approche cosérienne* // La francopolyphonie: Langues et identités : colloque international, ULIM, 23-24 mars 2007. – Chișinău, 2007. – Vol. 2. – P. 153-157.

119. *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* / redactor științific: Silviu Berejan. – Chișinău : Știința, 2007. – 228 p.

Recenzii:

Apariții editoriale // Vocea Bălțiului. – 2007. – 21 dec. – P. 1;

Druță, Inga. *Gheorghe Popa. Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* // Revistă de lingvistică și știință literară. – 2007. – Nr 5/6. – P. 135-136. – ISSN 0236-3119;

Moraru, Anatol. *Gânduri despre un coleg* // Confluente bibliologice. – 2007. – Nr 3/4. – P. 153-154. – ISSN 1857-0232.

Tăriță, Zinaida. *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* // Confluente bibliologice. – 2007. – Nr 3/4. – P. 152. – ISSN 1857-0232 ;

Bahnaru, Vasile. *Gheorghe Popa, Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* // Limba română. – 2008. – Nr 5/6. – P. 187-188. – ISSN 0235-9111;

Novac, Adela. *O lansare de carte pe potriva valorii ei* // Vocea Bălțiului. – 2008. – 8 febr. – P. 2;

Trinca, Lilia. *O carte de certă valoare științifică* // Literatura și Arta. – 2008. – 10 apr. – P. 4.

Tăriță, Zinaida. *Gheorghe Popa. Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* // Studii și cercetări de onomastică și lexicologie. – 2011. – Anul IV, nr. 1/2. – P. 374-376.

120. *Permanenta „nevoie de Coșeriu”* // Limba română. – 2007. – Nr 1/3. – P. 83-87. – ISSN 0235-9111 ; <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=915>

121. *Prefață* : [cuvînt-înainte la cartea cu același titlu semnată de Inga Druță] // Druță, Inga. Neologismul în structura stilistică a limbii române actuale. – Chișinău, 2007. – P. 5-6.

122. [Recenzie] / *Gheorghe Popa, Ala Sainenco* // Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства. – 2007. – Nr 12. – P. 366-368. – Rec. la cartea: Мотузенко, Е. М. Этимология и семантика. – Кишинэу : Vector, 2006. – 368 p. – ISBN 978-9975-9671-6-8 ; http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mova/2007_12/Mov12_83.html

123. *Redutabilul profesor de Bălți – academicianul Silviu Berejan* // Confluente bibliologice. – 2007. – Nr 1/2. – P. 29-31. – ISSN 1857-0232.

124. *Semantica locuțiunilor (în raport cu cea a corelativelor)* // Omagiu profesorului universitar Mihail Purice la 70 de ani. – Chișinău, 2007. – P. 223-234.

2008

125. *Academicianul Silviu Berejan – teoretician al limbajului* // Filologia modernă: Realizări și perspective în context european. – Chișinău, 2008. – P. 23-30.

126. *Deținători ai titlului de Doctor Honoris Causa. Membrii de Onoare ai Senatului* / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică ; alcătuitori: Elena Scurtu, Maria Fotescu ; redactor-coordonator: Elena Harconița ; redactor științific *Gheorghe Popa* ; design/tehnoeditare Silvia Ciobanu. – Bălți, 2008. – 203 p. – (Doctor Honoris Causa). – ISBN 978-9975-931-31-1 ; <http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/bsu/honoris.pdf>

127. *Filolog cu conștiința misiunii de profesor universitar* // Făclia. – 2008. – 8 noiem. – P. 7.

128. *Filologia modernă: Realizări și perspective în context european* / Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Filologie ; coordonator: *Gheorghe Popa*, Galaction Verebceanu. – Chișinău, 2008. – 398 p. – ISBN 978-9975-78-715-4.

129. *În loc de argument sau arta de a fericii și de a fi fericit* : [Academicianul Silviu Berejan, omul, savantul, cetățeanul] // Filologia modernă : Realizări și perspective în context european. – Chișinău, 2008. – P. 7-8.

130. *Laudatio cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa dlui acad. Silviu Berejan (1999)* // Deținători ai titlului de Doctor Honoris Causa. Membri de Onoare ai Senatului / alcătuitori: Elena Scurtu, Maria Fotescu ; redactor-coordonator: Elena Harconița ; redactor științific: *Gheorghe Popa*. – Bălți, 2008. – P. 25-32.

131. *Laudatio cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa dlui prof. Dumitru Irimia (2005)* // Deținători ai titlului de Doctor Honoris Causa. Membri de Onoare ai Senatului / alcătuitori: E. Scurtu, M. Fotescu ; redactor-coordonator: E. Harconița ; redactor științific: *Gheorghe Popa*. – Bălți, 2008. – P. 101-106.

132. *Model de rectitudine și de etică științifică* : [Academicianul *Silviu Berejan*: *In memoriam*] // Limba română. – 2008. – Nr 9/10. – P. 107-109. – ISSN 0235-9111 ; <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=357>

133. „*Orizontul semasiologic*” *al acad. Silviu Berejan* // Revistă de lingvistică și știință literară. – 2008. – Nr 3/4. – P. 135-140. – ISSN 0236-3119.

134. *Silviu Berejan și ființa limbii: implicații și explicații* / *Gheorghe Popa*, Ala Sainenco // Filologia modernă : Realizări și perspective în context european. – Chișinău, 2008. – P. 31-37.

135. *Un valoros studiu de lexicologie și lexicografie* // Revistă de lingvistică și știință literară. – 2008. – Nr 5/6. – P. 129-131. – ISSN 0236-3119; O viață în serviciul limbii române. Omagiu omului și savantului Vasile Bahnaru la 70 de ani. – Ediție îngrijită de Ana Vulpe. – Suceava, 2019. – P. 141-145. – ISBN 978-606-570-009-3. – Rec. la cartea: Bahnaru, V. Elemente de lexicologie și lexicografie. – Chișinău : Știința, 2008. – 308 p. – ISBN 978-9975-67-616-8.

2009

136. *Doleanțe la ceas aniversar* : [Anatol Ciobanu] // Literatura și Arta. – 2009. – 21 mai. – P. 7.

137. *Limba română în contextul glotic european* // Omagiu lui Ion Dumbrăveanu la 70 de ani. – Chișinău, 2009. – P. 363-370.

138. *Locuțiunea și expresia: termeni corelativi?* // Studia lingvistica et philologica: *In memoriam* Magistri Nicolae Corlăteanu. – Chișinău, 2009. – P. 80-84.

139. *Particularitățile gramaticale ale locuțiunilor ajutătoare* // Buletinul Institutului de Lingvistică. – 2008-2009. – Anul VI-VII, nr. 9/10. – P. 51-56. – ISSN 1814-8522.

2010

140. *Activitatea în laborator vs activitatea de laborator: între teorie și metodologie* / Viorica Popa ; recenzenti: *Gheorghe Popa*, Gr. Cantemir // Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova. – Chișinău, 2010. – Vol. 5. – P. 161-165.

141. *Apoziția – modalitate semantico-sintactică de organizare a limbii* / Adela Novac ; recenzenți: *Gheorghe Popa*, Elena Belinschi // *Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova*. – Chișinău, 2010. – Vol. 5. – P. 76-81.

142. *Aspecte ale procesului de abreviere* / Z. Tăriță ; recenzenți : *Gheorghe Popa*, Grigore Cantemir // *Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova*. – Chișinău, 2010. – Vol. 5. – P. 144-147.

143. *Dicționar de pleonasme* / *Gheorghe Popa*, Lucia Popa. – Chișinău : Știința, 2010. – 304 p. – (Colecția „Dicționare școlare”). – ISBN 978-9975-67-651-9. – Bibliogr. : p. 302-303.

144. *Pleonasmul ca fapt al vorbirii și obiect al cercetării* : [în loc de predoslovie] // *Dicționar de pleonasme* / *Gheorghe Popa*, Lucia Popa. – Chișinău, 2010. – P. 3-12.

145. *Din nou despre inoportunitatea reformei ortografice* // NRF : Noua Revistă Filologică. – 2010. – Anul I, nr. 1/2. – P. 82-88. – ISSN 1857-1379 ; *Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova*. – Chișinău, 2010. – P. 105-111.

146. *Grigore Vieru „discipol al limbii române” și mentor al vorbitorilor ei* // Grigore Vieru, poetul : [monografie colectivă internațională]. – Chișinău, 2010. – P. 223-231.

147. *Grigore Vieru – „teoretician” al limbajului* // Probleme actuale de lingvistică, glotodidactică și știință literară : Actele Colocviului Internațional organizat cu ocazia aniversării a 45-a de la fondarea Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității de Stat din Moldova, 5-6 mar. 2009. – Chișinău, 2010. – Vol. 4, Pt. a 2-a. – P. 1200-1209.

148. *Lecciónile unui volum de lingvistică și filologie românească* // NRF: Noua Revistă Filologică. – 2010. – Anul I, nr. 1/2. – P. 163-164. – ISSN 1857-1379. – Rec. la cartea: Windisch, Rudolf. *Studii de lingvistică și filologie românească* / Rudolf Windisch, Eugen Munteanu, Oana Panaite. – Iași : Ed. Univ. „Al. I. Cuza”, 2006. – 403 p. – ISBN 9737031954, 9789737031952.

149. *Neologism și arhaism: sincronie și diacronie* / Lilia Trincă, Svetlana Stanțieru ; recenzenți: *Gheorghe Popa*, Gr. Cantemir // 585. – Chișinău, 2010. – Vol. 5. – P. 139-143.

150. *Programa examenului de doctorat la Specialitatea 10.02.-01 – Limba Română* / *Gheorghe Popa*, Ala Sainenco, Lilia Trincă. – Chișinău, 2010. – 8 p.

151. *Quo vadis, orthographia?* / Grigore Cantemir, Svetlana Timciuc ; recenzenți: Gheorghe Popa, E. Belinschi // *Analele Științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova*. – Chișinău, 2010. – Vol. 5. – P. 131-138.

152. *Silviu Berejan și Grigore Vieru: similitudini de viziune asupra limbajului și a limbii române* // Colocviul Internațional „Filologia modernă: realizări și perspective în context european”. *Limbă, limbaj, vorbire : (In memoriam acad. Silviu Berejan și poetului acad. Grigore Vieru)*, ediția a 3-a, 10-12 noiem. 2009, Chișinău. – Chișinău, 2010. – P. 386-391; *Akadosmos*. – 2009. – Nr 4. – P. 11-14. – ISSN 1857-0461; http://akadosmos.asm.md/files/Akadosmos_4_15_2009.pdf

153. *Valențe și structuri mitologice în studiul textului „La țigănci” de Mircea Eliade* / Ana Grabazei ; recenzenți: Gheorghe Popa, Elena Belinschi // *Analele Științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova*. – Chișinău, 2010. – Vol. 5. – P. 174-176.

154. *Variabilitatea diafazică în cadrul unor serii stilistico-istorice* / Lilia Răciula; conducător științific: Gheorghe Popa. – Chișinău : Bons Offices, 2010. – 190 p. – ISBN 978-9975-80-322-9.

2011

155. „*Abordarea prin competențe a formării universitare: Probleme, soluții, perspective*”, *conf. șt. intern. (2010 ; Bălți)*. *Abordarea prin competențe a formării universitare: Probleme, soluții, perspective* : *Materialele Conferinței științifice Internaționale consacrate aniversării a 65-a de la fondarea Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți*, 8 oct. 2010 / *colegiul de redacție: Gheorghe Popa, Maria Șleahțișchi, Ala Sainenco [et al.] ; lectori: Aurelia Bîrsanu, Rodica Cincilei, Oxana Niculica [et al.] ; copertă: Silvia Ciobanu*. – Bălți : Presa universitară bălțeană, 2011. – 280 p. – ISBN 978-9975-50-060-9.

156. *Unele reflecții lingvistice ale lui Alecu Russo* / Gheorghe Popa, Grigore Cantemir // *NRF : Noua Revistă Filologică*. – 2011. – Anul II, nr. 1/2. – P. 57-62. – ISSN 1857-1379.

157. *Еужениу Кошеруу: жизненный путь и признание* // *Intercultural Communications = Межкультурные коммуникации : Intern. sci. period. ed.* – Tbilisi-Tbilisi, 2011. – Nr 14. – P. 70-82.

2012

158. *Criteria for distinguishing phraseological units from collocations* // *Intertext*. – 2012. – Nr 1/2. – P. 32-38 ; <http://intertext.ulim.md/2012/06/15/intertext-nr-1-2-6/>

159. *Dicționar de greșeli uzuale* / Valentin Jitaru ; redactor: *Gheorghe Popa*. – Ediția a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : [S.n.], 2012. – 256 p. – ISBN 978-9975-4323-8-2.

160. *Lingvistica arborescentă vs. lingvistica integrală* // Filologia modernă: realizări și perspective în context european. Abordări interdisciplinare în cercetarea lingvistică și literară : (*In memoriam* acad. Silviu Berejan), ediția a IV-a, 10-12 noiem. 2010, Chișinău. – Chișinău, 2012. – P. 337-343.

161. *Viziunea lingvală asupra lumii din perspectivă coșeriană* // Anuar de lingvistică și istorie literară. T. LI. 2011. Număr special : Lucrările colocviului internațional Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere (Iași-Bălți, 27-29 iul. 2011). – București, 2012. – P. 323-330.

162. *Лингвистическая концепция Еуджена Кошеру (общие принципы)* // Международный симпозиум : Фольклор и лингвокультурология народов Кавказа : материалы = International Symposium : Folklore and Linguo-Culturology of the Caucasian Peoples : materials (Тбилиси, 18-21 апр. 2012). – Тбилиси, 2012. – P. 208.

2013

163. *Curriculum disciplinar la Limba română contemporană (Lexicologia)*. Specialitățile: Limba și literatura română și limba engleză, Limba și literatura română și limba franceză, Limba și literatura română și limba germană (studii cu frecvență la zi) / Aurelia Bîrsanu, *Gheorghe Popa*, Svetlana Stanțieru ; Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, Catedra de limba română. – Bălți, 2013. – 20 p. – ISBN 978-9975-56-085-6.

164. *Curriculum disciplinar la Limba română contemporană (Lexicologia)*. Specialitatea Limba și literatura română (studii cu frecvență redusă) / Svetlana Stanțieru, *Gheorghe Popa*, Aurelia Bîrsanu ; Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, Catedra de limba română. – Bălți, 2013. – 16 p.: tab. – Bibliogr.: p. 14-15. – ISBN 978-9975-56-086-3.

165. *E. Coșeriu: drumurile vieții și ale afirmării* // Pedagogi români de excepție (din Basarabia interbelică și postbelică). – Chișinău, 2013. – Vol. I. – P. 154-173. – ISBN 978-9975-115-09-04.

166. *Epistemologia și metodologia lingvisticii: Modulul „Managementul instituțiilor educaționale”*: Ciclu II : (Studii de masterat). – Bălți : Presa universitară bălțeană, 2013. – 54 p. – ISBN 978-9975-50-100-2.

167. *Geniul inegalabil al lui B. P.-Hasdeu – în actualitate* // Făclia. – 2013. – 21 sept. – P. 7.

168. *On the necessity of compiling an associative dictionary of the romanian language* // Studies on literature, discourse and multicultural dialogue. – Târgu Mureș : Arhipelag XXI, 2013. – P. 80-87. – ISBN 978-606-93590-3-7.

169. *Un filolog cu conștiința misiunii de profesor universitar* : [despre Eliza Botezatu] // Făclia. – 2013. – 9 noiem. (Nr 41). – P. 4.

170. *Единство в разнообразии при интерпретации языковых и/ или лингвистических явлений* // Žmogus ir Žodis. Didaktinė lingvistika Mdmokslo darbai/Man and the word. Didactic Linguistics Research papers. – 2013. – Vol. 15, nr. 1. – P. 154-158. – ISSN 1392-8600.

171. *Argument* : [studiu introductiv la Romanul „Polidor și Hariti” și miscelaneul „Oareșcare anegdoteuri folosătoare pentru jiuime aflate iantr-un poem din ianvechime tipărit” scrise de comisul Dimitrie Emanoilov Balica la Bălți în perioada 1843-1848] // Marșalcovschi Teo-Teodor. Manuscrise de Dimitrie Balica comisul / Maria Abramciuc, Elena Harconița ; desing/tehnoredactare/machetare: Silvia Ciobanu ; Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. – Bălți, 2013. – P. 6-8.

2014

172. *Conceptul coșerian de creativitate* // Creativitatea lingvală: de la semn la text : Colocviul internațional „Filologia secolului al XXI-lea”. Ediția a 5-a. Bălți, Iași 29-30 noiem. 2012. – Iași, 2014. – P. 191-197. – ISBN 978-606-13-2121-6.

173. *Rolul eufemismelor în limbajul actual* / Gheorghe Popa, Oxana Chira // La Francopolyphonie: L'interculturalité et la pragmatique à travers la linguistique, la littérature et la communication. – Chișinău : ULIM, 2014. – Vol. 1, nr. 9. – P. 234-243. – ISSN 1857-1883.

2015

174. *Curriculum disciplinar la Introducere în lingvistică*. Specialitățile Limba și literatura română și limba engleză. Limba și literatura română și limba franceză. Limba și literatura română și limba rusă : (Studii cu frecvență la zi) / Gheorghe Popa, Lilia Trinca, Viorica Popa ; Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Litere, Catedra de limba română și filologie romanică. – Bălți, 2015. – 11 p. : tab., verso f. alb. – Bibliogr.: p. 10-11.

175. *Europenizarea și eventualele ei implicații lingvoculturale* // Colocviul internațional Filologia modernă: Realizări și perspective în context european,

Ediția a 8-a. – Chișinău, 2015. – P. 214-220 ; https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/FilologiaModerna-vol.08_2014.pdf

2016

176. *Dicționarul asociativ al limbii române* : [În 2 vol.] / Gheorghe Popa, Ala Sainenco, Valentina Pritcan [et al.] ; prefață de Gheorghe Popa, Ala Sainenco. – [Bălți] : Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți ; Iași : Junimea, 2016. – (Univers didactic). – Vol. 1 : (De la stimul la reacție). – 365 p. – ISBN 978-973-37-1921-2; ISBN 978-973-37-1922-9.

177. *Prefață. Pentru un Dicționar asociativ al limbii române* // Dicționarul asociativ al limbii române / Gheorghe Popa, Ala Sainenco, Valentina Pritcan [et al.]. – Iași : Junimea, 2016. – Vol. 1. – P. 5-12. – ISBN 978-973-37-1922-9.

Recenzii

Moscal. Dinu. *Gheorghe Popa et al., Dicționarul asociativ al limbii române, I*, Editura Junimea, Iași, 2016, 365 p. – *Diacronia* [online]. – 2018. – Nr 8, 7 oct. – Disponibil: <https://www.diacronia.ro/ro/journal/issue/8/A123/ro/pdf>

178. *Specificul cultural al scuzei românești* / Gheorghe Popa, Viorica Cebotaroș // *Philologia*. – 2016. – Nr 3/4 (285-286). – P. 73-80. – ISSN 0236-3119.

179. *Un cuvânt despre Cel care a fost „al lumii întregi”* / Gheorghe Popa // Teodor Popovici. *Marele Coșeriu. Reper fundamental al lingvisticii moderne*. – Chișinău, 2016. – P. 400-402. – ISBN 978-9975-47-109-1.

180. *Un volum inedit: [Vasile Bahnaru: „Calvarul limbii române în timpul dominației sovietice”]* // *Literatura și Arta*. – 2016. – 21 apr. (Nr 16). – P. 4.

181. *Некоторые семасиологические взгляды акад. С. Бережана / Г. Попа* // *Tradiție și inovație în cercetarea filologică = Традиции и новаторство в филологических исследованиях* : Conferința științifică internațională, Bălți, 27 oct. 2015. – Bălți, 2016. – Vol. 1. – P. 29-35. – ISBN 978-9975-50-183-5.

2017

182. *Considerații pe marginea unor valențe și implicații ale textului* / Gheorghe Popa // *De la text la context. Provocări și perspective în abordarea interdisciplinară a textului literar In memoriam Victor Banaru*, Chișinău, 13 oct. 2016. – Chișinău : CEP USM, 2017, tomul IV. – P. 73-78. – ISBN 978-9975-71-882-0.

183. *Savantul care a slujit idei și destine* / Gheorghe Popa // *Literatura și Arta*. – 2017. – 24 aug. – P. 7.

2018

184. *Curriculum la unitatea de curs Introducere în lingvistică* : Ciclul I – studii superioare de licență. Codul și denumirea domeniului general de studii: 011 Științe ale educației / 023 Filologie. Codul și denumirea specialității: 0114.8 / 0114.10 Limba și literatura română și limba engleză/franceză; Limba și literatura franceză și limba engleză; Limba și literatura engleză și limba franceză/germană / 0232 Studiul limbilor 0231 Limbi străine : Forma de învățământ: cu frecvență / *Gheorghe Popa* ; Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Litere, Catedra de limba română și filologie romanică. – Bălți : [S. n.], 2018. – 15 p. ; http://www.tinread.usarb.md:8888/jspui/bitstream/123456789/114/1/elem_fonetica.pdf

185. *Curriculum la unitatea de curs Lingvistică generală* : Ciclul I – studii superioare de licență. Codul și denumirea domeniului general de studii: 011 Științe ale educației / 023 Filologie. Codul și denumirea specialității: 0114.8 / 0114.10 Limba și literatura română și limbi străine; 0114.10 Limbi străine/ 0231 Studiul limbilor / 0231 Limbi străine. Forma de învățământ: cu frecvență / *Gheorghe Popa* ; Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Litere, Catedra de limba română și filologie romanică. – Bălți : [S. n.], 2018. – 9 p.

186. *Relația dintre limbă și cultură (cu referire la semnificația simbolică)* // Text-co(n)text-multiculturalitate. Ediția a 14-a, 13-14 oct. 2017. – Chișinău, 2018. – P. 142-153. – ISBN 978-9975-142-05-2.

2019

187. *O nouă contribuție tipărită a Alexandriei / Gheorghe Popa* // *Philologia*. – 2019. – Nr 1/2 (301-302). – P. 167-170. – ISSN 0236-3119 ; https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/167-170_1.pdf

188. „Refugiatul în limba română”, *academicianul Silviu Berejan / Gheorghe Popa* // *Akademos*. – 2019. – Nr 4. – P. 108-115. – ISSN 1857-0461 ; http://akademos.asm.md/files/Akademos%204_2019_pp108-115.pdf

189. *Remanente ale trecutului în studiul și funcționarea limbii române în post-comunism / Gheorghe Popa* // *Philologia*. – 2019. – Nr 5/6 (305-306). – P. 80-91. – ISSN 0236-3119 ; https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/80-91_3.pdf

2020

190. *Metodologia și etica cercetării : Suport didactic pentru orele de laborator: (studii superioare de masterat) / Gheorghe Popa*. – Bălți : [S. n.], 2020. – 52 p. – ISBN 978-9975-50-242-9 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/4607>

2021

191. *Un vis cât o viață sau o viață de vis* : [Galaction Verebceanu – 70 de ani de la naștere] / Nina Corcinschi, *Gheorghe Popa* // Philologia. – 2021. – Nr 2 (314). – P. 135-140. – ISSN 1857-4300.

192. *Eugeniu Coșeriu: vocația universalității* / Selecție, studiu introductiv, tabel cronologic: *Gheorghe Popa*. – Chișinău : Știința. 2021. – 481 p. – (Personalități notorii). – ISBN 978-9975-85-282-1.

Cronici, recenzii

Ciobanu, Mircea V. *Eugeniu Coșeriu sau despre vocația universalității* / Mircea V. Ciobanu // *Viața românească* [online]. – 2021. – Nr 08-09 (27 sept.). – Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2021/09/eugeniu-coseriu-sau-despre-vocatia-universalitatii/>. – [Accesat 12.10.2021].

Popa, Iulius. *Coșeriu a revenit fundamental la Bălți* / Iulius Popa // *Literatura și Arta*. – 2021. – 29 iul. – P. 3.

Popa, Viorica. *Eugeniu Coșeriu: vocația universalității* / Viorica Popa // *Philologica Jassyensia* [online]. – 2021. – Nr 2 (34). – P. 311-314. – Disponibil: https://www.philologica-jassyensia.ro/upload/XVII_2_RECENZII.pdf. – [Accesat 2. 07. 2021].

Trinca, Lilia. *Eugeniu Coșeriu: vocația universalității* / Lilia Trinca // *Limba română*. – 2021. – Nr 4 (264). – P. 171-174. – ISSN 0235-9111 ; https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/171-174_31.pdf

Verebceanu, Galaction. *Eugeniu Coșeriu: vocația universalității* / Galaction Verebceanu // *Philologia*. – 2021. – Nr 2. – P. 127-132.

193. *Limba română și posteritatea lui Eugeniu Coșeriu* / *Gheorghe Popa* // *Akadosmos*. – 2021. – Nr 3. – P. 19-23. – ISSN 1857-0461.

194. *Creatorul de geniu, Eugeniu Coșeriu* / *Gheorghe Popa* // Eugeniu Coșeriu, pe drum de țară și studii bălțene, genial lingvist pe plan internațional. Culegere de comunicări și reflecții de la Conferința internațională, consacrată aniversării a 100 de ani de la nașterea lingvistului Eugeniu Coșeriu. – Bălți, 2021. – P. 10-19. – ISBN 978-9975-3309-9-2.

2022

195. *Conceptul coșerian de creativitate* / *Gheorghe Popa* // *Philologica Jassyensia*. – 2022. – Nr 2 (36). – P. 358-371.

196. *Glose la problema coșeriană a precizării statutului lingvisticii* // *Actele Colocviului științific național „Dimensiuni onto-lingvistice și curriculare ale evoluției limbii franceze contemporane”*. In *honorem* Ion Guțu. – Chișinău : CEP USM, 2022. – P. 28-36. – ISBN 978-9975-159-72-2.

B. Varia

1969

197. „... În Cubani sînt ...” // Scînteia leninistă. – 1969. – 4 mar. – P. 2.
198. *Cercul amatorilor de cinema* // Scînteia leninistă. – 1969. – 18 dec. – P. 4.
199. *Leniniana* // Scînteia leninistă. – 1969. – 24 apr. – P. 2.
200. „...*Mecanicul de cinema din Butești ...*” // Scînteia leninistă. – 1969. – 7 aug. – P. 2.
201. „*Mexico – 68*” // Scînteia leninistă. – 1969. – 1 noiem. – P. 2.
202. *Oaspete zilnic* // Scînteia leninistă. – 1969. – 17 iun. – P. 4.
203. *Pe poteca turistică* // Scînteia leninistă. – 1969. – 17 iun. – P. 4.
204. „... *Recent la școala medie ...*” // Scînteia leninistă. – 1969. – 29 mar. – P. 4.

1970

205. *Colocviul nostru leninist: Etapa a treia – ultima* // Scînteia leninistă. – 1970. – 9 apr. – P. 2.
206. *Examenele bat la ușă* // Scînteia leninistă. – 1970. – 28 mai. – [P. 3].
207. *Filme despre conducător* // Scînteia leninistă. – 1970. – 14 febr. – [P. 2].
208. *Întîlnire cu veteranii* // Scînteia leninistă. – 1970. – 25 apr. – [P. 4].

1971

209. *Codașii filologiei* // Pedagogul. – 1971. – 17 noiem. – P. 2.
210. *În împărăția viței-de-vie* // Pedagogul. – 1971. – 4 oct. – P. 2.
211. *Pulsul facultății* // Cultura. – 1971. – 20 mai. – P. 6.
212. *Unicul în Moldova* : [despre teatrul stud. de la Fac. Limbi străine a IPSB „Alec Russo”] // Tinerimea Moldovei. – 1971. – 17 febr. – P. 3.

1972

213. *Antipozii facultății de pedagogie* // Pedagogul. – 1972. – 20 ian. – P. 1.
214. *Bine ați venit!* // Pedagogul. – 1972. – 8 mar. – P. 1.
215. *Bine ați venit!* = *Sveiki atvykę!* / consemnare: V. Stanelis // Tarybinis Pedagogas. – 1972. – 25 febr. – P. 1.
216. *Cum ați soluționat această problemă?* // Pedagogul. – 1973. – 21 sept. – P. 2.

217. *În ospetie la studenții ucraineni* // Pedagogul. – 1972. – 6 noiem. – P. 1.

218. *La revedere, Vilnus!* // Pedagogul. – 1972. – 13 oct. – P. 1.

219. *Ne mîndrim* // Pedagogul. – 1972. – 30 dec. – P. 1.

220. *Semnale ale prieteniei* // Pedagogul. – 1972. – 13 mar. – P. 1

1973

221. *De ce tac șefii de cluburi?* // Cultura. – 1973. – 25 aug. – P. 12.

222. *Dialog* // Pedagogul. – 1973. – 1 sept. – P. 2.

223. *Frecvența – imperativ studentesc* // Tinerimea Moldovei. – 1973. – 20 mai. – P. 3 ; Pedagogul. – 1973. – 14 sept. – P. 1.

224. *Interviu de revelion* // Pedagogul. – 1973. – 30 dec. – P. 1.

225. *Investigații promițătoare* // Pedagogul. – 1973. – 23 mar. – P. 2.

226. *Oaspeți din Letonia* // Pedagogul. – 1973. – 12 oct. – P. 1.

227. *Preferințe* // Pedagogul. – 1973. – 5 oct. – P. 1.

228. *Studenții lucrează ... la fabrici și pe ogoare* // Pedagogul. – 1973. – 28 sept.

229. *Ultima practică pedagogică* // Pedagogul. – 1973. – 19 oct. – P. 1.

230. *Un gram de cunoștințe – un pud de muncă: dialog cu Gheorghe Popa, student la anul IV, filologie* // Pedagogul. – 1973. – 21 dec. – P. 2.

231. *Venerație* // Pedagogul. – 1973. – 5 oct. – P. 1.

1974

232. *Cauza vieții întregi / Gh. Popa, I. Cațaveică* // Pedagogul. – 1974. – 13 dec. – P. 1.

233. *Ei își dictează ritmul* // Pedagogul. – 1974. – 19 sept. – P. 2.

234. *Posibilități doar sînt / E. Grigoraș, Gh. Buteșteanu (Gheorghe Popa)* // Pedagogul. – 1974. – 1 mar. – P. 1.

235. *Trei ore prin cămine / V. Fedozovschi, Gheorghe Popa* // Pedagogul. – 1974. – 11 ian. – P. 2.

1985

236. *Место в вузе – достойным* // Коммунист. – 1985. – 31 авг. – P. 4.

1988

237. *Revenire la izvoare* // Moldova Socialistă. – 1988. – 7 oct. – P. 2.

238. *Un om născut învățător* // Moldova Socialistă. – 1988. – 10 dec. – P. 4.

1992

239. *La mulți ani, dle profesor* : [Ion Evtușenco, prof. la Catedra de limba și literatura română la 75 de ani] / M. Șleahțișchi, *Gheorghe Popa* // *Literatura și Arta*. – 1992. – 23 febr. – P. 3.

1998

240. *Eliza Botezatu la o aniversare* // *Semn.* – 1998. – Nr 3/4. – P. 39;

2002

241. „*Nu se poate ca noaptea să dureze la nesfârșit*”: [*Gheorghe Popa* invitat al Clubului elitelor „Cronos”] / moderator Nadina Gogu // *Timpul*. – 2002. – 29 noiem. – P. 12-13.

2003

242. *De ce, la despărțire, profesorul Mihail Iordache nu ne-a îmbrățișat?* // Iordache, Mihail. *Evocări*. – Timișoara, 2003. – P. 179-180.

243. *Despre pedagogii anilor '60* // Popa, Iulius. *Butești. Vino și vezi*. – Chișinău, 2003. – P. 315-320.

244. *Cu drag și nepărtinitor despre dl Valeriu Cabac* / Nicolae Filip, *Gheorghe Popa* // *Făclia*. – 2004. – 24 apr. – P. 7.

245. *În loc de argument. Tinerețea matură a Prof. Valeriu Cabac = Instead of an argument Professors Valeriu Cabac's Adult Youth = En guise d'argument La jeunesse mûre du Prof. Valeriu Cabac = Als Argument Die reife Jugendzeit des Professors Valeriu Cabac* / traducere: Iulia Ignatiuc, Tamara Panaguță, Lina Cabac // Valeriu Cabac : *Biobibliografie*. – Bălți, 2003. – P. 9-29.

246. *Și-al nostru Gheorghe Prini* // *Accent provincial*. – 2003. – 25 apr. – P. 2 ; *Literatura și Arta*. – 2003. – 8 mai. – P. 7.

2004

247. *Valențele unei monografii a satului* // *Literatura și Arta*. – 2004. – 22 iun. – P. 5.

2009

248. *Noi nu te-am uitat, Pavel Popovschi: In memoriam* / Valentin Jitaru // *Vocea Bălțiului*. – 2009. – 6 noiem. – P. 2 ; *Făclia*. – 2009. – 7 noiem. – P. 16.

2010

249. [*Felicitare cu ocazia sărbătorilor de iarnă 2011 pentru dl Tudor Rusu, redactor-șef al săptămânalului „Făclia”*] // *Făclia*. – 2010. – 29 dec. – P. 1.

250. *Mesajul rectorului = rector's message* // Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți = Alecu Russo State University of Balti / alcătuitor: Mircea Ciobanu. – Chișinău, 2010. – P. 4-5.

251. *Un ingredient al succesului particular: prestigiul instituției / a dialogat:* Ghenadie Nicu, Angela Bîcu, Valentin Bălan // Sintagmele. – 2010. – Anul I, nr. 1. – P. 4-5.

252. *Бельцкому государственному университету им. Алеку Руссо исполнилось 65 лет* : [Интервью с ректором БГУ им. Алеку Руссо, проф. Г. Попа, Б. Королюк, И. Гажим] / беседу вела Н. Иваницкая // Молдавские ведомости. – 2010. – 12 окт. – P. 3.

2011

253. *Deschiderea solemnă a lucrărilor Conferinței Științifice Internaționale. Mesajul rectorului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți* // „Abordarea prin competențe a formării universitare: probleme, soluții, perspective” : Materialele Conferinței Științifice Internaționale consacrată aniversării a 65-a de la fondarea Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, 8 oct. 2010. – Bălți, 2011. – P. 7.

254. *Propunerea Ministerului Educației ar putea duce la abandonul studiilor* / Ala Coica, Gheorghe Popa, Olga Cernetchi [et al.] // Timpul. – 2011. – 15 dec. – P. 4.

255. *Spre o nouă măsură: [după primul an de „rectorie”]* // Sintagmele. – 2011. – Anul II, nr. 11/12. – P. 2.

256. *„Uimitor pentru un om din Estul Europei este că americanii cred ca într-un miracol... în supremația legii”* // Sintagmele. – 2011. – Anul II, nr. 4/6. – P. 4-6.

2012

257. *Mai sînt la modă studiile superioare?* / Interlocutor Valentina Ursu // Radio Europa Liberă Moldova. – 2012. – 15 febr. – Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/24485525.html>

258. *Autonomie prin... întuneric. Rectorii vor independență, dar încă nu știu cum va arăta aceasta* / Ala Coica // Timpul. – 2012. – 13 noiem. – P. 1.

2013

259. *Bilanț de etapă. Interviu cu prof. univ., dr. habilitat Gheorghe Popa, rectorul USARB* // Sintagmele. – 2013. – Anul IV, iun. – P. 3.

260. *Comasarea: câteva rațiuni imperioase* : [noi modificări în structura USARB] // Sintagmele. – 2013. – Anul IV, aug. – P. 3.

261. *Mult stimată Doamnă Valentina Chitroagă, Director general al Camerei Naționale a Cărții* : [mesaj de felicitare cu prilejul aniversării a 55-a de la fondarea CNC] // Revista Camerei Naționale a Cărții. – 2013. – Nr 1(2). – P. 17. – ISSN 1857-4750.

2014

262. *Ce datorăm unei frumoase entități*: [exigențe privind calitatea educației la USARB] // Sintagmele. – 2014. – Anul V, (noiem.-dec.). – P. 2.

263. *Câteva puncte de reper*: [priorități strategice ale USARB] // Sintagmele. – 2014. – Anul V (aug.-sept.). – P. 3.

2015

264. *Doar un sfat pentru Iulius Popa* // Literatura și Arta. – 2015. – 30 apr. – P. 7.

265. *Mesajul rectorului = rector`s message* // Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. – Ediția a 2-a. – Chișinău : Știința, 2015. – P. 4-5.

266. *O simbioză fericită a generozității și exigenței* : [despre revista Semn] // Sintagmele. – 2015. – mar.-mai. – P. 9.

267. *Un ideal care e mereu valabil, iar în cazul nostru are valoarea unui imperativ: reîntronarea cultului cărții* // Sintagmele. – 2015. – sept. – P. 2.

268. *Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Timpuri noi, abordări noi* // Popa, Iulius. Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1945-2015). – Chișinău, 2015. – P. 78-82. – (Interviu realizat de Natalia Ivanițkaya. Traducere din limba rusă, publicat. In: *Спрос и предложение*. 2015, 27 мая, p. 11)

269. *Vîrsta: experiență și realizări*: [USARB la 70 de ani] // Sintagmele. – 2015. – iun. – P. 2.

270. *Бельцкий Государственный Университет. Новое время, новые подходы / беседа вела Наталья Иваницкая* // Спрос и предложение. – 2015. – 27 мая. – P. 11.

2016

271. *În loc de argument sau Gheorghe Baciu – o fericită simbioză de ipostaze* // Gheorghe Baciu : Biobibliografie. – Bălți : Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2016. – P. 11-15. – ISBN 978- 9975-50-174-3.

272. *O fericită simbioză de ipostaze // Literatura și Arta.* – 2016. – 29 sept. (Nr 39). – P. 6.

2017

273. *Comoda versus incomoda colegă Zinaida Tărăță : [In memoriam Zinaidei Tărăță, conf. univ., USARB] / Gheorghe Popa // Făclia.* – 2017. – 8 sept. (Nr. 32-33). – P. 12.

2018

274. *Două decenii de nemurire: In memoriam Pavel Popovschi / Tudor Rusu // Făclia.* – 2018. – 26 oct. (Nr. 39). – P. 8.

2019

275. *Mult stimată Eugen Lungu, știi oare că... / Gheorghe Popa // Făclia.* – 2019. – 4 oct. (Nr. 36). – P. 7.

C. Referințe la publicațiile științifice

1982

276. Mătcaș, Nicolae. *Școală a gândului : Teoreme lingvistice / Nicolae Mătcaș.* – Chișinău : Lumina, 1982. – P. 143.

1985

277. Рацеева, Елена. *Обзор журнала «Русский язык в молдавской школе» / Елена Рацеева // Limba și literatura moldovenească.* – 1985. – Anul XXVIII, nr. 1. – P. 65.

278. Dumeniuc, Ion. *Introducere în lingvistică / Ion Dumeniuc, Nicolae Mătcaș.* – Ediția a 2-a revăzută și completată. – Chișinău : Lumina, 1987. – P. 3.

1998

279. *Revista revistelor. SEMN-ul Redivivus! // Basarabia.* – 1998. – Nr 1/2. – P. 201. – ISSN 0868-8028.

2000

280. Zugun, Petru. *Lexicologia limbii române : prelegeri / Petru Zugun.* – Iași : Tehnopress, 2000. – P. 280. – ISBN 9738048419, 9789738048416.

2001

281. Dumistrăcel, Stelian. *Itinerar științific – itinerar de trăire sufletească / Stelian Dumistrăcel // Limba Română.* – 2001. – Nr 4/8. – P. 46. – ISSN 0235-9111 ; <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2979>

2002

282. Berejan, Silviu. *Cu Eugeniu Coșeriu, în proces de lucru și de simplă comunicare* / Silviu Berejan // *Limba Română*. – 2002. – Nr 10. – P. 27-28. – ISSN 0235-9111 ; <http://limbaromana.md/>

283. Ungureanu, Elena. *Prezență coșeriană într-o ediție omagială* / Elena Ungureanu // *Cugetul*. – 2002. – Nr 2 (14). – P. 77.

2004

284. Popa, Viorica. *Limba și literatura română în spațiul etnocultural dacoromânesc și în diaspora* / Viorica Popa // *Limba Română*. – 2004. – Nr 1/3. – P. 201. – ISSN 0235-9111 ; *Observator cultural*. – 2004. – 2-8 mar. (Nr 210). – P. 25.

2006

285. Manolii, Adela. *Cuvinte de origine greacă în expresii idiomatice românești* / Adela Manolii // *Revistă de lingvistică și știință literară*. – 2006. – Nr 5/6. – P. 118. – ISSN 0236-3119.

2007

286. Agapi, Liuba. *Un nume adunat într-o carte* / Liuba Agapi // *Revistă de lingvistică și știință literară*. – 2007. – Nr 3/4. – P. 52. – ISSN 0236-3119.

287. Bardu, Nistor. *Concepția lui Eugeniu Coșeriu despre limba română (I)* / Nistor Bardu // *Limba Română*. – 2007. – Nr 1/3. – P. 89. – ISSN 0235-9111 ; <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=916>

288. Berejan, Silviu. *Itinerar sociolingvistic* / Silviu Berejan ; selecție și prefață de Alexandru Bantș ; Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Filologie. – Chișinău : Elan Poligraf, 2007. – P. 131; 234; 237. – ISBN 978-9975-66-023-5.

289. Druță, Inga. *Neologismul în structura stilistică a limbii române actuale* / Inga Druță. – Chișinău : Elan Poligraf, 2007. – P. 54 ; 219. – ISBN 978-9975-66-022-8.

290. Munteanu, Cristinel. *Discursul repetat între alteritate și creativitate* / Cristinel Munteanu. – Iași : Institutul European, 2007. – P. 10. – ISBN 978-973-611-509-7.

291. Munteanu, Cristinel. *Sinonimia frazeologică în limba română din perspectiva lingvisticii integrale* / Cristinel Munteanu. – Pitești : Editura Independența Economică, 2007. – P. 109. – ISBN 978-973-773-266-8.

292. *Raport privind activitatea Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova în anul 2007*.

2008

293. Bahnaru, Vasile. *Elemente de lexicologie și lexicografie* / Vasile Bahnaru. – Chișinău : Știința, 2008. – P. 247-251. – ISBN 978-9975-67-616-8.

294. Ciobanu, Anatol. *Academicianul Silviu Berejan – eminent promotor al științei lingvistice* / Anatol Ciobanu // *Filologia modernă: realizări și perspective în context european* / coordonatori: *Gheorghe Popa*, Galaction Verebceanu. – Chișinău, 2008. – P. 15.

2009

295. Bahnaru, Vasile. *Elemente de semasiologie română* / Vasile Bahnaru. – Chișinău : Știința, 2009. – P. 236. – ISBN: 978-9975-67-641-0.

2010

296. Botnariuc, Valentina. *Noua Revistă Filologică – sau intrarea în competiție* / Valentina Botnariuc // *Confluente bibliologice*. – 2010. – Nr 1/4 (19-22). – P. 167-169. – ISSN 1857-0232.

297. Corcinschi, Nina. *Prefață* / Nina Corcinschi // *Filologia modernă: realizări și perspective în context european*. Limbă, limbaj, vorbire (*In memoriam* acad. Silviu Berejan și a poetului acad. Grigore Vieru). – (Ediția a 3-a). – Chișinău, 2010. – P. 7.

298. Nechit, Irina. *Un agent al cunoașterii lingvistice și literare* / Irina Nechit // *Jurnal de Chișinău*. – 2010. – 30 noiem. – P. 11.

299. Răciula, Lilia. *Variabilitatea diafazică în cadrul unor serii stilistico-istorice* / Lilia Răciula. – Chișinău : Bons Offices, 2010. – P. 4. – ISBN 978-9975-80-322-9.

300. Savin-Zgardan, Angela. *Legități intralingvistice privind apariția și evoluția unităților polilexicale stabile* / Angela Savin-Zgardan // *Omagiu. Nicolae Raevschi*. – Chișinău, 2010. – P. 131. – ISBN 978-9975-4173-3-4.

301. Stanțieru, Svetlana. [*Recenzie*] / Svetlana Stanțieru // *Philologia*. – 2010. – Nr 1/2. – ISSN 1857-4300. – P. 115. – Rec. la cartea: *Druță Inga. Neologismul în structura stilistică a limbii române actuale* / Inga Druță. – Chișinău : Elan Poligraf, 2007. – 300 p. – ISBN 978-9975-66-022-8.

2011

302. Dumistrăcel, Stelian. *Coșerologie* / Stelian Dumistrăcel // *Ziarul Lumina*. – 2011. – 3 aug. – P. 1.

303. Olariu, Florin-Teodor. *Colocviul Internațional „Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere” (Iași-Bălți, 27-29 iulie 2011)* / Florin-Teodor Olariu // Anuar de lingvistică și istorie literară. – 2011. – T. LI. – P. 445.

2012

304. Josu, Nina. *La Mihăileni, pentru totdeauna* / Nina Josu // Literatura și Arta. – 2012. – 1 noiem. – P. 7.

305. Podaru, Alina. *Idiomaticitatea și expresiile idiomatice în italiană și română* // Philologica Jassyensia. – 2012. – Anul VIII, nr. 1 (15). – P. 311 ; <https://philologica-jassyensia.ro/revista/?numar=philologica-jassyensia-an-viii-nr-1-15-2012>

306. Popa, Viorica. *Fenomenul analogiei în limbă* / Viorica Popa. – Iași : Ed. Fundației Academice AXIS, 2012. – P. 192.

2013

307. Munteanu, Cristinel. *Frazeologie românească. Formare și funcționare* / Cristinel Munteanu. – Iași : Institutul European, 2013. – P. 87-88. – ISBN 978-606-24-0000-2.

2014

308. Novac, Adela. *Locuțiunile verbale pronominale: structură și semnificație* / Adela Novac // Creativitatea lingvală: de la semn la text : Colocviul internațional „Filologia secolului al XXI-lea”, ediția a 5-a, Bălți, 29-30 noiem. 2012. – Iași, 2014. – P. 167. – ISBN 978-606-13-2121-6.

309. Răzmeriță, Liuba. *Deicticele personale în discurs* / Liuba Răzmeriță // Creativitatea lingvală: de la semn la text : Colocviul internațional „Filologia secolului al XXI-lea”, ediția a 5-a, Bălți, 29-30 noiem. 2012. – Iași, 2014. – P. 205. – ISBN 978-606-13-2121-6.

2016

310. Josu, Nina. *Marele Eugeniu Coșeriu întors în satul pe care nu l-a părăsit niciodată* // Popovici, Teodor. *Marele Eugeniu Coșeriu. Reper fundamental al lingvisticii moderne* / Teodor Popovici. – Chișinău : Editura Universul, 2016. – P. 406. – ISBN 978-9975-47-109-1.

311. Mândăcanu, Angela. *Mihăilenii – Centrul Universului sau sat sfințit de Dumnezeu* // Popovici, Teodor. *Marele Eugeniu Coșeriu. Reper fundamental al lingvisticii moderne* / Teodor Popovici. – Chișinău : Editura Universul, 2016. – P. 423. – ISBN 978-9975-47-109-1.

312. Hadîrcă, Ion. *Apoftegmaticul Coșeriu sau cum l-am cunoscut pe Marele Nostru Necunoscut* // Popovici, Teodor. *Marele Eugeniu Coșeriu. Reper fundamental al lingvisticii moderne* / Teodor Popovici. – Chișinău : Editura Universul, 2016. – P. 429-430. – ISBN 978-9975-47-109-1.

313. Popovici, Teodor. *Marele Eugeniu Coșeriu. Reper fundamental al lingvisticii moderne* / Teodor Popovici. – Chișinău : Editura Universul, 2016. – P. 448. – ISBN 978-9975-47-109-1.

2017

314. «A spune lucrurile așa cum sînt...» *Conversații cu Eugeniu Coșeriu* / Johannes Kabatek, Adolfo Murguía ; traducere, indici și completări biobibliografice de Adrian Turculeț și Cristina Bleorțu. – Iași : Casa Editorială Demiurg, 2017. – P. 259. – ISBN 978-973-152-353-8.

315. Cebotaroș, Viorica. *Aspecte pragmatice ale actului scuzei în limba română* / Viorica Cebotaroș. – [Chișinău] : ARC, 2017. – P. 7, 15. – ISBN 978-9975-0-0103-8.

2018

316. Nicolae Leahu : Biobibliografie / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică ; alcătuitori: Raisa Leahu, Ana Năgherneac ; redactor responsabil: Elena Harconița ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța. – Bălți, 2018. – P. 7, 173, 189.

2019

317. Onofraș, Maria. Probleme de lexicologie și lexicografie în lucrările cercetătorului Vasile Bahnaru / Maria Onofraș, Ana Vulpe // *Philologia*. – 2019. – Nr 5/6. – P. 18. – ISSN 1857-4300.

2021

318. Bleorțu, Cristina. *Proiectul „CoșeriuTube” de la Universitatea din Zürich: Interviuri despre Eugeniu Coșeriu cu ocazia centenarului* / Cristina Bleorțu // *Limba Română*. – 2021. – Nr 4 (264). – P. 129. – ISSN 0235-9111 ; <https://limbaromana.md/numere/d151.pdf>

319. Ciobanu, Mircea. *Lecțiile lui Coșeriu* / Mircea Ciobanu // *Gazeta de Chișinău*. – 2021. – 29 iul. ; <https://gazetadechisinau.md/2021/07/29/lectiile-lui-coseriu/>

320. Coșeriu, Eugeniu. „În știință nu căutăm afirmarea noastră personală, ci întotdeauna numai adevărul obiectiv al lucrurilor de care ne ocupăm” / Tatiana Rotaru în dialog cu Eugeniu Coșeriu // *Limba română*. – 2021. – Nr 4. – P. 163. – ISSN 0235-9111. – Disponibil: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=4151>

321. *Crâmpoie din viața și activitatea lui Eugeniu Coșeriu* // Limba Română. – 2021. – Nr 4 (264). – P. 179-183. – ISSN 0235-9111 ; <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=4155>

322. *Eugeniu Coșeriu, pe drum de țară și studii bălțene, genial lingvist pe plan internațional* : Culegere de comunicări și reflecții de la Conferința internațională, consacrată aniversării a 100 de ani de la nașterea lingvistului Eugeniu Coșeriu. – Bălți, 2021. – P. 6, 9, 18. – ISBN 978-9975-33099-2.

323. Lungu, Eugen. *Eugeniu Coșeriu: coleg cu Buzzati, în dialog cu Borges, citat de Umberto Eco* / Eugen Lungu // Revista literară. – 2021. – Nr 8 (61). – P. 6.

324. Moraru, Anatol. *Eugeniu Coșeriu – omul care a învins Istoria* / Anatol Moraru // Limba română. – 2021. – Nr 4 – P. 35. – ISSN 0235-9111. – Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/35-39_46.pdf

325. Vîrban, Floarea. *Congresul Internațional Coșeriu la a VIII-a ediție* / Floarea Vîrban // Limba Română. – 2021. – Nr 4 (264). – P. 123. – ISSN 0235-9111 ; <https://limbaromana.md/numere/d151.pdf>

326. Chira, Oxana. *Unități frazeologice „condimentate”: studiu comparativ în limbile germană și română* / Oxana Chira // Philologia. – 2022. – Nr 1 (316). – P. 120 ; https://ifr.md/reviste/Philologia_nr1_2022.pdf

IV. FORMAREA CADRELOR ȘTIINȚIFICE
A. Coordonator al tezelor de doctor/ doctor habilitat

2002

327. Sainenco, Ala. *Rolul locuțiunilor în formarea noilor unități lexicale. Spec.10.02.01 – Limba română* : Autoref. tz. de doct. în filologie / Ala Sainenco ; conducător științific: *Gheorghe Popa* ; Academia de Științe a Moldovei ; Institutul de Lingvistică. – Bălți, 2002. – 25 p.

2003

328. Novac, Adela. *Derivarea verbal-pronominală (modelul se + verb; se + nume) în limba română. Spec. 10.02.01 – Limba română* : Autoref. tz. de doct. în filologie / Adela Novac ; conducător științific: *Gheorghe Popa* ; Academia de Științe a Moldovei ; Institutul de Lingvistică. – Bălți, 2003. – 24 p.

2004

329. Trinca, Lilia. *Frazeologisme arhaice: expresie și conținut. Spec. 10.02.01 – Limba română* : Autoref. tz. de doct. în filologie / Lilia Trinca ; conducător științific: *Gheorghe Popa* ; Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Lingvistică. – Chișinău, 2004. – 23 p.

2009

330. Răciula, Lilia. *Variabilitatea diafazică în cadrul unor serii stilistico-istorice. Spec. 10.02.01 – Limba română* : Autoref. tz. de doct. în filologie / Lilia Răciula ; conducător științific: *Gheorghe Popa* ; Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Filologie. – Chișinău, 2009. – 26 p.

2016

331. Chira, Oxana. *Eufemismele în limbajul actual: particularități structurale, semantice și de utilizare. Specialitatea: 621.04. Lexicologie și lexicografie; terminologie și limbaje specializate; traductologie (limba română)* : Autoref. tz. de doct. în filologie / Oxana Chira ; conducător științific: *Gheorghe Popa* ; Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Filologie. – Chișinău, 2016. – 30 p.

2017

332. Cebotaroș, Viorica. *Aspecte pragmatice ale actului scuzei în limba română. Specialitatea: 621.05. Semiotica; semantică; pragmatică (limba română)* : Autoref. tz. de doct. filologie / Viorica Cebotaraș ; conducător științific: *Gheorghe Popa* ; Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. – Chișinău, 2017. – 30 p.

333. Ungureanu, Elena. *Intertext și hypertext: studiu semiotico-lingvistic. Specialitatea: 621.01* : Autoref. tz. de doct. habilitat în filologie / Elena Ungureanu ; conducător științific : *Gheorghe Popa*. – Chișinău, 2017. – 44 p.²⁴

B. Referent oficial al tezelor de doctor/ doctor habilitat

1988

334. Косован, Ольга. *Номинация именным словосочетанием в современном молдавском языке и отражение данного процесса в словарях* : Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук. – Кишинэу, 1988. – 16 p.

2004

335. Cepraga, Lucia. *Analiza semantico-structurală a terminologiei managementului economic în limba română română* : Autoref. al tz. de doct. în filologie. – Chișinău, 2004. – 16 p.

2005

336. Ungureanu, Violeta. *Verbele tranzitive în limba română* : Autoref. al tz. de doct. în filologie. – Chișinău, 2005. – 23 p.

2007

337. Luchian, Tatiana. *Categoria funcțional-semantică a aspectualității în limba română. Spec. 10.02.01 – Limba română* : Autoref. al tz. de doct. în filologie. – Chișinău, 2007. – 25 p.

338. Vatamaniuc, Aurel. *Funcțiile și semnificațiile cazurilor în limba română* : Autoref. al tz. de doct. în filologie. – Chișinău, 2007. – 24 p.

2009

339. Botnarcu, Vasile. *Studiu asupra îmbinărilor de cuvinte în limba română* : Autoref. al tz. de doct. habilitat în filologie. – Chișinău, 2009. – 49 p.

2016

340. Savin, Angela. *Motivația unităților polilexicale stabile în limba română* : Autoref. tz. de doct. habilitat în filologie. – Chișinău, 2016. – 46 p.

2017

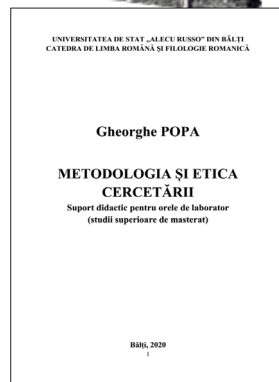
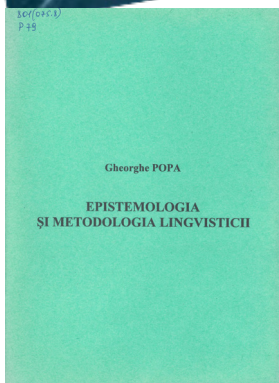
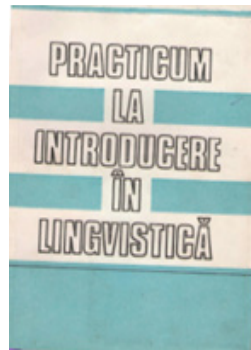
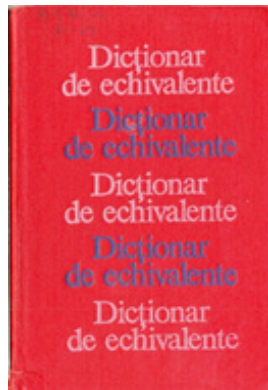
341. Caruntu-Caraman, Livia. *Englezismele în presa periodică din Republica Moldova (aspectele funcțional, fonetic, ortografic, morfologic, semantic)* : Autoref. al tz. de doct. în filologie. – Chișinău, 2017. – 30 p.

²⁴Pentru coordonarea acestei teze premiată în cadrul Concursului „Teza de doctorat de excelență a anului 2017”, coordonatorului i s-a conferit Diploma de merit.

2018

342. Mincu, Eugenia. *Terminologia medicală în limba română: evoluție și tendințe* : Autoref. tz. de doct. habilitat în filologie. – Chișinău, 2018. – 44 p.

343. Molea, Viorica. *Oralitatea în textul publicitar* : Autoref. tz. de doct. habilitat în filologie. – Chișinău, 2018. – 43 p.

V. INTERVIURI (locutor sau interlocutor; în colaborare)

Un gram de cunoștințe – un pud de muncă

Consemnare: Ion GHEORGHE

I. Gh.: Cum ați făcut primul pas în societatea noastră științifică?

Gh. P.: E o întrebare, care îmi amintește de timiditatea (ce-mi era caracteristică într-o doză, poate, mai mare decât la alții) specifică studentului de la anul întâi și de incertitudinea „Cum?! Eu să descopăr ceva în știință?!” Cu toate acestea, s-au găsit oameni, care mi-au aprins o speranță, așa zice, chiar optimistă. Și aceasta îi revine, fără îndoială, lui I. Z. Evtușenco, sub a cărui conducere am scris prima lucrare științifică în viața mea. De acum de doi ani lucrez sub conducerea lectorului superior I. V. Matcovschi, care mi-a spus de la bun început: „Principalul e să nu te deziluzionezi, că ai studiat cutare izvor și n-ai găsit nimic referitor la temă”. E un sfat pe care-l recomand și eu (iertată să-mi fie îndrăzneală!) nu numai studenților din anul întâi, ci și celor „încărunțiți” de știință (vizez anul IV). Anume îndrumările acestor doi dascăli s-au dovedit a fi nu numai necesare, dar și utile.

I. Gh.: Și care sînt primele succese ale debutului?

Gh. P.: În afară de diplomele și cadourile, obținute în cadrul institutului, mi s-a decernat o Diplomă de onoare a Catedrei de limba moldovenească a Universității de Stat din Chișinău. Pentru lucrarea „Unele procedee de exprimare a superlativului absolut în opera druziană”, care a fost prezentată la concursul republican, printr-un ordin special ministrul învățămîntului public din RSSM aduce felicitări la adresa a trei studenți, inclusiv și mie.

I. Gh.: Care e rolul conducătorului științific?

Gh. P.: Conducătorul științific joacă un rol incontestabil în sensul că constituie semaforul, ce-ți aprinde culoarea verde, în primul rînd, îți descoperă valențele, nebănuite de tine, în al doilea rînd, îți însuflă fermitate în propriile-ți puteri creatoare, în al treilea rînd, și nu în ultimă instanță, se bucură împreună cu discipolul de succesele obținute.

I. Gh.: Ce le dorești studenților de la anul întâi?

Gh. P.: Perseverență și respectarea dezideratului: un gram de cunoștințe și un pud de muncă asiduă, pentru a-l desfășura în toată amploarea lui. Cea mai ordinară tălmăcire a cuvintelor lui I. V. Matcovschi ți-ar sugera ideea, că dacă nu găsești nimic în izvorul dat la tema respectivă, găsești, în schimb, ceea ce vei căuta peste vreo cîțiva ani. Deci, credem, că alte comentarii vor fi inutile, propunîndu-le cu toată căldura sufletească să se înfrățească cu verbul „a studia” și să-l conjuge la timpul prezent și viitorul nu verbal, ci în practică.

(*Pedagogul*. 1973, 21 dec., p. 2)

Despre lingvistică, Heidegger, Clinton ș.a. (fragment)

În dialog cu Eugeniu COȘERIU¹

Gh. P.: Stimate domnule profesor Eugeniu Coșeriu, cunoaștem mărturisirea Dumneavoastră că „niciodată n-ați plecat de acasă”, dar credem că încercați totuși unele emoții când veniți la baștină, inclusiv la Bălți.

E. C.: Da, spuneam astăzi dimineată că emoțiile mi s-au cam amestecat cu anumite – mai mult decât – păreri de rău, chiar cu anumite decepții, văzînd că autoritățile supreme ale municipiului, ale acestui oraș, care, oricum, ar trebui să fie un oraș românesc, nu vorbesc românește sau nu vor să vorbească românește și că mi se adresează și mie în limba rusă. A trebuit să spun că eu nu știu rusește. Îmi pare cu totul imposibil, adică – de necrezut, ca într-o țară care are totuși o limbă de stat (dacă vor s-o numească moldovenească, s-o numească moldovenească – în Preambulul Constituției e spus că e aceeași ca și limba română) să nu știe limba de stat o autoritate.

Gh. P.: Domnule profesor, am vrea, în continuare, să aflăm cum vedeți Dumneavoastră locul lingvisticii în mileniul III?

E. C.: În cadrul simpozionului de la Chișinău, eram curios să aflu ce vrea să spună dl Saramandu, care anunțase o comunicare „Eugeniu Coșeriu și lingvistica mileniului al treilea”. Eu știu care este originea acestei idei, adică de ce îi spune „Eugeniu Coșeriu și lingvistica din mileniul al treilea”: a scris un mare lingvist, Takashi Kamei, un articol despre mine unde spune așa: „Eugeniu Coșeriu nu este un lingvist al secolului XX, este lingvistul secolului XXI”. Eu susțin că lingvistica se află în criză. Deși se pare că este foarte dezvoltată, ea și-a pierdut rolul de știință-pilot, cum era înainte, între științele umanistice și trebuie să-și recâștige această situație. În general, se tinde spre o lingvistică făcută în afara limbajului, adică se face sociolingvistică, în loc să se vadă care sînt diferențele efective în limbă; se ocupă de atitudinile cu privire la limbaj și ce pătură vorbește cutare sau cutare limbă; se face sociologia limbajului, sociologie, nu lingvistică. Și tot așa și în alte chestiuni – de semiotică, de exemplu, – toate se fac în afara limbajului. Dimpotrivă, cineva scrie acum chiar împotriva imanentismului, pe cînd știința serioasă este știința care mai întîi este imanentă cu privire la acest obiect și, în același timp, justifică din interiorul acestui obiect toate celelalte legături și funcțiunea socială, adică nu spunem, nu justificăm limbajul prin funcția socială, ci justificăm, dimpotrivă, funcția socială prin limbaj. Prima dimensiune a limbajului – care este a omului – este această creativitate, este alteritatea. Și această alteritate este fundamentul societății. Pe asta a văzut-o, a văzut-o deja foarte frumos, insist eu mereu, Aristotel care, la începutul *Politicii*, spune că – parcă e *Biblia* – limbajul este conștiința

¹Acest dialog, ca și următorul, cu prof. Eugeniu Coșeriu a fost realizat de Gheorghe Popa, Maria Șleahțișchi și Nicolae Leahu și au apărut ulterior (în 2004) la Editura „Știința” sub titlu *Universul din scoică*.

binelui și a răului (deci toate alte vietăți, alte ființe au voce, deci și omul are voce, însă vocea poate exprima numai durere și plăcere, pe când limbajul exprimă binele și răul, dreptatea și nedreptatea). Și acest privilegiu, această prerogativă a omului dintre toate vietățile este fundamentul familiei și fundamentul statului.

Gh. P.: Vă mulțumim pentru că, într-un sens, ați anticipat răspunsul la o întrebare ușor provocatoare: în ce măsură se va înscrie „teoria sistematică” a profesorului Eugeniu Coșeriu în lingvistica mileniului al treilea?

E. C.: Bine, eu cred astfel: n-am mai putea lucra dacă n-am fi siguri că acesta este nu numai un criteriu rațional, ci și un criteriu normativ și un criteriu etic în munca științifică. N-am mai putea lucra, dacă n-am avea convingerea că adevărul pînă la sfîrșit totdeauna învinge, nu contează cînd, nimic n-ar mai avea rost. Și deci, dacă eu mi-am propus să răstorn tot felul de poziții și de viziuni asupra problemelor, trebuie să procedăm tocmai invers: nu să descoperim vorbirea plecînd de la limbă și să vedem care sînt devierile, ci, dimpotrivă, să descoperim limba în vorbire, ultima fiind mult mai complicată decît limba și avînd mult mai multe dimensiuni. Sînt convins că așa trebuie să se facă și tocmai de aceea am și propus și o lingvistică a vorbirii, și această lingvistică integrală, și o lingvistică a textului. Și nu acum, dar la început, cînd (asta e din studiul *Determinacion y entorno*, din '55) am spus că, pe lîngă istoria, pe lîngă lingvistica bine construită a limbilor, trebuie să creăm o lingvistică a vorbirii și am mai spus care sînt problemele ei fundamentale. Prima dată s-a vorbit de lingvistica textului (a fost în 1955) în *Determinacion y entorno*. Pe urmă, lingvistica textului s-a dezvoltat, însă pe drumuri cam lăturalnice, nu pe drumul meu.

Gh. P.: A fost receptată diferit.

E. C.: Da, toate receptările acelea sînt parțiale și asta este, cum spuneam eu în încercarea de conferință de azi, fiecare parțializare trage jăratiful la plăcinta ei și deci interesează dintr-un punct de vedere și, se vede, în alt context, dar nu în același context în care e justificată această lingvistică. Se spune: „A! Coșeriu a luat așa și așa...” Tot așa s-a făcut și cu varietatea ca fapt al omogenității. Dimpotrivă, mă interesează faptul că există o dimensiune a limbajului care este creativitatea și care se manifesta în vorbire ca varietate: și în limbă ca varietate, și în spațiu ș.a.m.d. Aceasta e o dimensiune permanentă. De aceea, nu căutăm acum să reducem varietatea la omogenități și să descriem limbi punctuale, nu. Nu acesta era scopul meu, ci acela ca în limbă și în vorbirea fiecăruia să se vadă care este dimensiunea omogenității și a opozițiilor funcționale (care există, fără îndoială) și dimensiunea cealaltă, a varietății.

Gh. P.: Tot așa a fost și cu norma...

E. C.: Totdeauna așa a fost. Și cu norma tot așa s-a înțeles. Rușii, primii care au preluat noțiunea de normă, au vorbit toți... Unul singur a interpretat destul de bine, unul pe care îl chema Ițkovici. El este cel care a interpretat cel mai bine noțiunea de normă. Mai este încă unul, Gorbacevici, care, și ăsta, interpretează destul de bine.

(Semn. 1998, nr. 3-4, pp. 8-14)

„... Am căutat să fac din lingvistică un fel de matematică”

În dialog cu acad. Silviu BEREJAN²

- **Domnule academician Silviu Berejan, sînteți o personalitate bine cunoscută în viața științifică și culturală a Basarabiei, nu am întîlnit însă prea multe mărturisiri ale Dvs. despre baștină, părinți, copilărie.**

N-ați întîlnit probabil, pentru că nu prea am stăruit să popularizez aceste momente din, mă rog, mai multe motive despre care nu cred că face să vorbim amănunțit. N-aș zice că etalez o modestie excesivă, pur și simplu, n-am fost înclinat spre popularizarea persoanei mele. Dar dacă prezintă un oarecare interes și acest lucru, aș putea să spun cîteva cuvinte.

Sînt născut în sudul Basarabiei. în fostul județ Tighina. comuna Valea Perjei, care acum e la frontieră cu Ucraina. Pe vremea cînd m- am născut nu se pomenea de Ucraina. Atunci, vasăzică, eram acolo unde eram- eram în țară. Tot ce țin minte despre copilărie este de acolo, de la sud. A trebuit să trec și eu prin niște colizii, pentru că părinții mei, fiind învățători, nu vroiau nici ei și nu vroiam nici eu să-mi fie ei învățători. În sfîrșit, ne-au dat la altă școală (noi locuiam chiar pe teritoriul școlii românești din Valea Perjei, pentru că era în Valea Perjei și școala bulgărească) și m-au dat tocmai la școala cu contingent de elevi bulgari. Acolo am început școala primară și acolo am și terminat-o la un învățător pe care îl țin minte și acum – învățător din Carpați, de la Breaza- Ion Bizon. Fiind coleg cu tat și director de școală, acest învățător m-a orientat, cred, pe calea cea bună, m-a îndrumat și mi-a cultivat dragostea față de carte, față de învățătură, de Valea Prahovei.

Acolo am priuns eu, se vede, gustul, în afară de ceea ce aveam nativ, pentru cunoștințe, lecturi, etc. Nu pot să mă laud că în familie am avut un mediu foarte elevat. Părinții mei erau învățători, dar învățători de școală primară și nu pot zice, ca altă lume, că aș fi avut o bibliotecă mare la îndemîină și că aș fi stat încă de mic copil, afundat în lumea cărților. Părinții mei erau învățători, pot zice acum, la o distanță, obișnuiți, modești, dar învățători de școală românească, nu erau învățători cum am văzut eu mai tîrziu.

Într-un cuvînt, nu mă pot lăuda, ca alții, că de mic copil, m-am trezit cu ochii în cărți, claustrat în bibliotecă ș.a.m.d. Nu pot să spun asta, deși nu pot să-i condamn pe părinții mei, cu atît mai mult pentru asta.

Ceea ce știu, e că taică-meu avea o teză de definitivat sau de învățător de gradul 1, știu că trebuia să prezinte niște lucrări. Avea o teză cu spațiul mioritic: nici mai mult, nici mai puțin.

- **În linia Lucian Blaga?**

- Nu știu, pentru că atunci încă nu conștientizam aceasta. E vorba de anii

²Acest dialog a fost realizat de Gheorghe Popa și Nicolae Leahu și, întrucît nu sînt indicați locutorii, îl reproducem integral

'35-'37, pentru că în '38 am plecat la Chișinău, la liceu. Eu consider că liceele de atunci erau licee, pentru că dacă faci în fiecare sat liceu, înseamnă că nu-i liceu și nu-i ceea ce trebuie pentru fundamentare. S-au creat și astăzi Centre de examen, dar, cu toate acestea, nu observ seriozitatea și soliditatea care erau atunci când candidații la titlul de bacalaureat de la Orhei sau de la Bălți, și zicem, susțineau examenele la Soroca sau la Chișinău.

- Am zice, cu titlu de paranteză, că am rămas surprinși când am aflat că unii dintre marii scriitori interbelici au făcut liceul cu o medie mică, astăzi practic imposibilă, pentru un om de talentul lui Ion Minulescu sau George Bacovia.

- Aveți dreptate. Trebuie să vă spun că tendința actuală de a avea o notă supremă, maximă este una moștenită de pe vremea Uniunii Sovietice, când trebuia să fii „otlicinik”.

Eu, de exemplu, am fost pînă la război, doi ani la rînd, premiant 1, cu media 8,38, al liceului B. P.-Hasdeu din Chișinău. Nu avea nimeni zece. Deci era o chestiune de exigență, de seriozitate, de probitate și onestitate chiar, de ceva care se infiltra atît în conștiința copiilor, cît și a părinților. Dar și profesorul era profesor. Era un fel de semizeu. Dacă primeai nota 8, erai realmente fericit: știai că ți-a pus o notă, pentru că el a înțeles că o meriți.

- Și nu v-au nemulțumit niciodată cei care v-au predat sau cei care v-au apreciat cunoștințele?

- Mofturile acestea nu existau pentru noi, elevii de atunci. Să contești rezultatele?! Pentru noi profesorul era, așa cum spuneam, un fel de semizeu. Erau oameni diferiți: unii erau mai democrați, alții mai puțin democrați, dar, în genere, fiecare era o autoritate incontestabilă. Atunci cînd ieșeau pe sală și trecea un profesor, toți se dădeau la perete și profesorul trecea printre rînduri vii de elevi. Și făceam acest lucru nu dintr-o obligație forțată, ci din respect. Era un respect firesc.

- În liceele românești de astăzi, unele foarte bune, de altfel, există o scară specială pentru profesori...

- Era și la liceul unde învățam eu, dar și la alte licee. Îmi cer scuze, dar am să vă spun și asta. Nu puteai să-ți închipui că profesorul tău de română sau de matematică, sau de franceză să meargă la același veceu cu elevii. Era ceva exclus. Nici nu se știa unde e veceul pentru profesori.

- Probabil, idealizați această „distanță”, deoarece, în același timp, Vă cunoaștem ca un om căruia îi place să discute „la tu” cu discipolii.

- Aș face aici o remarcă: cu discipolii pe care mi-i apropii. Pe care i-am apropiat din diferite motive. Este aici un fel de contradicție. Nu știu prin ce s-ar explica. Poate prin faptul că m-am democratizat de la un timp, așa, sub imperiul ambianței de mai tîrziu. Ei bine, dincolo de asta, în 1944 m-am refugiat la Timișoara, unde am urmat liceul „Constantinovici Loga”.

- Un moment care, cu siguranță, n-a intrat în autobiografiile Dvs. ulterioare?

- Da, evident, în tot cazul, eu mă limitam la aceea că am făcut atîtea clase la

Chișinău și un an la Timișoara. În '45 ne-am repatriat. Pentru mine, personal, a fost o dramă repatrierea aceasta, pe care n-am putut-o numi niciodată repatriere.

- **Nu recunoașteți eufemismele?**

- Nu, n-am putut recunoaște și nici acuma nu pot spune că atunci a fost o repatriere. A fost o mare presiune exercitată de sovietici asupra autorităților românești, ca să-i întoarcă înapoi pe toți cei care au plecat din Basarabia. Ei, chipurile, vroiau să recupereze cadrele „pierdute”, deși scopul de bază era altul: răfuiala. Pentru că, aducându-i aici, în localitatea unde au funcționat, se găsea totdeauna un „patriot” de cel nou. Așa cum se spune acum „novii russkii”, la fel se putea spune atunci „novii patriot”, adică unul care nu știa despre Soviete prea multe, dar se erija în postura de susținător al Uniunii și al democrației sovietice.

- **Ca reprezentant al „comitetului săracilor”..**

- Pe cine au pus ei, la început, la conducere – era jale: pe ultimii oameni din localitate, din sat în special. Toți îl știu de un tîrîie-brîu, dar pe dînsul îl pun președinte de selsoviet?

- **Și, odată repatriat, v-ați refugiat în... lingvistică.**

- Poate a fost un refugiu și acesta. Un refugiu din ambianța în care ești condamnat să rămîi, o ambianță cu totul străină de aspirațiile mele, de pregătirea mea spirituală și de legăturile mele de suflet. Da, într-adevăr, aș putea spune că m-am refugiat în limba română. De acolo, de la Timișoara, puteam să nimeresc la Irkutsk. Taică-meu, fără îndoială, se temea de asta, deși el nu fusese o figură politică care ar fi prezentat interes pentru organele respective, dar, oricum, era învățător.

Mult mai tîrziu l-au exclus din partid (intrase și el în partid după ce venise). I s-a imputat următorul lucru: că el, vasăzică, se întâlnea cu șeful de post. Dar cum să nu se întâlnească directorul școlii cu șeful de post?!

- **Știm că drumul Dumneavoastră spre poezia gramaticii a început cu matematica...**

- Matematica a fost o atitudine sentimentală față de profesorul de matematică de la școala sovietică deja. Profesorul era Mihail Reznic, un evreu cu studii românești. Vorbea o limbă românească aleasă. Aveam o satisfacție deosebită să-l ascult. Forma în care prezenta materia ne ținea într-o atmosferă de elevație culturală. Mai ales că aveam cîțiva profesori din Transnistria, care erau permanent obiect general de persiflare și de ridicularizare din partea elevilor.

Dar, pînă a face matematică propriu-zisă, am studiat la Institutul de Arhitectură din Odesa, deoarece aveam anumite înclinații pentru desen și am fost admis fără examene, absolvind școala cu medalie de aur. Am susținut examen numai la specialitate, adică la desenul linear. Dar n-am rezistat aici mai mult de două luni. Începuse anul foametei: era anul de studii '46-'47. Trăiam greu, nu puteam lua nimic de acasă. Drept urmare, am revenit la Chișinău și m-am transferat la Fizică și Matematică. Imediat însă mi-am dat seama că îmi convine numai matematica, fizica - nu. Nu sînt experimentator și nu mi-a plăcut niciodată să umblu cu eprubete, cîntare. etc. Cu matematica stăteam bine și mi-a prins bine.

După aceea, și în lingvistică.

- Și totuși, când erați fericit: când făceați matematică sau când faceți lingvistică?

- Aluzia e transparentă. Titlul aceluși interviu, deși nu-mi aparține, a fost „Lingvistica m-a făcut fericit”. În acest context aș preciza ceva, lingvistica m-a făcut fericit, pentru că mi-a dat posibilitatea să mă ocup de ceea ce-mi era aproape, de ceea ce eram îndrăgostit chiar - de limba română. Mă bucur că ulterior am găsit susținere la renumiți lingviști ruși, cum ar fi Budagov, Piotrovski... La dinșii mă duceam ca la liman. La ei găseam întotdeauna înțelegere.

- Ei au și fost, de fapt, niște piese grele în spijinul nostru în bătălia de la '88 încoace. Ar fi de făcut o mică remarcă aici. Li s-a reproșat marilor intelectuali ruși care au venit în Basarabia – Tolstoi, Gorki, Pușkin – că nu au lăsat nici o consemnare asupra lipsei de drepturi naționale ale basarabeanului. Deci ei acceptau situația așa cum era: provincie rusească. Singurii care au lăsat consemnări cinstite sînt acești oameni de mare probitate științifică: Budagov, Piotrovski, Bernștein, Semncinski, Mihalci ș.a

- Ceilalți n-aveau neapărat dorința să te umilească, să te înjosească. Pur și simplu, pe ei nu-i durea, și de aceea, nici nu s-au implicat în chestia asta. În majoritate, se zicea că voi trebuie să vă adaptați, pentru că așa e situația. Puterea Sovietică vă va crea condiții ca să vă cultivați, ca să progresați, ca să deveniți ceva în domeniul în care activați ș.a.m.d. În fine, neplăcîndu-mi fizica, zic ce să urmez. Dacă ar fi fost numai matematică, rămîneam matematician. Și poate nu regretam.

- De ce „poate”?

- Da, *poate*, pentru că, fiind la matematici, eu n-aș fi putut fi la curent cu toate aceste mișcări, prin care au trecut oamenii care aveau un sentiment față de cultura națională, față de literatură, față de limba românească. Deci era o chestie. Dar, fiind pus atunci în fața unei dileme, am făcut un demers care a și determinat soarta mea de mai departe. M-am adresat academicianului Nicolae Corlăteanu, care era șeful Catedrei de Limba și Literatura Moldovenească și, deși nu mă cunoștea deloc, a reacționat, spre surprinderea mea, pozitiv. În felul acesta, spre sfîrșitul primului semestru al celui de-al doilea an de studii am trecut la Filologie.

- Cum explicați, dle profesor, spiritul de rezistență al intelectualilor basarabeni în timpul regimului sovietic?

- Nu știu ce pot spune colegii mei în acest sens, dar eu mi-am format o atitudine proprie. Pentru că nu cred că se putea proceda altfel. Și nu pentru că riscam să-mi pierd bucata de pîine, cum spune lumea, dar pentru că vroiam să realizez un obiectiv pe care nu-l declarăm nicăieri: spre deosebire de predecesorii mei, mulți dintre care au fost destul de pasivi, eu vroiam să demonstrez adevărul pe cale concretă, cultivînd și promovînd o limbă elevată, limba literară, și, în felul acesta, făcîndu-i și pe alții să se gîndească la asta. În primul rînd, tineretul studios – elevii și studenții – colegii, profesorii universitari, etc. să înțeleagă printre rînduri, fără a le spune direct că, iată, asta-i limba care trebuie s-o cunoască, asta-i limba „vechilor cazanii”. Nu am abordat teoretic această problemă în lucrările mele,

n-am nici un paragraf special. În tot ce scriam, eu injectam niște momente legate de propagarea și promovarea limbii, a culturii românești, a istoriei acestei limbi și a neamului care o vorbea. Și făceam acest lucru în așa fel ca să nu fie observat de orișicine.

- **Aceasta a fost și o strategie a literaturii, a limbajului esopic al acesteia.**

- Da, a fost și a literaturii. Eu nu mi-am dat seama atunci și n-am făcut asociații și analogii, dar și scriitorii noștri tot așa procedau, numai că în alt plan, al metaforei.

Ei, vasăzică, strecurau lucrurile astea – oarecum conștient, oarecum inconștient, punându-le în gura nu știu cărui personaj. Eu n-am avut posibilitatea asta, dar totdeauna am încercat să comunic mai mult decât se putea, deși această atitudine poate fi oricând apreciată ca o jumătate de măsură. Nu vroiam să mă aventurez în divagații de altă natură, care, imediat, se pretau la interpretări, tălmăciri și răstălmăciri și, în final, la blocarea de către „instanțe” a cutărei lucrări.

- **Și totuși, ce emoții ați încercat la scrierea materialelor „de comandă”? De exemplu, „Moldavskii iazik – samostoiatelinii iazik moldavskoi nații”.**

- Care au fost emoțiile? Modalitatea a fost aceeași. Când am simțit că aveam un pic de sprijin la „centru”, la acei lingviști de valoare care aveau o autoritate oficială, am zis: hai, cu ajutorul lor, să dovedim celor de aici – poate și celor de la conducere, deși știam că-i cam utopică această aspirație a noastră, să le dovedim că, iată, cei de la Moscova, de la Leningrad, de la Kiev ne susțin. Suportul nostru în promovarea adevărului era limba literară, limba culturii – noi nu spuneam limba română. Dacă spuneai limba română, era clar și nu mai trebuia să faci atîta poliloghie. Eram conștienți că limba trebuie să fie literară și căutam susținere la ruși, la ucraineni și la nu știu cine, pentru că spuneau și Pușkin, și Gogol că limba trebuie să fie ridicată deasupra vulgului, deasupra poporului. Găseam citatele acestea și le spuneam: iată, nu trebuie – ca și Ciobanu Ivan Dmitrievici – să inventăm bicicleta. Noi nu puteam spune că limba noastră este româna, ci foloseam termenul de limbă literară. Acesta era argumentul nostru forte. Sintagma limbă literară însemna pentru noi limba română. Deci pe asta mizam și aici nu puteam să ne riposteze, să „ne prindă” ideologic. Nimeni nu îndrăznea să spună că trebuie folosită limba populară! Nimeni nu îndrăznea să spună că trebuie să folosim limba de la Reazan, și nu limba lui Pușkin! Și noi exploatam chestia asta. Zicem: nu ne trebuie nouă să vorbim ca la Dubăsarii Vechi. Iar limba literară o poți găsi doar la scriitorii din secolul trecut și la cei din acest secol.

Și atunci, tot mergînd pe calea asta, am cooptat specialiști din altă parte, dar care știau situația noastră. Am fost nevoiți să „apelăm” la teoria valabilității limbilor, care a fost, la noi, o etapă, cred, fericită și productivă, deși ni s-a reproșat mai târziu că, iată, în loc să spună că e aceeași limbă, umblă cu variante ale uneia și aceleiași limbi.

Deci noi consideram că există în lingvistică posibilitatea de a interpreta anumite limbi ca variante ale unei invariante. Este o invariantă care are manifestare concretă sau nu are: ea reprezintă aceeași limbă în concepție de invariantă. Deci

invarianta spaniolă, materializată de variantele din țările Americii Latine: și în Peru, și în Cuba, și în Salvador, și în Chile, etc. Această teorie se bazează pe unele idei lansate de nemți în primul rînd: ei sînt mai naționaliști în felul lor. Ei vroiau ca aria lor germană să cuprindă un teritoriu cît mai vast. Este o tendință naționalistă?! Da! Naționalistă în sensul bun al cuvîntului. Să demonstrezi că o comunitate nu dispăre așa, pentru că a vrut X sau Y, Molotov sau Stalin să tragă o linie cu unghia pe hartă.

- **Există o politică etnocentristă...**

- Există o orientare. Și unde se manifestă? Nu la toți, nu la toate popoarele. Eu, de exemplu, n-am observat ca francezii să aibă veleități de felul acesta, nu cunosc un etnocentrism francez. Ei sînt mai indiferenți decît germanii, aceștia sînt mai îndîrjiți în privința asta.

- **Pentru că germanii, probabil, au avut o fărîmițare feudală mult mai mare...**

- Au avut. Germanii au avut mereu tendința să demonstreze unitatea lor. Acum mă gîndesc, post factum, că și cîțiva lingviști iugoslavi au pus problema acestei varietăți. Sîrbii erau interesați să descompună diversitatea, să dizolve celelalte etnii în etnia sîrbă. Asta vroiau și, în consecință, a apărut conflictul. Unde apare? Unde doare. Un lingvist iugoslav, Brozovici, publicase, inclusiv la Moscova, în „Voprosî iazîkoznania”, un articol despre teoria variabilității. Făcînd fel de fel de speculații, el vroia să demonstreze că dacă limba croată se scrie cu alfabet latin, iar sîrba se scrie cu alfabet slav aceasta nu înseamnă nimic, limba e aceeași. El vorbește și despre alte limbi, referindu-se la limbile germanice, dar și la limbile romanice din America Latină.

Vreau să spun că noi, deși în expectativă, urmăream orice mișcare de acest gen, adică ceea ce ne-ar fi putut ajuta, o înregistram și o luam, cum se zice, „în dotare”. Făceam acest lucru ca să putem promova cîte puțin ideea noastră. N-aveam, poate, curajul să punem problema tranșant, în plan foarte dur și foarte direct, dar judecam aproximativ după filozofia religiei: „Cine are urechi de auzit, să audă”. Aceasta era, în fond, poziția noastră. Adevărat, cam... religioasă, pasivă, nu poate fi justificată totalmente, dar ea era pentru cei care „au urechi”. Iar pe cei care erau adepții lui Ivan Dmitrievici nici nu vroiam să-i luăm în considerație: ei erau pur și simplu adepții lui Ivan Dmitrievici. De aceea, noi așteptam să crească o nouă generație, dar pînă atunci vroiam să planeze ideea aceasta, să existe în aer, dacă vreți.

- **Care era atitudinea lingviștilor ruși referitoare la această teorie?**

- Romaniștii ruși au preluat expres teoria variantelor de limbi literare, care nu exista, în lingvistica mondială. Interesul lor era să aibă prioritate științifică în această problematică.

- **Dar trebuie să admitem, probabil, că din punct de vedere imperial, îi deranja și ucraineana, și bielorusa.**

- Da, undeva în subtext erau și ucraineana și bielorusa. Deci rușii ce fac? Promovează această teorie, dar nouă ne-a picat așa – lapte-n păsat. Am obținut

acceptul să organizăm o conferință teoretică „Tipologhia shodstv i razlicii blizkorodstvennih iazikov”. Tema de dezbatere am formulat-o foarte bine, ca să nu se creadă că noi facem o contrarevoluție în Moldova. Cei de la C.C. nu și-au dat seama.

...Apoi, iată, după conferință apare culegerea în care erau câteva articole ale lingviștilor din Moscova, Leningrad, Kiev. Aici se găseau pasaje întregi despre limba franceză în Canada și în Franța, despre limba spaniolă acolo și acolo și era un singur alineat despre limba română în Moldova și în România. Pe noi asta ne interesa: ei știau că vin la noi și special au pus acest alineat despre situația noastră, racordînd-o cu teoria variabilității.

Dar am făcut o greșală tactică. Doamna Tatiana Ileașenco, care n-a fost atrasă la această conferință, a devenit adversara noastră. Drept rezultat, ne-au fost cerute toate materialele, culegerea publicată...

Tirajul a fost tăiat. Se zice că un oarecare Kornev, luînd în mînă materialele solicitate, ar fi declarat: „Ăto delo antigosudarstvennoe” (Această e o chestie antistatală). Pe urmă, ne-au tăcut reproșuri și cei din tabăra noastră: „Domnilor, în loc să spuneti că e aceeași limbă, voi umblați cu variabilele!”

Între timp, ni se dă dispoziție de la C.C. că trebuie să facem un alt articol în care să spunem despre faptul că există limba națională a poporului din R.S.S. Moldovenească. Aici s-a produs concesiia majoră, acesta a fost un compromis...

- V-am ruga să evocați anii imediat postbelici în ceea ce privește politica lingvistică sovietică în Basarabia în date care, poate, Vă privesc nemijlocit în sensul că ați fost implicat într-o situație sau alta, ori ați fost martorul anumitor momente.

- Eu m-am angajat în discutarea problematicii abia după ce-am absolvit Universitatea (1952) și am devenit aspirant – ceea ce pentru mine era o performanță, deoarece aveam niște „umbre” în biografie – fusesem în refugiu. Și deci, eu m-am antrenat mai tîrziu în lupta aceasta. Lupta a fost între Lupan și Ciobanu, între Bucov și Canna. Printre altele, Bucov i-a spus-o direct lui Ciobanu: „Ivan Dmitrievici, dumneata ești un tîmpit!”, la care acesta i- răspuns: „Emilian Nesterovici, eu nu mîinii pi n’iata, pintru cî „tîmpit” nu-i cuvînt moldovenesc”. Era momentul cînd se discuta deja despre clasici, despre Creangă, Eminescu ș.a. Eu tăceam, nu mă implicam în discuțiile date, deși cunoșteam, poate, mai multe decît cei care discutau.

- O problemă de temperament?

- Dar și de o alegere a locului tău: unde să mă bag eu în discuția acestor oameni – Bucov, Lupan, Istru, Meniuc – care erau autorități pentru mine?!

- Dle academician, ați coordonat o lucrare foarte importantă pentru lexicografia basarabeiană (e vorba de „Dicționarul explicativ”). Am vrea să aflăm în ce condiții ați colaborat cu secțiile specializate ale forurilor politice în sensul ajustării materialului lexicografic la niște condiții anume?

- Indiscutabil că trebuia să te orientezi în împrejurările respective. Devenind o autoritate, nu puteau să mă ocolească. Eu m-am angajat să fac acest dicționar nu

numai pentru că vroia cineva, dar pentru că începusem această acțiune și trebuia s-o duc la capăt. Am acceptat să fiu redactor-coordonator. Pe mine m-a cooptat Academia de Științe prin intermediul lui S. Cibotaru, directorul Institutului de Limbă și Literatură.

- Într-un interviu acordat revistei „Semn”, distinsul savant român Eugeniu Coșeriu spunea cu bucurie că n-a fost nevoit să rămână în teritoriul românesc ocupat de sovietici și că, respectiv, a fost scutit de situația de a face compromisuri. În legătură cu acest detaliu, cum vă apreciați opera științifică din perspectiva omului care s-a aflat mereu sub presiunea unor constrângeri ideologice, politice etc., pentru că nu e tocmai ușor să faci știință și, în același timp, să ai permanent conștiința că activezi într-un cadru ce anchilozează ființa?

- Ați formulat niște lucruri și ați folosit niște termeni ce caracterizează foarte bine starea morală a omului care a activat, într-adevăr ... sub cîrma vremii și a regimului. Este foarte adevărat. Te anchilozează anume faptul că trebuie să ascunzi că moralicește, ai fost oprimat, și nu că n-ai curajul să spui... Foarte mulți n-au avut curajul, foarte mulți nu sînt eroi din punctul ăsta de vedere. Eu totdeauna am avut temerea asta ca nu să spun ceva acolo în plus și, de aceea, n-am acceptat nici niște convorbiri deschise, de suflet, niște interviuri, nici niște destăinuiri pe marginea specialității mele. Le-am evitat foarte conștient. N-am vrut ca cineva „să se lege”, căci știam prea bine cum sînt privite lucrurile și, într-un fel, consider, că am procedat corect în perioada aceea, deși... Deși mă condamn pentru faptul că n-am avut, poate, curajul și, pînă la urmă, această dorință de a pune capăt machiavelismului în domeniul extralingvistic. Pentru că, în ceea ce privește domeniul lingvistic, eu am spus, în fond, totdeauna ceea ce am vrut. Aici, în lingvistică, mi-am spus părerea așa cum am vrut și n-am avut restricții. Eu am făcut din lingvistică un fel de matematică și mă gîndeam, dacă eram matematician, cine m-ar putea obliga să demonstrez teorema aceasta anume așa cum vrea secretarul C. C. sau altfel.

- Sîntem de acord cu Dvs., dar, sub presiuni politice, e mai dificil a demonstra o teoremă lingvistică, decît una matematică.

- Da, de asta mi-am dat seama totdeauna. Dar eu am căutat să fac din lingvistică un fel de matematică.

- Am putea scoate și o axiomă: științele umaniste sînt mai ușor expuse contactului cu realitatea imediată și, respectiv, pericolele ce vin dinspre social asupra celui care practică știința sînt mai mari...

- Absolut.

- Dle academician, care ar fi lingvistul-model pentru Dvs.?

- Pentru mine, lingvistul-model (n-aș vrea să fie șablonizată chestia asta) este lingvistul care a putut să se ocupe de problema lui personală, fără a fi influențat din stînga sau din dreapta, de deasupra sau dedesubt. Dintre lingviștii sovietici i-aș numi pe Budagov, Mihalci, Bernștein, Melniciuc – mari oameni de știință, foarte onești, dar care au plătit tribut totuși acestei presiuni din afară. Ei nu erau deloc dispuși să accepte obligații de tipul: „Ia, vedeți ce fac moldovenii și spuneți-le s-o

mai termine cu ideea despre existența unei singure limbi!”

Nu pot să nu-l numesc pe prof. E. Coșeriu – un ideal, din punctul ăsta de vedere, de om de știință. A făcut abstracție de toate celea și totuși, făcînd abstracție, D-sa n-a putut să facă abstracție, decît în defavoarea sa, de situația de aici. Dumnealui, de la un timp, din perioada renașterii noastre, a fost extrem de activ. Dumnealui, de la un timp, din perioada renașterii noastre, a fost extrem de activ. Dumnealui a fost omul care ne-a ajutat mult și a contribuit la multe inițiative care au fost, în multe privințe, decisive. Într-adevăr, prof. E. Coșeriu a făcut știință pentru știință și a făcut abstracție conștient de faptul că, iată, se fac niște nedreptăți în știință, se fac niște lucruri reprobabile, pe care D-sa ar fi putut să le condamne și, cu autoritatea lui, chiar să le doboare, dacă ar fi putut – deși știința nu dispune de atare forțe, de atare posibilități...

- Știm că ați avut niște întrevederi în contextul discutării articolului 13 al Constituției Moldovei cu Președintele Lucinschi, ne-ar interesa dacă puteți face vreo mărturisire în acest sens.

- Domnul Lucinschi nu este un om pierdut pentru tradițiile noastre, pentru neamul nostru în general; este un om care înțelege, știe foarte bine multe lucruri, dar este încorsetat de'o anumită conjunctură.

- Plătește un tribut conștient?

- Unei situații. Într-adevăr, am avut cîteva întâlniri cu D-sa: am avut impresia certă că dumnealui cunoaște bine situația. Și nu sînt eu acela care trebuie să-l învăț, să-l inițiez în probleme speculative de felul cîte limbi poate avea o națiune – 2, 3 sau 4. Pentru domnia sa aceasta e o chestie depășită de mult.

- Ținem minte chiar și „paranteza”...

- Paranteza, pe care a propus-o D-sa la adoptarea Constituției Republicii Moldova, urmărea o dezamorsare a situației, ...

- Un compromis...

- Un compromis, exact. Și eu l-am înțeles foarte bine. Am avut niște întâlniri în prealabil: dumnealui dorise să se consulte. Intenția a fost bună: să nu zică cineva că n-a întrebat pe nimeni și a acceptat ce-a spus Moțpan sau altcineva. După ce-a stat cu mine de vorbă foarte politicos, a spus: „Ce credeți cu „paranteza”, cum s-o punem mai bine? ”. Dumnealui a mai spus că știe bine lucrurile, dar nu știe care ar fi formula acceptabilă sub aspect politic, căci, zicea, nu poate să-i convingă pe deputați. Mi-a dat răgaz să mă gîndesc și a doua zi i-am propus următoarea formulă: dacă este vorba să punem în Constituție ceva foarte succint și foarte compact, aș spune că limba oficială de stat a Republicii Moldova este limba română.- Și i-am spus că aveți și o „paranteză”. Eu aș indica așa în paranteză: „numită impropriu și moldovenească” și în continuare articolul. Și dumnealui zice: „Da, cred că ar fi o soluție, dar știți, n-o să înțeleagă toți deputații ce înseamnă „impropriu”.

- Ce ați putea spune referitor la contribuția lingviștilor basarabeni privind dezvoltarea lingvisticii românești în perioada postbelică?

- E greu să fac o totalizare expresă și exhaustivă. Lingviștii din Basarabia au contribuit tot timpul la dezvoltarea lingvisticii românești, chiar dacă numeau

obiectul lor de studiu așa cum îl numeau. Dar tot ce au făcut lingviștii de aici a fost o contribuție la dezvoltarea lingvisticii românești, la scoaterea în relief a unor particularități, a unui specific al acestui mijloc de comunicare pe acest teritoriu mai mare decât se consideră că este al limbii române propriu zise, pentru că el cuprinde și ceea ce se numește diasporă. Printre altele, lingviștii noștri au adus materiale noi, puțin cunoscute nu numai lingvisticii românești, ci și lingvisticii din lume în genere. Și încă ceva: lingviștii de aici au avut posibilitatea să aducă o contribuție teoretico-științifică la dezvoltarea lingvisticii românești, pe care lingviștii din Țară n-aveau de unde s-o aibă, pentru că ei totdeauna s-au orientat mai mult spre Occident (foarte puțini sînt cei care au avut acces la sursele din Orient). Deci au fost oameni care au contribuit la propagarea unor idei poate necunoscute, poate mai puțin cunoscute pentru lingviștii din România, care erau la curent ce spun francezii, ce spun germanii, ce spun englezii, dar nu știau ce spun rușii. Iar rușii au spus multe lucruri. Sîntem sau nu sîntem noi înclinați spre cultura și știința rusă, spre contribuția rușilor la cultura și la știința universală, dar trebuie să recunoaștem că ei ne dau posibilitatea să vedem unele lucruri printr-o altă prismă. Și asta e o superioritate a noastră, pe care noi n-o valorificăm îndeajuns. Acum foarte mulți s-au îndepărtat de lingvistica din Orient, hai să zicem așa, avînd în vedere și Rusia, și Ucraina, și Bielorusia, și Gruzia sau fostele republici asiatice, savanții cărora au scris în rusește și au adus contribuții și în romanistică, și în românistică. Lingvistica rusească sau sovietică, dacă o numim mai larg, a avut niște viziuni foarte serioase, fondate teoreticește, care sînt printr-o altă optică. Noi pierdem acest avantaj, noi înșine îl marginalizăm.

- Ce are în prezent acad. S. Berejan pe masa de scris?. La ce se pot aștepta cititorii pe carte lingvistică?

- Vreau să vă spun mai întîi un lucru. Am intrat în administrație de aproximativ zece ani și, în virtutea faptului că sînt în fruntea unei instituții specializate, sînt pus în situația de a răspunde la toate apelurile care vin din partea tuturor instanțelor. Or, asta-i foarte complicat și, în ultimă instanță, dă foarte puțin sub aspectul satisfacției morale.

Aș fi putut în perioada asta să am niște cursuri nu știu unde, să mai traduc ceva. să aduc și eu un ban acasă pe lîngă leafa derizorie pe care o am... Într-un cuvînt, mă ocup, în fond. de administrare, de multe lucruri prozaice, neplăcute și chiar repugnante, dacă vreți.

În genere, însă, n-am amortit cu totul, în sensul că public ba la Chișinău, ba la Suceava sau la București, la Cluj sau în Germania. Italia, etc. Dar nu-s satisfăcut, pentru că sînt niște episoade, aș vrea ceva mai consistent. Acuma aș dori să-mi traduc monografia în românește, nu vreau în franceză, nu vreau în engleză, pentru că ei, prin rusă, o cunosc. În afară de aceasta, mă interesez și de discipolii mei și caut să fiu la curent cu preocupările și cercetările lor. Desigur, nu reușesc totdeauna, nu cunosc anumite subtilități, dar îmi pare bine că ei nu s-au oprit, ci merg înainte. Azi, apropo, am discutat cu doctorandele unui discipol al meu...

- Ați stat de vorbă cu nepoții școlii Silviu Berejan?

- Da, într-adevăr, am discutat cu ceea ce s- ar putea numi nepoții mei științifici și am rămas foarte satisfăcut de faptul cum sînt orientate, inclusiv în chestiuni de amănunt.

- **În acest context, ați putea sugera și vreo temă de perspectivă pentru viitorii „nepoți științifici”?**

- Consider că tema de perspectivă pentru cercetătorii lingviști (atît teoreticeni, cît și practicieni) „Lingvistica textului”, adică studierea vorbirii (în opoziție cu limba pe baza dihotomiei „limbă / vorbire”). Cred că în centrul atenției cercetătorilor, ca o primă necesitate, este rațional să stea limbajul (sau limbajele), adică studierea discursului (social-politic, artistic, poetic, științific, oratoric etc.) în accepțiunea modernă a termenului (cu toate particularitățile lui caracteristice).

- **Dle profesor, Vă mulțumim pentru răspunsuri și, în același timp, ne cerem scuze pentru cazna acestui interviu cu numeroase probleme de ordin tehnic...**

- Eu n-o consider caznă. Mie totdeauna mi-a părut că oamenii își pierd timpul cu mine...

(Semn. 2000, nr. 1-2, pp. 52-59)

„Nu se poate ca noaptea să dureze la nesfîrșit”

Consemnare: Nadina GOGU

N.G.: Dle Popa, mai muți invitați al Clubului elitelor CRONOS au afirmat că în R. Moldova nu prea avem elită. Sînteți de acord cu ei?

Gh.P.: Firește, conceptul de elită este perceput de fiecare în felul său. Mi se pare că, la acest capitol, avem cu ce ne lăuda, pentru că, la o adică, nu ducem lipsă de personalități marcante fie că e vorba de învățămînt sau cultură, fie că e vorba de știință sau inventică. Sînt de părerea că orice om, dacă își face onest datoria și, în

afară de serviciu, se mai implică în alte activități, luînd atitudine față de ceea ce se întîmplă în societate, poate fi inclus în categoria elitelor. Oare nu avem de-a face cu un spirit elitar în situația în care o persoană, prin felul ei de a fi și de a gândi, îi poate influența pe cei din jur, devenind un fel de model pentru aceștia?

N.G.: Cît adevăr există în afirmația că acei de la putere neapărat fac parte din elită?

Gh.P.: Nu subscriu la aceasta, pentru că există diverse metode și tertipuri de a ajunge în fruntea unui partid, instituții, grupări etc. Indiscutabil, posturile-cheie sînt deținute de oameni care au ajuns acolo pe căi oneste, cu toate că lista maloneștilor o depășește pe cea a incoruptibililor.

N.G.: Pe cine aveți în vedere?

Gh.P.: Evit să-i nominalizez, nu pentru că aș încerca un sentiment de jenă, ci pentru că, dacă i-aș numi doar pe cîțiva, ceilalți... ar putea să se supere.

N.G.: Unde e concentrată elita bălțeană?

Gh.P.: Îmi vine greu să delimitez cu precizie „concentrarea” acestei elite și sînt tentat să cred că ea există în toate structurile (administrative, științifice, culturale etc.) ale urbei. Un lucru e cert: prin definiție, însuși spațiul universitar bălțean, grație unei eficiente administrări actuale din partea rectoratului, a decanatelor, a catedrelor, impune un comportament și o mentalitate selectă. Chiar și în cadrul Facultății de Litere există un atare grup: deși, juridic, funcționează două catedre – Limba română și Literatura română și universală, totuși aș putea vorbi doar de o singura catedră, deoarece discutăm, polemizăm, chibzuim, decidem, acționăm împreună. Cine, de exemplu, dintre actualii colaboratori ai instituțiilor superioare de învățămînt s-ar putea mîndri cu editarea unei reviste?

N.G.: Ați putea da și anumite nume?

Gh.P.: M. Șleahțișchi, N. Leahu, Gh. Stog, A. Moraru, M. Abramciuc, A. Sainenco, Z. Tăriță, precum și alți colegi mai tineri. În același context, aș vrea să amintesc de unii „ex-bălțeni” (fie plecați în lumea celor dreupți, fie transferați în alte instituții), a căror activitate pedagogică și-a lăsat amprenta asupra activității actualilor titulari ai catedrelor nominalizate: S. Berejan, N. Bilețchi, I. și E. Botezatu, P. Botezatu, I. Cațaveică, I. Ciornii, I. Evtuşenco, E. Levit, E. Lungu, I. Matcovschi, Gh. Rusnac, V. Senic, A. Zencenco.

N.G.: Se știe că Bălțiul este cel mai rusificat oraș din republică. Cum vă împăcați cu reprezentanții elitei?

Gh.P.: Sîntem în relații prietenești cu colegii noștri de la catedrele de Limba și Literatura rusă și de Limba și Literatura ucraineană. Cît privește structura etnică, într-adevăr, 60 la sută dintre locuitorii municipiului sînt vorbitori de limbă rusă. Dar aș vrea să remarc că problema limbii române, în cadrul universității, nu e atît de acuta. Acest lucru se explică printr-o „cumînțenie” nejustificată de-a noastră, printr-o tăcere care, uneori, ar trebui să fie strigăt. Adică, este vorba de felul nostru de a fi dintotdeauna („lasă-mă să te las”). Poate, tocmai aceste „detalii”, încurajate de partidul de guvernămînt, îi fac pe alolingvi să capete curaj antiromânesc.

N.G.: Care e sursa acestui „curaj”, după părerea dvs.?

Gh.P.: Cine știe? Poate e ceva ce face parte din țesătura lor sufletească: de a da mereu tonul și de a tulbura apele. Și imaginați-vă că aceste acțiuni sînt susținute de autorități.

N.G.: **Ce ar trebui să facă intelectualitatea ca etniile conlocuitoare să ne ajute întru realizarea scopurilor noastre?**

Gh.P.: Intelectualitatea noastră a întreprins, din punctul meu de vedere, mai mult decît ar fi fost necesar: s-au publicat zeci de materiale, s-au convocat zeci de întruniri, s-au organizat zeci de conferințe, s-au cooptat forțe din afară (lingviști din Moscova, Sankt Petersburg, Kiev ș.a) etc., pentru a demonstra lucruri arhicunoscute. Cu toate acestea, strădaniile lor, mi se pare, au fost zadarnice. Am impresia că etniile conlocuitoare sînt refractare la tot ce e românesc. De aceea, nu cred că se va reuși ceva atîta timp, cît acestea vor da dovadă de ostilitate izvorîta dintr-o mentalitate rigidă.

N.G.: **Cum credeți, de ce în ultimul timp s-a redus interesul față de cursurile de română pentru alolingvi?**

Gh.P.: Îmi amintesc că, prin 1992-1994, mulți nevorbitori de română își dădeau copiii la grădinițe și școli „moldovenești”, astăzi însă situația e cu totul alta. După instalarea noii puteri, acest interes a pierit cu totul. Toate acțiunile comuniștilor stimulează ignorarea limbii române, indiferența față de tot ce este românesc. De aceea, acțiunile noastre seamănă mai mult a luptă cu morile de vînt.

N.G.: **Nu vi s-a sugerat vreodată că ar fi mai bine să schimbați denumirea catedrei pe care o conduceți?**

Gh.P.: Nu, dar în culoare se discută aceste lucruri. În unele dispoziții, după cîte știu se indică studierea limbii oficiale a statului, evitîndu-se, astfel glotonimul „limba română”.

N.G.: **Admițeți că unii discipoli de-ai dvs. ar putea merge în școli să predea limba „moldovenească”?**

Gh.P.: La începutul anilor ‘90, studenții foloseau sintagma „limba română” sau cuvîntul „român” cu jumate de gură. Astăzi, nimeni dintre cei tineri nu mai pune la îndoială denumirea limbii. Studentul a conștientizat faptul că e român, lucru care nu poate să nu bucure. Dar nu trebuie să excludem și existența unor renegați. În cazul acestora totul depinde de conjunctură, de hora în care a intrat și de cine le cînta. Dacă absolventul va merge într-o școală unde directorul e un adept convins al comuniștilor, nu exclud acest lucru. Asemenea cazuri au avut loc și la nivel mai înalt cum ar fi cel al dlui Valeriu Senic, de exemplu. Eu unul, cunoscîndu-l foarte bine (mi-a fost profesor, iar mai apoi am fost colegi), nu cred ca dl Senic procedează precum gîndește.

N.G.: **Și cum explicați acțiunile dumnealui?**

Gh.P.: Cred că Domnia sa e o persoană căreia i se pare de neconceput altă ipostază decît cea de lider. Nu e exclus că, dacă ar fi avut fler – și mă mir că nu l-a avut – ar fi putut să fie cel mai mare frontist. Dar a ratat ocazia, probabil, dlui s-a gîndit că are șanse mai mari în altă parte. Să știți că pînă în anii ‘90 moldovenii mai români ca dl Senic nu prea am întîlnit. Cred că nu aș greși dacă aș spune că, pe

cînd dl Senic era la Bălți, universitatea era cu adevărat un centru al românismului.

N.G.: Ați spus adineaori că bălțenii sînt prea cumiți. Care a fost reacția lor la manifestațiile din primăvara trecută de la Chișinău?

Gh.P.: Am organizat, desigur, și noi mitinguri de susținere, la care au luat parte, în special, studenții de la Facultatea de Filologie. Tinerii de la celelalte facultăți au participat în funcție de cine se afla în fruntea lor. Dar să știți că la manifestații veneau doar în cazul în care acestea erau organizate în timpul orelor, altminteri nu prea aveai cu cine demonstra. Această situație poate fi explicată prin faptul că „politica mare” se face în capitală, pentru că acolo e conducerea, acolo e concentrat mai mult tineret. La noi, reacția e întîrziată. Dar această stare de lucruri are, pînă la urmă, și plusurile ei. Uneori, ceea ce se întîmplă la Chișinău, pînă ajunge la Bălți, se mai pierde prin... codrii Orheiului. Dacă azi, să zicem, în capitală s-au format sau au coalizat doua partide, peste noapte intervine ceva, iar a doua zi acestea dispar. De aceea, zic că e mai bine că nu știm chiar totul ce se întîmplă, altfel riscăm să ne buimăcim de-a binelea.

N.G.: Cum credeți, de ce lumea din nordul republicii a votat masiv pentru comuniști la alegerile trecute?

Gh.P.: Se știe că „nordiiștii” pun accentul pe partea materială a existenței, pentru că tocmai aceasta determină conștiința, dacă e să citez din clasicii marxism-leninismului. Și apoi să nu uitam la ce șiretlicuri au recurs comuniștii pentru a cîștiga: au promis că vor majora pensiile, salariile, că vor face din rusă o a doua limbă de stat și, nu în ultimul rînd, a contat elementul relațiilor, al cunoștințelor. Mulți actuali șefi mari de la Chișinău au în teritoriu oameni de nădejde, dețin monopolul asupra unor mari întreprinderi, care dispunînd de bani pentru campania electorală, au obținut ce au vrut...

N.G.: Ați putea face vreo presiune în legătură cu rezultatele viitoarelor alegeri?

Gh.P.: Și peste trei, și peste cinci ani situația va fi tot în favoarea corupților. Aceștia vor aranja lucrurile astfel, încît lumea iarăși îi va vota. Nu vedeți că aceștia de pe acum încearcă să-și plaseze oamenii lor peste tot, că operează epurări peste epurări? Și se mai întîmplă și unele metamorfoze cu unii dintre oamenii care, pentru a obține un post bunicel la un minister sau un departament, și-au schimbat convingerile, transformîndu-se în niște ființe foarte docile vizavi de comuniști. E trist că lumea noastră nu-și dă seama că majorarea pensiilor sau a salariilor a însemnat, de fapt, creșterea prețurilor, devalorizarea leului. Înainte pensionarii primeau cu 20 de lei mai puțin, dar nu achitau un ban la Fondul Social, pe cînd acum plătesc. Dar pentru țaran contează mult chiar și un leu, pentru că, oricum, nu moare de foame – are un porc, cîteva găini, o vacă – și, dacă pensia e ceva mai mare, el este mulțumit.

N.G.: Cum reacționează oamenii din provincie la ceea ce se întîmplă pe arena politică din capitală?

Gh.P.: Din păcate, toate schimbările – uniri, dezbinări, atacuri la persoană – dezorientează. Lumea credea în liderii de centru-dreapta, dar s-a trezit peste

noapte că nu mai avea cu cine vota, atâtea zoi au turnat unul în capul altuia. Acest lucru e de neînțeles și devine iritant. Cum să nu te întrebi de ce acei care aveau o cauză comună, serveau aceleași idealuri, au devenit acum cei mai mari dușmani?

N.G.: Cîți bălțeni s-ar bucura de înălțarea unui monument lui Ștefan cel Mare și Sfînt în urbea lor?

Gh.P.: Foarte mulți, dar nu văd realizarea acestei idei, mi se pare că e imposibil de făcut așa ceva, cel puțin în timpul apropiat. Așa e firea noastră, a basarabenilor. Nu demult, în centrul universitar a fost dezvelit monumentul lui Taras Șevcenko. Nu-i rău deloc, dar mă întrebam dacă ar fi posibil ca, nu departe de instituția noastră, să se înalțe monumentul lui Ștefan cel Mare sau cel al lui Eminescu. Însă lumea a devenit indiferentă, nu mai este interesată de altceva decît cum să facă un ban.

N.G.: Cum stă universitatea din Bălți la capitolul mită?

Gh.P.: Ca și toate universitățile din republică. Nu cred că ar trebui să negăm un lucru evident. Fenomenul există și cauza o cunoaștem cu toții. Mulți lectori au trecut cu traiul la Chișinău, pentru că acolo omul poate avea, concomitent, cîteva locuri de muncă. Unde s-a mai văzut ca un profesor să vîndă lenjerie intimă în stradă? La început, ne era rușine de ceea ce fac ei, iar acum chiar ne bucurăm că au acumulat un oarecare capital.

N.G.: Cum e plătit un profesor și ce retribuție ar trebui să primească pentru ca să nu mai existe corupție?

Gh.P.: Păi, un lector universitar are un salariu de 500 și ceva de lei. Dacă ar avea o altă remunerare care să acopere, cel puțin, coșul minim de consum, cred că situația ar fi alta. În funcție de numărul studenților care fac carte prin contract se majorează și salariul profesorului. Desigur, fiecare rector vrea să aibă mai mulți asemenea studenți, însă acest lucru duce la degradare. Și la stimularea mitei. Totodată, nu e de dorit ca acești studenți să fie exmatriculați, pentru că, de fapt, îți fac salariul. Și ei cunosc acest lucru.

N.G.: E un cerc vicios...

Gh.P.: Această situație se răsfrînge și asupra calității cadrelor, asupra pregătirii lor profesionale. Cu toate acestea, la facultate există o tendință de a ne îngriji de sănătatea noastră intelectuală. Sînt 5-7 oameni care dau tonul; aș zice că e un fel de concurență sănătoasă. Colegii, văzînd că scrii, publici, vor și ei să nu rămîină în urmă. Deci cîteva persoane ridică ștacheta, iar ceilalți încearcă să țină pasul cu ele.

N.G.: Cine vine azi la Facultatea de Filologie?

Gh.P.: De regulă, în prelegerile mele inaugurale le spun studenților: știu că jumătate dintre voi ați venit aici pentru că la limbi moderne sau la drept taxa e prea mare, la matematici e prea greu de învățat, iar la instituții preșcolare nu e prestigios. Și, deoarece aveți idee ce înseamnă subiect și predicat, ați venit la noi. Se știe că studenții de la alte facultăți judecă, în temei, cam așa: nu e mare lucru să studiezi filologia, dar se uită că, de fapt, limba și literatura stau la baza celorlalte discipline.

N.G.: De ce la noi intelectualii sînt atît de desconsiderați de societate?

Credeți că această situație se va schimba vreodată?

Gh.P.: Cu certitudine că da. Intelectualul își va reocupa locul pe care-l avea cândva. Nu se poate ca noaptea să dureze la nesfârșit. De ce sîntem tratați astfel? Pentru că, din păcate, la noi s-a ajuns la etapa cînd omul cu carte nu mai trebuie nimănui. Acum se bucura de un mai mare prestigiu un X, un Y care are un magazin sau un bar, adică acel cu bani. Azi, intelectualilor poți să le plîngi de milă.

N.G.: Poate ar fi mai bine ca numărul de locuri la facultăți să se reducă?

Gh.P.: Chiar dacă avem multă lume cu diplome de studii superioare, nu înseamnă că a crescut și nivelul intelectual al societății. La noi există o tendință mai veche - de a face, cu orice preț, studii. Avem în republică aproape 50 de universități, ceea ce mi se pare o cifră prea mare. Poate că și din acest motiv tinerii specialiști sînt prost pregătiți, fapt care, în ultimă instanță, duce la compromiterea imaginii intelectualului. Dar, încercăm și noi să ne uităm și peste „gard”, acolo unde există alte standarde. Odată ce avem pretenții de europeni, cred că va veni o zi cînd va fi bine și în țara noastră.

**N.G.: Ce sentimente vă încearcă atunci cînd ziceți „țara noastră”?
Considerați că sîntem stăpîinii ei de drept atîta timp cît această bucată de pămînt e fărîmițată de Transnistria și Gagauz-Yeri?**

Gh.P.: Cred că istoria le va așeza, la momentul potrivit, pe toate la locul lor indiferent de faptul dacă cineva vrea sau nu acest lucru.

N.G.: Cum vedeți viitorul acestei țări?

Gh.P.: Ca orice om de bună credință îl văd conform adevărului științific și istoric. Sîntem de plîns dacă am ajuns ca ministrul Justiției să declare că limba noastră e română, în timp ce alții, inclusiv cel al învățămîntului, tac chitic. Dar aceasta ieșire a dlui Moroi pare și ea suspectă. Cine știe ce se mai pune la cale...

N.G.: Ce părere aveți despre primirea României în NATO?

Gh.P.: Mă bucur din mai multe motive. Intuiesc că o să ne fie și nouă mai bine, deși nu cunosc anumite subtilități în cazul dat.

N. G.: Cum credeți: cînd va ajunge hotarul NATO pe Nistru?

Gh. P.: NATO își poate oricînd reconsidera pozițiile și principiile. Nimic nu-i static în lumea asta.

N.G.: Dar cum vedeți deznodămîntul problemei transnistrene?

Gh.P.: Moscova nu va ceda acest teritoriu cu una, cu două. Chiar dacă își vor retrage trupele, vor găsi ei alte modalități de a-și păstra influența aici. Nu e exclusă o nouă etapă de „prietenie ruso-ucraineană”. Oricum, nu cred că problema noastră va fi soluționată degrabă, pentru că rusul nu e deprins să cedeze. Dacă am admite că în Rusia ar veni la putere un om cu un acut simț al dreptății și al adevărului istoric, acest lucru va fi insuficient pentru a rezolva diferendul, pentru că e vorba totuși de o cedare de grup.

N.G.: Lumea din nord regretă că i-a ales pe comuniști?

Gh.P.: Cu siguranță, dar mai mult intelectualii care își dau seama de consecințele guvernării comuniste. Omul simplu însă se bucură că, uite, are cîte ceva prin jurul casei și, dacă îi mai dă statul și ceva bani, nu-i mai trebuie nimic...

N.G.: Despre Gheorghe Popa... neformal. Copiii.

Gh.P.: Am două fete și un ginere: toți mi-au adus și îmi aduc clipe de bucurie. Fiicelor le-am permis să ia decizii de mici: cea mai mare lucrează ca învățătoare, iar mezină e juristă.

N.G.: Soția.

Gh.P.: E filolog ca și mine. Multele griji ale casei sînt pe umerii ei. E o gospodină de excepție, o mama de o bunătate aparte și o soție iubitoare. Recunosc că am față de ea multe datorii neachitate.

N.G.: Cadourile.

Gh.P.: Nu mă încumet să fac daruri, deoarece, recunosc, nu mă prea pricep să le aleg. De aceea, prefer să le dau oamenilor apropiați bani pentru ca aceștia să-și cumpere obiectul de care au nevoie. De regulă, nu vin acasă cu flori. Buchetele pe care mi le oferă studenții la examene, le înmînez tot lor, felicitîndu-i că au luat examenul.

Gh.P.: Femeile.

Îmi plac nu anumite femei ci, în genere, femeile, ca oricărui bărbat. Mă străduiesc să nu-i dau soției prilejuri de a fi geloasă, deși nu cred că întotdeauna îmi reușește.

N.G.: Studenții.

Gh.P.: Nu tolerez minciuna, nu sînt ranchiunos, detest stima „de fațadă” și camuflarea în dosul titlurilor, sînt exigent, dar nu fac abuz de privilegiile postului. Văd în fiecare student o personalitate și prefer să fiu cu ei per tu. Aș mai adăuga că în relațiile cu discipolii, pun mare preț pe înțelepciunea dictonului latin *Ridendo cîștigat mores*, adică „rîzînd, poți îndrepta moravurile”.

N. G.: Dușmanii.

Gh. P.: Cu siguranță, că am dușmani. Dar, poate, e și bine: existența lor mă face să apreciez mai mult prietenii adevărați.

N.G.: Viciile.

Gh.P.: Dintre vicii, aș aminti, înainte de toate, fumatul. Mă pot lăuda cu o voință de fier atunci cînd e vorba să nu dorm cîteva nopți la rînd, dar de țigară nu mă pot lăsa nicidecum. Chiar dacă la anul trei de studenție am primit papară de la mama care a simțit miros de fum de la mine. Dar se vede, nu m-a bătut destul...

N.G.: Partidul.

Gh.P.: Am fost membru de partid, chiar secretar al organizației de la facultate. Am părăsit rîndurile acestuia, atunci cînd au început plecările în masă. Deși am avut oferte, nu am mai intrat în alte partide.

(*Timpul*. 2002, 29 noiem., pp. 12-13)

„Știința este o formă de împărtășanie...” (fragment)

În dialog cu **Eugeniu COȘERIU**

Gh.P.: Domnule profesor, cunoaștem că ați scris **Sincronie, diacronie și istorie la 36 de ani, aflîndu-vă într-un dialog permanent, aproape că Vă citez, la aceeași masă cu mari lingviști ai secolului al XX-lea, între care Jakobson sau Benveniste; am dori să aflăm, în acest context aniversar, cu cine, dintre tinerii lingviști de astăzi, ar vrea să stea la o masă octogenarul Eugeniu Coșeriu?**

E.C.: Recunosc, e o întrebare foarte grea, foarte delicată, dar eu aș zice că aș vrea să stau la o masă cu discipolii mei, cărora întotdeauna am încercat, dincolo de o pregătire unitară, să le păstrez și să le dezvolt nota de originalitate. Acesta este principiul meu în ceea ce privește formarea discipolilor. Cînd vedeam că cineva este mai răsărit, între studenți, la seminare, la discuții, îl chemam la mine și îi spuneam: „Ia să vedem cum mergem mai departe? Ce te interesează, în primul rînd?” Adică, dacă, de exemplu, te interesează logica, avem loc și pentru logică în lingvistică. Te interesează literatura, să încercăm să punem în valoare această dimensiune...

Gh.P.: **Trebuie să înțelegem că nu-i impuneți Dumneavoastră problema de cercetare?**

E.C.: Niciodată. Eu vedeam că toți au aceeași bază și aceleași posibilități de dezvoltare, însă fiecare s-a format altfel și se ocupă de altceva, Coșeriu nu e decît acel liant care-i ține împreună. Recent, Kabatek, unul dintre discipolii mei, în prefața unui interviu pe care i l-am acordat, îmi mulțumește pentru ceea ce a învățat de la mine, dar mai ales pentru faptul că l-am învățat să gîndească cu capul lui, să ajungă la judecăți și să le impună. Dacă pe cineva îl interesa mai mult istoria, nu puteam să spun că ai să te ocupi de logică. Sîmbăta, de exemplu, făceam seminare numai cu doctoranzii. Ne întîlneam cînd nu era nimeni la Facultate și fiecare vorbea despre ceea ce făcea el. Cineva prezenta liste de statistică lingvistică, cineva prezenta o teorie referitoare la genurile literare. Nu vă închipuiți ce observații făceau ceilalți colegi! Raportorii vedeau anumite lucruri de care se ocupau, dar altele nu le vedeau și se adunau toți, învățau nespuse de mult de la cei care se ocupau de domenii aparent foarte îndepărtate. Există un fel de comunitate a doctoranzilor și această comunitate rămîne și pînă astăzi. Toți, între ei, sînt prieteni, 38 dintre ei sînt profesori universitari, șefi de catedră în Germania, în Japonia, în Kongo, fostul rector al Universității din Kinshasa este discipolul meu. Alți discipoli ai mei sînt universitari în America Latină, în Spania, Italia. Și toți țin la mine. Nu mă dușmănesc și nu se dușmănesc. N-a fost între ei o rivalitate, un exclusivism, tocmai fiindcă fiecare s-a simțit liber în opțiunile sale științifice. Am să vă trimit cărțile discipolilor mei, pentru că multe am reușit să le public într-o colecție de monografii. Vorba e că, atunci cînd am fost invitat în Germania, am negociat cu Ministerul și un sprijin financiar pentru editarea tezelor de doctorat.

Ca urmare, am putut să adun într-o colecție contribuțiile științifice ale discipolilor mei. Țin la discipolii mei și pentru că ei m-au înțeles în spirit, urmînd principiile mele de cercetare. Principiul esențial a fost ca întotdeauna să spun lucrurile așa cum sînt. Pe mine mă supără căutarea cu orice preț a originalității și să vrei să-l epatezi pe burghez. Eu întotdeauna pornesc de la premisa că oamenii de bună-credință care au cercetat cutare sau cutare fenomen au vrut să spună adevărul, că au avut această intenție. Și dacă au greșit în aceste intenții, trebuie să căutăm simburile de adevăr peste tot, după principiul: nici o greșeală nu este numai o greșeală. Dacă e vorba de un om de bună-credință, ideile lui trebuie să conțină și un simbură de adevăr. În consecință, toată activitatea mea critică e bazată pe *principiul antidogmatismului*. Nu poți să spui: „Greșește cutare. E greșit. N-are dreptate”. Mai întii este nevoie să vedem unde sînt ideile pozitive, fiindcă e cu totul inutil să spui că cineva n-are dreptate. Acest fel de negație n-are nici un efect asupra dezvoltării ulterioare a științei. Dar dacă se constată o opinie justă, lucrul acesta e important pentru dezvoltarea ulterioară a științei. Eu provin, prin Universitatea din Iași, în lingvistică, dint-o școală cam ursuză, un reprezentant tipic al căreia este marele meu prieten George Ivănescu, care și-a făcut o normă din a spune: „Greșește cutare cînd afirmă... Greșește cutare susținînd că...” Prin urmare, în loc să resping pe Hjelmslev, că face o algebră a limbajului, eu mă întreb: „Dar de ce face asta? Care e concepția lui?” Nu poți proceda altfel, numai pentru că Hjelmslev are o altă concepție asupra limbajului.

Sau, în cazul lui Bloomfield, care e idealist (dar și un foarte mare lingvist totodată). Dacă Bloomfield renunță la semnificație, Bloomfield renunță la semnificație dintr-un mare sacrificiu, pe care îl face în mod conștient, fiindcă are o anumită concepție despre știință. El înțelege că știința nu poate face apel la introspecție, la ceea ce știi înainte de a verifica lucrurile în mod experimental, în așa fel încît și o mașină bine construită le-ar putea observa și înregistra. Înainte de a face așa ceva, adică o intrasubiectivitate totală, nu sîntem oameni de știință și afirmațiile n-au nici o bază științifică. Și pentru că fiecare formă lingvistică e o formă cu semnificație, așa este și definiția formelor lingvistice. Însă nu putem vorbi de semnificație, deoarece semnificația o cunoaștem numai contextual, iar atunci semnificația se reduce la altceva. Deci respingi această concepție în știință, dar recunoști că Bloomfield este foarte coerent în concepția sa behavioristă. Concluzia este că trebuie să cauți la fiecare coerența lui internă, să precizezi ce voia să spună și dacă a reușit să spună și să vezi dacă, din cînd în cînd, deviază chiar de la intuiția pe care a avut-o. Asta înțeleg eu prin a înțelege un autor. Și pentru că elevii mei, din cînd în cînd, se mai jenau în această privință, eu atunci, exagerînd puțin, dar e nevoie și de exagerări, le aminteam care este acea poziție a mea de principiu. Ei mă întrebau: „Dar chiar întotdeauna să căutăm adevărul pe care l-a spus cineva și să găsim adevărul?” Depinde... Trebuie să ajungi cu timpul la această înțelegere a persoanelor, ca să-ți dai seama. Spuneam așa: o butadă care a devenit celebră. Spuneam: dacă spune ceva Aristotel și dacă ți se pare că e greșit, atunci să te întrebă dacă e cu adevărat greșit, fiindcă la Aristotel e foarte greu să fie greșit. Trebuie să fie

un adevăr pe care nu l-ai înțeles, dacă spune ceva care ți se pare că nu e adevărat. Adică, exagerînd foarte mult. Nevastă-mea susținea că sînt ca un discipol al lui Aristotel, despre care se spunea că ar fi crezut atît de mult în maestrul său, încît dacă acesta ar fi spus despre cineva care era așezat pe scaun că stă în picioare, el ar fi fost de acord. Și eu spun că el avea dreptate, fără îndoială. Dacă Aristotel spunea așa, deci înțelegea ceva prin asta și noi trebuie să vedem ce înțelegea.

Gh.P.: Domnule profesor, ce prognoze ați face în ceea ce privește evoluția lingvisticii?

E.C.: Am scris despre aceasta în cartea mea „Omul și limbajul său”. Un capitol este despre viitorul lingvisticii, despre care sînt posibilitățile ei de dezvoltare, precizînd însă că nu există o știință a viitorului. Cînd vorbim despre viitor, vorbim despre ceea ce se întîmplă astăzi și spunem că, de la o vreme încoace, se observă o creștere în acest sens. Și, cînd spunem că va crește, spunem ce s-a întîmplat pînă acum. Pe urmă se poate întîmplă altceva și se poate schimba cu totul. O știință a viitorului nu există. De altfel, nu există nici pentru științele naturale. Pentru că atunci cînd stabilim ce se va întîmplă, aplicăm o normă generală la un caz particular cu premisa implicită că natura nu ne înșală, că-și păstrează aceleași legități. Prin urmare, cînd spunem că dacă pun această oală cu apă pe plită și apa fierbe la 100°, nu spun decît că apa fierbe la 100°C în condițiile atmosferice normale și deci că și această apă va fierbe așa, dacă, între timp, natura nu-și va schimba legile. Deci înțelegem că totul e bazat pe acest principiu și că legile naturale nu se schimbă. Pe cînd în domeniul uman, avem exact același principiu în ceea ce privește aplicarea normelor, numai că nu-l vedem. Îl înțelegem așa, prevedem în același sens, cum se prevede în științele naturii. Îl prevedem atunci cînd corectăm o formă greșită într-un text al unui anumit elev. Adică, înțelegem că dacă e vorba de norma cutare și cutare și în acest caz particular trebuie să fie așa. Sau, cînd corectăm în filologie un text, îl completăm. E o pată de umezeală aici și nu știm ce va apare. *E sine studi* și mai departe nu știm, nu se vede, punem *sine studis* sau *sine studio*, fiindcă știm că sine, într-o anumită epocă, se construiește cu ablativul. În domeniul uman, nu se schimbă numai aplicarea la cazurile particulare, adică avem această variabilitate, și avem și variabilitatea legilor înseși. Cu acest exemplu foarte elementar, vreau să spun că aici avem de-a face cu două categorii de variante. Avem variabilitatea aceasta a cazurilor particulare, cărora li se aplică aceeași normă. Și aceste norme le avem peste tot: în limbaj, în normele gramaticale, în construirea textelor, în toată purtarea noastră. Și apoi avem posibilitatea ca legile înseși să se schimbe, pe cînd această posibilitate nu i-o atribuim naturii – ca să-și schimbe, între timp, legile. Și deci științele umane sînt mai exacte decît științele naturale, or, prin faptul de a nu prevedea, înseamnă a se recunoaște că aici se schimbă și legile. În timp ce această previziune pe care o au științele naturale o avem și noi în științele noastre. Însă noi putem spune totuși ceva despre viitor, ceea ce nu poate spune, în realitate, știința naturală în ceea ce privește schimbarea legilor. De exemplu, știind ce s-a întîmplat în trecut, în istorie, spunem că dacă va continua în același sens, se va întîmplă așa. Bunăoară, dacă aici va crește influența rusească și Putin va lua locul lui Rasputin, se

va reduce cultura românească ș.a.m.d. Cunoaștem ce se întâmplă și avem anumite norme generale ale comportamentului omului și deci putem prevedea, în acest sens, tocmai fiindcă noi cunoaștem normele generale.

S-ar putea întâmplă însă să nu se aplice, când se consideră că, în general, oamenii de un anumit fel se comportă într-un anumit fel. Asta-i o idee care se traduce prin *verosimil* la Aristotel. Tot el ne spune că poezia e superioară istoriei, fiindcă istoria, zice, ne spune ce a făcut sau ce a spus Alcibiade pentru o anumită zi, adică pentru o anumită circumstanță, pe când poezia sugerează ce trebuie să spună, să facă Alcibiade fiind Alcibiade, adică pune în valoare o necesitate interioară, un adevăr cu un grad de generalitate mai mare decât cel istoric. Cel istoric e particular și, în consecință, nu putem spune: „Da, dar nu s-a întâmplat asta cu Alcibiade”. Istoria nu s-a întâmplat, dar ar trebui să se întâmple. Și atunci, în poezie, avem cu totul altceva, avem un mod universal de a fi, care are atunci și necesitatea lui internă. Deci opera e cum trebuie să fie. Și când o criticăm, spunem că structura nu e bună, spunem că structura care a fost sugerată de opera însăși n-a fost realizată de autor. Și se poate vedea foarte bine aceasta, când criticăm sau când evaluăm opere nerealiste, adică e ușor să spui despre un tablou cu totul realist: „Da, liniile astea nu sînt bine desenate.” Pe când e mult mai greu să spui ceva despre un tablou abstract. Cine are gust și cine are simț critic va spune că o linie nu trebuie să fie colo sau dincolo. „De unde știi?”, poți fi întrebat. Răspunsul ar fi: fiindcă toată opera sugerează o altă unitate... Prin urmare, să vedem care e unitatea, necesitatea internă... Eu traduc din greacă acest *verosimil* (*katartoikos*) drept „de acord cu ceea ce-ți convine să te aștepți” sau „e bine, e necesar să te aștepți”. Adică, de acord cu necesitatea internă a operei. Și chiar am ajuns, în lecțiile mele de estetică, să identific acest *verosimil* al lui Aristotel cu finalitatea fără scop a lui Kant, adică această finalitate care este în operă. De altfel, Kant spune că poetul sau artistul *face natură*, nu imită natura, că aceste lucruri pe care le face se prezintă ca aceeași necesitate, pe care o au obiectele naturale. Și nu pot fi altfel. Acesta e principiul criticii. Atunci când interpretăm și spunem că aici e bine și aici nu e bine, înțelegem tocmai că necesitatea internă a fost sau n-a fost respectată. Identitatea de intuiție și de expresie, după Croce, e, în realitate, o identitate dialectică, adică, atunci când realizezi opera, această realizare se întoarce asupra intuiției. Și opera se împlinște și se desăvârșește prin aceste mișcări spre realizare și din realizare, prin modificarea și precizarea intuiției se ajunge la o identitate totală. Un filozof american observa că arta ca experiență și ca realizare nu e indiferentă. Opera nu e deci, ca la Croce, numai operă interioară, ea este mai ales exteriorizare, anume ca exteriorizare e fundamentală și, mi se pare că, în general, această materializare e fundamentală pentru toate științele naturii. Și e adevărat că se alege materia care convine intuiției. Vechii greci făceau statuile de femei din marmoră de Páros, care este străvezie și lasă lumina să pătrundă în adîncime. Acest lucru face ca toate contururile aproape să dispară în lumină. Pe când statuile de bărbați, mai ales de atleți, sînt făcute din bronz. Bronzul e opac, nu lasă să pătrundă razele de lumină și atunci toate contururile sînt foarte accentuate. Și tot așa și operele muzicale.

Opera muzicală nu e o chestiune abstractă, făcută pentru orice fel de instrument, ci e gândită pentru un anumit instrument. Când Vivaldi scrie un concert pentru mandolină, este pentru mandolină, adică pentru aceste posibilități, și nu pentru altceva. Nu toți interpreții păstrează în întregime această intuiție a lui Vivaldi, iar intuiția e dată și de aceste posibilități de a realiza opera adevărată. Lucrul acesta a fost înțeles foarte bine abia recent, când s-au găsit interpreți care au început să reconstituie și instrumentele lui Vivaldi. Uneori nu se știe exact cum erau și ce proprietăți aveau aceste instrumente. Cine știe exact? Cu toate acestea, trebuie să restaurăm logica autentică a creației lui Vivaldi, pentru că nu e firesc să cântăm la pian și să pretindem că e Vivaldi ceea ce el făcuse pentru alte instrumente. De aceea, tocmai cu privire la limbaj și la toate activitățile culturale, eu consider ca un fapt universal materializarea în limbaj. De exemplu, spun *creativitate* și aceasta e un fapt universal pentru toate activitățile libere sau creatoare ale omului; spun *semanticitate* și aceasta e universalul care evidențiază limbajul; spun *alteritate* și prin aceasta înțelegem faptul că limbajul, nu ca poezia sau arta, e întotdeauna și pentru alții, și al altora.

(Semn. 2003, nr. 3-4, pp. 3-16)

«Учебный год только начинается и у нас много планов...»

Consemnare: Нелли УНКУЦЭ

Бельцкий государственный университет им. Алеку Руссо, одно из самых крупных и старейших учебных заведений страны, завершил прием абитуриентов на следующий учебный год. В чем особенности нового приема, какие специальности пользовались наибольшим спросом, а какие так и не удалось укомплектовать, насколько серьезна проблема коррупции, и что ждет университет в ближайшем будущем? На эти и другие вопросы ответил наш редактор БГУ профессор Георгий Пела.

АКТУАЛНОЕ ИНТЕРВЬЮ

Бельцкий государственный университет им. Алеку Руссо, одно из самых крупных и старейших учебных заведений страны, завершил прием абитуриентов на следующий учебный год. В чем особенности нового приема, какие специальности пользовались наибольшим спросом, а какие так и не удалось укомплектовать, насколько серьезна проблема коррупции, и что ждет университет в ближайшем будущем? На эти и другие вопросы ответил наш редактор БГУ профессор Георгий Пела.

«УЧЕБНЫЙ ГОД ТОЛЬКО НАЧИНАЕТСЯ И У НАС МНОГО ПЛАНОВ...»

Профессор Пела, в начале учебного года Вы участвуете в приеме абитуриентов. Поменялся ли процесс приема абитуриентов по сравнению с прошлым годом? В чем особенности нового приема, какие специальности пользовались наибольшим спросом, а какие так и не удалось укомплектовать, насколько серьезна проблема коррупции, и что ждет университет в ближайшем будущем? На эти и другие вопросы ответил наш редактор БГУ профессор Георгий Пела.

— Спрос на прием абитуриентов в этом году был высоким, особенно в отношении технических специальностей. Наибольшим спросом пользовались специальности в области инженерии, информатики и менеджмента. Однако в некоторых гуманитарных специальностях, таких как филология и история, наблюдается дефицит абитуриентов.

— Проблема коррупции в университете остается актуальной. Мы проводим регулярные проверки и стараемся минимизировать риски. В будущем мы планируем усилить меры по борьбе с коррупцией.

— В ближайшем будущем мы планируем расширить сотрудничество с международными партнерами и внедрять новые образовательные технологии.

ответил новый ректор БГУ профессор Георгий Попа.

Н.У.: Господин Попа, в феврале этого года Вас утвердили ректором после избрания. Поменялась ли университетская администрация? Кто сейчас руководит работой самого большого вуза на севере Молдовы?

Г.П.: Одним из пунктов программы, с которой я шел на выборы, была смена руководства университета. На должность четырех проректоров назначены новые люди. Это бывшие деканы факультетов. Поскольку я сам филолог, то были некоторые опасения, что может возникнуть филологизация администрации. Этого не произошло. Первым замом ректора был назначен Александр Баланич, бывший декан факультета техники, физики, математики и информатики; Георгий Нягу, бывший декан факультета права, теперь проректор по заочному обучению; проректором 97 по науке стала декан филфака Мария Шляхтицкий; Валентина Прицкан, бывший декан факультета педагогики, психологии и социальной работы, заняла пост проректора по международным делам и европейской интеграции. Естественно, что поменялись и деканы этих факультетов. Ими стали бывшие заведующие кафедр. Сейчас идет процесс назначения на освободившиеся должности. Некоторые из них уже утверждены сенатом на конкурсной основе. Еще одно условие, которое мы неукоснительно выполняем: никто из представителей администрации не будет занимать две должности, как у нас практиковалось ранее. Я считаю, что круг вопросов, которые решают проректоры, деканы, достаточно широк. И нужно качественно выполнять весь объем работы, не отвлекаясь на другую деятельность.

Н.У.: Что-то еще удалось реализовать из Вашей предвыборной программы?

Г.П.: Говорить о больших изменениях пока рано. Но есть конкретные намерения, которые связаны с изменением учебных планов. Сейчас уточняются функциональные обязанности руководителей всех университетских подразделений. Мы пересмотрели принципы работы финансовых органов университета. С 16 июля все финансовые операции проводятся только через Агроиндбанк. Он стал победителем тендера, который был объявлен в этом году. Через кассу университета операции могут проводиться только по специальному приказу ректора в исключительных случаях. С чем связано такое решение? Вы не доверяете своим финансовым службам?

Мы вполне доверяем своим финансовым службам, но в то же время исходим из важности дисциплины в широком смысле этого слова, в том числе и финансовой. Принятое решение было продиктовано многими факторами: осуществление предписаний и рекомендаций соответствующих органов, связанных с выплатой зарплаты и назначением кадров; своевременное выявление возможных финансовых нарушений; оперативный учет финансовой деятельности в различных подразделениях и др. Осуществление всей финансовой деятельности через банк даст возможность избавиться от подозрений в злоупотреблении служебным положением и обеспечит

полную прозрачность всех финансовых операций.

Н.У.: На сколько, на Ваш взгляд, серьезна проблема коррупции в Бельцком государственном университете? И предпринимает ли какие-то шаги нынешняя администрация по искоренению этого позорного явления?

Г.П.: Борьба с коррупцией – это одно из направлений предвыборной программы новой команды. Говорить о том, что в нашем университете она приобрела какие-то страшные формы, нельзя. Но нельзя и сказать, что 98 ее нет. К сожалению, все наше общество достаточно коррумпировано, и есть все основания полагать, что наш университет не является исключением. Мы предприняли первые шаги по борьбе с этим злом. Во-первых, предпринимаются систематические меры по формированию нетолерантности к этому нежелательному явлению. Без разрешения этой задачи невозможно добиться коренных успехов в снижении уровня коррупции. Студенты, всех факультетов были ознакомлены с положениями Деонтологического кодекса, утвержденного еще в 2007 году. Несколько активизировалась работа комиссии университетского Сената по этике и деонтологии, проводятся психо-социологические опросы по выявлению причин, способствующих проявлению коррупции и др. В ходе летней сессии администрация университета проводила рейды в период экзаменов и защиты лицензионных работ, чтобы исключить случаи сговора преподавателя и студента и обеспечить объективность в оценке знаний. Конечно, многого добиться не удалось, но свою позицию мы продемонстрировали достаточно наглядно.

Н.У.: В чем Вы видите основную причину коррупции в университете: нежелание учиться, равнодушие преподавателей, маленькие зарплаты?

Г.П.: Самая главная причина, на мой взгляд, это небольшие зарплаты. Начинающий преподаватель зарабатывает немногим свыше 1700 леев. Для того, чтобы получать больше, нужен стаж работы, ученая степень, другие заслуги, которые появляются только с годами. Думается, что при значительном увеличении оплаты труда, проблемы коррупции стали бы менее острыми, хотя моральный аспект, безусловно, тоже имеет значение. Также необходимо усилить работу по профессиональной ориентации молодежи. У многих отсутствует мотивация при выборе профессии, что отрицательно сказывается на эффективности антикоррупционной политики в университете.

Н.У.: В этом году Вы впервые в качестве ректора принимали участие в наборе в университет новых студентов и мастеров. Как прошел прием? В чем особенности этого года?

Г.П.: Прием первокурсников - очень важный период для каждого университета. Он связан с надеждами которые, к сожалению, не всегда оправдываются. В этом году мы получили больше контрактных мест, количество бюджетных осталось на прежнем уровне. На I цикл обучения

университет имел возможность принять на очное обучение 1 295 студентов: 510 – на бюджетной основе и 785 – на контрактной. Всего было подано 1 99 256 заявлений. Это несколько больше, чем в предыдущем году. Из 510 бюджетных мест занято 456. 37 мест были зарезервированы для выпускников школ Приднестровья. Но 34 остались вакантными. Думаю, что при получении разрешения министерства мы заполним их теми, кто уже подал заявления, но не попал на бюджетные места. На заочное отделение было выделено 200 мест, 60 из которых – бюджетные. Здесь был конкурс, так как 544 человека изъявили желание учиться заочно. На 313 бюджетных мест II цикла обучения (мастерат) было подано 480 заявлений. Оказались незаполненными, кроме зарезервированных, еще 19 бюджетных мест. Какие специальности не были востребованы? Традиционно – это педагогические специальности. Не удалось укомплектовать и группы хореографов, актерского мастерства, украинского языка. После второго тура остались контрактные места на филологическом факультете и факультете иностранных языков. Объявлен третий тур на некоторые специальности.

Н.У.: Какие специальности пользовались наибольшей популярностью у абитуриентов этого года?

Г.П.: Здесь тоже предпочтения не изменились. Наиболее востребованы были право; бухгалтерский учет; бизнес и администрирование; финансы и банки. Конкурс здесь составлял от 2,5 до 3,5 человек на место. Популярностью пользовалась специальность социальных ассистентов. На одно место претендовали 2 абитуриента.

Н.У.: Появились ли новые специальности в этом году?

Г.П.: В этом году мы предлагали абитуриентам больше 50 специальностей. На факультете иностранных языков появился итальянский. Но было прием в группу по изучению испанского языка. Мы выходили с предложением открыть группу дизайнеров но не получили разрешения. Все желающие получить эту специальность могут учиться в университете им. И. Крянгэ.

Н.У.: Увеличилась ли стоимость, контрактного обучения? Если да, то насколько?

Г.П.: В этом году в министерстве просвещения были рассмотрены предложения университетов, с которыми мы выходили 2 года назад. В стоимость контракта предлагалось включить затраты на обучение студентов, соответствующие реальным. По подсчетам экономистов – самые «дорогие» студенты-музыканты, с которыми занимаются индивидуально. В среднем студент обходится государству в 10-11 тысяч леев ежегодно. 100 Суммы контрактов на некоторых специальностях увеличились на 10-15%, на многих они остались прежними. Самые дорогие контракты: на факультете права – 8 500 леев; публичное администрации – 7 500 леев; экономике – 7 800 леев; иностранные языки – 6 700 леев. Самый дешевый контракт на педагогических специальностях – 4 800 леев.

H.U.: В средствах массовой информации было сообщение о том, что в Бельцах открывается филиал Ясского университета. На сколько оно соответствует действительности?

Г.П.: Теоретически Бельцкий госуниверситет такую возможность получил. Но – было одно условие: мы должны открывать такие специальности, которые не готовят молдавские вузы. Мы вышли с предложением открыть несколько специальностей: универсальная и сравнительная литература, европейское право, технологическая физика. К нам приезжали деканы Ясского университета. Они готовы были к сотрудничеству, но предложили открыть группы в количестве 40-60 человек. Мы реально оценили свои возможности и поняли, что не сможем набрать такое количество абитуриентов, желающих изучать, например, технологическую физику, так как с трудом набираем группу в 25 человек по специальности физика и информатика. Есть много и других проблем, связанных с открытием филиала. Их нужно решать на уровне правительств двух государств. Мы готовы на своем уровне выполнять все договоренности и сотрудничать с Яским университетом. Думается, что создание его филиала в Бельцах, очень перспективное предложение, над которым нужно предметно работать. Учебный год только начинается. У нас много планов по изменению работы профессорско-преподавательского состава, совершенствованию научной деятельности, изменению структуры и качества образования и др.

(Маклер. 2010, 19 авг., р. 42)

Un ingredient al succesului particular: prestigiul instituției

Consemnare: **Ghenadie NICU, Angela BÎCU, Valentin BĂLAN**

Am ajuns în situația când ți se pare incompatibilă noțiunea de universitar cu cea de inteligență, onestitate, cumsecădenie, principialitate, ținută academică

etc. Se creează impresia că un universitar al zilelor noastre, dacă are cumva iluzii, „este pierdut și este ridicol”...

Gh.N.: Domnule Rector, Vă plac jubileele? Sper să nu vă surprindă întrebarea. Multora festivismele le fac pur și simplu oroare. Zilele de naștere îi agrează, anumite dați așa-zicînd rotunde îi deprimă... Dvs. cum Vă raportați, în forul interior, la tot ceea ce presupune marcarea a 65 de ani de la înființarea universității bălțene? Ce sentimente Vă procură acest eveniment? Dar ce semnificații vă revelează? Și care Vi se pare, din încă prezumatul lor amalgam, cea mai importantă, mai plină de latențe?

Gh.P.: Întrebarea domniilor voastre nu mă surprinde. Mai mult chiar: îmi displac mărturisirile fariseice. Cui, la o adică, nu-i plac jubileele? Mai e o chestie la mijloc: depinde de scopurile urmărite prin sărbătorirea unui sau altui jubileu. Eu, în orice caz, concep un jubileu ca o posibilitate reală cînd sincer poți să contabilizezi „bilele”: roșii, negre, albe (fie că acestea se referă la viața mea personală, fie că la subdiviziunea în care activez ș.a.m.d.). Găsiți-mi mie curajosul care, ajuns la o vîrstă onorabilă și, în același timp, înconjurat de soție, copii, nepoți și prieteni, ar renunța cu tot dinadinsul barem la consemnarea, de către cei prezenți, a evenimentului! Găsiți-mi temerarul diriguitor care, ajuns în vîrful „piramidei” (unei catedre, unei facultăți, universități), ar „opune rezistență” cînd cei din preajmă intenționează să consemneze reușitele colectivului pe care îl conduce. Principalul e ca, și într-un caz, și în altul, să găsești puterea de a repudia din meritele pe care ți le atribuie, excesiv, asistența. Nu tot ceea ce se spune pozitiv la adresa dumitale trebuie acceptat fără rezerve, în același timp, îmi displace vorba dulceagă, declarația gratuită, textul „însușit”, de acasă. Apropo, la zilele mele de naștere sînt privilegiați cei care rostesc un toast pentru viciile sărbătoritului... Universitatea își sărbătorește zilele acestea 65 de ani de la fondare, dintre care peste 40 i-a „sărbătorit” împreună cu smerita dumneavoastră slugă. Aș prefera, deci, să vorbesc mai degrabă de o simbioză decît de un amalgam... Pentru mine – acum, după bune decenii – a avut o semnificație aparte și gestul subtextual al secretarului Comitetului Central al Partidului Comunist al Moldovei Petru Lucinschi, cînd, prin 1972, îi arăta ex-rectorului Ion Borșevici, cu degetul arătător, la insigna Alecu Russo, prinsă de reverul sacoului meu (eu, în calitate de bursier leninist, tocmai așteptam să urc în prezidiul ședinței). Noi doar sărbătoream 50 de ani de formare a URSS-ului, și nu ziua de naștere a lui Alecu Russo! După cum, firește, contează enorm și aprecierea regretatului acad. Silviu Berejan care menționa că „studiul introductiv la acest ultim volum omagial [e vorba de cartea Un lingvist pentru secolul XXI, Chișinău: Ed. „Știința”, 2002 - nota red.], intitulat Eugeniu Coșeriu: drumurile vieții și ale afirmării și semnat de prof., dr. Gheorghe Popa, este, după părerea mea, una dintre cele mai reușite sinteze ale biografiei și operei ilustrului nostru conațional din cîte au fost publicate în decursul ultimului deceniu în Basarabia (și au văzut lumina tiparului destule încercări de acest fel)”. Adică nu vreau să discriminez nici o amintire, nici un episod. La ceas aniversar, și relele, și bunele, deopotrivă, merită a fi trecute în revistă.

Gh.N.: Cum se percepe diferența de altitudine dintre postul de șef de catedră – pe care l-ați ocupat anterior – și cel de rector? De altfel, ce ați constatat - managerial vorbind - între timp, de când V-ați intrat în atribuțiuni? Cu alte cuvinte, cum stăm – întreg acest falanster? Căci, în reversul său, un jubileu este și o oră de bilanț...

Gh.P.: Aș observa că altitudinea prezintă pericol în orice împrejurare: fie că te afli la cinci metri înălțime, adică pe post de șef de catedră, fie la un kilometru înălțime, adică pe post de rector... Riscul unei eventuale prăbușiri există în ambele situații și, cu atât mai mult, anticipez și finalul! Vorba e că m-am deplasat dintr-o grădină de flori în altă grădină și, recunosc sincer, tot de flori. Numai că, deja deplasat, am simțit puțin și o altă aromă. Se creează impresia că predecesorii cultivatori de flori erau preocupați cu preponderență de florile în sine, dar nu și de aroma lor. Astăzi, cu părere de rău, efectele acestui miros se fac simțite. Să nu uităm că și buruienile emană miros, iar, în anumite împrejurări, chiar mai puternic decât cel al florilor...

Adevărul e că foarte multă energie s-a risipit în anii precedenți cu dezvoltarea infrastructurii și prea puțin, din păcate, s-a investit în factorul uman. Din punctul nostru de vedere, totuși, pe prim-plan trebuia să fie plasată condiția umană. Nu vreau să insinuez că s-a procedat astfel cu premeditare, dar felul în care au fost gestionate, să zicem, mijloacele speciale (destinate îmbunătățirii stării materiale a universitarilor) se lasă cu destule întrebări.

Gh.N.: În acest context: ce v-ați propus, esențial, în cursul mandatului Dvs.?

Gh.P.: Multe ne-am propus, dar „neesențial” ne-am propus să schimbăm „aroma” despre care am vorbit anterior, adică să întronăm cultul cărții, să creăm un mediu academic benefic pentru concurența inteligenței, să creăm condiții de a fi depășiți, să depistăm ipocrizia, să stîrpicim corupția, să tratăm colaboratorii cu respect etc. Probabil, prea multe ne-am propus pentru un asemenea mandat... Unele dintre aceste scopuri, fie ele și minore, au demarat deja, realizarea lor a pornit.

Gh.N.: Credeți că în cinci ani - cât durează mandatul Dvs. - reușiți să creați o atmosferă propice competiției și selectării naturale a valorilor?

Gh.P.: Nu sînt doar eu, unul, în chestiune. La mijloc e o nouă și foarte ambițioasă echipă managerială, deschisă colaborării pe diverse segmente și avînd, îndrăznesc să vă asigur, și competența trebuitoare. Sîntem, firește, conștienți că nu le vom reuși pe toate; dar, în anumite situații, contează chiar și tentativa de a schimba ceva spre bine. Aș spune, prin parafraza unui binecunoscut dicton, că din intenție vor germina faptele...

Gh.N.: Domnule Rector, nu găsiți cam ingrată condiția actuală a universitarului? Cînd liceul, cu excepțiile care întăresc regula, face rabat (la calitatea instruirii), profesorul de la universitate este nevoit să practice un fel de licbez ceva mai avansat, adică să facă un exercițiu pe care fișa postului său nu are cum să-l prevadă. Ce soluții vedeți în acest sens?

Gh.P.: Aveți perfectă dreptate. Condiția actuală a universitarului – sau, mai la obiect, a intelectualului, e (*Vorba e că m-am deplasat dintr-o grădină de flori în altă grădină și, recunosc sincer, tot de flori. Numai că, deja deplasat, am simțit puțin și o altă aromă. Se creează impresia că predecesorii cultivatori de flori erau preocupați cu preponderență de florile în sine, dar nu și de aroma lor*) una care merită, eufemistic vorbind, compătimire. Am ajuns în situația când ți se pare incompatibilă noțiunea de universitar cu cea de inteligență, onestitate, cumsecădenie, principialitate, ținută academică etc. Se creează impresia că un universitar al zilelor noastre, dacă are cumva iluzii, „este pierdut și este ridicol”... într-adevăr, *licbez*-ul despre care vorbești dumneata se simte la ora actuală ca la el acasă. Soluții: să fie schimbată radical atitudinea față de profesia de pedagog, un salariu cât de cât decent etc. Din nefericire pentru noi, soluțiile acestea țin într-o măsură decisivă de competența Guvernului.

Gh.N.: **Ce loc ocupă, în strategiile de eficientizare universitară, relațiile cu instituțiile de profil din exterior? În ce măsură colaborarea noastră cu lumea academică ne determină prestația?**

Gh.P.: Cu începere din 1989, întreținem relații foarte strânse de colaborare cu Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, cu Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, cu alte universități din România, lucru care, evident, n-a putut să nu-și lase amprenta asupra activității universitarilor bălțeni. A fost o sărbătoare pentru universitarii bălțeni (ca să amintesc doar de Facultatea de Filologie), care au avut posibilitatea să audieze cursurile regretatului profesor Dumitru Irimia, ale lui Mihai Iordache, Stelian Dumistrăcel și ale altora. Pentru că prezența unor asemenea spirite luminate în aulele studentești de la noi e tonică, te mobilizează, incită la emulație; ai astfel posibilitatea să-ți faci un autoexamen. Poți compara potențialul dumatil filologic cu potențialul filologic al colegilor de breaslă din alte părți. La ora actuală, sîntem conștienți și de un alt adevăr: însuși procesul de la Bologna presupune atare colaborări. Fiindcă vorbim de mobilitatea academică, fie a studenților, fie a profesorilor. Și un grant se cîștigă în funcție de imaginea pe care și-a dobîndit-o instituția în spațiul european. În formula particulară a succesului cutărui sau cutărui profesor intră, cu necesitate, prestigiul instituției pe care o reprezintă. Avem acorduri de colaborare, spuneam, cu o serie de instituții universitare din România. Avem, de asemenea, acorduri de colaborare cu universități din Rusia, Ucraina, Norvegia, Maroc. Dreapta noastră situare într-un larg context european, internațional ne va determina substanțial viitorul.

Gh.N.: **Acum, avînd acest post respectabil, căror oameni vă simțiți dator și ați dori să le mulțumiți cu această ocazie?**

Gh.P.: Ar trebui s-o iau mai din urmă. Eu am avut noroc de niște profesori de excepție: Ion Evtușenco, soții Ion și Eliza Botezatu, Valeriu Senic. Dar în primul și în primul rînd aș aminti de regretatul academician Silviu Berejan. Eu am avut fericirea că mi-a predat și unele cursuri (dumnealui a fost profesor de Bălți). Apoi, ambele doctorate le-am luat sub îndrumarea regretatului profesor. Aș rămîne, în genere, recunoscător colectivului în care activez, acelorași colegi de la Facultatea

de Filologie, îndeosebi literațiilor, convorbirile cu care m-au îmbogățit spiritual. Să amintesc și de regretatul profesor Eugeniu Coșeriu. Am avut marele privilegiu să mă întretin de zeci de ori cu Domnia Sa.

Gh.N.: Sînteți de șase luni în această funcție. Nu ați avut niciodată sentimentul că funcția vă depășește?

Gh.P.: Ba da. Dar este, probabil, o stare firească. Căci dacă nu faci rabat la calitate, dacă nu cedezi o iotă neglijenței, constăți că orișice funcție te depășește: are mereu exigențe superioare pregătirii și capacității celui care o exercită. Chiar să 105 fi rămas profesor universitar, cu aceleași cursuri, pe care le predau de-o viață, tot ar fi trebuit să consimt că funcția mă depășește. Omul niciodată nu poate atinge plafonul. Cu toate că predau de ani buni *Lingvistica generală*, încă nu m-am încumetat să elaborez, măcar de uz intern, un *Manual de introducere în lingvistică*. Și nu e atît vorba de scrupul (calitatea aceasta este indispensabilă cercetătorului), cît, mai ales, de faptul că domeniul își revelează noi și noi aspecte și subtilități. Funcția aleargă întotdeauna mai repede...

(*Sintagmele*. 2010, anul I, nr. 1, pp. 4-5)

«Университет сегодня – крупная научная и учебная база»

Consemnare: Н. ИВАНИЦКАЯ

Н.И.: Ректора Бельцкого госуниверситета, профессора Георге Попу мы попросили продолжить три фразы ...

Г.П.: Бельцкий государственный университет сегодня – это ... Семь корпусов и пять студенческих общежитий; самая большая студенческая библиотека, в которой собрана больше полутора тысяч названий книг. Это выше 7 тыс. студентов и 750 обучающихся в магистратуре; 350 преподавателей, из которых 115 кандидатов и 60 докторов наук. Это восемь факультетов и 28 кафедр; более 50 специальностей, от педагогических до технических и творческих. Университет сегодня – крупная научная и учебная база, имеющая долгосрочное сотрудничество с университетами Норвегии, Марокко, России, Украины, Белоруссии, Румынии, Кыргызстана, Азербайджана и др. Это участие в международных проектах Агентств франкофонии, DAAD Центров образования PRO DIDACTICA и независимой аналитики Expert-Grup, UNICEF Молдова, программы Pas cu PAS и много другого. Это 43 тысячи выпускников, получивших образование в Бельцком гос. университете.

Н.И.: У старейшего высшего учебного заведения страны есть большие перспективы в развитии, потому что ...

Г.П.: за десятилетия работы университета заложены прекрасные традиции, на основе которых можно развиваться. Вместе с тем, мы постоянно смотрим вперед и понимаем, что университет XXI века должен отличаться

от вуза XX века. Мы внедряем новые технологии в обучение студентов, расширяем количество специальностей, приветствуем конструктивные идеи и неординарные подходы, используем материальный стимул в работе преподавателей. У нас много молодых преподавателей, которые учатся в аспирантуре, получают конкретный опыт работы за рубежом. Стремимся сделать учебный, воспитательный и научный процессы единым целым, создавать условия для развития; автономной деятельности на кафедрах и факультетах...

Н.И.: Верю, что сегодняшние выпускники нашего университета будут хорошими специалистами и найдут применение в своей стране, потому что...

Г.П.: мы готовим кадры для республики. Большая часть студентов получает учительскую профессию, которая всегда востребована в обществе. Традицион-но сильные факультеты: иностранных языков, филологический, педагогики и психологии, технический и др. позволяют нашим выпускникам быть конкурентоспособными на рынке труда. Бельцкие выпускники работают в крупных фирмах и компаниях. Что касается отъезда из страны, то мы пытаемся воспитывать чувство патриотизма и сопричастности с жизнью нашей республики. Ведь ее будущее – это молодые.

(Молдавские ведомости. 2010, 12 окт., р. 3)

„Funcția, evident, mi-am asumat-o, tânjesc însă după munca științifică”

Consemnare: **Tudor RUSU**

Regretatul academician Silviu Berejan spunea despre studiul introductiv la ultimul volum omagial „Un lingvist pentru secolul XXI” (Chișinău: Ed. „Știința”, 2002) că, după părerea lui, e una dintre cele mai reușite sinteze ale biografiei și operei ilustrului conațional din câte au fost publicate în decursul ultimului deceniu în Basarabia (căci au văzut lumina tiparului destule încercări de acest fel). Studiul se referea la Eugeniu Coșeriu și era semnat de prof., dr. Gheorghe Popa.

Recent, un ziarist l-a întrebat pe dl Gheorghe Popa cum percepe diferența de altitudine dintre postul de șef de catedră, pe care l-a ocupat anterior, și cel

de rector. „Adevărul e că foarte multă energie s-a risipit în anii precedenți cu dezvoltarea infrastructurii și prea puțin, din păcate, s-a investit în factorul uman. Din punctul nostru de vedere, totuși, pe prim-plan trebuia să fie plasată condiția umană. Nu vreau să insinuez că s-a procedat astfel cu premeditare, dar modul în care au fost gestionate, să zicem, mijloacele speciale (destinate îmbunătățirii stării materiale a universitarilor) ridică destule semne de întrebare”, a răspuns rectorul.

„Și ce v-ați propus, esențial, ca rector?” a mai fost întrebat. „Mi-am propus să creăm un mediu academic benefic pentru concurența inteligenței, să depistăm ipocrizia, să stîrpic corupția, să tratăm colaboratorii cu respect etc. Unele dintre aceste scopuri, fie și minore, am început deja să le realizăm”.

Referindu-se la calitatea echipei, rectorul a concretizat: „E o nouă și foarte ambițioasă echipă managerială – deschisă colaborării pe diverse segmente. Poate că nu le vom reuși pe toate, dar, în anumite situații, contează chiar și tentativa de a schimba ceva spre bine. Aș spune, parafrazînd un binecunoscut dicton, că din intenție vor germina faptele...”

Întrebat dacă nu cumva are sentimentul că funcția îl depășește, Gheorghe Popa a spus: „Chiar să fi rămas profesor universitar, cu aceleași cursuri pe care le predau de-o viață, tot ar fi trebuit să consimt că funcția mă depășește. Cu toate că predau de ani buni Lingvistica generală, încă nu m-am încumetat să elaborez, măcar pentru uz intern, un Manual de introducere în lingvistică. Funcția aleargă înaintea întotdeauna mai repede...”

(*Făclia*. 2010, 23 oct., p. 1)

„Uimitor pentru un om din Estul Europei este că americanii cred ca într-un miracol în ... supremația legii”

Consemnare: **Ghenadie NICU, Marina TICHIE**

Gh.N., M.T.: Stimate domnule Rector, ați revenit nu demult din Statele Unite. În ce scop ați survolat Atlanticul?

Gh.P.: Pînă să vă răspund punctual, e cazul, probabil, să fac o mică introducere. Vorba e că în SUA am fost la invitația Guvernului american, în societatea doamnei Viorelia Moldovan-Bătrînac, prorector la Universitatea Liberă Internațională, și a domnului Nicolae Chicuș, rectorul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”.

Gh.N., M.T.: **Invitația, fiind vorba de americani, reputeți pentru migalilor, va fi avut, cu siguranță un anume criteriu la bază...**

Gh.P.: Cred că s-a plecat de la considerentul, hai să zic „noviciatului” nostru, ca manageri în instituții de învățămînt superior. Doamna Moldovan-Bătrînac are puțin mai mult de o lună vechime în post, domnul Chicuș – vreo șase, cred. Cel mai „vechi” în această ordine e subsemnatul.

Gh.N., M.T.: **Deci miza gazdelor a fost să faceți un tur de forță prin alte realități, nu?**

Gh.P.: Ați intuit bine. Scopul unei vizite ca aceea la care am avut șansa de a lua parte e să te inspire la încercarea de a transpune măcar în parte, oricît de puțin, chiar infimezimal (asta fiindcă bunul se adună puțin, după cum se știe) modelul educațional american. Un model în foarte multe privințe remarcabil, demn de urmat, în primul rînd, datorită eficacității sale.

Gh.N., M.T.: **În acest caz, care a fost impresia Dvs. cea mai puternică, domnule Rector?**

Gh.P.: Îmi vine greu să aleg una: toate sînt, retrospectiv, la fel de redutabile. Am stat trei săptămîni în SUA și am vizitat cinci state: Georgia, Columbia, California, Michigan, New-York, state situate, dacă aruncați un ochi pe hartă, în toate cele patru puncte cardinale ale țării. Chiar faptul acesta, în sine, în valoarea lui intrinsecă, ca să mă exprim academic, e de natură să te bulverseze total. Or am avut mai bine de cincizeci de discuții programate milimetric în planul tematicii abordate, precum și al timpului rezervat. Un tur, într-adevăr, de forță prin complexitatea nesfîrșită a unui sistem – social, economic, cultural – pus cu toată rigoarea la punct și rodat cît se poate de meticulos. Ei, bine, în urma celor discutate, văzute, observate, s-ar cuveni, cum spune un coleg de-al nostru, să-mi dau palme pentru, mai ales, docilitatea cu care odinioară m-am lăsat îndochinat de teoria așa-zisului „capitalism în putrefacție”. M-am convins de contrariu peste tot pe unde am fost și clipă de clipă, fie instituții federale, fie private, adică fie cadru mai mult sau mai puțin oficial, fie particular, unde atitudinea e, firește, mai relaxată și unde poți accede mai lesne la miezul lucrurilor. Cînd spun „instituții private”, mă refer, de fapt, nu numai la instituții de învățămînt dar și familiile care ne-au găzduit (una dintre prevederile sejurului, urmărind, probabil, un contact mai de aproape, ba adesea nemijlocit, cu realitățile americane, din care fac parte, în mod inalienabil, ospitalitatea și altruismul). Un detaliu demn de remarcat (și de investit drept model pentru cei mai mulți dintre

noi): americanii nu evită să discute despre criză, nu refulează această problemă, dimpotrivă, o afișează punctual, cu, vorbind oximoronic, o „calmitate alarmantă”, în sensul că sînt perfect conștienți de anumite deficiențe, lipsuri, nereguli, dar nu fac – ca aiurea – tragedie din asta, nu se lasă capturați, nu intră în panică. Dimpotrivă, își asumă lucid situația și condiția și încearcă să găsească soluția, să găsească variantele optime de redresare a situației. Uimitor pentru un om din Estul Europei este că americanii cred ca într-un miracol în... supremația legii. Este „neajunsul”, „boala” americanului. El nu înțelege nerespectarea anumitor norme, anumitor reguli, el crede, uneori ingenuu, dar crede în funcționalitatea legii, deci și în caracterul ei cvaziinfailibil. Altfel nu-mi explic de ce drept remediu împotriva crizei economice (care n-a avut cum să ocolească și sistemul de învățămînt de acolo) a fost propusă... majorarea taxelor de studii. Pentru noi, aceasta ar fi tragedie. Nu și pentru americani. Firește că acum o să mă întrebați: bine, bine, majorare, dar pe seama cui? Tot a studentului?! Da, deși răspunsul acesta cere completări de natură substanțială. În medie, studiile la o universitate din SUA te costă circa 100 de mii de dolari, o sumă enormă, nici vorbă. Doar că studentul n-o plătește integral și, adesea, nici măcar în parte: har diverselor mecanisme și surse care o formează. Unele provin din fondurile instituției, altele din sponsorizări sau granturi de tot felul. Sînt cazuri cînd studentul nu plătește defel, deși suma în cauză e deversată punctual în casiera universității. Cum se explică acest fapt?

Gh.N., M.T.: Chiar, cum se explică?

Gh.P.: E un aspect sensibil, într-adevăr. Contînd că studiile durează între patru și șapte ani (incluzînd masteratul), este iminent să te întrebi pe cine îl ține cureaua în America să-și dea admiterea la o instituție de învățămînt superior? 110 Ba, în unele cazuri, să-și poată îngădui și procurarea unui automobil – lux inimaginabil pentru studentul basarabean, dependent aproape total de părinții săi. Explicația e simplă: suma respectivă (ea variază de la o instituție la alta) se constituie din mai multe surse. O parte, de regulă minimă, neglijabilă, reprezintă contribuția celui în cauză (sau a familiei sale). Alta exprimă aportul federal. „Partea leului” revine diverselor ajutoare și sponsorizări. Mecanismul acesta e uimitor de bine rodat. Mă gîndesc acum la asociațiile alumnilor – absolvenți ai anumitor universități, organizați conform unui principiu foarte ferm de fidelitate și mărinimie în același timp. Sigur că, în condițiile noastre (economice, dar și cutumiare) e, practic, cu neputință să admiți că douăzeci, treizeci de oameni, de pildă, se pot aduna după absolvire, ca să dea cu banul spre binele celei care le-a fost alma mater. Și totuși se întîmplă, ca la Universitatea din Michigan, donații în valoare de o sută de milioane de dolari.

Gh.N., M.T.: Pare, într-adevăr, incredibil...

Gh.P.: Așa am zis și eu. Lucrez de atîția ani la Universitate, dar absolvenții noștri, mai ales cei cu dare de mîină, mă evită: din teama ca nu cumva să le cer ceva! În SUA, dimpotrivă, circa 20-25 la sută din această categorie formează asociații (sau devin membri ai celor deja existente) tocmai pentru a-și ajuta material instituția. Este o remarcabilă tradiție de solidaritate socială, de raporturi

de susținere între promoții și generații. Universitatea din Georgia (ca să mai dau un exemplu în această ordine) dispune de un stadion cu o capacitate de peste o sută de mii de locuri. Faptul curios este că găzduiește doar vreo zece competiții pe an. Și, fără a-i arenda în restul timpului spațiile – cum s-ar face, de pildă, prin părțile noastre, – aduce un venit anual universității în valoare de circa 15 milioane de dolari! Iată încă un mod de a face taxa de studii – altfel împovărătoare și pentru un american asigurat – mai suportabilă. Și iată, pe cale de consecință, explicația asiduității, zelului studios al studentului american. Performanța academică se dovedește rentabilă!

Gh.N., M.T.: Ar fi aplicabil sistemul lor de învățămînt la noi?

Gh.P.: Aș dovedi un curaj al inconștienței să răspund afirmativ. Tudor Arghezi spunea odată că experiența unuia nu folosește altuia niciodată. Adică nu putem prelua, tale quale, oricît de mult ne-am dori, lipsind, în primul rînd, condițiile potrivite. Dar modelul e bine, e judicios să-l avem mereu în vedere: anumite elemente din cuprinsul său ne pot inspira soluții norocoase.

Gh.N., M.T.: Ce v-au atras atenția Dvs mai cu seamă?

Gh.P.: M-aș referi, de exemplu, la autonomia universității. Autonomie care ar permite, la rîndul ei, autonomie facultății, autonomie catedrei. Universitatea să ia decizia ce specialități să includă în program, cîți oameni să fie înscriși la specialitatea în cauză, nu să ne conducem de directivele organelor ierarhic 111 superioare. Cînd vorbesc de autonomie, mă refer și la cadrul didactic. El trebuie să aibă discreția elaborării cursurilor, libertatea de a decide nestingherit conținuturile ș. a. m. d. Dar și responsabilitatea de rigoare, bineînțeles. La noi, din păcate, lucrurile sînt concepute altfel, încît profesorul pare cîteodată un nevolnic. Greu de imaginat pentru un om educat în sistemul nostru de valori și în cadrul unei tradiții restrictive, dar lumea, acolo, își face datoria onest, subliniez: onest, fără a fi monitorizată, controlată etc. La una dintre universitățile pe care le-am vizitat era un departament, cu 70 de angajați (70 – notați, vă rog!), profilat exclusiv pe admitere. În termenii noștri s-ar chema „orientare profesională”. Vă imaginați? Un impresionant detașament de salariați ce se ocupă zi după zi, de-a lungul anului, de problemele admiterii, elaborează strategii, identifică oportunități etc. Normal că, ca orice om din Est, m-am întrebat cine-i controlează, cine se convinge efectiv că X sau Z, și-a adus contribuția, și-a făcut datoria. Mi-am închipuit situația transpusă în arealul nostru: rar cine nu s-ar lăsa sedus – în condiția în care ar fi lăsat la latitudinea propriei conștiințe (cu care, de regulă, omul de aici nu ezită să încheie numeroase tranzacții) – să nu mistifice. Să spună, de pildă, că am fost la Soroca, de trei ori, am fost la liceele cutare și cutare...

Gh.N., M.T.: Ce reacție au avut aici interlocutorii Dvs.?

Gh.P.: Au făcut ochi mari. Gîndul că poate trișa nu vizitează acolo pe nimeni. Dar performanța unei asemenea onestități e, firește, rodul unei tradiții îndelungate, la scara întregii națiuni.

Gh.N., M.T.: Domnule Rector, cum arată un rector american? Adică ce i se incumbă prin exercițiul funcțiunii? Similitudini, diferențe...

Gh.P.: Foarte bună întrebare! Pentru că, de fapt, aproape nimeni dintr-un campus universitar, dintr-un areal academic nu știe cum arată rectorul. Nu că ar fi o zeitate intangibilă, ci pentru că rectorul, acolo, e un manager absorbit diurn de condiția dar mai ales de viitorul instituției sale. Asta înseamnă că e mereu în căutare de fonduri, de oportunități financiare pentru instituția sa. Dă rar cu pasul pe la universitate: preponderent călătorește, vizitează potențiali sponsori, poartă discuții. Este un om cu fler și redutabilă capacitate de convingere. Eficacitatea managerială e singurul criteriu de eligibilitate a rectorilor în SUA. Dovadă că rectorul, acolo, nu are ore: timpul sau este afectat în exclusivitate manageriatului. Instruirea și cercetarea, în schimb, sînt apanajul prorectorilor.

Gh.N., M.T.: **Apropo de această ultimă remarcă, domnule Rector. Cum se îmbină dincolo de Atlantic aspectul didactic cu cel științific? Este o temă actuală pentru universitarii bălțeni, cărora noul Regulament de salarizare - în vigoare de câteva săptămîni - le solicită mai multă eficiență în acest sens.**

Gh.P.: La noi s-a pus un accent prea apăsător (și ca atare contraproductiv, cum s-a dovedit) pe latura didactică a învățămîntului superior: în detrimentul cercetării. La americani lucrurile stau altfel. Ei cred, și pe bună dreptate, că de la un savant înveți mai mult decît de la un specialist simplu și mai cred că cine are idei are, implicit, și metoda optimă de transmitere a lor. În plus, cercetarea aduce acolo un profit substanțial: ideile se plătesc, spiritul creator rentează!

Gh.N., M.T.: **Ați avut ocazia să vorbiți cu studenții de acolo? Cum vi s-au părut? Cum arată studentul american generic în comparație cu studentul generic bălțean?**

Gh.P.: Studentul bălțean, fizic, lucrează, probabil, mai mult decît un student american. Dar studentul american știe să discerne ceea ce este efemer de ceea ce este peren, adică ceea ce îi poate folosi de ceea ce nu-i este util. Studentul de acolo poate, de exemplu, să renunțe la orele unui profesor, dacă le găsește inutile sau prea puțin relevante pentru scopurile sale. Impresionantă este atitudinea independentă, lipsită de inhibiții, curajul de a vorbi pe șleau. La noi este, practic, cu neputință să-ți închipui un student etichetîndu-și profesorul. Acolo e un fenomen obișnuit, recurent, în orice caz. Nu știu dacă exemplul este tocmai bun. Nu l-aș urma, deși îl prețuiesc pentru latura sa de caracter. Fapt este că și studentul, și profesorul dovedesc, de regulă, o disciplină exemplară a muncii. Dacă la noi domină mai ales disciplina fricii, acolo domină cultul cărții, tendința spre perfecțiune.

Gh.N., M.T.: **Ce spuneți de profesorii americani? Cum arată un profesor american față cu un profesor de la noi?**

Gh.P.: Va referiți, desigur, la condiția lui. Dar dacă ar fi să vă răspund punctual, așa spune că arată mai sigur; sau că inspiră mai multă încredere. Nu vreau să supăr pe nimeni de la noi și nici să las loc de răstălmăciri. Vorba e că în SUA un profesor se titularizează după tocmai șapte ani de afirmare. Șapte ani, mai întîi, faci obiectul diferitor monitorizări și probe, stai în colimatorul a numeroase comisii și, prin întreaga ta prestație, demonstrezi că meriți să fii angajat pe post de cadru didactic permanent. Asistenții universitari se recrutează acolo dintre doctorii în științe. Ei

bine, după acest termen, după această verificare la sînge a competenței și onestității celui în cauză, rare, rarissime chiar sînt cazurile cînd omul clachează. Termenul respectiv funcționează aidoma unui certificat de garanție profesională, de unde și impresia de siguranță, pe care o produce un profesor titularizat.

Gh.N., M.T.: Domnule Rector, cum arată o universitate americană din punctul de vedere al tehnologizării?

Gh.P.: Totul este computerizat, firește. Birourile, sălile de curs sînt înzestrate cu echipament de ultimă oră. Aproape în fiecare bloc există săli de calculatoare în liber acces. N-am întîlnit bloc care să nu aibă propria librărie. Biblioteci, de asemenea, diseminate peste tot. Aspectul remarcabil e că orele de curs se desfășoară cu ușile deschise, în sens că poate veni să asiste oricine. Chiar pereții, în anumite locuri, sînt de sticlă. Examenele sînt monitorizate prin camere de luat vederi. Totul e atît de transparent și de atît de mult la discreția publicului, încît e cu neputință să trizezi. Iată încă o sursă a impresiei mele de siguranță și autenticitate.

Gh.N., M.T.: Care va fi la noi primul efect palpabil al revenirii Dvs. din SUA?

Gh.P.: Dacă vă așteptați la dotări tehnice și la pereți de sticlă, trebuie să vă descurajez, fiindcă nu e în puterea mea, din păcate, să dau cu banul într-un mod atît de generos. Multe lucruri, apoi, depind de legislația în vigoare și de voința politică a guvernanților de a opera schimbări majore în sistemul învățămîntului superior. E un conglomerat întreg de factori la mijloc. Dar un prim efect, produs cu anticipație, ce-i drept, poate fi considerat chiar noul *Regulament de salarizare a cadrelor didactice* din cadrul universității noastre. Nu este impecabil, bineînțeles, și va cunoaște, presupun, numeroase ajustări ulterioare. Constituie însă un pas important spre responsabilizarea universitarului, reprezintă, dacă vreți, premisele onestității profesionale de care ducem atîta lipsă.

Gh.N., M.T.: Într-o propoziție, totuși, care vă sînt impresiile de pe urma vizitei întreprinse?

Gh.P.: Sînt într-o ușoară stare de groggy datorită diferențelor de valoare. Ideal ar fi fost să meargă și colegii mei, in corpore: astfel spiritul de emulație, pe care l-am căpătat, ar fi avut mai multe șanse de afirmare...

(*Sintagmele*. 2011, anul II, nr. 4/6, pp. 4-6)

Autonomie prin... întuneric.

Rectorii vor independență, dar încă nu știu cum va arăta aceasta

Consemnare: Ala COICA

Începînd cu 1 ianuarie 2013 va fi modificată procedura de finanțare a învățămîntului universitar, iar cele 20 de universități de stat vor fi excluse din contabilitatea publică și transferate la autogestiune. Chiar dacă au rămas mai puțin de două luni pînă atunci, administrațiile universităților încă nu știu cum va fi pusă în aplicare acest nou mecanism și ce, de fapt, presupune această autonomie

financiară și instituțională. Totodată, rectorii nu exclud că taxele la studii ori la alte servicii ar putea fi majorate.

„Metodologia este în curs de elaborare. Noi știm despre autonomia universitară doar ceea ce se știe la nivel general, însă cum va fi pusă în aplicare, o să vedem. Este prematur să vorbim despre majorări de taxe, sîntem la jumătatea anului de studii, procesul educațional este în desfășurare”, a declarat pentru TIMPUL Olga Cernetchi, prorector la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. Ea a remarcat că, în contextul în care la Universitatea de Medicină circa două treimi din studenți sînt bugetari, autonomia universitară nu ar putea „să ne impună să majorăm taxele de studii”.

Necunoașterea lasă loc de interpretări.

Pe de altă parte, Gheorghe Popa, rectorul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, spune că, deși salută ideea de autonomie universitară, „exact ce presupune ea, nu știm. Și din această cauză lasă loc de interpretări”, consideră rectorul. Acesta a adăugat: „Noi nu știm ce va fi cu cheltuielile pentru reparațiile curente, pentru agentul termic și electric, pentru întreținerea căminelor. E ușor a zice: „vă dăm autonomie”, dar după aceasta descurcați-vă cum găsiți de cuviință”. Cu privire la posibila majorare a taxelor, Gheorghe Popa a ținut să remarce faptul că, întrucît statul alocă pentru fiecare student 14-15 mii de lei, iar taxele pentru studii variază între patru și nouă mii lei, „ceea ce reprezintă a treia parte din suma alocată de stat, bugetul universității va fi afectat, dacă taxele vor rămîne neschimbate. Dar, în același timp, ar trebui reglementate, ca să nu existe diferențe de la o universitate la alta”, a spus rectorul US din Bălți.

(Timpul. 2012, 13 noiem., p. 1)

Lingvistica nu e mai puțin ordonată și exactă decât științele „exacte”...

Consemnare: **Ghenadie NICU**

Gh.N.: Unul dintre studenții mei îmi sugerează să Vă întreb, domnule Profesor, cînd ne regăsim în Top 500 global? Tot documentîndu-mă însă asupra autonomiei financiare – pe care Guvernul ne-o hărăzește îndată după Revelion – V-aș întreba mai degrabă ce ne așteaptă la anul, domnule Rector? Ne regăsim barem într-un top al supraviețuitorilor?

Gh.P.: Cu siguranță. Dar de-acum înainte va trebui să înțelegem, fiecare, indiferent de funcție și responsabilități, că *Alma Mater* e o cauză comună și ca atare personală. Supraviețuirea noastră ca instituție se va forma din citimile de onestitate profesională și performanță ale fiecăruia dintre noi. Repet: fiecăruia.

Cea mai mare realizare a mea în plan managerial? Aș lega-o de implementarea unor regulamente interne, cum ar fi regulamentul cu privire la salarizare. Unii l-au luat în furci, deși efectele sale benefice în planul disciplinei de muncă, al creșterii eficienței n-au întârziat să apară. În cele din urmă, au consimțit și scepticii. Realizarea în asta rezidă: în schimbarea unghiului de abordare. Căci provocările care vin peste noi ne vor pune la încercare mai ales modul de a gândi.

Rectorul împlinește în curînd 60 de ani – o vîrstă a lucidității depline, a maturității fără de rest, cînd spiritul este, în fine, conform cu el însuși și, dacă nu e încă apărât împotriva utopiilor, a iluziilor, dacă mai e vulnerabil la decepții, le poate, în schimb, procesa, are asupra lor – performanță greu de imaginat în tinerețe – o preeminență incontestabilă. Cîteva secvențe dintr-un dialog scriptic, lingvistul avînd acest frumos scrupul de a-și alege el însuși cuvintele și de a le ordona împotriva hazardului.

Gh.N.: Cu poezia nu aduni avere, spune Nicolae Dabija într-un vers. Cîtă avere aduni, dacă aduni, cu lingvistica, Domnule Profesor?

Gh.P.: Dacă cu poezia nu aduni avere, cu lingvistica – cu atît mai mult. Dar nici cu matematica, nici cu fizica, geografia etc. nu aduni avere. (Deși, cu poezia, la o adică, poți aduna avere: o publici și primești onorariu: dar nu la acest lucru s-a referit N. Dabija). Dintr-o perspectivă pur „materială”, nicio îndeletnicire intelectuală nu-ți aduce avere, dar din altă perspectivă – cea de a fi și de a crea – orice îndeletnicire intelectuală se soldează, pînă la urmă, cu avere „materială”. Cu referire directă la lingvistică, limbajul este, după E. Coșeriu, „elementul principal”, „baza” culturii, limbajul constituind fundamentul ce asigură existența celorlalte activități spirituale ale omului. Spune-mi, în acest context, cere avere „materială” apare, se „adună” în afara activității spirituale?

Gh.N.: V-am citit nu demult o carte, copleșitoare prin informație: „Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române”. Cum ajunge un puști de la Butești, format într-o vreme cînd determinativul „român”, indiferent de rațiunile comunicării, te putea lesne băga la zdup, să facă o asemenea pasiune

pentru limbă? Cine v-a incitat? În genere, care V-au fost primele modele? Ce „rețetă” a folosit, în cazul D-voastră, Providența?...

Gh.P.: Pasiunea mea pentru studiul limbajului vine, probabil, din niște gene (din câte îmi dau eu seama acum, părinții mei vorbeau destul de coerent, cu tâlc, volubil; mama, de exemplu, după cum menționa I. P. în articolul „Recviem pentru nana Vera și neamul nostru”, „vorbea o frumoasă limbă română în grai moldovenesc”); n-aș scoate din ecuație nici „slăbiciunea” mea pentru neologisme, sensuri „deocheate” ale cuvintelor, simbioza neobișnuită de cuvinte (apropo, îmi amintesc cu câtă plăcere conspectam fragmente din „Eminescu în amintirea contemporanilor”, Lupan, publicistică). În subsidiar aș mai putea invoca încă un detaliu care nu este exclus să fi influențat la luarea ulterioară a deciziei: unchiul meu, unicul frate al tatei, Pompei, director de școală și profesor de limba română (ținea foarte mult la mine), care era un mare orator (pot și acum să reproduc crîmpeie din cuvîntările lui la nunți, de exemplu).

Gh.N.: Apropo, cum se preda pe atunci moldoveneasca în școală? Ce rețineți îndeosebi?

Gh.P.: După cum îți dai seama, la timpul respectiv, problema limbii – moldovenești sau române – nu exista. Se preda, pur și simplu, idiomul actual.

Gh.N.: Cum l-ar evoca profesorul Popa pe avatarul său din anii studenției? Cît de laborios ați fost? Dar cît de goliardic?

Gh.P.: În general, am fost ca toți studenții. Nu urmăream un anumit scop. Funcționa, probabil, simțul responsabilității. Îmi amintesc, chiar cu plăcere, unele detalii: în zilele de sîmbătă și duminică, cînd toată lumea (inclusiv studențimea) se odihnește, eu puteam, de unul singur, să mă „izolez” într-o sală de studii și să muncesc din plăcere (spun „din plăcere”, întrucît nu eram forțat să fac ceva concret: în funcție de dispoziție, puteam să învăț ceva „pe de rost”, să memorizez unele definiții, să compar niște afirmații, să pozez în fața oglinzii etc.).

Gh.N.: Un scurt examen comparatist între studentul generic de atunci și cel de azi. Către cine merg mai cu seamă preferințele Dvs.?

Gh.P.: Fără a ofensa pe careva din actuala generație de studenți, preferințele mele merg spre generația de ieri. Nu voi divaga substanțial: noi puteam să plecăm duminică la căsătoria colegului, dar conveneam în prealabil cine și cum va „salva” luni orele practice.

Gh.N.: Vă amintiți primul Dvs. articol redactat în vederea publicării? Ce temă trata? Cum l-ați scris? O sumară fișă clinică a „chinurilor facerii” ar fi, credem, instructivă pentru aspiranții la gloria condeiului, dar și a... manageriatului.

Gh.P.: Primul meu articol a apărut, probabil, prin 1967 (cînd eram în clasa a 7-a), în ziarul „Scînteia leninistă” (țin minte că am primit peste 30 de scrisori în care își exprimau dorința de a corespunda cu mine). Peste ani, în 1974, fiind student în anul IV, la sugestia dnei Eliza Botezatu, am publicat primul material „științific”, intitulat „Pe marginea unei plachete” – o recenzie la volumul de poezii „Dintre sute de catarge” (selecție de M. Cimpoi, cu un cuvînt-înainte de G. Meniuc). Ce le-

aș dori aspiranților la gloria condeului? Indiscutabil că muncă și, în plus, să nu-și pună un atare scop.

Gh.N.: Domnule Profesor, Dvs. V-ați afirmat ca filolog într-o vreme când pînă și pronunția literară te putea inculpa. Cum resimțea atunci breslașul ambiguitatea condiției sale? Cum era să duci povara unei dedublări pe care n-o puteai acuza în glas: să vorbești și să scrii românește, consimțind totuși la un glotonim impus de puternicii zilei din prea binecunoscute rațiuni identitare?

Gh.P.: În zadar te consumi formulînd o atare întrebare. Pentru noi era limpede că studiem una și aceeași limbă, indiferent de faptul că e moldovenească sau română. Problema dată pe noi, studenții, nu ne preocupa în mod special.

Gh. N.: Cum credeți, există – în sens ontologic, identitar – o vină a lingviștilor de la noi? Nu cumva parcimonioasă – să spunem – contribuție științifică a lor are un pandant în insuficiența curajului lor civic? Literații noștri n-au produs dizidenți. Nici lingviștii însă. Și, dacă n-am avut roman de sertar, nu se cunosc nici studii de lingvistică în samizdat. De ce?

Gh.P.: Ai perfectă dreptate că nu am avut lingviști dizidenți. Trebuie să reții că lingviștii de partea aceasta a Prutului, cu mici excepții, făceau, pur și simplu, lingvistică. Problema identității moldo-române era limpede pentru orice intelectual (inclusiv lingvist) de bună-credință și nu avea nici un rost s-o mai pui în discuție. O puneau în discuție doar cei care intenționat vroiau să nimerească în tagma dizidenților sau cei care primeau „comandă” de sus să abordeze problema „neidentității” moldo-române (cu altă ocazie, voi aduce și exemple).

Gh.N.: Nu găsiți cam timidă reacția comunității de lingviști de la noi la tentativa politicului de a substitui iarăși adevărul științific cu un pretins adevăr politic – în fapt, o meschină rațiune de conjunctură? N-am reținut nici o replică notorie în această privință. Nu vedeți aici o dezertare a lingvistului de la îndatorirea sa de cetățean, iertați patetismul involuntar?

Gh.P.: Nu mă onorează această mărturisire, dar declar franc că acest subiect îmi trezește repulsie. Pentru cel care perseverează pe conjunctură, replica oricărui lingvist nu-i va schimba niciodată comportamentul (n-am zis mentalitatea, deoarece el gîndește ca și noi, românește).

Gh.N.: Domnule Profesor, cum Vă ajuta formația în actuala Dvs. ipostază? Cît de frecvent încearcă managerul Popa recunoștință pentru Popa, lingvistul? Vă întreb gîndindu-mă la nevoița de a vorbi mai mereu publicului (și, de regulă, nu unui oarecare...).

Gh. P.: Mă bucur de această întrebare. Într-adevăr, în situația mea, pun în funcțiune acel „băț cu două capete”. Parcă îmi reușește. În subsidiar, trebuie să știi că lingvistica nu e mai puțin ordonată și exactă decît științele „exacte”. Să știi, în final, că e foarte benefic cînd o decizie este adoptată de „fizicieni” și de lingviști...

Gh.N.: Apropo, dacă ar fi să Vă luați pulsul, autoscopic, ce schimbări de personalitate constatați acum, după trei ani de cînd ați devenit rector? Cum V-a revelat Dvs. înșivă această funcție copleșitoare?

Gh.P.: Indiscutabil că anumite „schimbări” au survenit. Și au survenit, aceste

schimbări, nu atât din propria inițiativă, cât din specificul activității manageriale. Dar, trebuie să reții, aceste „schimbări” concordă cu felul meu de a fi: eu foarte ușor mă adaptez la eventualele noi situații; sînt conștient de faptul că unele „reguli de joc”, care adineaori funcționau foarte bine astăzi pot să devină perimate; mă strădui să nu confund postul cu bunul-simț.

Gh.N.: În această ordine de idei: cum percepeți Universitatea de la înălțimea actualei Dvs. funcții? Reprezentarea e aceeași, de pînă la alegere, sau, vorba unui critic, s-au produs modificări? Cu ce se lasă, în cazul Dvs., pierderea inocenței... administrative?

Gh.P.: O percep cum am perceput-o și pînă la a fi investit în funcție. Unica surpriză mai puțin plăcută mi-a „oferit-o” deficitul acut de cadre manageriale. Referitor la modificările produse: au fost, sînt și vor fi, întrucît, cu sau fără voia noastră, trebuie să reacționăm într-un fel la provocările timpului.

Gh.N.: Domnul Anatol Moraru mi-a sugerat o întrebare pentru Dvs., o întrebare nutrită de o evidentă nostalgie: dacă se mai regăsește astăzi, prin campus, ceva din spiritul de emulație de cîndva, din atmosfera aceea care, potrivit colegului meu, făcea inconfundabila familie bălțeană de spirite?

Gh.P.: Subscriu neliniștii domnului Anatol Moraru, dar trebuie să se știe că „spiritul de emulație intelectuală” e un rod colectiv. Cu alte cuvinte, acest „spirit” trebuie să fie cultivat și la nivel de grupă studentescă, și la nivel de catedră, și la nivel de facultate etc. În felul acesta am putea ajunge și la un „spirit de emulație intelectuală” la nivelul de universitate. Așa sau altfel, subiectul respectiv merită toată atenția și ar trebui să ne pună pe toți în gardă.

(*Sintagmele*. 2012, anul III, noiem., pp. 4-5)

Timpuri noi, abordări noi

Consemnare: **Natalia IVANIȚKAYA**

Profesorul universitar Gheorghe Popa este rectorul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. 45 de ani din viața Domniei Sale sînt legați de *Alma mater*. În această Universitate Gheorghe Popa a parcurs toate treptele – de la student al Facultății de Filologie la cadru didactic, decan, șef de catedră și administratorul ei. Activitatea științifico-didactică începe în anul 1974. În anul 1981 susține teza de doctor în științe, iar în anul 2007 susține a doua teză – de doctor habilitat. Gheorghe Popa este autor a peste 250 de publicații, dintre care peste 160 au caracter științific (inclusiv 2 monografii, 3 dicționare, un manual și un suport de curs).

Despre profesorul, savantul și administratorul Gheorghe Popa au fost scrise peste 70 de articole. În anul 2014 a apărut culegerea „Creativitatea lingvală: de la semn la text” (618 p.), care include materialele Simpozionului Internațional, organizat cu prilejul vârstei de 60 de ani ai profesorului Gheorghe Popa. În ultimii cinci ani, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți este administrată de profesorul Gheorghe Popa. În acest an, mandatul Domniei Sale expiră și urmează să aibă loc

noi alegeri ale rectorului. Despre ceea ce s-a reușit și urmează să se realizeze, va fi discuția noastră cu managerul și savantul Gheorghe Popa.

„Trebuie să gîndim și să acționăm în fiecare zi altfel”

N.I.: În ultimii ani de activitate a Universității, au avut loc schimbări. În ce constau aceste schimbări?

Gh.P.: Afirm chiar din start că tot ce am întreprins a fost orientat spre dezvoltarea de mai departe a Universității. Paul Valery ar fi spus că „astăzi nici viitorul nu mai este cea fost odată”. Cu alte cuvinte, pentru a nu scăpa trenul, „avînd biletul în buzunar”, noi trebuie să gîndim și să acționăm în fiecare zi altfel.

Cînd spun „noi”, îi vizez pe toți angajații, care activează pentru viitorul Universității noastre. Evaluînd situația concretă, am ajuns la ferma concluzie că trebuie efectuate fără întîrziere restructurări imediate.

Pentru cei neinițiați trebuie să spun că pentru acreditarea oricărei specialități este necesar să existe un anumit număr de titulari cu grade științifice sau științifico-didactice. Nu mai puțin de 35% din lectori trebuie să dețină grad științific. Deschiderea unei școli doctorale pentru un anumit profil științific presupune minimum 10 savanți care sînt abilitați cu dreptul de a fi coordonatori științifici. Actualmente, în Universitatea noastră doar 12 titulari dețin acest drept.

Am fost puși în situația de a comasa, deci și de a reduce numărul facultăților de la 8 la 4. S-a micșorat, firește, și numărul de catedre: de la 29 la 13. Aceste schimbări ne-au permis să creăm structuri (facultăți și catedre) omogene nu numai sub aspect cantitativ, dar și calitativ (de exemplu, numărul universitarilor cu grad științific ai unei catedre a crescut pe „spatele” altei catedre). În același timp, erau facultăți la care își făceau studiile peste o mie de studenți, iar la altele - sub 300. Similară era situația și la catedre: la unele erau 5-6 titulari, iar la altele - 40. Am luat în considerare și descreșterea evidentă a numărului de studenți: dacă în 2005 erau cca 12 mii, apoi astăzi își fac studiile aproape jumătate din acest număr.

Totodată, menționăm că nu am redus, ba dimpotrivă, am mărit numărul de specialități. Acesta este un indiciu semnificativ: pregătim specialiști la 44 de specialități și la 26 de specializări.

În această perioadă, rectoratul a depus eforturi deosebite în vederea creării de serii și optimizări ale grupelor academice, îmbunătățirii planificării procesului de studii etc.

Dintre schimbările notabile aș mai numi remunerarea diferențiată a activității salariaților. Noi, probabil, sîntem unica instituție din Moldova, unde sporul la salariu al fiecărui titular e în funcție de indicii de performanță ale activității sale. De asemenea, universitatea noastră este unica instituție de învățămînt statală, unde a fost majorat salariul tuturor angajaților fără excepție cu 20 % în anul precedent și cu 15% în acest an.

Una din performanțele noastre e și faptul că, în această perioadă, am semnat cea 70 de acorduri de colaborare cu diferite universități și asociații din 25 de țări din

lume. Afară de aceasta, Universitatea bălțeană este membră a cca 30 de consorții internaționale. Numai în ultimii doi ani, grație diferitor proiecte, am izbutit să dobîndim utilaj informațional modern, un microautobuz, table interactive și alt echipament în valoare de aproape 4 milioane de lei.

„Managerul universității trebuie să fie un diplomat veritabil”

N.I.: Nu e secret că în Universitatea bălțeană, ca, de altfel, și în alte universități din țară, este acută problema deficitului de cadre manageriale. Cum soluționați Dvs. această chestiune?

Gh.P.: Nimeni nu se naște manager. Ei devin doar în urma unei munci asidue. De regulă, un administrator bun parcurge anumite trepte ce îi permit să acumuleze nu numai experiență de a conlucra cu oamenii, dar și să achiziționeze anumite cunoștințe și competențe necesare unui conducător.

Din punctul meu de vedere, nu poate fi conducător acel om care permanent e preocupat de gîndul cum să ajungă șefi. Doar diplomele și gradele/titlurile nu sînt, evident, suficiente pentru aceasta. Aceste patalamale, firește, sînt necesare, dar mult mai mult contează ca potențialul conducător să fie în posesia unei culturi în sensul larg al acestui cuvînt. Mă refer, întîi de toate, la un anume comportament în cercul de lectori și studenți, la abilitatea lui de a purta discuții pe diverse teme și la diferite niveluri. Managerul universității trebuie să fie un diplomat veritabil, capabil să discute, dacă e cazul, nu numai cu studentul „ofensat”, dar și cu lectorul „orgolios”, nu numai cu funcționarul care se neliniștește de închiderea unei specialități, dar și cu titularul care rămîne fără sarcină didactică sau fără „fotoliu” etc. Așadar, conducătorul trebuie să dea dovadă de abilitate și înțelepciune, încercînd să vadă, în primul rînd, partea pozitivă a celui care „a călcat pe bec”, iar, în al doilea rînd, să evalueze imparțial activitatea colegilor, întrucît factorul uman e decisiv în soluționarea problemelor de orice natură.

- Mie, în calitate de rector, îmi revine sarcina de a colabora și cu reprezentanți nu numai din mediul strict academic. Astfel, trebuie să iau decizii împreună și cu liderii sindicali, și cu membrii Senatului studentesc, și cu angajații din sectorul administrativ-gospodăresc etc. Cu alte cuvinte, activitatea unei instituții depinde, indiscutabil, și de calitatea muncii prestate de orice categorie de oameni.

N.I.: Figură de bază într-o universitate este lectorul. Prin ce, după opinia Dvs., această categorie de colaboratori Vă poate indispuine privind desfășurarea unei activități fructuoase?

Gh.P.: Există lucruri care nu, pur și simplu, mă indispuin, dar chiar mă irită. Lectorii, trebuie să știți, constituie un strat uman special. Marea majoritate dintre ei sînt, cum s-ar zice, la locul lor. Dar sînt și din cei care doresc să fie lăudați permanent și cu orice ocazie, uitînd că, în virtutea funcției pe care o dețin, ei sînt obligați să-și onoreze cinstiți și la timp obligațiile. Se creează, uneori, impresia că rectorul trebuie să-i exprime mulțumiri sau să-i majoreze salariul unui sau altui universitar doar pentru faptul că el se prezintă la timp la ore sau că nu a postat

poze indecente pe facebook. Principiul de care se conduce actuala administrație a Universității este destul de simplu: să dea dovadă de cât mai mult curaj când e vorba de erori, carențe și de cât mai multă reținere când ne referim la succese. Mă irită și faptul că deseori sînt pus în situația de a le aminti colegilor că sînt „restanțieri” la capitolul privind executarea în termen a deciziilor, solicitărilor, informațiilor, interpelărilor etc.

„A deveni un specialist competitiv, dar nu însuși faptul în sine de a obține o diplomă”

N.I.: Este vreo legătură între reducerea în ultimii doi ani a contingentului de studenți și rezultatele examenelor de bacalaureat? Și care e atitudinea Dvs. față de acțiunile Ministerului Educației în această privință?

Gh.P.: Reducerea contingentului de studenți este legată parțial de aceste rezultate. În același timp, salut acțiunile întreprinse de Minister în această direcție și doresc doar să-i urez și în continuare succese în monitorizarea evaluării obiective a cunoștințelor. Cunoaștem că aceste acțiuni ale Ministerului nu sînt percepute univoc în societate. În primul rînd, pentru că mulți nu știu că fraudă educațională, corupția spirituală sînt mult mai nocive decît cea financiară. În al doilea rînd, multora le sunt străine noțiunile legate de importanța procesului instructiv-educativ, de calitatea cunoștințelor obținute, în acest sens, vreau să vin cu îndemnul de a stimula vocația, de a deveni un specialist competitiv, dar nu însuși faptul în sine de a obține o diplomă.

N.I.: Probabil, reducerea contingentului de studenți are și alte motive. Care sînt aceste motive și prin ce ar putea Universitatea Dvs. să-i ademenească?

Gh.P.: Dintre motivele ce au legătură directă cu reducerea contingentului de studenți aș numi două. Primul se referă la problema demografică: or, fizic, nu există, pur și simplu, absolvenți ai liceelor. Al doilea motiv și, de altfel, foarte important ține de prestigiul (dacă e „prestigiu”) la ora actuală a specialităților pedagogice. Toți doresc să devină juriști și economiști. Dacă statul i-ar stimula material pe absolvenții specialităților pedagogice, situația, cu certitudine, s-ar schimba imediat spre bine. Cred că o remunerare considerabilă i-ar determina chiar și pe absolvenții Facultăților de Drept sau de Economie să absolutească facultăți cu profil pedagogic.

Îi putem atrage pe actualii liceeni, întîi de toate, prin acele schimbări benefice, ce au avut loc și urmează să se petreacă în Universitatea noastră, prin nivelul înalt de pregătire, prin devotamentul corpului profesoral-didactic pentru tradițiile instituției noastre. Îmi place să repet, parafrazîndu-1 pe Lucian Blaga, că „dacă veșnicia s-a născut la sat”, apoi știința de carte a luat naștere la Universitatea din Bălți.

Abstractizîndu-ne de la exprimările metaforice, vreau să menționez că gîndul meu se îndreaptă către acei liceeni care, cu adevărat, au intenția de a deveni specialiști buni, dar nu de a obține o diplomă. Ei trebuie să știe că pot deveni

beneficiari ai unei stagiuni în universități de peste hotare de la 5 la 12 luni, cu o bursă în mărime de o mie de euro pe lună (numai în anul de studii 2013-2014 au beneficiat de o asemenea bursă 45 de studenți). Mai pot adăuga în acest context că fondul de carte al Bibliotecii științifice îl constituie peste un milion de exemplare în 54 de limbi. La dispoziția studenților se află un veritabil campus universitar: săli și laboratoare moderne de studii, o cantină la prețuri rezonabile, o frumoasă sală sportivă (renovarea ei recentă a costat aproape un milion de lei), cămine confortabile pentru toți doritorii (anul acesta se efectuează renovarea unui cămin în valoare de 6 mln. de lei).

„Regulile de joc de ieri nu mai sînt aplicabile astăzi”

N.I.: Ce îl deranjează mai mult pe un conducător al unui așa mare centru științifico-cultural-educățional în timpul de față nu tocmai simplu?

Gh.P.: În primul rînd, mă neliniștește atitudinea de indiferență a organelor superioare față de instituțiile superioare de învățămînt. Nu pot să nu amintesc aici și de faptul că unii profesori nu se grăbesc să-și schimbe mentalitatea. Timpul merge vertiginos înainte și, evident, regulile de joc de ieri nu mai sînt aplicabile astăzi. Dacă înainte pregăteam specialiști de bună calitate la o singură specialitate timp de patru sau cinci ani, apoi astăzi trebuie să-i pregătim timp de patru ani la două specialități. Luînd în considerare noile realii, trebuie deci să reducem materia și chestionarul la fiecare disciplină. Unii profesori însă, dimpotrivă, extind și una și alta, uitînd că specializarea ca atare se face la ciclul II, masterat.

N.I.: Intenționați să candidați pentru al doilea mandat de rector?

Gh.P.: În „agenda” mea nu figurează o atare chestiune. Timpul va arăta în ce măsură sînt sau nu sînt pregătit pentru o asemenea alegere. Ceea ce vă pot spune cu certitudine e că următorul rector nu va fi mai devreme de început de an de studii, întrucît am semnat un Acord adițional cu Ministerul Educației privind exercitarea funcției de rector pînă la 1 septembrie.

(*Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (1945-2015)*. Chișinău, 2015, pp. 78-82 (Traducere din limba rusă. В: *Спрос и предложение*. 2015, 27 мая)

„M-am străduit, în măsura posibilităților, să fac pur și simplu lingvistică”³

Consemnare: **Elena UNGUREANU**

E.U.: Mult stimat domnule profesor Gheorghe Popa, ne cunoaștem de aproape treizeci de ani și am o deosebită plăcere să discut cu cel care a constituit model de cercetător pentru mine.

Gh.P.: Întrucît sîntem la început de interviu, te rog din start să faci uz de acest termen cu anumite rezerve. Perspectivele din care poate fi utilizat „modelul”

³S-a renunțat la preambul și la unele poze

sunt extrem de diferite și, din acest motiv, va trebui să-l complementarizezi de fiecare dată cu precizările de rigoare. În plus, chiar și unui „model” recunoscut univoc de toată lumea, i se pot găsi, pînă la urmă, și vulnerabilități, deci „modelul”, citisem la cineva, de rînd cu lumini, poate avea și „unele umbre”.

E.U.: **Subscriu totalmente remarcii dumneavoastră și mă voi strădui să țin cont de ea. Vom începe, așadar, interviul nostru cu anii copilăriei și cu cei de școală în speranța că și în acest mod îmi voi putea justifica, măcar parțial, convingerea mea (cu referire la „model”). Poate aș fi trecut cu vederea această perioadă, dar ne-au intrigat consemnările verișorului dumneavoastră Iulius Popa făcute cu prilejul împlinirii vârstei de 50 de ani de către Gheorghe Popa: „Copilăria lui a fost dură. Aș zice, chiar chinuită. Bănuiesc, noțiunea de timp liber îi era necunoscută”** (*Literatura și Arta*, 28 noiem. 2002, p. 7).

Gh.P.: Îi dau dreptate lui Iulius doar parțial. Trebuie luat în considerare, în primul rînd, faptul că eu am crescut într-o familie de țărani harnici care credeau pătimaș în „cultul muncii”, iar, în al doilea rînd, Iulius descria situația mea în raport cu situația sa (taică-său era directorul școlii): dacă chiar și în zi de duminică taică-său era pus în situația de a-i aduce lui Iulius de la școală masa de tenis sau alt inventar sportiv, apoi eu trebuia în aceeași zi să fac curățenie în curte pînă „va trece lumea la biserică”, să aduc doi saci de buruieni pentru vite (într-un timp aveam trei vaci mulgătoare), doi saci de frunze de agud pentru viermi-de-mătase, să întîmpin vitele de la cireadă, pe care, uneori, trebuia să și le mulg. Vacanțele de vară le „petreceam”, în general, pe plantațiile de tutun (deșteptarea era la 4-5 dimineața), pe cele de sfecă de zahăr (plivind-o și rărind-o în genunchi, iar maică-mea cu sapa prășind din urmă) sau cu „rîndul cu vacile” (mama convenea din timp cu „șeful”, ca eu să fiu „văcar” în zilele de sărbătoare, pentru a nu pierde nicio zi de prășit pe lanurile kolhozului).

E.U.: **Din cele relatate de dumneavoastră, la care adăugăm și faptul că erați eminent la învățătură, putem deduce că vă „bucurați de popularitate” în familie.**

Gh.P.: Doar din partea tatei... Din partea mamei însă, „penalizările” se țineau lanț de mine: ba că rău plivesc, ba că greu mă mișc cu sapa, ba că sacul cu buruieni e „înfoiat”, nu „bătut”, ba că în mămăligă nu e suficientă sare, ba că recipientele în care mulgeam vacile nu sînt pline, ba că ulucul găinilor a rămas fără apă, ba că...

E.U.: (râde) **Ei bine, cunoscutul jurnalist mai nota că „la carte, Gh. Popa niciodată nu glumea. Un fanatism copt și sănătos l-a transformat într-un sclav fericit al studiului... Ca recompensă onorifică și financiară, în anul II și III de studii i s-a acordat bursa „A. S. Pușkin”, iar în ultimul an – bursa „V. I. Lenin”. Aveți ceva de adăugat la această constatare?**

Gh.P.: Multe nu am de adăugat. Vreau să remarc doar unele detalii. Sînt recunoscător, în primul rînd, părinților că m-au educat „așa și nu altfel”. În al doilea rînd, aș aminti de pedagogii anilor '60 care își făceau onest și sincer datoria: aceștia aveau un comportament ce nu trebuia să distoneze cu tradiția, în timpul

acela, a școlii și, în general, cu felul de a fi al buteștenilor (or e vorba de un sat de mazili, adică de „căpitani” și „cucoane”). În al treilea rînd, aș evoca atmosfera filologică benefică ce domnea la facultate în perioada respectivă și, nu în ultimul rînd, aș menționa cunoștința (încă din anii de studenție), iar, ulterior, colaborarea mea fructuoasă cu prof. Silviu Berejan.

E.U.: Să le luăm pe rînd. Despre anii de școală am aflat cîte ceva. Poate ne deschideți barem o mică paranteză referitoare la „atmosfera filologică” bălțeană din timpul studenției, mai ales, în contextul în care dumneavoastră, fiind student, ați publicat în ziarul universitar „Pedagogul” zeci de materiale (publicistică, cronici, interviuri, inclusiv recenzii). Mi-a reținut atenția, în special, interviul dumneavoastră referitor la activitatea științifică a studenților „Un gram de cunoștințe și un pud de muncă asiduă”.

Gh.P.: Recunosc (acum!) cu toată sinceritatea că perioada studenției mele a coincis cu o autentică perioadă de efervescentă academică filologică (doar prof. Eliza Botezatu a organizat, probabil, peste 20 de manifestări: concursuri, olimpiade, recitaluri, întâlniri cu scriitori, șezători, inclusiv două transmise pe postul de televiziune republican etc.). Peste ani, nu ratam nicio ocazie de a itera că, dacă Lucian Blaga a afirmat că liniștea (veșnicia) se naște la sat, apoi cultura filologică, afecțiunea și respectul pentru această cultură – la universitatea bălțeană. Îmi amintesc cu emoție de ședințele Cenaclului lingvistic de la facultate, de Olimpiadele republicane la limba și literatura română, de Conferințele științifice interuniversitare ș.a. (aș putea să reproduc acum, deși netextual, discuțiile aprinse din aula universității chișinăuene dintre regretații profesori Anatol Ciobanu, Vitalie Marin și Ion Melniciuc referitoare la deosebirea dintre pasivul participial și predicatul nominal). Într-un cuvînt, Universitatea este locul unde m-am format, am citit, am scris, am uitat ce-am citit, am șters ce-am scris, m-am zbătut, m-am încrîncenat, m-am certat, am însușit cît de cît arta de a polemiza, m-am apărat de vorbe, m-am rușinat, m-am autodisciplinat, m-am simțit mîndru sau m-am simțit împlinit.

E.U.: Ați invocat aici numele doar al unui literat, al distinsei doamne Eliza Botezatu, dar dumneavoastră v-ați „logodit” totuși cu științele limbajului.

Gh.P.: În viziunea mea, nu trebuie să tragem o linie de demarcație netă între literați și lingviști. Scrisesem cu mulți ani în urmă despre regretatul lingvist ieșean Dumitru Irimia că e cel mai mare lingvist între filologi și cel mai mare filolog între lingviști. Numește-l pe cineva care ar încerca măcar să mă contrazică, dar mite să mă convingă că nu am dreptate (Ion Evtușenco – un filolog sadea, după părerea mea – de exemplu, deși mi-a predat doar discipline lingvistice, cu certitudine, deținea mai multe informații din domeniul literaturii decît din cel al lingvisticii). În această ordine de idei, vreau să scot în evidență un detaliu esențial din punctul meu de vedere: dacă mă descurc cît de cît în chestiuni de lingvistică, apoi le datorez – și accentuez acest lucru fără a plăti tribut curtoaziei – colegilor de la catedra-soră (de Literatură română și universală): am profitat din plin de pe urma discuțiilor purtate cu ei pe culoare sau în pauze, la un „păhar de vorbă” sau la o lansare de

carte etc. În subsidiar, aş mai adăuga că un lingvist bun, parafrazându-l pe prof. Eugeniu Coşeriu, trebuie să „survoleze” şi spaţiile din afara limbajului (cum ar fi al literaturii, artei, istoriei, filozofiei, esteticii etc.).

E.U.: Aţi amintit mai sus de cunoştinţa şi colaborarea dumneavoastră cu acad. Silviu Berejan. Ce a însemnat pentru dumneavoastră a fi în preajma „celui mai de seamă” savant în domeniul lingvisticii din Republica Moldova (după aprecierea prof. Eugeniu Coşeriu)?

Gh.P.: Spaţiul nu ne permite, fireşte, să descriu detaliat ce a însemnat pentru mine a fi în preajma mentorului, savantului şi omului Silviu Berejan (am publicat mai multe articole despre „ipostazele” acad. Silviu Berejan). Voi trece în revistă sintetizator doar unele din atuurile distinsului om de ştiinţă: a) capacitatea enormă de a munci, capacitate de care doar cel cu imunitate avansată nu se poate „molipsi” de ea; b) competenţa şi modalitatea de a se pronunţa pe marginea problemelor discutate; c) disponibilitatea de a-i oferi pretendentului la grad ştiinţific toate şansele de a fi autonom în gândire şi acţiuni; d) interesul constant pentru chestiuni de teorie a limbii, de lingvistică generală. Conştient, am invocat la urmă acest atu, întrucît, dacă în cazul studiilor acad. Silviu Berejan atestăm o examinare inteligibilă şi profundă a faptelor glotice concrete, apoi acest lucru se datorează anume substanţei teoretice consistente de la care porneşte de fiecare dată savantul (apropo, această atitudine încerca s-o inoculeze dezinteresat Silviu Berejan şi celor din preajma sa).

E.U.: Revenit în albia firească a cercetării, unde vă simţiţi cel mai bine, iată că vă întoarceţi la imaginea profesorului care a stat la căpăţîiul formării dumneavoastră profesionale şi faceţi, respectuos, o sinteză a activităţii prof. Silviu Berejan pe parcursul a circa 50 de ani. Studiul se numeşte „Refugiatul în limba română: academicianul Silviu Berejan” şi este publicat în revista Akademos, 2019, nr. 4, pp. 108-115. Ce v-a determinat să-l scrieţi?

Gh.P.: Am mai spus acolo şi repet: Silviu Berejan a făcut parte din categoria oamenilor a căror activitate ştiinţifică s-a materializat în monografii, studii, articole, comunicări, recenzii, cronici, teze etc., altfel zis, s-a concretizat în idee şi expresie validă, pe baza cărora s-au format, se formează şi se vor forma generaţii de alţi oameni de ştiinţă. El a fost un savant de talie internaţională, pilastru de nădejde al ştiinţei lingvistice din republică, sfetnic şi îndrumător al novicilor, om de înaltă ţinută civică, „filtru” credibil pentru a zădărnici sporirea cu orice preţ a deţinătorilor diplomei de doctor în ştiinţe filologice. Într-un cuvînt, „cartea de vizită” a ştiinţei lingvistice din Republica Moldova, aşa cum apare ea şi în alte ţări, o datorăm în cea mai mare parte autorităţii ştiinţifice a acad. Silviu Berejan.

E.U.: Aţi activat o perioadă (1995–2000) în calitate de cercetător ştiinţific superior la Institutul de Lingvistică al AŞM. Care sînt rezultatele acelei colaborări?

Gh.P.: Am făcut parte din grupul de cercetare „Limba româna vorbită în Moldova istorică”, constituit din cercetători de la Chişinău, Iaşi şi Leipzig. Întîlnirile noastre organizate la Universitatea din Leipzig, Chişinău, Bălţi şi Iaşi

ne-au responsabilizat, deoarece era o primă experiență de acest fel: trebuia studiat aspectul oral al limbii române. Astfel, a apărut prima culegere de texte de limba română contemporană vorbită în mediul nerural din Moldova istorică (Republica Moldova și județele moldovenești ale României). Accentul s-a pus nu pe vorbirea țăranilor din satele moldovenești și basarabene (care este obiectul dialectologiei), ci pe vorbirea din centrele urbane: Iași, Chișinău, Bălți, considerînd-se că limba română modernă își are expresia cea mai pregnantă anume aici. Textele au fost selectate dintr-un corpus amplu de texte, preluate din mass-media sau înregistrate direct în situații de vorbire diferite, instituționalizate și neinstituționalizate.

E.U.: Se cunosc relațiile dumneavoastră de prietenie cu prof. Eugeniu Coșeriu. Cum ați făcut cunoștință cu „gigantul de la Tübingen”?

Gh.P.: Participam, împreună cu doamna Maria Șlehtițchi, la Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului, organizat de Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava. Aflînd despre prezența noastră, Maestrul „a ținut ca cei doi bălțeni <...> să-i stea în preajmă, împingîndu-i mereu în față să-i vadă lumea” (Maria Șlehtițchi). Am fost cazați în hotelul fostului Comitet de partid: Maestrul – în apartamentul unde, pe timpuri, „înnopta” Nicolae Ceaușescu, iar eu – în odaia vecină, adică pe post de „securist”, cum încerca Maestrul să învioreze discuțiile noastre pe diverse subiecte, care durau pînă la ora 2-3 noaptea (mie îmi revenea, pînă la urmă, sarcina de „a suna deșteptarea” la ora 6).

E.U.: Ce a urmat ulterior?

Gh.P.: Tratamente de a i se decerna titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (primul titlu de acest fel conferit cuiva de Universitatea bălțeană), ceea ce s-a și întîmplat în septembrie 1998. Deși „limitată la cadrul oficial al solemnităților, comunicarea cu presa părea dacă nu tabuizată, atunci nedorită” (Nicolae Leahu). Cu toate acestea, nouă (Maria Șlehtițchi, Nicolae Leahu și subsemnatul) ne-a izbutit, cu ajutorul acad. Silviu Berejan, să avem un dialog cu prof. Coșeriu început în jurul orei 19:30 (la Universitate) și continuat peste o oră la hotel (pînă spre miezul nopții). Acest interviu a fost publicat în revista *Semn*, 1998, nr. 3-4, p. 8-14. Al doilea interviu a fost înregistrat în 17 și 20 mai 2001 (deci două ședințe a câte 4 ore) cînd a avut loc Colocviu Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”.

E.U.: Cu permisiunea dumneavoastră voi cita un pasaj important, după părerea mea, din volumul „Universul din scoică” (care inserează interviurile la care v-ați referit), pasaj ce ne-ar ajuta măcar parțial să înțelegem conceptul coșerian de lingvistică integrală:

„Gh.P.: Domnule profesor, am vrea să aflăm cum vedeți Dumneavoastră locul lingvisticii în mileniul III?

Eugeniu Coșeriu: În cadrul simpozionului de la Chișinău, eram curios să aflu ce vrea să spună domnul Saramandu, care anunțase o comunicare „Eugeniu Coșeriu și lingvistica mileniului al treilea”. Eu știu care este originea acestei idei, adică de ce îi spune „Eugeniu Coșeriu și lingvistica mileniului al treilea”: a scris un mare lingvist, Takashi Kamei, un articol despre mine, unde spune așa: „Eugeniu

Coșeriu nu este un lingvist al secolului XX, este lingvistul secolului XXI". Eu susțin că lingvistica se află în criză. Deși se pare că este foarte dezvoltată, ea și-a pierdut rolul de știință-pilot, cum era înainte, între științele umanistice și trebuie să-și recâștige această situație. În general, se tinde spre o lingvistică făcută în afara limbajului, adică se face sociolingvistică, în loc să se vadă diferențele efective în limbă; se ocupă de atitudinile cu privire la limbaj și ce pătură vorbește cutare sau cutare limbă; se face sociologia limbajului, sociologie, nu lingvistică (...). Prima dimensiune a limbajului – care este a omului – este această creativitate, este alteritatea. Și această alteritate este fundamentul societății".

Gh.P.: În general, aventurarea în reliefașul pasajelor importante e un lucru riscant, cu atât mai mult în cazul operei coșeriene, deoarece Maestrul lansează „la fiecare pas” judecări de valoare (una „mai importantă” decât alta), pentru care noi, cu regret, încă nu avem suficiența pregătire de a le percepe și de a le interpreta profund și univoc.

E.U.: Ați amintit de Colocviul din 2001. Materialele acestui Colocviu au fost publicate în volumul „Un lingvist pentru secolul XXI” (Chișinău: Știința, 2002), care a avut un ecou deosebit în lumea filologică.

Gh.P.: Sint la curent cu aprecierile elogioase. Acest lucru se datorează prestașei științifice a participanșilor la acest simpozion (peste 60). Aș mai adăuga aici și contribușia atât a prestigioasei Edituri „Știința”, cât și a dumatile în calitate de redactor responsabil de ediție.

E.U.: Observ că vă eschivași cumva de la unele răspunsuri tranșante. De exemplu, Silviu Berejan consemna într-un articol următoarele: „E cazul să menționăm în mod deosebit că studiul introductiv la acest ultim volum omagial intitulat „Eugeniu Coșeriu: drumurile vieșii și ale afirmării” și semnat de prof. dr. Gheorghe Popa este, după părerea mea, una dintre cele mai reușite sinteze ale biografiei și operei ilustrului nostru conașional din cîte au fost publicate în decursul ultimului deceniu în Basarabia (și au văzut lumina tiparului destule încercări de acest fel)”.

Gh.P.: E o opinie pe care eu, firește, am luat-o „în dotare” și o respect, dar aceasta nu înseamnă că statutul de academician e incompatibil cu subiectivismul.

E.U.: Vă cunoaștem proverbiala modestie, dar, cu referire la prezentarea dumneavoaștră, însuși profesorul Coșeriu vă mulțumea și vă probozea, cu drag și înțelegere, pentru „frumoasa și cam exagerata Laudatio”.

Gh.P.: Și de această dată mă simt flatat, dar, te-aș întreba, totodată, de ce crezi dumneata că „giganșii” n-ar avea și ei dreptul la exagerări.

E.U.: Coșeriu e atât de mare și e cu o operă atât de cuprinzătoare și nevalorificată acasă, încît noi, ceilalți, pigmeii, abia dacă reușim să ne tivim articolele cu cîte un citat coșerian, ca să arate bine. Cum mai poate fi pusă în valoare această MARE LUCRARE coșeriană, lăsată urmașilor?

Gh.P.: Nu există altă cale decât lectura, cercetarea, insistența și pasiunea pentru studiul acestei noi direcșii „revolușionare” în lingvistica contemporană, numită lingvistica integrală. De la contemporani și urmași nu se cere decât însușirea

profundă și aplicarea punctuală a celor cinci principii coșeriene referitoare la lingvistică ca știință a culturii. Deși e un obiectiv greu surmontabil să faci o estimare sintetizatoare a operei științifice coșeriene și a impactului ei inevitabil asupra evoluției actuale și ulterioare a investigațiilor lingvistice contemporane, ne permitem totuși să conchidem neezitant că, indiferent de faptul reprezentantul cărei direcții lingvistice se va pronunța pe marginea conceptelor fundamentale legate de științele limbajului sau de perspectivele din care vor fi abordate aceste concepte, cert e însă că șansele elucidării exhaustive și univoce a conceptelor respective sălășluiesc în cei cinci parametri cardinali, pe care prof. Mircea Borcilă i-a sintetizat sub forma unui „pentalog” al integralismului lingvistic.

A devenit deja o axiomă afirmația că lingvistica mileniului nostru se va dezvolta sub semnul geniului coșerian, dar, în același timp, poate deveni axiomă și constatarea că un mileniu se poate dovedi a fi insuficient pentru receptarea și valorificarea temeinică a operei coșeriene, precum și pentru evaluarea deplină a impactului ei benefic asupra științei limbii. Însuși Magistrul, care a pus fundamentul și a proiectat statutul „final” al lingvisticii integrale, era mai mult decât convins că întemeierea științei despre limbă, „interpretată ca o autentică știință a culturii, coerentă în toate aspectele sale”, este în „sarcina prezentului și a viitorului”. Cu alte cuvinte, „nevoia de Coșeriu” (Lucia Cifor) este și va fi nu numai o circumstanță salvatoare a lingviștilor, dar și o călăuză ce ne va indica în viitor direcția investigațiilor științifice și nu numai în domeniul lingvisticii. Trecerea timpului va accentua oportunitatea valorificării întregii moșteniri coșeriene, textele puțin cunoscute sau nepublicate însă nuanțând valoarea inestimabilă a doctrinei coșeriene. Ceea ce dorim să menționăm în acest context cu titlu de concluzie-îndemn e că „viziunea pe care a adus-o Eugeniu Coșeriu în lingvistică e atât de radical diferită de ceea ce exista deja, și încă mai există, încât adoptarea integralismului înseamnă mutarea într-o altă lume științifică, într-un alt orizont” (Dina Vîlcu). Întrebarea vine de la sine: suntem noi oare cu „actele în regulă – sub aspect moral, științific, profesional, deontologic etc. – de a ne „muta” în lumea științifică coșeriană? Probabil, ne vom „poticni” în buna noastră intenție de a da un răspuns explicit și convingător la această întrebare.

E.U.: Am aflat, din surse sigure, că lucrați la un nou volum dedicat „colosului de la Tübingen”. Puteți să ne spuneți, în avanpremieră, ce fel de volum va fi acesta?

Gh.P.: Cum bine știți, la 27 iulie 2021 se vor împlini 100 de ani de la nașterea celui mai mare lingvist al secolului XXI, pe care l-a dat lumii acest meleag. La nominalizata deja Editură „Știința” urmează să apară un volum omagial (cca 450 p.), care vine să completeze incitanta colecție de carte *Personalități notorii*.

E.U.: Și de această dată am fost „fericită” cu un răspuns evaziv.

Gh.P.: O minimă doză de superstiție întotdeauna sporește considerabil valoarea surprizei.

E.U.: Întrucât am amintit de mai multe ori despre „zestrea” dumneavoastră științifică (monografii, dicționare, articole etc.) care, după știința mea, s-au

bucurat de cele mai înalte aprecieri (gen „lucrări de anvergură”, „dicționare de toată lauda”, „lucrările se impun prin acribie științifică”, „lexicograf de valoare”, „model de studiu riguros și fundamental elaborat”, „prima lucrare de sinteză”, „prima încercare de acest gen în spațiul basarabean” etc.), aș propune, vorba francezului, „revenons à nos moutons”. Vă deranjează, vă entuziasmează, vă flatează, vă indispon, vă problematizează etc. aceste aprecieri?

Gh.P.: În asemenea situații, mă complac, în sensul frumos al cuvîntului, de a rămîne „la toate rece”, adică încerc să-mi demonstrez mie personal că am suficient curaj de a renunța la unele merite care mi se atribuie. Și fac acest lucru nu din orgoliu sau grandomanie, nu din lipsă de sensibilitate sau de ingratitude, dar din sincerul respect pentru principiul coșerian de care m-am condus în ceea ce am scris și am publicat (îl reproduc din memorie): nu am făcut lingvistică „pentru gospodină”, „pe placul publicului”, ci m-am străduit, în măsura posibilităților, să fac pur și simplu lingvistică. În măsura în care mi-a reușit acest lucru, rămîne la latitudinea eventualelor cititori. Vreau să zic în acest context că, de fiecare dată, cînd semnez ceva, mă gîndesc, întîi de toate, la „judecata de apoi”.

E.U.: **Una dintre ultimele lucrări realizate în colaborare cu colegii de la catedră este „Dicționarul asociativ al limbii române. Vol. I (De la stimul la reacție)”, Iași: Editura Junimea, 2016. Autorii volumului sunt: Gheorghe Popa, Ala Sainenco, Valentina Prițcan, Viorica Popa, Elena Lăcustă, Lilia Trinca, Lucia Popa. Prin ce se deosebește acest dicționar de altele?**

Gh.P.: Majoritatea dicționarelor au la bază o concepție care derivă din linearitatea scrisului și, respectiv, din relațiile sintagmatice ale cuvintelor, adică au în dreapta sau în stînga lor cuvintele într-un șir linear, așa cum ne-a obișnuit tradiția scrisului vreme de jumătate de mileniu. Ca atare însă, trebuie să luăm în calcul faptul că un cuvînt se prezintă ca un „sihastru”, ca un „venetic” doar în corpusul unei lucrări lexicografice (adică în limbă), dar în realitate (adică în vorbire) el tinde pe toate căile posibile să stabilească legături de „rudenie” cu cele mai îndepărtate cuvinte care fac parte atît din aceeași familie, cît și din familii diferite. „Grupurile și grupulețele în care rînduiește omul materialul său lingvistic, după contraste, asemănări și corelații formale sau semantice, sunt aproape nenumărate”, consemna Sextil Pușcariu. Citîndu-l pe Saussure, putem afirma că „dicționarele rețin explicit raporturile sintagmatice în situațiile de exemplificare a uzajului unui sau altui cuvînt”. În limbă, gîndire și memorie însă, raporturile sunt de două tipuri: lineare și nelinare, altfel spus, sintagmatice și paradigmatic (asociative). Amintim aici ce înseamnă asociativ: (despre memorie) Care evocă imagini prin asociație, aceasta din urmă fiind „proprietatea psihicului de a lega între ele mai multe imagini senzoriale, idei etc., apariția unei reprezentări, atrăgînd în conștiință o altă reprezentare asemănătoare sau întîlnită anterior; legătură între reprezentări, idei etc. pe baza acestei proprietăți”. Metafora și celelalte figuri ale substituției sunt conceptele care se sprijină pe procedeul asocierii.

E.U.: **Relațiile asociative au (re)intrat la modul cel mai serios în atenția cercetătorilor odată cu apariția Internetului, tehnologie care oferă posibilități**

imense pentru studiul limbii, asociată cu memoria umană, doar că amplificată în corpul unei mașinării virtuale, care depozitează progresiv toată această memorie la nivel global. De aici să înțelegem necesitatea unui asemenea dicționar?

Gh.P.: Necesitatea dicționarului a fost dictată de rațiuni generale și concrete de cercetare, didactice, de catalogare a cunoștințelor despre lume și de sincronizare cu demersul lexicografic pentru alte limbi, autorii având și experiența colaborării cu un grup de cercetători ruși (sub conducerea acad. Iu. Karaulov), care au editat o lucrare de acest gen. Arhitectura dicționarului este următoarea: s-a ales un număr reprezentativ de cuvinte-stimul (care seamănă cu cuvintele-titlu dintr-un dicționar obișnuit) aranjate în ordine alfabetică, fiecare fiind „asociat” cu un anumit număr de cuvinte-reacție, înregistrate în cadrul unui experiment dedicat, numit și el „asociativ”. Ordinea cuvintelor-reacție s-a realizat în funcție de frecvența aceleiași reacții la diferite persoane participante la experiment. A fost creată o bază de date cu cuvintele-stimul selectate, generându-se automat cca 5000 de anchete diferite, fiecare a câte cca 100 de cuvinte. Participanții la experiment au întrunit anumite condiții de veridicitate (de exemplu, nu trebuie să se gândească prea mult înainte de a spune reacția instantanee). Datele înregistrate după completarea anchetelor au fost disociate, grupate, numărate și indicate conform unui algoritm exact, care oferă cititorului un tablou deosebit de interesant pentru analize și interpretări ulterioare.

E.U.: Destinat tuturor celor interesați de studiul imaginarului lingvistic românesc, dicționarul are calitatea de unicat în spațiul românesc. Vă felicit pentru idee. Despre conținutul lui s-ar putea scrie foarte mult, fiecărui cuvânt-stimul sau reacție găsimu-i-se numeroase contexte sau exemple. Încrucișările sensurilor, tabularea lor, elaborarea în formă de graf nelinear a fiecărui cuib, ținând – de ce nu? spre o versiune digitală – ni se par opțiuni de mare perspectivă pentru un asemenea proiect. Așteptăm cu nerăbdare cel de-al II-lea volum.

Gh.P.: Lucrăm la el în prezent.

E.U.: Aș vrea să spun un cuvânt aparte despre „Dicționarul de pleonasm” (Chișinău: Știința, 2010), pe care l-ați elaborat împreună cu doamna Lucia Popa și care este un dicționar excepțional, aș putea zice – o teză de doctorat. Mă refer în special la acea „predoslovie” intitulată „Pleonasmul ca fapt al vorbirii și obiect al cercetării”. Am fost redactorul aceluia dicționar și mi-am dat seama cu câtă migală și acuratețe s-a făcut.

Gh.P.: Nu-mi rămîne decît să mă bucur de apreciere. Se pare că au existat și niște ecouri în presa lingvistică autohtonă.

E.U.: Ați scris numeroase recenzii, cronici, articole, eseuri lingvistice etc. Unele dintre ele poartă niște titluri intrigante, fapt care m-a determinat să le citesc, căci titlul este el însuși o poartă pe care vrei sau nu vrei să o deschizi. De exemplu, „A fi mai Â decît Î”, unde v-ați exprimat punctul de vedere privind inoportunitatea reformei ortografice în limba română contemporană. Nu mai

cunosc un alt specialist de la noi care să fi îndrăznit să se opună curentului majoritar academic... Sau „Paradoxuri lingvale, lingvistice” și „[...] grafice”, de o virtuozitate aparte. Mai sînt și altele: „Lingvistica și «casa limbii»”, „Și totuși quo vadis?” Păcat că aceste articole nu se găsesc online, căci ar fi o bună lecție pentru învățarea stilului lingviștilor. Este și acea exuberanță despre care vorbeau Galaction Verebceanu și Ala Sainenco...

Gh.P.: Cam în aceeași cheie e scris și articolul „Însemnele stilului Gheorghe Popa” semnat de colega Aurelia Bîrsanu, publicat în volumul „Creativitatea lingvală: de la semn la text”, p. 21-28. Ca să ne reprezinte, trebuie să muncim vîrtos la stilul nostru. Mai muncesc, crede-mă...

E.U.: **În interviul de față, așa cum a fost el conceput, nu putem să nu amintim de cei șapte doctoranzi ai dumneavoastră. Ați putea formula anumite pretenții, doleanțe etc. în adresa lor?**

Gh.P.: Nici una, nici alta, deoarece sunt satisfăcut de activitatea lor atît în calitate de doctoranzi, cît și de universitari. Mă bucur cu adevărat că tezele lor au fost înalt apreciate de membrii Consiliilor științifice specializate, iar teza dumatilă de doctor habilitat s-a învrednicit de Diploma de excelență a ANACEC-ului (Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare). În plus, aș mai adăuga mai mult decît un detaliu: toate doctorandele își continuă activitatea investigațională cu aceeași ardoare, publicînd monografiile, manuale, studii, articole etc., participînd la manifestări științifice naționale și internaționale sau activînd în calitate de membri în diferite proiecte etc. (pentru a nu fi o afirmație gratuită, aduc un singur exemplu: doar dumneata ai la activ două monografii, trei dicționare, peste o sută de studii, zeci de participări la diverse manifestări științifice). Stînd și analizînd oarecum dintr-o parte lucrurile, încerc un sentiment de satisfacție că doctorandele mele au conștiința că „fața” lingvisticii de mîne și de poimîne trebuie să fie curată.

E.U.: **Din cîte știi, ANACEC-ul v-a decernat Diploma de recunoștință „pentru merite deosebite în promovarea culturii calității în educație și cercetare” pentru anul 2019. V-a surprins acest lucru?**

Gh.P.: Și da, și nu. Motivele unei atare decizii le poți afla la ANACEC. Eu m-aș referi însă la un alt aspect esențial. Activînd pe parcursul a peste zece ani în calitate de membru al Comisiei de experți a CNAA, ulterior a ANACEC-ului, am încercat cu orice ocazie să promovez insistent ideea că, pe de o parte, procedura de susținere a unei teze nu e un fel de „curte de trecere” pentru oricine dorește (apropo, în perioada 2010-2020, au fost respinse trei teze din domeniul lingvisticii și toate doar la „sugestia” mea), iar, de altă parte, ca orice membru să-și exprime echidistant, la obiect și competent opinia pe marginea lucrării respective de doctorat, abstractizîndu-se de la relațiile lui cu autorul lucrării sau cu coordonatorul doctorandului. În viziunea mea, responsabilitatea pentru calitatea tezei (ajunsă deja pe „masa” ANACEC-ului) nu e numai a pretendentului la grad științific și a conducătorului științific, dar și a membrilor Seminarelor științifice de profil și a Consiliilor științifice de profil, precum și a referenților oficiali. Cu alte

cuvinte, toți trebuie să-și asume responsabilitatea față de obligațiile profesionale și deontologice.

E.U.: Vă aflați în Universitatea bălțeană (împreună cu perioada studenției) de peste cincizeci de ani. V-ați impus nu numai ca un universitar veritabil, dar și ca un manager iscusit, deținând postul de șef de catedră, decan, rector. Cît de „mult” se cere de la un manager universitar?

Gh.P.: Din punctul meu de vedere, nu poate fi conducător acel om care permanent e preocupat de gîndul cum să ajungă șef. Doar diplomele și gradele/titlurile nu sînt, evident, suficiente pentru aceasta. Aceste patalamale, firește, sunt necesare, dar mult mai mult contează ca potențialul conducător să fie în posesia unei culturi în sensul larg al acestui cuvînt. Mă refer, întii de toate, la un anume comportament în cercul de lectori și studenți, la abilitatea lui de a purta discuții pe diverse teme și la diferite niveluri. Managerul universității trebuie să fie un diplomat veritabil, capabil să discute, dacă e cazul, nu numai cu studentul „ofensat”, dar și cu lectorul „orgolios”, nu numai cu funcționarul care se neliniștește de comasarea unei subdiviziuni, dar și cu titularul care rămîne fără sarcină didactică sau fără „fotoliu” etc. Așadar, conducătorul trebuie să dea dovadă de abilitate și înțelepciune, încercînd să vadă, în primul rînd, partea pozitivă a celui care „a călcat pe bec”, iar, în al doilea rînd, să evalueze imparțial activitatea colegilor, întrucît factorul uman e decisiv în soluționarea problemelor de orice natură.

E.U.: Ați „rectorit” Universitatea – nici mai mult, nici mai puțin – exact șase ani de zile (16.02.2010-16.02.2016). Ce a însemnat pentru dumneavoastră experiența rectoratului?

Gh.P.: E mult de povestit. Trebuie să mai facem un interviu.

E.U.: Și totuși, din punctul dumneavoastră de vedere, ce credeți că v-a reușit să realizați în calitate de rector?

Gh.P.: Mai întii să convenim asupra unui detaliu esențial: ceea ce voi spune în continuare vizează, direct sau indirect, activitatea tuturor managerilor universitari, nu doar a mea personală. Mai ia în considerare faptul că mă voi referi la o perioadă despre care Paul Valéry ar fi spus că „astăzi nici viitorul nu mai este ce a fost odată”, adică trebuie să gîndim și să acționăm în orice zi astfel. Așadar, evaluînd situația concretă, am ajuns la ferma concluzie că trebuie efectuate restructurări imediate. Vreau să zic că, într-un fel, am anticipat evenimentele (referitoare la autonomia universitară, situația demografică din țară ș.a.). Adevărul e că foarte multă energie s-a risipit în anii precedenți cu dezvoltarea infrastructurii și prea puțin, din păcate, s-a investit în factorul uman. Din punctul nostru de vedere totuși, pe primul plan trebuia să fie plasată condiția umană. Astfel, am redus numărul facultăților de la 8 la 4 și, firește, al catedrelor (de la 29 la 13). Aceste reorganizări ne-au permis să creăm structuri omogene nu numai sub aspect cantitativ, dar și calitativ (de exemplu, numărul universitarilor cu grad științific ai unei catedre a crescut pe „spatele” altei catedre). Totodată, am mărit numărul specialităților. În perioada respectivă, rectoratul a depus eforturi deosebite în vederea creării de serii și optimizări ale grupelor academice, îmbunătățirii planificării procesului de studii etc. Dintre

schimbările notabile aş mai numi remunerarea diferențiată a activităților. Probabil, noi eram unica instituție din țară, unde sporul la salariu al fiecărui titular era în funcție de indicii de performanță a activității sale. De asemenea, Universitatea noastră era unica instituție de învățământ statală, unde a fost majorat salariul tuturor angajaților fără excepție cu 15-20%. Anual, toți angajații primeau 2-3 prime în mărime de un salariu lunar (în timp ce unele universități nu achitau nici salariul care se cuvenea). Una din performanțele noastre a fost și faptul că, în acea perioadă, am semnat cca 70 de acorduri de colaborare cu diferite universități și asociații din 25 de țări din lume. Afară de aceasta, Universitatea era membră a peste 30 de consorții internaționale. Numai în ultimii doi ani de „domnie”, grație diferitor proiecte, am izbutit să dobândim utilaj informațional modern, table interactive și alt echipament în valoare de peste 4 mil. de lei. Și un ultim detaliu: la „înscăunarea” mea, Universitatea nu avea nici un bănuț la depozit, iar la expirarea mandatului de rector avea 17 (!) mil. de lei. Indiscutabil, mandatul de rector mi-a prilejuit suficient de multe momente pe care le pot clasa azi în imediata apropiere a fericirii, întrucât eu, împreună cu echipa, ne-am propus să realizăm un set de exigențe privind calitatea educației, să obținem performanțe manageriale, să sporim vizibilitatea instituției atât la nivel național, cât și internațional. Și, în mare parte, ne-au reușit aceste lucruri.

E.U.: Despre profesorul, savantul și administratorul Gheorghe Popa au fost scrise peste 70 de articole. În anul 2014 a apărut culegerea „Creativitatea lingvală: de la semn la text”. (618 p.), care include materialele Simpozionului Internațional, organizat cu prilejul împlinirii de către dumneavoastră a vârstei de 60 de ani. Mai jos am spicuit doar câteva dintre aprecierile colegilor de breaslă, care pun în evidență calitățile dumneavoastră incontestabile:

„Gheorghe Popa este unul dintre cei mai înzestrați, mai apropiați mie, mai de nădejde discipoli în privințele cu care m-am mândrit și continuu să mă mândresc pînă acum [...], cînd a trecut de mult de etatea uceniciei și a tutelării, cînd el însuși are în palmares discipolidisertați (și nu doar unul sau doi), cînd stă în fruntea unui numeros colectiv de specialiști în domeniu ce activează la una din catedrele cu pondere ale universității bălțene” (acad. Silviu Berejan, Academia de Științe a Moldovei);

„Gh. Popa și-a construit propriul drum printr-un demers științific foarte bine articulat, expresie a unei gândiri lingvistice clare, pe baza căreia a reușit să dea categoriei locuțiunii o interpretare treptat aprofundată și în permanență nuanțată” (prof. univ., dr. Dumitru Irimia, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași);

„Dacă a-ți aprecia discipolii înseamnă a-i ține minte, îmi amintesc de Gheorghe Popa ca de un student inteligent și harnic, bun de glume, dar și cu simțul responsabilității și al demnității. Este în el o îmbinare fericită de fire mucalită și de gravitate, de atitudine serioasă față de oameni și de viață. Nu mă deranjează că s-a făcut lingvist, și nu literat: un lingvist cu sensibilitate și gândire de literat mi se pare a fi un specialist mai complet, mai armonios” (prof. univ., dr. Eliza Botezatu, Universitatea de Stat din Moldova);

„Pentru noi, Domnul Profesor Gheorghe Popa reprezintă un exemplu de muncă devotată și inspirată pe tărîmul didactic și al cercetării științifice, ale cărui volume, studii și articole sînt bine cunoscute și apreciate, a cărui participare la manifestările științifice internaționale de la Iași, Bălți și Chișinău l-au impus ca un specialist cu intervenții așteptate cu interes pentru profunzimea ideilor și originalitatea abordării, sub semnul eticii profesionale” (prof. univ., dr. Dan Mănucă, prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel, Institutul de Filologie „Al. Philippide”, Iași);

„...Și doar e un om între oameni, vorba lui Camil Petrescu, un profesor între profesori; un om simplu, foarte firesc, sociabil; mai mult – îl cunosc încă din vremea studenției, ca profesor și decan, iar ceva mai tîrziu și în calitate de coleg de catedră... Plus că l-am văzut în varii împrejurări, comentînd, de exemplu, la curs viața și opera lui Eugeniu Coșeriu într-un moment cînd numele ilustrului savant era proscris; l-am surprins nedumerit sau indignat cînd ignoranța sau diletantismul unora dă spumos peste margini; l-am simțit plin de atenție și compasiune în momentele de suferință ale colegilor și prietenilor, sensibil sau intransigent; entuziasmat de o idee sau mîhnit de o neînțelegere...

Ca și oricare om adevărat, refuzînd tonalitatea monocordă și temperamentul linear, domnul Gh. Popa este o personalitate ce nu poate fi surprinsă și fixată într-o formulă schematică. Mediul universitar bălțean are însă în persoana Dumisale unul dintre pilonii săi de rezistență. Pentru azi, pentru mîine, pentru atîta timp cît discursul său intelectual va rămîne înscris în conștiința învățăceilor Domniei Sale” (conf. univ., dr. Nicolae Leahu, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți).

Gh.P.: Sînt recunoscutător pentru orice cuvînt de bine și, natural, nu îmi rămîne decît să le transform pe toate în realitate...

E.U.: Aaug, la cele de mai sus, că cele două ediții biobibliografice⁴ care Vă sînt dedicate și pe care le-am răsfoit scot în evidență o personalitate complexă: spirit doct, curajos, nonconformist; sociabilitate și disponibilitate de a da sfaturi pertinente; un fin simț al umorului și, indiscutabil, un fler deosebit în decantarea eventualelor direcții în evoluția științelor limbajului. Colegii au afirmat, cu mai multe ocazii, că nu sunteți capabil să renunțați nici la modestia incurabilă (crescînd la țară și învățînd acolo lecții pe care urbea nu le dă), dar nici la hărnicia ieșită din comun, fizică și, mai ales, intelectuală. Ajunși la finalul acestui interviu, vreau să invoc mărturisirea dumneavoastră pentru ziarul „Făclia” din 23 octombrie 2010 în primul an de rectorie: „Funcția, evident, mi-am asumat-o, tînjesc însă după munca științifică”. Și, după cum știm – citîndu-vă, – totul ce se face se face spre bine. Iată-vă revenit la vechea pasiune – cercetarea. Cu certitudine că aveți proiecte științifice cu sorți de izbîndă și mie nu-mi rămîne decît să Vă urez multă sănătate și... spor în toate! Rămîneți în continuare modern într-un domeniu „vechi”, ba chiar, pe multe segmente – un postmodern al acestui început de secol, iar lingvistica (ca știința „cea mai ordonată”, dar și cea „mai arborescentă”) să Vă alimenteze în

⁴Biobibliografiile pot fi consultate: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/667> ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/1371>

continuare harul, dedicația, căutările.

Gh.P.: Îți mulțumesc mult.

(*Oameni ai cuvîntului: culegere de articole științifice.* Chișinău, 2020, pp. 188-209. ISBN 978-9975-89-189-9)

VI. APRECIERI

A) *In extenso*

Dicționarul lui Gheorghe POPA sau Locuțiuni pentru zeci de mii de minți

Tamara PASCARU

La Universitatea din Bălți încă nu s-au învechit impresiile de la ședința prilejuită de lansarea *Dicționarului de locuțiuni rus-român*, alcătuit de profesorul universitar Gheorghe Popa. Autorul – am aflat recent – provine din sătucul mazilesc Butești de pe malul Prutului, împreună cu alți cinci doctori în științe, plus un doctor habilitat și încă doi doctoranzi. Informația mi s-a părut memorabilă, mai ales că Buteștiul niciodată nu a avut o mie de locuitori, rămânînd în prezent cu mai puțin de cinci sute. Reuniți împreună, imaginar, cu titlu de selecționată științifică, respectiva catedră ar putea fi botezată cu numele „Maziliana Butești”. Gheorghe Popa, șef al Catedrei de limba română, este al doilea savant filolog, în colectivul „mazilianeii”, după Damian Bogdan, pe care ultima Enciclopedie română îl caracterizează drept „Creator de școală în domeniul științelor auxiliare ale istoriei”, grație celor două volume – și nu numai – intitulate „Compendiu al paleografiei româno-slave”.

Dicționarul de locuțiuni rus-român conține circa 10.000 de locuțiuni rusești. „Este destinat elevilor, studenților, tuturor vorbitorilor de limba rusă și limba română...” Fără a pune la îndoială sinceritatea acestei informații, noi opinăm că Dicționarul în cauză constituie un valoros cadou lexicografic, în primul rînd, pentru vorbitorii de limba rusă. Desfășurînd același gînd, adăugăm constatarea extralingvistică, din care rezidă că Dicționarul lui Gheorghe Popa s-a transformat în „bombă” aruncată în răuvoitorii, care-și camuflează nedorința de a studia limba română cu lamentări că nu ar avea la îndemîna manuale sau surse lexicografice corespunzătoare.

După cum se știe, locuțiunile constituie, după asimilarea mecanică a cuvintelor, treapta a doua în însușirea temeinică a limbii. Anume la utilizarea locuțiunilor, erorile în vorbirea orală, așijderea în scris, se infiltrează invizibil, iar calchierile fac ravagii. Grație celor zece mii de locuțiuni, multe lucruri se limpezesc, vorbitorul fiind ajutat substanțial să se exprime corect atît în rusă, cît și în română. Și, de ce nu, devenim mai erudiți în domeniul cunoașterii nu numai a unităților lexicale, dar și, în genere, a specificului limbii respective. Or, referindu-se la îmbinările stabile de cuvinte, Mihai Eminescu scria că „Adevărata bogăție

consistă totdeauna în locuțiuni, în acele tipăruri neschimbate, care se formează în curs de mii de ani și dau fiecărei limbi o fizionomie proprie”.

Prima impresie, după ce frunzărești paginile Dicționarului lui Gheorghe Popa, discipol al academicianului Silviu Berejan, se numește maniera meticuloasă a autorului în procesul de investigare. S-ar părea, cititorul, competent sau necompetent în materia respectivă, este plasat în situația de a depista vreo lacună. Aici amintim de aserțiunea celebrului lexicograf francez că numai autorul cunoaște cel mai bine erorile comise în propria operă. La capitolul *Locuțiuni verbale*, unii ar crede că au scos la iveală un neajuns, alții l-ar califica drept exces de zel ori, mai exact, surplus de meticulozitate. La ce bun, se întreabă primii, a fost nevoie de a include câte două liste cu exemple identice de locuțiuni la forma aspectului perfectiv și imperfectiv al aceluiași verb? Repetarea în cazul dat, opinează dînșii, este de prisos. Ceilalți consideră că o lucrare lexicografică nu admite prescurtările, de orice natură ar fi ele, acestea știrbind impresia despre caracterul exhaustiv al informației.

E lucru cunoscut că fundamentul oricărui dicționar îl constituie materialul glotic selectat. Remarcăm aici prudența și priceperea autorului de a include în volumul lexicografic locuțiunile ce fac parte din fondul comun al limbii ruse, adică locuțiunile cunoscute și folosite de toți vorbitorii.

Una din sarcinile cele mai anevoioase la alcătuirea dicționarilor bilingve este găsirea corespondentului pentru locuțiunea-titlu în a doua limbă. În legătură cu acest detaliu, trebuie să menționăm că Gheorghe Popa propune (în majoritatea cazurilor) corespondentul locuțional (uneori și sinonimele lui) cel mai reușit al locuțiunii rusești și numai, rareori, când lipsește un atare echivalent, apelează la corespondentul monolexical. Mai remarcăm prezența indicațiilor de diversă natură (accentul fonetic sau contextual, aspectul verbului, regimul locuțiunii ș.a.) care au menirea, indiscutabil, să faciliteze însușirea materialului locuțional.

Sînt demarcate semnificațiile diferite ale aceleiași locuțiuni, precum și semnificațiile ce corespund diferitor părți de vorbire. Două exemple: **НЕ В ПРИМÉР** – 1. *adv.* **deosebit de, incomparabil.** *В нашем отряде работа шла не в пример лучше, чем в соседнем* „În echipa noastră lucrul decurgea incomparabil mai bine decît în cea vecină”; 2. *кому, чему prep.* **spre deosebire de.** *Сегодня, не в пример вчерашнему, было тепло* „Astăzi, spre deosebire de ieri, este cald”. **НА ХОДУ** *adv.* – a) **din mers, în timpul mersului.** *Он ответил ему на ходу* „El i-a răspuns din mers”; b) **în plină funcțiune (activitate).** *Его машина на ходу* „Mașina lui e în plină funcțiune”.

Dicționarul de locuțiuni rus-român al doctorului în filologie Gheorghe Popa, apărut la Editura „Știința” sub redacția academicianului Silviu Berejan, are o ținută poligrafică excelentă, iar textul tricolor al titlului de pe copertă (alb, galben și verde) s-a așternut ordonat pe un fundal cromatic, unde spațiul îngust al albastrului se lasă absorbit de un vermeil cuceritor. Cele zece mii de locuțiuni au șansa, sperăm, să fertilizeze zeci de mii de minți, interesate de reactivarea permanentă a resurselor expresive ale limbajului.

(*Literatura și Arta*. 2002, 14 febr., p. 3)

O lucrare lexicografică de maximă importanță

Grigore CANTEMIR

După cum menționează autorul în *Prefață*, dicționarul e primul de acest gen în republica noastră (chiar și în romanisti-că, adăugăm noi) și urmărește două obiective: „de a explica în română locuțiunile rusești” și de „a prezenta în fiecare articol lexicografic anumite informații de natură gramaticală și fonetică” a căror cunoaștere poate contribui la utilizarea corectă a îmbinării respective în practica vorbirii și a scrierii. Informația inclusă în dicționar depășește considerabil obiectivele formulate.

Menționăm din start că dicționarul în cauză (*Dicționarul de locuțiuni rus-român* – n.n.) e rodul unei munci asidue și neîntrerupte a prof. univ. Gh. Popa, începută încă în anii '70, cînd studentul bălțean Gh. Popa prezenta, la o conferință republicană organizată de Universitatea de Stat din Moldova, comunicarea *Statutul locuțiunilor adjectivale*, cucerind primul loc și învrednicindu-se de aprecierile acad. N. Corlăteanu, prof. A. Ciobanu ș.a. Ulterior, susține teza de doctor în filologie (1981), alcătuiește un dicționar de locuțiuni (*Dicționar de echivalente*, 1990), publică un studiu monografic (*Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor*, 1992) – toate avînd ca obiect de investigație domeniul îmbinărilor stabile de cuvinte.

S-ar părea că visul s-a realizat, „că am crescut, că sînt de-acuma mare”, vorba poetului, dar ți-ai găsit omul! Și cercetătorul lingvist Gh. Popa continuă să trudească cu aceeași abnegație: publică materiale consistente în diverse culegeri și reviste de specialitate, participă la o serie de conferințe naționale și internaționale,

contribuie la organizarea unor manifestări științifice de anvergură ș.a.

Dicționarul de locuțiuni al prof. Gh. Popa e o sinteză ponderată a mai multe tipuri de dicționare (explicative, bilingve, morfo-sintagmatische, ortoepice) cu o pronunțată orientare practică. Astfel, cel care va consulta dicționarul în cauză va beneficia de informații necesare nu numai în ceea ce privește corespondentul românesc (care poate avea, uneori, două sau mai multe semnificații indicate prin litere sau cifre arabe și, în majoritatea cazurilor, însoțite de exemplificări) ale locuțiunii-titlu, dar și în ceea ce privește accentuarea fonetică (*забивать гол*) sau contextuală (*a mo*), regimul locuțiunii, aspectul perfectiv sau imperfectiv al locuțiunii verbale (or vorbitorii de limba română tocmai aici se „poticnesc!”), componentele variabile sau facultative ale locuțiunii ș.a.

Nu trebuie neglijată nici importanța teoretică a acestei lucrări lexicografice. Ea poate oferi material suficient pentru investigațiile contrastive româno-rusești și ruso-românești privind statutul semantic al locuțiunilor în ambele limbi, comportamentul lor gramatical în actele concrete de vorbire, posibilitățile glotice ale limbilor rusă și română ș.a. În felul acesta, dicționarul în cauză este de real folos nu numai pentru cercetătorii lingviști, dar și pentru profesorii-filologi, deoarece și aceștia îl pot utiliza ca material didactic în practica de predare a limbilor rusă și română.

Am încercat să găesc – nu cu malițiozitate – în dicționar vreo traducere *ad litteram* a locuțiunilor rusești, dar în zadar (chiar nici corespondentele locuțiunilor *рисковать жизнью* sau *принимать ванну* nu mi-au satisfăcut... „intenția”). De aceea, am ajuns la convingerea că, deși există dificultăți privind traducerea dintr-o limbă în alta și, mai ales, a îmbinărilor stabile, totuși autorul dicționarului, făcând o selectare riguroasă și aplicând o tehnică judicioasă de prezentare lexicografică a locuțiunilor (firește, ținându-se seama și de spațiul de care a dispus), poate avea satisfacția de a fi găsit echivalentele, în limba română, cât mai convenabili pentru locuțiunile rusești.

Consemnând apariția acestei valoroase lucrări, mai adăugăm, în subsidiar, că acest dicționar, alcătuit de un cadru universitar cu suficientă experiență didactică și editorială, poate servi – prin concepție și calitatea realizării (nu și fără contribuția

Editurii „Știința”) – drept un bun instrument de lucru atât pentru specialiști, cât și pentru publicul larg și, totodată, drept un model de elaborare și publicare a altor lucrări similare.

(Făclia. 2002, 27 apr., p. 8)

Gheorghe Popa. *Dicționar de locuțiuni rus-român. Русско-румынский словарь устойчивых словосочетаний*. Sub redacția lui Silviu Berejan, academician. – Chișinău: Editura „Știința”, 2001, 326 p.

Ala SAINENCO

Emoția deschiderii unei cărți poate fi explicată prin dorința de a te reîntâlni cu un autor, prin curiozitatea de a depăși unele dificultăți, prin prilejul de a dobândi noi cunoștințe, prin cunoaștere, prin interesul profesional etc.

Dicționarul de locuțiuni rus-român elaborat de prof. univ. dr. Gheorghe Popa oferă motivații emoționale atât pentru cititorii neavizați, cât și pentru cei avizați.

1. Locuțiunile au constituit pentru prof. Gh. Popa domeniul preferat de cercetare, anunțat înca prin teza dumnealui de doctorat *Statutul structural-semantic și funcțional al echivalentelor analitice ale adjectivului în limba română* (1981).

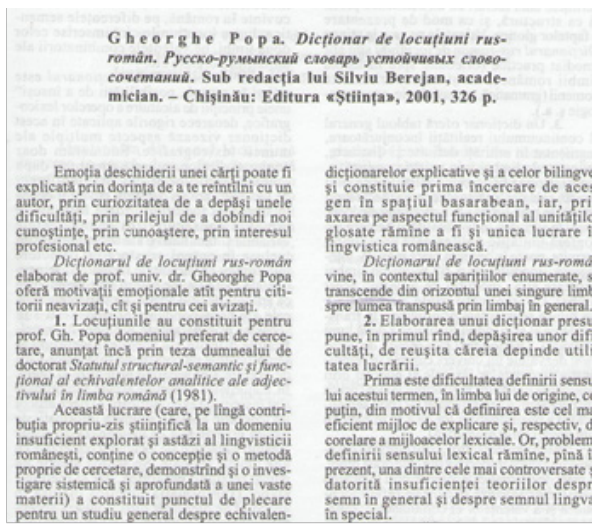
Aceasta lucrare (care, pe lângă contribuția propriu-zis științifică la un domeniu insuficient explorat și astăzi al lingvisticii românești, conține o concepție și o metodă proprie de cercetare, demonstrând și o investigare sistemică și aprofundată a unei vaste materii) a constituit punctul de plecare pentru un studiu general despre echivalentele analitice ale cuvintelor – *Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor*, Chișinău, 1992, prima lucrare de sinteză asupra locuțiunilor din lingvistica românească. Importanța acestei monografii constă nu doar în „întâietatea” ei, ci, în primul rând, în schițarea unui tablou integral al locuțiunilor, atât ca perspectivă de cercetare (locuțiunile sînt analizate prin prismă semantică, structurală și gramaticală), cât și ca extindere a obiectului de investigație (în atenția lingvistului se află toate tipurile de locuțiuni). În al doilea rând, diapazonul larg de cercetare îi permite autorului să contureze soluții judicioase și inedite (evidențierea modelelor structurale și evoluția în diacronie a locuțiunilor, rolul locuțiunilor în formarea unor unități lexicale noi și comportamentul lor gramatical etc.), oferind, în același timp, sugestii și perspective pentru noi cercetări.

Pe aceeași linie se înscrie și *Dicționar de echivalente* (Chișinău, 1980), care înserează 2450 de unități (selectate pe baza dicționarelor explicative și a celor bilingve) și constituie prima încercare de acest gen în spațiul basarabean, iar, prin axarea pe aspectul funcțional al unităților glosate, rămîne a fi și unica lucrare în lingvistica românească.

Dicționarul de locuțiuni rus-român vine, în contextul aparițiilor enumerate, să transcende din orizontul unei singure limbi spre lumea transpusă prin limbaj în general.

2. Elaborarea unui dicționar presupune, în primul rând, depășirea unor dificultăți, de a cărei reușită depinde utilitatea lucrării.

Prima este dificultatea definirii sensului acestui termen, în limba lui de origine, cel puțin, din motivul că definirea este cel mai eficient mijloc de explicare și, respectiv, de corelare a mijloacelor lexicale. Or, problema definirii sensului lexical rămîne, pîna în prezent, una dintre cele mai controversate și datorită insuficienței teoriilor despre semn în general și despre semnul lingval în special.

A doua dificultate ține de traducere, care, în cazul unui dicționar bilingv de locuțiuni, presupune depășirea a trei momente:

– un dicționar explicativ trebuie să cuprindă semnificațiile de bază și cele secundare ale unităților, iar un dicționar bilingv trebuie să reflecte posibilitățile de semnificare în ambele limbi;

– locuțiunile au, în marea lor majoritate, un caracter specific național care se impune a fi luat în considerație. În acest sens, de foarte multe ori, unor locuțiuni din limba rusă le corespund monolexeme în limba română și viceversa;

– ca factor gnoseologic, abordarea teoretică insuficientă și divergențele de opinii în ceea ce privește unitățile incluse în categoria locuțiunilor, iar ca factor ontologic, similitudinea dintre locuțiuni și alte unități mono- și polilexicale fac, în unele cazuri, delimitarea lor aproape imposibilă.

Depășind dificultățile, prof. Gh. Popa a izbutit să ofere un dicționar ce satisface cerințele unei lucrări cu un asemenea profil și ca structură, și ca mod de prezentare a faptelor glotice. Valențele pe care le atinge *Dicționarul rus-român de locuțiuni* sînt atât imediat practice (orientate spre însușirea limbii române), cit și cu ecouri în alte domenii (gramatică, semasiologie, onomasiologie ș. a.).

3. Un dicționar oferă tabloul general al continuumului realității înconjurătoare, segmentat în entități definite și distincte, reflectate în limbaj prin unități nominative. O lucrare lexicografică bilingvă constituie cea mai directă cale pentru transcenderea în alte lumi re-create prin limbaj. Un dicționar de locuțiuni,

în virtutea individualității pe care i-o conferă unitățile polilexicale unei limbi, permite, poate în cea mai mare măsură, înțelegerea „modulului de a fi” printr-un limbaj oarecare și a „modului de a vorbi” acest limbaj. Cu implicații triple, prin urmare (în lumea segmentată prin limbaj, în transcenderea ei și în individualitatea a doua lumi linguale), *Dicționarul rus-român de locuțiuni* dezvăluie un univers cuprins în semnificația elementelor lexicale și punctat prin raportarea unităților la sistemul lexical privit din perspectiva semnificației lor (prin semantică) și a posibilităților lor de a se îmbina cu alte unități (prin gramatică).

Mărcile semantice, realizate prin corelarea unităților respective din cele doua limbi, și mărcile gramaticale, oferite prin indicarea părților de vorbire la care se referă locuțiunea și a valențelor ei combinatorii, reliefează valențele imediat practice ale dicționarului, instrument indispensabil atât pentru însușirea limbilor respective, cât și pentru perfecționarea cunoștințelor despre ele.

4. Dicționarul, ca opera științifică (or dicționarele se includ în categoria acestora), valorează în măsură în care deschide posibilități pentru noi cercetări (fie ca instrument de lucru, fie ca soluții pe care le oferă) sau servește drept model la elaborarea unor lucrări lexicografice similare.

În acest sens, *Dicționarul rus-român de locuțiuni* poate avea efecte și în alte domenii decât cel al utilității imediat practice. În primul rând, el ar putea servi drept suport pentru un studiu comparativ în general al sistemelor lexicale și în special al locuțiunilor din limbile română și rusă. Problematika unui asemenea studiu s-ar putea axa pe situațiile când unei locuțiuni din rusă îi corespunde o locuțiune, o unitate monolexicală sau o îmbinare liberă de cuvinte în română, pe diferențele semantice dintre locuțiunile circumscrise celor doua limbi, pe valențele combinatorii ale unităților corelate etc.

În al doilea rând, *Dicționarul* este util și în sensul „posibilității de a însuși” unele principii de alcătuire a operelor lexicografice, deoarece rigorile aplicate în acest dicționar vizează aspecte multiple ale muncii lexicografice. Enumerăm doar unele: a) dicționarul este structurat după schema familiilor de cuvinte. Indiferent de locul pe care un oarecare cuvint îl ocupă în structura locuțiunii, toate locuțiunile urmează consecutiv; b) componentele variabile și facultative ale locuțiunilor sînt incluse în corpul acestora cu caractere minuscule; c) variantele formale și semantice ale locuțiunilor rusești sînt menționate ca articole de titlu aparte, iar variantele lexicale ale corespondentelor românești sînt separate prin paranteze rotunde; d) semnificațiile diferite ale aceleiași locuțiuni și semnificațiile ce corespund diferitelor părți de vorbire sînt separate prin cifre și litere. În majoritatea cazurilor aceste semnificații sînt însoțite de exemplificări; e) fiecare articol lexicografic conține anumite informații de natură gramaticală ce marchează diversele legături sintactice ale locuțiunii respective cu alte unități lexicale. Se acordă atenție nu numai recțiunii puternice, dar și recțiunii slabe; f) informația fonetică inclusă în articolul de dicționar direcționează accentuarea corectă a unităților din structura locuțiunilor; g) sinonimia absolută a unităților ce aparțin la limbi diferite reprezentînd cazuri ideale, nu este, bineînțeles, garantată. De regulă,

corelarea are în vedere sensurile de bază, identitatea funcțională manifestată prin uz.

Concluzia ce se impune după parcurgerea dicționarului în cauză este că autorul lui ne-a propus o lucrare lexicografică de certă valoare ce poate fi de real folos nu numai pentru specialiști (filologi, traducători, jurnaliști ș. a.), dar și pentru toți cei care doresc să cunoască și să stăpânească mai bine acest strat lexical specific al limbilor rusă și română – îmbinările stabile de cuvinte.

(*Revistă de lingvistică și știință literară*. 2003, nr. 5-6, pp. 111-112)

Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române
de Gheorghe POPA

Stelian DUMISTRĂCEL

Rod al unei activități științifice susținute, îndelungate și bogate în rezultate pe terenul gramaticii limbii române a dlui Gheorghe Popa, profesor, doctor la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, concretizează într-un număr impresionat de studii de profil, de recenzii și cronici semnate de aspirantul la titlul de doctor habilitat în filologie, teza *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* constituie o contribuție de certă valoare științifică ce îndreptățește plener acordarea titlului mai sus menționat.

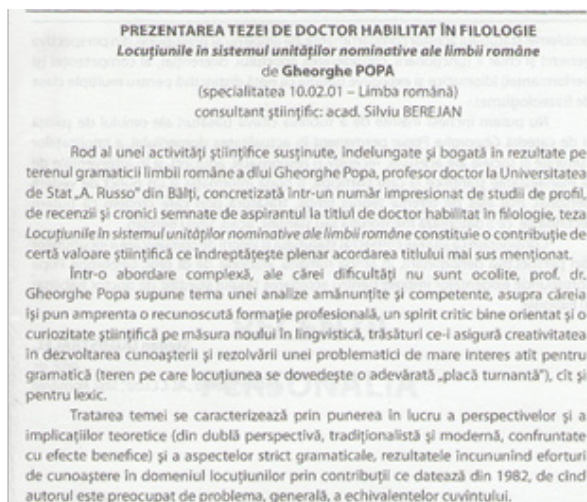
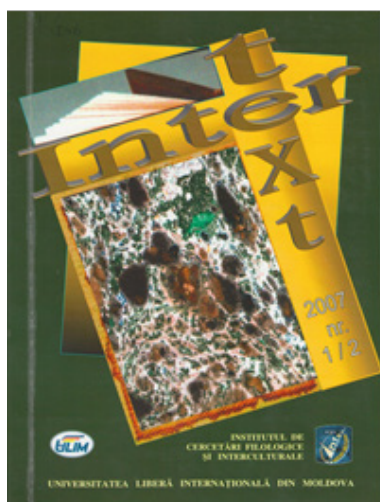
Într-o abordare complexă, ale cărei dificultăți nu sunt ocolite, prof. dr. Gheorghe Popa supune tema unei analize amănunțite și competente, asupra căreia își pun amprenta o recunoscută formație profesională, un spirit critic bine orientat și o curiozitate științifică pe măsura noului în lingvistică, trăsături ce-i asigură creativitatea în dezvoltarea cunoașterii și rezolvării unei problematici de mare interes atît pentru gramatică (teren pe care locuțiunea se dovedește o adevărată „placă turnantă”), cît și pentru lexic.

Tratarea temei se caracterizează prin punerea în lucru a perspectivelor și a implicațiilor teoretice (din dublă perspectivă, tradiționalistă și modernă, confruntate cu efecte benefice) și a aspectelor strict gramaticale, rezultatele încununînd eforturi de cunoaștere în domeniul locuțiunilor prin contribuții ce datează din 1982, de cînd autorul este preocupat de problema, generală, a echivalentelor cuvîntului.

Remarcăm, în cadrul unei structuri mai mult sau mai puțin „tipizate”, buna orientare a tratării: de la istoricul cercetării problemei la stabilirea unor repere fundamentale (de exemplu, motivația substituirii, printr-un proces a cărui dinamică a fost original sesizată și urmărită, a cuvintelor propriu-zise prin locuțiuni), la definirea statutului locuțiunii în raport cu esența fenomenului de substituie (sau, poate, de funcționare paralelă, ca efect al mentalului exprimat de universalitățile lingvistice), la analiza, de bună aplicație, a particularităților din perspectiva structurii lexicului (după categorii gramaticale) și a semanticii locuțiunilor (interesează, în mod deosebit, considerațiile asupra relațiilor

„parasemice”, „omosemice” și „(h)eterosemice”).

Definirea statutului locuțiunilor în sistemul unităților denominative este mai aproape de o soluție general acceptabilă în urma tezei dlui Gheorghe Popa (ceea ce în domeniul vechiului și veșnicului teren de dispută pe care îl reprezintă filologia înseamnă mult: „grammatici certant et adhuc sub iudice lis este”); dar investigația în discuție contribuie și la clarificări într-un domeniu de întrepătrundere, care, sub pana autorului, devine unul de susținută dar îndreptățită confruntare, cel al frazeologismelor, față de abordarea căruia, considerată de o nejustificată extindere (vezi Autoreferat, p.3), autorul pare să păstreze nu numai o rezervă metodologică, ci să impună și o distanță de factură epistemologică. Desigur, se justifică pledoaria autorului pentru „autonomizare” atît pe terenul frazeologiei (și aceasta situată, curent, între gramatică și lexic), cît și pe cel al locuțiunilor (ibidem, p. 33), dar ne întrebăm dacă rezolvarea problemei statutului acestor compartimente ale limbii nu ar presupune, din perspectiva genezei și chiar a funcționării, considerarea aportului, diferențiat, al competenței (și performanței) idiomatice și expresive (ultima ca notă distinctivă pentru multiple clase de frazeologisme).

Nu putem încheia înainte de a sublinia câteva trăsături ale omului de știință și de catedră Gheorghe Popa: permanent în actualitatea domeniului, a implicațiilor culturale și sociale ale acestuia, receptiv și responsabil, aducînd, și în intervențiile de la manifestările științifice la care participă, o bună informație și un punct de vedere personal, mai ales pe terenul teoriei limbii, trăsătură prin care credem că putem recunoaște ce îi datorează mentorului său științific, acad. Silviu Berejan.

Considerăm că studiul consacrat statutului și valorii de comunicare a locuțiunilor din perspectiva denominării, în limba română, elaborat de dl prof. Gheorghe Popa corespunde exigențelor impuse pentru acordarea titlului științific de doctor habilitat în filologie.

(*Intertext*. 2007, nr. 1-2, pp. 271-272)

Unele aprecieri asupra tezei de doctor „Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române” de Gheorghe Popa

Dumitru IRIMIA

Problema *locuțiunilor* stă de mai multă vreme în atenția lingvistului Gh. Popa; o demonstrează, între altele, studiile, remarcabile, publicate în volume colective și în reviste de specialitate din Republica Moldova și din România, precum și cele două lucrări lexicografice: *Dicționar de echivalente*, Chișinău, Editura Lumina, 1990 și *Dicționar de locuțiuni rus-român*, Chișinău, Editura Știința, 2001.

După aceste studii și dicționare, dl Gh. Popa prezintă acum lumii științifice o teză substanțială – treaptă importantă în interpretarea unei categorii lingvistice extrem de complexe.

Autorul și-a circumscris cercetarea în mod special limbii române, dar, din partea teoretică mai ales, monografia sa deschide căi spre alte limbi. Această deschidere este dată de întemeierea interpretării sale pe principii generale de funcționare a limbii/limbilor. Sprijinul principal l-a aflat domnul Gh. Popa în concepția lingvistică a lui Eugen Coșeriu, asumată cu inteligență. În același timp, autorul a intrat într-un dialog științific, bine stăpînit și bine condus, cu filozofia limbajului, prin același Eugen Coșeriu și prin H. Wald, cu stilistica limbii, prin Ch. Bally, S. Pușcariu, V. Vinogradov ș.a.

La curent cu pozițiile exprimate în lingvistica actuală (începînd cu lucrarea consacrată de Florica Dimitrescu locuțiunilor verbale), în România și în Republica Moldova, în problema locuțiunilor, cuvintelor compuse și frazeologismelor, dl Gh. Popa și-a construit propriul drum printr-un demers științific foarte bine articulat, expresie a unei gândiri lingvistice clare, pe baza căreia a reușit să dea categoriei *locuțiunii* o interpretare treptat aprofundată și în permanență nuanțată. În studiul său, perspectiva sincronică se intersectează ori de câte ori fenomenul lingvistic o cere cu perspectiva diacronică, în interiorul unui raport foarte bine surprins între sintaxă și lexic, între dinamic și static, între funcția tranzitivă a limbii și funcția reflexivă.

Această modalitate de cercetare i-a permis autorului să stabilească identitatea specifică a locuțiunilor, în raport cu frazeologismele, prin confruntarea particularităților gramaticale și semantice ale celor două categorii lingvistice, printr-o permanentă și inteligentă alternanță a perspectivei analitice cu perspectiva sintetică, în baza unei foarte bune cunoașteri a limbii române, sub aspect diacronic și sincronic, și printr-un remarcabil simț lingvistic.

Cu această complexă interpretare, mai ales prin capitolele IV, V și VI, dl prof. Gh. Popa realizează un studiu monografic care se impune, prin originalitatea punctelor de vedere și prin temeinicia argumentației, ca o contribuție de referință la cunoașterea profundă a specificului *locuțiunii* și a locului acestei categorii în sistemul denominării în limba română.

Considerăm că lucrarea dlui Gh. Popa *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* poate fi recomandată pentru a fi publicată.

O carte de certă valoare științifică

Lilia TRINCA

În prefața unei cărți despre „cuvîntul intermediar”, Roland Barthes afirma că rolul recenzentului e acela de a spune despre o carte ceea ce nu poate spune autorul însuși „din pudoare, modestie, discreție etc.”. De aceea, chiar din capul locului, am dori să menționăm că monografia *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* (Chișinău, Editura „Știința”, 2007) a doctorului habilitat Gh. Popa reprezintă un studiu valoros, realizat cu multă acribie și al cărei merit rezidă în promovarea consecventă a unei atitudini științifice lipsită de rigiditate și dogmatism. Studiul e o materializare firească a cunoscutei pasiuni a autorului pentru categoria locuțiunilor, care au constituit filonul central al preocupărilor sale de-o viață (în paranteză fie spus, contribuțiile științifice ale Domniei Sale – peste o sută de titluri – sînt axate exclusiv pe subiectul amintit și sînt „risipite” în modul cel mai generos în diverse compartimente ale lingvisticii: lingvistică generală, semasiologie, lexicografie, sociolingvistică etc.).

Chiar din start autorul relevă actualitatea problematicii abordate, aceasta derivînd din necesitatea de a elucidă însuși conceptul de locuțiune, de a determina locul acestui fenomen în sistemul unităților nominative ale limbii române, precum și de a reconsidera frontierele dintre diverse tipuri de îmbinări stabile.

Dincolo de actualitatea chestiunilor luate în discuție și de analiza pertinentă a fenomenului complex cum e locuțiunea, remarcăm eleganța stilului, permanenta raportare la rezultatele altor cercetători și, nu în ultimul rînd, implicarea într-un proces de continuu progres al științei.

Ca atare, unitatea lingvală dată – locuțiunea – e integrată într-o construcție coerentă și plasată pe un fundal teoretic amplu al diverselor perspective de cercetare. Or examinarea locuțiunilor se întreprinde nu „în sine”, ci în contextul altor fenomene glotice adiacente: acțiunea principiului economiei în limbă, dualismul asimetric al unităților lingviale, evoluția limbii, cauzele de apariție a noilor unități lexicale ș.a.

Studiul abordează deci un spectru larg de aspecte lingvistice, fiind de un real folos nu numai pentru specialistul în domeniul îmbinărilor stabile de cuvinte, întrucît arhitectura complexă a lucrării permite a o lectura pe niveluri de competență. Astfel, cititorul în curs de inițiere sau cel inițiat în domeniul respectiv va găsi aici informație autorizată, de impecabilă acuratețe științifică în legătură cu o serie de aspecte ce vizează problematica lexicologiei, frazeologiei, semasiologiei limbii române, precum și a lingvisticii generale. Lingviștilor sau celor capabili să parcurgă toate nivelurile de lectură li se oferă excelente sinteze teoretice și soluții interpretative riguros argumentate, subiecte de reflecție pentru cercetare, precum și o amplă și actuală bibliografie.

Monografia se distinge printr-un ton evident combativ. Ceea ce am dori să menționăm însă e faptul că pentru dl Gh. Popa, vorba regretatului E. Coșeriu, *nici o greșeală nu este numai greșeală*. Domnia Sa, conducîndu-se de preceptul coșerian,

pornește, așadar, de la ipoteza că orice greșeală „trebuie să conțină un nucleu de adevăr dacă e vorba de un cercetător sau de un gânditor de bună credință, iar datoria noastră e să căutăm acest nucleu de adevăr și să vedem de ce s-au produs în mod necesar și printr-o coerență internă a sistemului respectiv anumite devieri” (E. Coșeriu, *Deontologia culturii* // *Echinox*, 7-8-9, 1999, p. 22).

În orice polemică în care se implică, profesorul Gh. Popa își susține punctul de vedere prin argumente. În această ordine de idei, am vrea să menționăm că lucrarea e una foarte „personalizată”, în sensul că persoana autorului se face simțită prin analize, probe, disecări, concluzii. Demersul persuasiv se remarcă printr-o anume arhitectură în care putem descoperi și diferite „nivele” ale argumentării: de cele mai multe ori, se demonstrează punctual prin a, b, c, d etc. sau prin 1, 2, 3, 4 etc.

Adesea, autorul polemizează indirect, folosind, din punctul nostru de vedere, un mijloc foarte eficace și „rafinat” – întrebarea retorică, care uneori e, pur și simplu, plasată între paranteze, fiind concepută ca o incidență din planul comentariilor la comunicarea propriu-zisă. Demn de remarcat e și modul în care autorul recurge la citare care nu e invocată de dragul citatului, ci în scopuri bine determinate: de a explicita lucrurile, de a întregi informația, de a incita sau de a convinge cititorul.

O bună parte din lucrare este consacrată analizei particularităților lexic-structurale, gramaticale și semantice ale locuțiunilor. Din punct de vedere lexic-structural, locuțiunile, subliniază autorul, au un caracter modelat. Altfel zis, componența structural-gramaticală a unei locuțiuni nu reprezintă o îmbinare arbitrară de elemente, ci anumite modele preexistente. Pe de altă parte, deși servește drept substitut analog al fenomenului glotic discutat, modelul „aproximează realitatea lingvistică”, adică admite distincții față de original și tocmai aceste

distincții reprezintă condiția necesară ca modelul să poată îndeplini funcțiile ce îi revin în cunoaștere.

Identificarea statutului locuțional al unei îmbinări de cuvinte doar în baza criteriului semantic, concluzionează cercetătorul, nu are sorti de izbândă, deoarece înțelesul unitar al îmbinării sau caracterul sudat al elementelor componente nu sînt suficiente în toate situațiile și, din acest motiv, autorul își propune să analizeze și particularitățile gramaticale ale locuțiunilor în vederea conturării specificului gramatical al unităților în cauză. Pentru a releva particularitățile semantice ale locuțiunilor, Gh. Popa aplică triada coșeriană (desemnare – semnificație – sens), această triadă permițîndu-i să scoată în evidență anumite aspecte strîns legate de fenomenul lingval în cauză: natura semantică a locuțiunilor, caracterul lor de semn, particularitățile verbale și semantice ale elementelor constitutive, sinonimia dintre locuțiune și corespondentul ei ș.a.

Indiferent de ce natură ar fi referirile din text, ele se legitimează prin criteriul funcțional. Nimic nu pare superfluu, nimic nu trădează înclinația spre o paradă de erudiție, toate inserțiile de date, definiții, termeni de specialitate sînt menite să valideze (prin exemplificări, specificări, disocieri) aserțiunile structurante de ordin teoretic. Construirea armaturii teoretice a „discursului” științific se bazează pe utilizarea unei informații bogate și diverse, edificatoare, recoltate din diferite surse.

În concluzie, menționăm că, oricît de exigenți sau de cusurgii am fi, trebuie să recunoaștem că în monografia prof. Gh. Popa descoperim soluții și argumente convingătoare, sugestii și noutăți incitante. Dintre calitățile lucrării care certifică valoarea ei științifică incontestabilă reamintim: impresionanta amploare a informației; valorificarea ingenioasă, personală a unor concepte și sugestii provenite din direcții moderne de cercetare; polemica civilizată și în baze de probe; reliefarea virtualităților sistemului de formare a noilor unități lexicale, adică a forței creatoare a limbii române; neliniștea autorului pentru „fața” de mîine atît a limbii române, cît și a românisticii; demonstrația exactă, subtilă, elocventă și, nu în ultimul rînd, eleganța și claritatea superioară a redactării.

Pentru cercetătorul în domeniul limbii române, sintezele teoretice, descrierile și inventarele de contexte și forme, precum și concluziile acestui studiu reprezintă surse importante de informație și, totodată, valoroase piste pentru investigații ulterioare: or, în cazul dat avem de a face, după cum consemna deja „Făclia” (1 decembrie 2007) cu „un model de studiu riguros și fundamental elaborat, fenomen – din păcate! – mai rar întîlnit în timpul nostru tulbure, al aproximațiilor (științifice, politice, etice)”.

(Literatura și Arta. 2008, 10 apr., p. 4)

Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române

Inga DRUȚĂ

În procesul de desemnare a realităților, o limbă utilizează nu numai unități lexicale propriu-zise, sintetice, monolexicale, dar și unități analitice, polilexicale (formate pe baza celor existente), acestea din urmă fiind rediate prin cuvinte compuse, unități frazeologice, perifraze, proverbe, zicători, maxime, sentințe, expresii, sintagme terminologice, locuțiuni ș.a. Anume unitățile analitice constituie una dintre particularitățile esențiale ale limbii și, în special, caracterul ei idiomatic.

Lazar Șăineanu, autorul primului studiu de semantică a limbii române, afirma, cu peste o sută de ani în urma, că după bogăția de locuțiuni și expresii limba româna este una dintre cele mai originale limbi europene [*Încercare asupra semasiologiei limbii române: Studii istorice despre tranzițiunea sensurilor*, Timișoara, 1999, p. 226].

Dacă în cazul cuvintelor propriu-zise statutul lor de unități lexicale fundamentale este univoc recunoscut, în cazul locuțiunilor situația este de altă natură. Ignorate un timp îndelungat atât de gramatici, cât și de manualele de lexicologie, locuțiunile au devenit obiectul unor studii serioase de abia în ultimii cincizeci de ani. Investigarea locuțiunilor se impunea atât din cauza diverselor interpretări ale acestui fenomen lingvistic, cât și din cauza determinării incerte a locului ce le revine în sistemul limbii, în general, și în cel lexical, în special.

În anul 2007 a apărut monografia *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* (Chișinău, Știința), semnată de profesorul bălțean Gheorghe Popa, care propune o nouă și incitantă perspectivă de înțelegere a fenomenului luat în discuție.

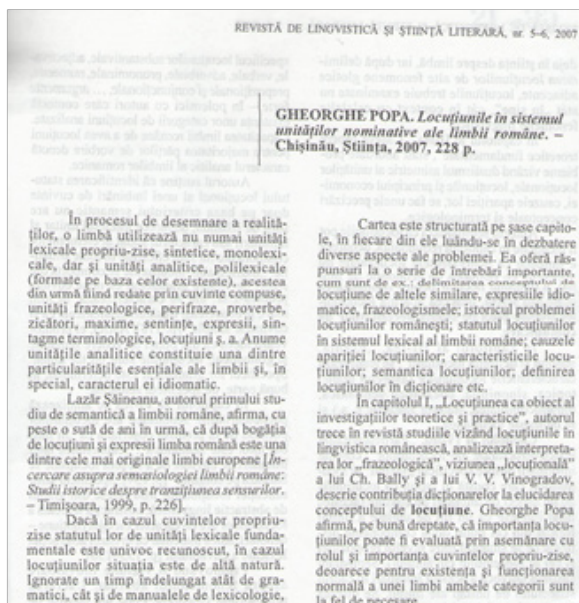
Monografia va genera în mod sigur dispute, ceea ce e și firesc pentru o lucrare care explorează un domeniu controversat.

Cartea este structurată pe șase capitole, în fiecare din ele luându-se în dezbateri diverse aspecte ale problemei. Ea oferă răspunsuri la o serie de întrebări importante, cum sunt, de exemplu, delimitarea conceptului de locuțiune de altele similare, expresiile idiomatiche, frazeologismele; istoricul problemei locuțiunilor românești; statutul locuțiunilor în sistemul lexical al limbii române; cauzele apariției locuțiunilor; caracteristicile locuțiunilor; semantica locuțiunilor; definirea locuțiunilor în dicționare etc.

În capitolul I, „Locuțiunea ca obiect al investigațiilor teoretice și practice”, autorul trece în revistă studiile vizînd locuțiunile în lingvistica românească, analizează interpretarea lor „frazeologică”, viziunea „locuțională” a lui Ch. Bally și a lui V. V. Vinogradov, descrie contribuția dicționarelor la elucidarea conceptului de locuțiune. Gheorghe Popa afirmă, pe bună dreptate, că importanța locuțiunilor poate fi evaluată prin asemănare cu rolul și importanța cuvintelor propriu-zise, deoarece, pentru existența și funcționarea normală a unei limbi, ambele categorii sunt la fel de necesare.

Diversele interpretări ale statutului locuțiunilor sunt determinate de

viziunea științifică a cercetătorului, de dexteritatea lui de a examina „pe verticală” fenomenele glotice, de discernămîntul la valorificarea termenilor consacrați sau de prudența la acceptarea noilor termeni puși în circulație.

Abordarea diferită a locuțiunilor de către cercetători este condiționată de dificultățile de identificare a locuțiunilor. Autorul ia în discuție mai multe domenii: teoria limbii, lexicologia, semasiologia, onomasiologia, gramatica, stilistica ș.a. și ajunge la concluzia că în problema dată se impune reevaluarea investigațiilor și reconsiderarea unor puncte de vedere, acceptate deja în știința despre limbă, iar după delimitarea locuțiunilor de alte fenomene glotice adiacente, locuțiunile trebuie examinate nu atât „în sine”, cât în context cu celelalte fenomene lingvistice.

În capitolul al II-lea, „Cîteva repere teoretice fundamentale”, sunt abordate probleme vizînd dualismul asimetric al unităților locuționale, locuțiunile și principiul economiei, cauzele apariției lor, se fac unele precizări conceptuale și terminologice.

Autorul semnaleză că locuțiunile pot fi încadrate în capitolul redundanță, deoarece e limpede că echivalentele locuționale nu concordă cu noțiunea de economie de limbaj, a timpului necesar pentru comunicarea orală sau scrisă, de aceea apariția locuțiunilor trebuie pusă pe seama *necesităților de comunicare*.

În capitolul al III-lea, „Esența, statutul și definiția locuțiunii”, se analizează caracteristicile locuțiunilor (aspectul grafic, topica, sinonimia, coeziunea semantică, intraductibilitatea, statutul sintactic ș. a.) și se definește locuțiunea.

Capitolul al IV-lea, „Particularitățile lexico-structurale ale locuțiunilor”, conține informații despre specificul „vizibil” al locuțiunilor, care constă în faptul că locuțiunile au un aspect de îmbinări de cuvinte (acestea fiind înțelese ca un tip de unitate a limbii format din cel puțin două componente distincte ce se situează între nivelul propoziției și cel al glosemului cuvîntului). Semnalăm situarea

univocă a acestor îmbinări în cadrul sistemului de unități ale limbii. Se discută caracterul modelat al locuțiunii, structura și componența lor lexicală.

Analizând componența lexicală a locuțiunilor și a frazeologismelor, autorul formulează observații privind pretabilitatea cuvintelor de a intra în structura unităților discutate. Orice cuvânt poate deveni component al locuțiunii. Pe de altă parte, într-un sens anume, s-ar putea vorbi de apariția locuțiunilor ca despre o legitate universal-lingvistică (dicționarele multilingve confirmă acest lucru: rom. *a lua parte*, rus. *принять участие*, fr. *prendre part*).

În capitolul al V-lea, „Particularitățile gramaticale ale locuțiunilor”, se conturează specificul locuțiunilor substantivale, adjectivale, verbale, adverbiale, pronominale, numerale, prepoziționale și conjuncționale, ... argumente forte – în polemici cu autori care contestă existența unor categorii de locuțiuni analizate. Capacitatea limbii române de a avea locuțiuni pentru majoritatea părților de vorbire denotă caracterul analitic al limbilor romanice.

Autorul susține că identificarea statutului locuțional al unei îmbinări de cuvinte doar pe baza criteriului semantic nu are sorți de izbândă, deoarece înțelesul unitar al îmbinării sau caracterul sudat al elementelor componente nu sunt eficiente în toate situațiile: „Indiscutabil, locuțiunile se comportă din punct de vedere gramatical ca niște cuvinte propriu-zise: ele se caracterizează, în linii mari, prin aceleași trăsături gramaticale ca și cuvintele simple” [p. 118]. Astfel, el promovează ideea că din punct de vedere semantic și gramatical, locuțiunile sunt un tot unitar. Specificul lor gramatical este determinat, în bună parte, de specificul semantic.

În capitolul al VI-lea se analizează particularitățile semantice ale locuțiunilor pomind-se de la premisa coșeriană că „în limbaj totul este semantică”: „capacitatea unei îmbinări de cuvinte de a deveni locuțiune se bazează pe conținut” [p. 154]. Specificul semnificației locuțiunilor însa reiese din gradul de abstracție lingvistică: abstracția lexicală a locuțiunilor are un caracter bietajat (notiune – denotat), adică întocmai ca în cazul abstracției lexicale a cuvântului [p. 155-156].

Promovînd o viziune inovatoare asupra fenomenului abordat, lucrarea profesorului Gheorghe Popa are meritul de a clarifica zonele obscure ale problemei luate în dezbateri.

În concluzie, confirmăm că *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* de Gheorghe Popa este una dintre cele mai valoroase lucrări de profil și prezintă o amplă sursă de informare pentru specialiști și pentru toți cei preocupați de problemele dificile ale limbii române.

(*Revistă de lingvistică și știință literară*. 2007, nr. 5/6, pp. 135-136)

O lansare de carte pe potriva valorii ei

Adela NOVAC

La finele anului 2007, „Vocea Bălțiului” anunța lan-sarea, în incinta Bibliotecii științifice a Universității de Stat „Alec Russo”, a monografiei *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* a doctorului habilitat în filologie Gheorghe Popa, șeful Catedrei de limbă română. Și iată că evenimentul s-a produs. Firește, s-a produs într-o atmosferă pe potriva consistenței și impor-tanței studiului, precum și a prestanței științifice a autorului ei: sobră, stimulatorie, instruc-tivă, antrenantă.

Toți cei care au luat cu-vîntul (colegii de breaslă M. Șlehtișchi, A. Sainenco, L. Trinca, Gr. Cantemir, Z. Tăriță, A. Moraru, rectorul universității E. Plohotniuc, directorul editurii „Știința” Gh. Prini, directorul editorial M. Ciobanu, secretarul științific al Institutului de Filologie al A.Ș. a Moldovei G. Verebceanu ș.a.) n-au pregetat să remarce, în mod special, faptul că monografia profesorului Gheorghe Popa este un rod firesc al unei activități investigaționale îndelungate în mai multe domenii (lingvistică generală, lexicologie, semasiologie, gramatică etc.), ce s-a concretizat, pe parcursul a mai mulți ani, într-un număr impresionant de studii de profil. Într-un cuvînt, monografia se prezintă ca o contribuție substanțială de certă valoare științifică.

În general, lucrarea profesorului Gh. Popa poate fi calificată în cîteva feluri – *sui generis*, ca una de vîrf – și nu riscăm a arunca calificativele în van, căci i se potrivesc de minune și poate că nu sînt încă suficiente, întrucît e vorba de o carte scrisă pe temelia unui zid de sensibilități lingvistice adînci în continuă vibrație. La curent cu pozițiile exprimate în lingvistica actuală (începînd cu lucrarea consacrată de Florica Dimitrescu locuțiunilor verbale), în România și în Republica Moldova, în problema locuțiunilor, cuvintelor compuse și frazeologismelor, dl Gh. Popa și-a construit propriul drum printr-un demers științific foarte bine articulat, expresie a unei gândiri clare, pe baza căreia a reușit să dea fenomenului locuțiunii o interpretare dreptat aprofundată și în permanență nuanțată.

Ca atare, monografia este incitantă atît din perspectiva subiectului abordat, cît și din perspectiva manierei de examinare a unor aspecte dificile, cum ar fi unele precizări conceptuale și terminologice, cauzele de apariție, determinarea locului acestui fenomen glotic în sistemul limbii, conturarea particularităților (structurale, gramaticale, semantice) ale locuțiunilor. Nelipsite de importanță sînt și reflecțiile autorului cu referire la procesul de locuționalizare care e un proces dinamic. Fiind unul dintre mijloacele productive de formare a noilor unități lexicale și, implicit, de îmbogățire a vocabularului românesc, oportunitatea / inoportunitatea utilizării lor trebuie apreciată din perspectiva timpului cînd au fost lansate, întrucît, la momentul apariției lor, unitățile respective pot fi, deopotrivă, și agreate, și respinse de vorbitori.

Lucrarea se caracterizează, de asemenea, prin eleganța stilului, această valență conferindu-i lucrării o șansă în plus de receptare. Stilul face ca cititul

acestei cărți să se transforme într-o plăcere, dar nu trebuie să se creeze impresia că o astfel de lucrare este susceptibilă de o lectură facilă, întrucât, în cazul dat, avem de a face cu un studiu ce presupune un intelect ce ar sta în permanență „de veghe”. Cu toate acestea, cititorul nu trebuie să se descurajeze: așa se fac unele lecturi... Bucuria din final însă este asigurată și poate fi chiar dublă: la prima citire ești furat de plăcerea pe care ți-o oferă arhitectura textului, iar a doua oară, când refaci lectura, cu ochi critic, te simți deplin satisfăcut de logica prezentării, de selecția argumentelor și de vasta arie de cunoștințe a cercetătorului lingvist Gh. Popa. Studiul dlui Gh. Popa, prin relevanțele și implicațiile lui teoretice și practice, se dovedește a fi real și util folos nu numai pentru cercetătorii în domeniul gramaticii, lexicologiei, semanticii, lexicografiei, dar și pentru studenți, masteranzi, doctoranzi și, în general, pentru toți cei care sînt preocupați de problemele mijloacelor de perfecționare și de îmbogățire a vocabularului românesc, precum și de forța lui creatoare.

E lucru cert: lucrarea poartă amprenta individualului, amprenta firii autoricești. Chipu-i de efigie lincolniană a dlui profesor Gh. Popa emană hotărîrea și perseverența ce îi sînt atît de bine cunoscute și apreciate. Nu-i dezvăluie însă neastîmpărul și neliniștea creatoare, cărora le datorăm deja atît de multe.

La mulți – fericiți și rodnici – ani, stimate Gheorghe Popa! Vivat, crescat, floreat!

(*Vocea Bălțiului*. 2008, 8 febr., nr. 5-6, p. 2)

Gheorghe Popa, Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române

Vasile BAHNARU

Monografia profesorului și lingvistului Gheorghe Popa de la Universitatea „Alec Russo” din Balti, *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii*

române (Chişinau, Editura Ştiinţa, 2007, 228 p.) a văzut lumina tiparului cu puţin înainte de trecerea în nefiinţă a academicianului Silviu Berejan, mentorul şi îndrumătorul în probleme de lingvistică al lui Gheorghe Popa. Acest imprevizibil fapt ar putea fi interpretat ca un semn al proniei cereşti, dar şi, mai degrabă, ca o probă suplimentară a vieţii pamânteşti de succes a ilustrului savant, întrucât studiul în cauză este o performanţă lingvistică indiscutabilă realizată prin prisma acribiei ştiinţifice a dascălului. Teza pentru cel de-al doilea doctorat, susţinută de dl Gh. Popa în octombrie 2006, stă la baza prezentei monografii. Nu ne vom referi aici la structura cărţii, la problemele abordate pe capitole, dar vom remarca, în persoana autorului, un spirit analitic profund, un scrupulos şi excelent interpret al aspectelor controversate din lingvistica românească. Având drept punct de reper studiile unor cercetători naţionali şi străini, autorul reuşeşte să elaboreze o viziune originală şi bine argumentată asupra noţiunii examinate. Gheorghe Popa îşi axează demersul ştiinţific pe relevarea caracteristicilor definitorii ale locuţiunilor pe care le identifică în baza unui criteriu comun: identitatea semantică şi funcţională cu o unitate monomembră potenţială sau existentă în limbă. Astfel, autorul distinge locuţiuni substantivale, adjectivale, verbale, adverbiale, pronominale, numerale, prepoziţionale şi conjuncţionale, insistând, cu multă competenţă, din varii perspective, asupra definiţiei locuţiunii, în general, şi asupra aspectului sintactic, semantic şi funcţional al locuţiunilor, precum şi asupra relaţiei pe care o stabilesc cu corespondentul lor monomembru. Deosebit de importante sunt observaţiile, constatările şi concluziile autorului referitoare la modelele lexico-structurale ale locuţiunilor şi la componenţa lexicală a locuţiunilor şi frazeologismelor, toate acestea fiind realizate prin prisma triadei coşeriene *desemnare - semnificaţie - sens*.

Studiul în cauză pune, în cele din urmă, problema reorientării modului de interpretare a mai multor fenomene şi categorii gramaticale ale limbii române. Astfel, ar urma să fie reexaminată existenţa unor tipuri de pronume nehotarite, care, în realitate, afirmă cercetătorul de la Balti, sunt nişte locuţiuni pronominale, a unor tipuri de numerale (nehotarate şi distributive, de exemplu), care, de asemenea, nu sunt decât locuţiuni numerale. Mai mult, studiul lui Gheorghe Popa aduce o contribuţie şi în problema reinterpretării cuvîntului ca principala unitate nominativă a sistemului lexical. Rezultatele cercetării se relevă prin valoarea lor în teoria şi practica lexicografică, întrucât cea mai mare parte a locuţiunilor examinate nu sunt reflectate în dicţionare, în special în cele explicative.

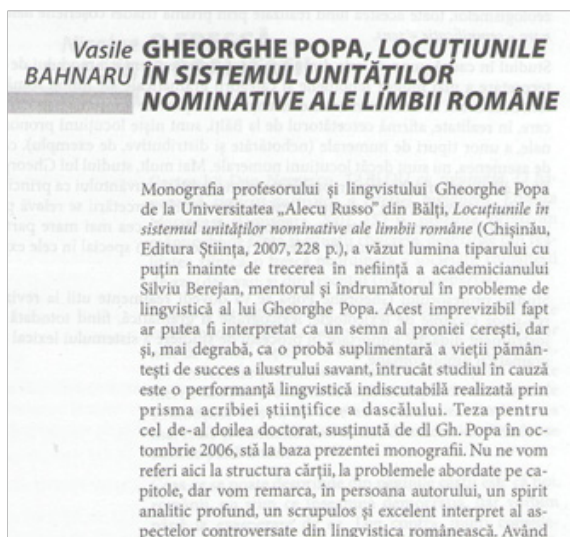
Studiul profesorului Gheorghe Popa se va dovedi realmente util la revizuirea unor capitole de lexicologie, lexicografie şi gramatică, fiind totodată un instrument didactic important în procesul de studiere a sistemului lexical şi a gramaticii limbii române.

(*Limba Română*. 2008, nr. 5-6, p. 187)

Un abord de recherche pluridimensionnel des locutions

Zinaida TĂRÎȚĂ

La monographie *Locutions dans le système des unités nominatives de la langue roumaine*, complète une longue série d'études et d'investigations effectuées par le professeur universitaire Gheorghe Popa consacrées à l'exploration d'un des plus actifs procédés de nomination linguale.

À partir de la thèse de doctorat, l'étude se conforme aux normes d'un ouvrage académique, l'auteur, pour la première fois, propose un traitement d'ensemble des locutions, car, bien que celles-ci aient constitué l'objet d'étude des linguistes, parce que la complexité du phénomène analysé, ce type de groupes fixes de mots ne se sont pas réjoui de recherches scientifiques consistantes.

En somme l'ouvrage n'est qu'un bon support structurel bien d'un contenu profondément étudié par le prisme des concepts scientifiques consacrées sur: la vision „locutionnelle” de Ch. Bally et de V. Vinogradov, la triade coserienne (désignation-signification-sens), et de certains préceptes méthodologiques rigoureusement argumentés de multiples points de vue et d'une perspective interdisciplinaire (lexicologie, syntaxe, dérivation).

Subordonnant l'ouvrage à la vision selon laquelle „Le langage doit être étudié dans toute la variation de son fonctionnement”, l'auteur met l'accent sur le postulat de la conception des moyens de nomination à travers le prisme des particularités fonctionnelle, c'est-à-dire par le rôle qu'elles jouent dans la réalisation des actes de communication (p. 5), en démontrant que la viabilité et l'efficacité des locutions, aussi qu'à n'importe quel moyen de formation des unités lexicales, sont déterminées par les possibilités de celles-ci de satisfaire complètement les exigences du langage orale et écrit: l'exactitude, l'opportunité, la rationalité, l'expressivité. Le modèle de l'étude des locutions du point de vue de la perspective fonctionnelle circonscrit de même l'affirmation de E. Coseriu, selon laquelle „... un vrai linguiste observera

toujours le déroulement des phénomènes linguistiques dans leur fonctionnement complexe”.

Ainsi, l’auteur d’une monographie de référence dans la linguistique roumaine se propose – et réussit – la démarche ambitieuse de déchiffrer les sens et la macrostructure profonde des locutions, intégrant exhaustivement la bibliographie de spécialité et proposant des argumentations et des interprétations propres, parfaitement validés de l’analyse rigoureuse du texte.

Nous considérons qu’il y a peu d’ouvrages non seulement dans ce domaine – de la lexicologie – mais aussi dans toute l’espace des études linguistiques contemporaines, dans laquelle se serait réalisé un équilibre plus rigoureux entre la profondeur des repères théoriques (chapitres I, II, III) et l’étendu convaincant des arguments pratiques (chapitres IV, V, VI) dans lesquels on distingue, interprète et argumente les particularités lexico-structurelles, grammaticales, sémantiques des locutions. Or, argumenter, pour l’auteur Gheorghe Popa, signifie placer les idées et les connaissances dans un rapport d’interaction logique et de succession adéquate, de sorte qu’on dirige l’investigation vers une acceptation ou un refus des certaines assertions.

Les chapitres II-III se distinguent non seulement par la cohérence de la démarche scientifique mais aussi par une vraie science du dépistage des multiples interférences qui tiennent du traitement de cette classe des unités nominatives très riche en rapport avec les phénomènes adjacents (phraséologies, unités de mots, équivalentes mono-lexicaux, structures syntactiques, etc.)

L’ouvrage atteint heureusement son but proposé: „[...] tracer le contour et le mettre en évidence, autant que possible, le statut des locutions comme tel de la langue ainsi déterminer (en rapport avec les autres unités glottiques, en premier lieu avec les phraséologies) leur place dans le système des unités nominatives de la langue roumaine, [...] accentuer que les locutions se présentent comme une couche lexicale organisée et indispensable”.

Étant qualifiée comme une étude d’une qualité scientifique réelle d’un authentique investigateur, l’ouvrage est une contribution de valeur à la connaissance du vocabulaire de la langue roumaine, aussi un livre d’une utilité maximale pour les savants, les doctorands, les masters, les étudiants, les professeurs dans les études comparatives, parce qu’il réunit toutes les qualités nécessaires d’une recherche scientifique profonde, en égale mesure de linguistique générale.

La monographie aboutit à un chapitre contenant des conclusions qui offrent une ample synthèse des problèmes abordés, une large bibliographie, un indice des faits de langue utilisés en qualité d’exemples.

Présenté impeccablement, dans un langage scientifique adéquat, l’apparition de l’ouvrage – qui bénéficie d’une conception graphique remarquable – est le fruit de la collaboration du professeur universitaire Gheorghe Popa avec une des plus prestigieuses maisons d’éditions dans l’espace roumain – l’Entreprise éditoriale-polygraphique Știința et le directeur, docteur-ingénieur Gheorghe Prini, que nous félicitons et nous lui souhaitons de nouvelles réalisations et des collaborations

fructueuses.

M. Eminescu affirmait que „ton instruction est un trésor que personne ne pourra te prendre et elle va augmenter ce trésor inestimable tant que tu sauras en faire profiter”. Nous vous remercions Monsieur le Professeur pour votre générosité de partager votre richesse spirituelle aux grands ainsi que petits disciples, aux nouveaux collègues ainsi que antiques. Nous vous souhaitons de la santé, vivacité pour que vous nous fassiez plaisir avec de nouvelles réalisations scientifiques!

(*Studii și cercetări de onomastică și lexicologie*. Craiova, 2011, anul IV, nr. 1/2, pp. 374-376)

Însemnele stilului Gheorghe Popa

Aurelia BÎRSANU

„Stilul este pecetea temperamentului imprimată pe materialul la îndemână.”

Andre Maurois

„Format sub spiritul tutelar al unei personalități marcante a culturii românești, Gheorghe Popa are profilul său inconfundabil în peisajul lingvisticii românești din Basarabia. Exigent cu sine și cu cei din jur, spirit activ - înaintea cărților publicate - el însuși este rezultatul lucrării sale, reușind să devină așa cum și-a propus să fie.”

Maria Șleahțișchi

Însemnările de față nu se pot cristaliza într-o formă definitivă decât prin tentativa de a redefini noțiunea de stil, care, ca să cităm un lingvist contemporan, este „o trăsătură a individului în sine, o expresie a originalității” (Condrea 2008: 7). Or, vorba prof. Gh. Popa, *e cunoscută axioma* că stilul reprezintă expresia unei individualități, că este „antetul personal” sau, după Maurois, „pecetea temperamentului”, care te marchează, dar te și face remarcabil. Stilul este însuși „meșteșugul”, ce îți oferă cheia expresivității, este un har, dăruit doar „aleșilor sortii” pentru a găsi calea potrivită de comunicare. Mesajul devine, în acest sens, creație proprie, „marcă inedită”, constituind expresia „calitativă” a prezenței fiecărui „Eu” în orice dimensiune temporală și spațială. Doar astfel ajungi să-ți crezi un stil al tău – propriu – și, evident, inconfundabil. Conceput drept „o carte de vizită” a unui autor, stilul este cel care îți dictează un mod de a fi, de a te defini, de a te dezvălui și, nu în ultimul rând, de a-ți verbaliza emoțiile.

Tentativa de a studia însemnele stilului unui autor de texte, în mare parte, științifice presupune, bănuim, o meticuloasă și epuizantă analiză a studiilor acestuia, dar și cunoașterea, bineînțeles, a firii autorului, a manierei sale de a gândi, a modului de elaborare a propriilor enunțuri și de interpretare a enunțurilor

interlocutorilor săi etc. Reliefarea și analiza așa-zisului univers al creației unui „autor lingvist”, pentru a-i puncta însemnele stilului sînt, în ultimă instanță, suficient de sinuoase și complexe, „trierea” și organizarea cuvintelor într-un context adecvat mesajului fiind procese suficient de complexe și subiective. Mai mult, în procesul de relevare a acestor mărci ale stilului unui autor vom pomi de la acele calități ale stilului științific pe care cercetătorii „le adoptă”, prin logica lucrurilor, iar, pe de altă parte, vom admite că aceștia dau o turnură inedită propriei existențe tocmai prin așa-zisa „aplicare” a acestora. Astfel, claritatea, precizia, coerența și concizia - calități indispensabile stilului științific - vor purta amprența *stilului Gh. Popa* tocmai prin neîncadrarea în aceste tipare sau prin „destereotipizarea” respectivelor calități, marcînd, în final, unele însemne ale stilului Domniei sale. Limitarea la un anumit segment – cel al scrierilor sembrate *Gheorghe Popa* – implică, în acest sens, enumerarea cel puțin a cîtorva dintre aceste „însemne”. Pentru început, vrem să credem că nu exagerăm atunci cînd afirmăm că lingvistul Gheorghe Popa urmărește de-o viață cu pasiune „aventurile” unor fenomene glotice, în special (cum ar fi, de exemplu, cel al locuțiunilor) și „schimbările la față” ale lingvisticii, în general.

Studiile profesorului Gheorghe Popa constituie veritabile dialoguri „lingvistico-didactice”, care, deși se referă la subiecte pur „științifice” (or acestea presupun prin definiție un limbaj anume), totuși captivează cititorul atît prin ineditul problematicii abordate, cît, mai ales, prin modalitatea de abordare a acestei problematici. Lingvistul Gheorghe Popa are o capacitate deosebită de a-și cenzura spusele, de a-și camufla emoțiile (chiar și în fața foii), de a scrie într-un asemenea fel, încît să provoace lectura și reflecția simultană.

Formulele de tipul „Așa cum spuneam”, „Se impune aici o remarcă”, „înțelegem că”, „Am putea aminti”, „Ceea ce considerăm însă important să reliefam în mod special e faptul”, „Am emis conștient aceste afirmații”, „Acceptăm această concluzie”, „Trebuie să menționăm”, „Am putea invoca, în legătură cu aspectul în discuție” etc., de care face uz distinsul profesor sînt relevante pentru întreținerea unui dialog continuu la subiect cu cititorul și/sau cercetătorul, „înzestrat cu un cuget lingvistic creator” și încîntat de facilitatea cu care se încearcă explicarea⁵ unor entități lingviale și/sau lingvistice. Astfel, *Unele aprecieri asupra lingvisticii și a obiectului ei de studiu* (Popa 1998a), *Dificultăți privind determinarea statutului locuțiunilor* (Popa 2001a), *Unitatea în diversitate a lingvisticii* (Popa 2003a), *Paradoxuri lingviale și lingvistice* (Popa 2004), *Fluctuațiile lexicale în româna actuală* (Popa 1996a), *Coordonate ale viziunii lingvistice coșeriene* (Popa 1998b), *Pleonasmul ca fapt al vorbirii și obiect al cercetării* (Popa 2010a) etc. au devenit, dintr-odată, subiecte de dezbateri, „exerciții” polemice tocmai datorită acestui dialog, profund prin conținutul celor expuse, accesibil prin modalitatea de abordare, angajant prin atitudinea față de interlocutor.

⁵Am mai putea aminti aici și de notele de subsol, numeroase și relevante, explicînd textul și incitînd cititorul

Prin urmare, *stilul Gheorghe Popa* este marcat de această intenție, temerară și nobilă deopotrivă, de a nu scrie de dragul scrisului, ci de a aduce sensul „pe tavă” cu tot cu „dezlegare” sau cu așa-zisa „cheie a soluțiilor”. Suflul nou al „tratării” acestor subiecte, atât de dificile pînă la momentul lecturii, captivează, întîi de toate, prin titlurile care, pe lîngă caracterul lor revelator, se prezintă ca niște concentrate ale textelor încă nedevopate.

În această ordine de idei, putem afirma că Gheorghe Popa, fără a inventa formule stilistice noi sau fără a miza pe elemente șocante, este totuși deținătorul a numeroase „brevete de invenție” pe dimensiunea „Titluri”, titlul fiind, într-un fel, „cartea de vizită” a fiecărui autor. Mai e de remarcat faptul că titlurile vor avea, pentru Gheorghe Popa, o „ținută” lexicală într-o lucrare de specialitate (reviste, culegeri de articole etc.) și o altă „ținută” într-o lucrare ne-lingvistică (literară, de cultură etc.). În continuare, vom prezenta doar cîteva titluri obținute prin:

– asocierea neobișnuită a cuvintelor: *Gramatica - școală a gîndului* (Popa 1982); *Lingvistica și „casa limbii”* (Popa 1997a); *La catedra de fđologie și pedagogie... a omeniei* (Popa 2002); *Calvarurile și lecțiile afirmării unui adevăr* (Popa 1996b); *Unitatea în diversitate a lingvisticii* (Popa 2003a) etc.

– folosirea determinativelor: *Paradoxuri lingviale și lingvistice* (Popa 2004); *Nescrisele cărți ale acad. S. Berejan* (Popa 1997b); *Model de rectitudine și de etică științifică* (Popa 2008a); *„Orizontul semasiologic” al acad. Silviu Berejan* (Popa 2008b) etc.;

– parafrizarea unor expresii: *In loc de predoslovie* (Popa 2010b); *Permanentă „nevoie de Coșeriu”* (Popa 2007); *A fi mai î decît î* (Popa 2003b); *E. Coșeriu: Drumurile vieții și ale afirmării* (Popa 2001b); *în loc de argument sau arta de a ferici și de a fi fericit* (Popa 2008c) etc.;

– valorificarea nuanței peiorative a cuvintelor: *Filozofastrul de Bălți sau Cine bate apa în piuă* (Popa 1998c); *Farafasticuri numai ale... punctuației?* (Popa 2000) etc.

Lingvistul nu acceptă fraza lungă și alambicată, nici expresiile și figurile pretențioase, ci, din contra, are o frază compactă, dar energetică, folosind cuvinte care ar ajuta lectorul să se implice firesc în discuție. De regulă, pînă a ajunge la momentul de a-și pune cititorul în situația de „a coborî pe verticală”, prof. Gheorghe Popa îi captează atenția pornind de la adevăruri accesibile: *Adevărul cu privire la relația limbă-realitate își are confirmare (și) în necesitatea firească a vorbitorilor de a sensibiliza verbal atît realiile depistate, «descoperite», cît și schimbările privind componența și particularitățile realiilor existente* (Popa 1996a: 33); *„La delimitarea și dezmembrarea științei despre limbă trebuie să pornim de la premisa că ea e o știință autonomă și unitară («integrală», după expresia prof. E. Coșeriu)* (Popa 2003: 86); *„E cunoscută axioma că orice limbă se află în permanentă mișcare”* (Popa 2006a: 78) etc.

Devoțiunea savantului Gheorghe Popa pentru rigoarea filologică iese la iveală și din expunerea punctuală, marcată cu cifre (1.; 2. sau 1.1.; 1.2. etc.), ceea ce imprimă demonstrației fluentă și precizie. Mai mult, în unele cazuri,

subtitlurile fiecărui capitol/paragraf, prin intenția de a „apropia” cititorul de ceea ce se numește „limbaj accesibil”, furnizează cuvintele-cheie sau prezintă enunțul concludent al conținutului celor enunțate în continuare, avertizând astfel lectorul asupra continuității și rezonanței celor expuse (a se vedea, în acest sens, (Popa 1998a; Popa 2003a; Popa 2008b etc.)).

Dînd Cezarului ceea ce i se cuvine, să mai punctăm un atu la capitolul „însemne” ale *stilului Gheorghe Popa*: maniera-i inconfundabilă de a prezenta și de a analiza „lucruri” complexe într-un limbaj deschis către public, ceea ce îi sporește „capitalul de imagine” și ponderea discursului științific (fie oral, fie scris). Indiscutabil, avem de-a face cu un detaliu semnificativ – să știi să transmiți, coerent și lapidar, ceea ce ai descoperit, ai „cules” din roadele rîvnite, ani de-a rîndul, din lecturi sau din polemicile „tumultoase” cu sine și cu colegii de breaslă, din analizele individuale și de grup, din ferventele sinteze de moment sau de durată.

Concepute ca niște autentice prelegeri de lingvistică, studiile semnate *Gheorghe Popa*, indiferent de conținut (acestea avînd uneori și un alt caracter decît cel strict științific, spre exemplu, numeroase interviuri, diferite texte-omagiu, variate consemnări, diverse recenzii – cu certitudine – fiecare unice în felul lor), denotă caracterul elevat, dar inteligibil al *stilului Gheorghe Popa*. În același context, amintim și despre concizia *stilului Gheorghe Popa*, care se reține prin abilitatea autorului de a exprima idei variate în cuvinte puține, conferind astfel textelor o reductabilă forță explicativă și argumentativă. Alteori, ideile sînt forjate în funcție de scopul tratării și circumstanțele prezentării subiectului, argumentarea avînd un caracter de avalanșă doar la, nivelul varietății tezelor, dar nu prin caracterul expunerii.

Specialist cu o largă pregătire în domeniul științelor limbajului, Gheorghe Popa caută formule potrivite și pentru momentele concluzive: „în baza celor spuse...”, „Ceea ce am vrea numai să remarcăm la capătul acestor rînduri...”, „Așadar,...”, „Sintetizînd cele spuse...” etc. „în primul rînd”, urmat, firește, de „în al doilea rînd” și chiar „în al treilea rînd” sau, la modul livresc, „Primo”, „Secundo”, „Tertio”, sînt, ca incidente consacrate, nu numai recognoscibile, dar și extrem de utile în perceperea discursului. Aceste calități și atîtea altele constituie mărcile stilistice exterioare ale fiecărui studiu semnat de Gheorghe Popa.

Stilistica expunerii se remarcă la Gheorghe Popa și prin dezinvoltura și pasiunea cu care se angajează Domnia Sa în dezbaterile profesionale, neuitînd, niciodată, să reamintească, clasică apoftegmă jakobsoniană: „Sînt lingvist și nu consider străin de mine nimic din ceea ce aparține lingvisticii”. Responsabilitatea și perseverența, tenacitatea și indulgența (acesta e cuvîntul, n-am greșit), coerența și fluiditatea, corectitudinea și calmul constituie rigurile, conform cărora își construiește profesorul Gheorghe Popa discursul oral sau scris; Domnia Sa definește, analizează, argumentează, concluzionează și se comportă, evident, de fiecare dată sensibil, trăind diferite emoții, dar, scriind, polemizînd, dialogînd și ținîndu-și discursurile mereu în același „dulce stil” care i-a consacrat semnătura.

Gheorghe Popa este asemenea Meșterului Manole zidarul propriei „biserici”

adică al propriului stil (o coincidență frumoasă, fiți de acord, deși, modest, cum îl cunoaștem, ar putea spune: „Să trecem peste!”). Sîntem siguri că n-ar fi acceptat nicidecum să meargă pe căi bătătorite, cum mulți „păcătuiesc” la acest capitol, deoarece stereotipurile și clișeele nu fac casă cu Domnia Sa, omul care și-a creat – sau poate e o chestiune de destin aici – un stil propriu, recognoscibil și acceptat, dacă nu chiar așteptat, în mediul universitar, e însăși evidența, care devine o marcă proprie de expresie și de existență, generînd fie emulație, fie imitatori.

Studiile Domniei Sale nu sînt independente unul față de altul, ci comunică, toate, înde ele, constituind, în fine, un sistem omogen, în care, bineînțeles, fiecare „piesă” își are locul. Continuitatea tematică, cursivitatea scrierii, impuse de rezonanța stilului, certifică faptul că lingvistul Gheorghe Popa nu este un adept al ffragmentarismului și al discontinuității, iar marea miză a stilului său este excesul de prudență și reticență, care nu-i permit să se hazardeze în afirmații pripite, promisiuni deșarte și complimente gratuite. Nimeni nu-i poate obiecta cercetătorului Gheorghe Popa lipsa de cutezanță în decantarea minuțioasă sau, în general, în respingerea totală a unor puncte de vedere deja ferm încetățenite în literatura de specialitate. Ceea ce e demn însă de reținut în această ordine de idei e faptul că Gheorghe Popa face acest lucru prin intermediul unei „stilistici” sobre și echilibrate. În felul acesta, expunerea reflecțiilor și a argumentelor cîștigă atît în comprehensibilitate, cît și în persuasiune. Un exemplu: e cunoscut aportul acad. V. V. Vinogradov la studiarea unităților frazeologice, dar Gheorghe Popa, după știința noastră, e întiul și singurul lingvist care a semnalat tranșant și influența nefastă a acestui aport asupra cercetărilor ulterioare în materie de frazeologie. Vorba e că teoria vinogradoviană, la care se referă frecvent atît lingviștii ruși, cît și cei din fosta URSS, este, în opinia lui Gheorghe Popa, „extinsă abuziv și tară discemămînt” la delimitarea și a altor tipuri de îmbinări stabile de cuvinte (care nu sînt, în realitate, frazeologisme). Cum a procedat cercetătorul bălțean privind, de exemplu, viziunea „locuțională” a lui V. V. Vinogradov? Face, mai întii, abstracție de notorietatea lingvistului rus în lumea științifică și de idolatrizarea lui de către miile de lingviști din fostele republici unionale, ca fiind savantul care a stabilit criterii ferme de delimitare a tuturor tipurilor de îmbinări stabile, inclusiv a locuțiunilor, iar, mai apoi, analizînd scrupulos studiile ce abordează îmbinările stabile de cuvinte, ajunge la concluzia că acad. V. V. Vinogradov „nu s-a preocupat, în mod special, de esența locuțiunilor ca fenomen de limbă autonom” (Popa 2006b: 105).

Nu vom greși afirmînd că are mulți „cititori”: foști, actuali și viitori discipoli și colegi, prieteni și dușmani, simpatizanți și opozanți. Și unii, și alții o fac sau o vor face din „curiozitate”, ghidați nu numai de nevoile de cunoaștere, dar și din plăcerea de a-i urmări itinerarul cercetărilor, inclusiv posibilitățile de „nuanțare stilistică”, foarte bogate, după cum o arată textele.

Un discurs plin de liniște constructivă și calm academic, capabil de convingere și de decență, deschide „noi orizonturi”, definește recente și vechi concepte, incită același spirit al cunoașterii, comunicîndu-ne, tară „farafasticuri”, un mesaj clar,

explicit și convingător, pentru că rolul „filozofastrului”, prin definiție și atitudine, nu și l-ar asuma niciodată pentru nimic în lume. Evitând monotonia, repetițiile agasante sau clișeele verbale, Gheorghe Popa reușește să creeze texte extrem de atractive pentru lectorul tracasat de varii studii placide, atât la nivelul conținutului, cât și la cel al exprimării.

Însemnele *stilului Gheorghe Popa* sînt condiționate nu numai de savantul Gheorghe Popa, dar și de onestitatea omului cu același nume. Avînd un sănătos și tolerant mod de a-i privi și de a-i omeni pe cei din jurul său, fiind conștient că cele spuse și scrise de Domnia Sa îi vor creiona sau vor contribui la creionarea unui stil, întotdeauna a știut să-și tempereze indignările, să-și camufleze nemulțumirile, să-și tolereze adversarii de opinie, să-și încurajeze oponenții, dar, în final, susținîndu-și, diplomat și elegant, punctul de vedere. Nu am sesizat (și, probabil, dacă ar fi fost precedente, s-ar fi aflat, întrucît nimeni nu scapă de „greșelile trecutului”) să se fi dat în spectacol, susținîndu-și patetic punctul de vedere, fie din orgoliu, fie din convingere. Dimpotrivă, l-am surprins mereu reținut în a-și considera propria opinie drept una „sacrosanctă”, lăsînd, în schimb, „să vorbească” studiile. Mai mult, punctul său de vedere diferă de al altora, face acest lucru prin loialitate, într-un mod inofensiv, pe un ton decent, chiar dacă, pe alocuri, nelipsit de ironie. Spre exemplu, după ce un cunoscut cercetător constată necondiționat că romanistica „apare ca un teritoriu insuficient explorat, o hartă cu imense goluri și zone necunoscute”, Gh. Popa, subscriind total neliniștii exprimate, precizează că „avem însă rezerve față de tonalitatea și categorismul constatării, deoarece e în firea lucrurilor ca «teritoriul» oricărei științe, inclusiv al romanisticii, să se prezinte ca ceva «insuficient explorat», cu anumite «goluri»” (Popa 2003c: 233). O fi fiind și aceste „goluri și zone necunoscute”, dar, intervine Gh. Popa, sînt, probabil, „nu tocmai «imense»” aceste goluri. Mai mult, rămînînd în același registru al polemicii cumpătate, Gheorghe Popa vine de fiecare dată cu argumente, încercînd „să vadă totdeauna partea pozitivă” a afirmațiilor. În aceeași ordine de idei, într-un alt studiu, cu același fler, al unui cercetător sigur de adevărul științific, își susține punctul de vedere, menționînd, nu înainte de a invoca totuși acel „credem” care – mai încape îndoială – valorează cît un „avem ferma convingere”: „credem că nu este lipsită de temei afirmația noastră precum că limba română (în special, cea vorbită în stînga Prutului), de la 1989 încoace (deci într-o perioadă scurtă de timp), datorită momentelor cruciale din viața poporului român, a cunoscut un adevărat salt în direcția progresului (o afirmație care distonează cu părerea unanim acceptată că limbii nu îi sînt caracteristice „salturile” – A. B.)” (Popa 1996a: 33).

Domnul profesor Gh. Popa își asumă, după cum am afirmat deja, gesturile, faptele, cuvintele, din a căror simbioză, „precum îi era scris”, s-a născut un stil despre care, indiscutabil, se va mai scrie și asupra căruia, negreșit, se va mai reflecta – *stilul Gheorghe Popa* – un stil cu însemnele sale, marcat de pasiunea unui lingvist de atitudine și formație „nouă”.

Bibliografie:

1. Condrea, Irina, *Curs de stilistică*, Chișinău, Editura CEP USM, 2008.
2. Popa, Gheorghe, *Gramatica – Școală a gândului* [Recenzie la:] Nicolae Mățaș, *Școală a gândului*, Editura Lumina, 1982, în *Învățământul public*, 24 august 1982, p. 4.
3. Popa, Gheorghe, *Fluctuații lexicale în româna actuală*, în *Limba română*, Chișinău, 1996a, nr. 5-6, p. 33-36.
4. Popa, Gheorghe, *Calvarurile și lecțiile afirmării unui adevăr*, în *Dacia literară*, 1996b, nr. 2, p. 17-19.
5. Popa, Gheorghe, *Lingvistica și „casa limbii”*, în *Semn*, 1997a, nr. 1, p. 13.
6. Popa, Gheorghe, *Nescrisele cărți ale acad. S. Berejan*, în *Revistă de lingvistică și știință literară*, 1997b, nr. 3, p. 62-66.
7. Popa, Gheorghe, *Unele aprecieri asupra lingvisticii și a obiectului ei de studiu*, în *Revistă de lingvistică și știință literară*, 1998a, nr. 3, p. 119-124.
8. Popa, Gheorghe, *Coordonate ale viziunii lingvistice coșeriene*, în *Limba română*, 1998b, nr. 6, p. 19-22.
9. Popa, Gheorghe, *Filozofastrul de Balți sau cine bate apa în piuă*, în *Curierul de Nord*, 21 martie 1998c, p. 3.
10. Popa, Gheorghe, *Farafasticuri numai ale... punctuației?*, în *Semn*, 2000, nr. 1-2, p. 24-25.
11. Popa, Gheorghe, *Dificultăți privind determinarea statutului locuțiunilor*, în *Актуальные проблемы современной филологии*, Balți, Бэлцькая Университетская пресса, 2001a, p. 32-34.
12. Popa, Gheorghe, *E. Coșeriu: Drumurile vieții și ale afirmării*, în *Țara*, 22 mai 2001b, p. 3.
13. Popa, Gheorghe, *La catedra de filologie și pedagogie... a omeniei*, în *Omagiu academicianului Silviu Berejan*, Balți-Chișinău, Presa universitară balțeană, 2002, p. 9-17.
14. Popa, Gheorghe, *Unitatea în diversitate a lingvisticii*, în *Revistă de lingvistică și știință literară*, 2003a, nr. 1-2, p. 84-90.
15. Popa, Gheorghe, *A fl mai Î decît Î*, în *Semn*, 2003b, nr. 3-4, p. 52-53.
16. Popa, Gheorghe, *Pregătirea lingvistică universitară: între deziderat și praxis*, în *Limba și literatura română în spațiul etnocultural dacoromânesc și în diaspora*, Iași, Editura Trinitas, 2003c, p. 233-237.
17. Popa, Gheorghe, *Paradoxuri lingviale și lingvistice*, în *Semn*, 2004, nr. 1-2, p. 60-62.
18. Popa Gheorghe, *Cauze ale apariției locuțiunilor*, în *Revistă de lingvistică și știință literară*, 2006a, nr. 1-2, p. 78-86.
19. Popa, Gheorghe, *Viziunea „locuțională” a lui Ch. Bally și a lui V. V. Vinogradov*, în *Инновации и прагматика филологических исследований*, Balți, Editura Presa universitară balțeană, 2006b, p. 103-108.

20. Popa, Gheorghe, *Permanentă „nevoie de Coșeriu”*, în *Limba română*, Chișinău, 2007, nr. 1-3, p. 83-87.
21. Popa, Gheorghe, *Model de rectitudine și de etică științifică*, în *Limba română*, Chișinău, 2008a, nr. 9-10, p. 107-109.
22. Popa, Gheorghe, „*Orizontul semasiologic*” al acad. Silviu Berejan, în *Revistă de lingvistică și știință literară*, 2008b, nr. 3-4, p. 135-140.
23. Popa, Gheorghe, *În loc de argument sau arta de a fericii și de a fi fericit*, în *Filologia modernă: realizări și perspective în context european*, Chișinău, 2008c, p. 7-8.
24. Popa, Gheorghe, *Pleonasmul ca fapt al vorbirii și obiect al cercetării*, în *Dicționar de pleonasm*, autori: Gheorghe Popa, Lucia Popa, Chișinău, Editura Știința, 2010a, p. 3-12.
25. Popa, Gheorghe, *În loc de predoslovie*, în *Noua Revistă Filologică*, Anul I, nr. 1-2, Bălți, 2010b, p. 3.

(*Creativitatea lingvală: de la semn la text* : Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”, Ediția a 5-a, Bălți, 29-30 noiem. 2012. Iași, 2014, pp. 21-27. ISBN 978-606-13-2121-6)

Lexicograful Gheorghe Popa: între teoria și practica lexicografică

Svetlana STANȚIERU

Profesorul Gheorghe Popa este omul de litere cu o sigură condiție profesională, care știe să împartă generos din vasta-i cultură lingvistică (or „formarea unei generații pregătite pe potrivă timpurilor ce vin este de neconceput în afara unei temeinice culturi lingvistice” (Berejan 1999: 39)) atât studenților, cât și colegilor, pledînd totodată cu orice ocazie pentru buna lor formație filologică.

Di Gheorghe Popa, prin exemplul personal, cultivă discipolilor setea de cunoaștere, de căutare, de informare, de precizare, de nuanțare, pentru ca aceștia să devină posesori ai unei culturi lingvistice tară cusur. Nu în zadar, în asemenea situații, cele mai preferabile referințe ale prof. Gheorghe Popa vizează afirmația lui Roman Jakobson că „sînt lingvist și nu consider străin de mine nimic din ceea ce aparține lingvisticii”, dar și precizarea coșeriană „că lingviștii mai buni sînt cei care au o cultură mai vastă decît numai cultura lingvistică” (Coșeriu 1996: 148).

Imaginea Profesorului Gheorghe Popa este cea a unui intelectual distins, care s-a impus în mediul științific prin curiozitate, perseverență, dăruire, deschidere, corectitudine, principialitate. Domnia Sa nu știe să plictisească, oriunde s-ar afla, ba, dimpotrivă, știe a incita, provocînd mereu prin *ceea ce spune* și *cum* spune.

Erudiția și cultura filologică și le-a manifestat și continuă să și le manifeste plenar nu doar ca pedagog, ci și ca lingvist activ în spațiul editorial. E cunoscut variatul diapazon al intereselor științifice ale lui Gheorghe Popa. Domeniul care ne interesează *hic et nunc* e cel al lexicografici. În această ordine de idei, am vrea să

invocăm opinia unor prieteni și colegi de la prestigioasa Editură „Știința” (unde dl Gheorghe Popa și-a editat majoritatea lucrărilor sale): „Are condei, indiscutabil, în calitate de autor, profesorul Gheorghe Popa este tumultuos în argumente, răbdător/ tolerant la replici și migălos pînă la pedantism, mai ales cînd e vorba de dicționare. Lumea dicționarului, pedantă și fascinantă, l-a furat pentru totdeauna, pentru a-i șlefui vîrfurile condeiului și al... limbii, stil deja recunoscut între al altor lingviști” (Prietenii 2002: 7). În această ordine de idei, mai putem invoca unele aprecieri. Astfel, Profesorul Anatol Ciobanu, membru corespondent al AȘM, după ce reliefează o serie de calități ale lui Gheorghe Popa, constată că acesta „este și un lexicograf de valoare: de mulți ani Domnia sa se ocupă de studierea locuțiunilor ca sursă de îmbogățire a vocabularului limbii române. În acest plan, a editat *două opere lexicografice de toată lauda* (subl. n. – Sv. S.): „Dicționar de echivalente” și „Dicționar de locuțiuni rus-român” (Popa 2004: 83), iar mentorul științific al Domniei Sale, academicianul Silviu Berejan, evaluînd rezultatele discipolului său califică aceste „două dicționare sui generis” drept „*neobișnuite, în primul rînd, prin materialul prezentat în ele* (subl. n. – Sv. S.)” (Berejan 2002: 7).

Fiind conștient de „rolul operelor lexicografice în formarea unor concepții despre fenomenele de limbă” (Popa 2007: 32), Gheorghe Popa „se ancorează” în activitatea lexicografică, nebănuind, probabil, că această activitate presupune muncă sisifică, consultări permanente, verificări insistente, reconsiderări neconținute (or, după cum bine știm, „domnul Gheorghe Popa este cel căruia nu-i place să muncească puțin, care preferă mereu să trudească mult, să facă, să refacă, să prefacă, necruțîndu-și timpul și puterile” (Tărăță 2002: 4)), elaborînd, pînă la ora actuală, trei dicționare de pionierat.

Lexicograful Gheorghe Popa își face debutul în domeniul lexicografiei românești cu un *Dicționar de echivalente* (Popa 1990). Această lucrare, după cum mărturisește însuși autorul, „include un anumit tip de unități polilexicale și anume așa-numitele echivalente analitice ale cuvintelor” (Popa 1990: 3).

Dicționarul de echivalente conține 2450 de unități (selectate în baza dicționarelor explicative și a celor bilingve) și „e prima încercare de acest gen în lingvistica noastră” (Popa 1990: 7). În primul rînd, acest dicționar e o primă „încercare de acest gen în lingvistica noastră”, deoarece, spre deosebire de alte dicționare similare (de altfel, multe la număr), dicționarul în cauză „evită” să includă unități glotice asemănătoare, cum ar fi, de exemplu, frazeologismele. Altfel zis, chiar și prin acest dicționar, Gheorghe Popa încearcă să delimiteze între *locuțiune* și alți termeni utilizați arbitrar, echivoc sau inadecvat pentru realități glotice denumite prin termenul *locuțiune* (a se vedea, în acest sens, și (Popa 2007: 59)). Nimic surprinzător în această tentativă, deoarece, în viziunea lui Gheorghe Popa, „problema unui termen e una de substanță”, iar „termenul ca atare nu poate servi drept instrument de inducere în eroare, de camuflare a neștiinței, de etalare a cunoștințelor, de derutare a cercetătorilor, de justificare a disculpării etc.” (*ibidem*). În al doilea rînd, lecturînd pe îndelete articolele lexicografice din *Dicționar-ul de echivalente*, cititorul se poate convinge de faptul că locuțiunile nu funcționează în

limbă ca niște „supleante” ale unităților monolexicale și de faptul că este vulnerabil criteriul conform căruia o îmbinare de cuvinte poate fi considerată locuțiune dacă are drept corespondent un singur cuvânt (utilizarea indicației *cu valoare de*, urmată de forma prescurtată a părții de vorbire corespunzătoare, e un argument în acest sens). Așadar, debutul „lexicografic” al prof. Gheorghe Popa e, în același timp, și un debut de „gen”, de „viziune” privind lexicografierea locuțiunilor.

Acrobția și perfecționismul, atât de caracteristice autorului, în general, și nu mai puțin necesare lexicografilor, în special, pot fi lesne identificate la o eventuală confruntare a articolelor lexicografice. Impresionează aici nu numai abundența de informație (ce vizează componenții facultativi ai locuțiunilor, variantele și diferitele semnificații ale locuțiunilor etc.), dar și competența autorului de a analiza echivalentele analitice în plan funcțional, aducând în fiecare articol lexicografic și cite un exemplu de întrebuițare în vorbire, excerptate, în mare parte, din literatura artistică, critica literară, studiile filologice sau alcătuite de însuși autorul. Nu în zadar, unii recenzenți au consemnat în legătură cu aspectul în discuție că, „prin axarea pe aspectul funcțional al unităților glosate”, *Dicționar-ul de echivalente „rămîne a fi unica lucrare în lingvistica românească”* (Sainenco 2001: 111).

Interesul permanent pentru examinarea multiaspectuală a stratului locuțional, pasiune de-o viață a Profesorului Gheorghe Popa, aduce, în lexicografia românească, la doar un deceniu de la editarea primului dicționar, un nou *Dicționar de locuțiuni rus-român. Русско-румынский словарь устойчивых словосочетаний* (Popa 2001). Și acest dicționar se înscrie pe linia lucrărilor de pionierat, întrucît, afirmă modest autorul, este „primul de acest gen în republica noastră” (Popa 2001: 3). Apropo, ne permitem a veni cu o completare, în acest sens, relevînd că avem de a face cu un dicționar a cărui lipsă era de mult simțită (cu atît mai mult cu cît lucrări similare nu existau nici în lingvistica românească, nici în cea rusă).

Afirmăm, cu toată certitudinea, că apariția *Dicționarului de locuțiuni rus-român* este un act temerar, dat fiind faptul că locuțiunile constituie unul din punctele nevralgice ale oricărei limbi, în special, la traducere, căci „ele diferă, nu de puține ori, prin structură, prin conotația emotiv-apreciativă, prin coloritul expresiv etc.” (*ibidem*).

Opinia încetățenită în practica lexicografică, precum că un bun lexicograf, pentru a elabora un dicționar, care să se bucure de o recunoaștere generală, trebuie să fie în același timp și un bun lexicolog, avînd concomitent cunoștințe profunde de gramatică și stilistică (Bahнару 2008: 23), caracterizează întocmai autorul acestor dicționare. Or *Dicționarul de locuțiuni rus-român* are, în principiu, o evidentă orientare didactică, prezentînd în fiecare articol lexicografic informații de natură gramaticală și fonetică, acestea contribuind, în linii mari, la utilizarea corectă a locuțiunilor în practica vorbirii și a scrierii.

Ținem să menționăm că acest dicționar este un instrument indispensabil pentru însușirea corectă atît a limbii române, cît și a limbii ruse, fiind „destinat elevilor, studenților, tuturor vorbitorilor de limba rusă și limba română, precum și celor care se interesează de problemele lexicologiei și gramaticii comparate” (Popa

2001: 2). În aceeași ordine de idei, Tamara Pascaru opinează: „Grație celor zece mii de locuționi, multe lucruri se limpezesc, vorbitorul fiind ajutat să se exprime corect atât în rusă, cât și în română. Și, de ce nu, devenim mai erudiți în domeniul cunoașterii nu numai a unităților lexicale, dar și, în genere, a specificului limbii respective” (Pascaru 2002: 3).

Preocupat constant de cuvîntul rostit sau scris (cei care activează în preajma Domniei Sale pot confirma fără ezitare acest lucru), Profesorul Gheorghe Popa nu putea să treacă cu vederea peste acest domeniu care ține de cultivarea limbii. Intenționat sau nu, dar iarăși la o distanță de zece ani de la precedenta lucrare lexicografică apare în 2010 un splendid *Dicționar de pleonasme* (Popa et alii 2010).

Dicționarul de pleonasme cuprinde cca 7000 de pleonasme, iar noutatea lui constă „în alcătuirea unui registru atât cu unități pleonastice existente, atestate, cât și cu unități pleonastice virtuale, care ar putea să apară în uzul vorbitorilor” (Popa et alii 2010: 2).

Motivul apariției acestei lucrări (elaborate împreună cu Lucia Popa) este enunțat, într-un mod indirect, dar suficient de convingător, de însuși Gheorghe Popa în consistentul studiu introductiv „Pleonasmul ca fapt al vorbirii și obiect al cercetării”: „un cuvînt se prezintă ca un «sihastru», un «venetic» doar în corpusul unei lucrări lexicografice (adică în limbă), dar în realitate (adică în vorbire) el tinde pe toate căile să stabilească legături de «rudenie» cu cele mai îndepărtate cuvinte care fac parte atât din aceeași familie, cât și din familii diferite. Drept consecință firească a «sociabilității» lui, cuvîntul nu este scutit de riscul de a greși cu «rudele»” (*ibidem*: 3-4).

Semnalarea acestor greșeli avertizează cititorii asupra modului cum se exprimă, explicațiile fiind făcute cu convingerea că numai relevarea complexității fenomenului glotic și sublinierea faptului că acesta trebuie studiat cu cea mai mare atenție și doar prin înțelegere pot conduce la evitarea gafelor lingvistice. Firește, pentru a nu greși (amintim aici cele mai frecvente cauze ale pleonasmelor, expuse în studiul introductiv al *Dicționarului de pleonasme*: neatenția, graba în exprimare, indiferența sau scăderea exigenței, ignoranța, dorința de a fi cât mai expliciti, intenția de a vorbi persuasiv, intenția de a potența afectivitatea unor cuvinte, intenția de a dezambiguiza mesajul, intenționalitatea (*ibidem*: 6-8)), sîntem obligați să folosim cuvintele cu sensul lor exact, consultînd dicționarele, atunci cînd nu cunoaștem sensul, pentru a le întrebuița corect (or menirea dicționarului este atât corectivă, cât și preventivă).

Lexicograful Gheorghe Popa subliniază că „în activitatea sa de comunicare, vorbitorul poate întîmpina și anumite restricții impuse de sistemul limbii”, sugerîndu-ne, în același timp, că trebuie să racordăm „neforțat, adică în limita admisibilității și, firește, a comprehensibilității, posibilitățile limbii” și să nu facem abuz de ele (*ibidem*: 12).

Lexicograful Gheorghe Popa, prin aceste trei *Dicționare*, a știut să îmbine rigoarea științifică și accesibilitatea, creînd instrumente utile și eficiente, de cultivare a vorbirii. Deși scrise la intervale de aproximativ 10 ani, aceste *Dicționare* nu „trădează” vîrsta, toate constituind rodul muncii asidue, avînd o incontestabilă

valoare în lexicografia românească, fiind de real folos nu doar pentru specialiști-filologi, traducători, jurnaliști, ci și pentru toți cei care sînt interesați și tind să vorbească corect, frumos, elevat. Astfel, *Dicționarele* lui Gheorghe Popa se impun prin acribie științifică, prin „viziunea” inedită asupra fenomenelor, prin claritate, exactitate, eleganță, utilitate.

Cu ocazia frumoasei aniversări, care a și stimulat intervenția de față, Vă dorim, Domnule Profesor, multă sănătate și energie creativă!

Bibliografie:

1. Bahnaru, Vasile, *Elemente de lexicologie și lexicografie*, Chișinău, Editura Știința, 2008.
2. Berejan, Silviu, *Atitudinea conștientă față de limbă a purtătorilor ei*, în *Omagiu prof. Ion Ciornii*, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, 1999, p. 38-44.
3. Berejan, Silviu, *Semicentenarul unui lingvist apreciat*, în *Literatura și Arta*, 28 noiembrie 2002, p. 7.
4. Coseriu, Eugeniu, *Lingvistica integrală*. Interviu realizat de Nicolae Saramandu, București, Editura Fundației Culturale Romane, 1996.
5. Pascaru, Tamara, *Dicționarul lui Gheorghe Popa sau Locuțiuni pentru zeci de mii de minți*, în *Literatura și Arta*, 14 februarie 2002, p. 3.
6. Popa, Gheorghe, *Dicționar de echivalente*, Chișinău, Editura Lumina, 1990.
7. Popa, Gheorghe, *Dicționar de locuțiuni rus-roman. Русско-румынский словарь устойчивых словосочетаний*, Chișinau, Editura Știința, 2001.
8. Popa, Gheorghe, *Biobibliografie*, Bălți, 2004.
9. Popa, Gheorghe, *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române*, Chișinău, Editura Știința, 2007.
10. Prietenii și colegii de la „Știința”, *În loc de titlu, pentru Gheorghe Popa*, în *Flux*, 6 decembrie 2002, p. 7.
11. Sainenco, Ala, *Gh. Popa, Dicționar de locuțiuni rus-roman. Русско-румынский словарь устойчивых словосочетаний*. Sub redacția lui Silviu Berejan, academician, Chișinău, Editura Știința, 2001, 326 p., în *Revistă de lingvistică și știință literară*, 2003, nr. 5-6, p. 111-112.
12. Tărița, Zinaida, *Afirmare prin flacăra cugetului*, în *Accent provincial*, 29 noiembrie 2002, p. 4.

(*Creativitatea lingvală: de la semn la text* : Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”, Ed. a 5-a, Bălți, 29-30 noiem. 2012. Iași, 2014, pp. 29-33)

B. In brevi

Nicolae MĂTCAȘ, prof. univ., dr., Ministerul Educației și Cercetării al României: „Savantul (e vorba de acad. S. Berejan – *n.n.*) cu renume cel puțin în fosta Uniune, cu sute de articole publicate în reviste și culegeri din țară și de peste hotare, cu două monografii care au intrat în circuitul științific internațional și de care nu se poate dispensa nici un cercetător serios, cu școală lingvistică proprie (numai niște lei ca [...] Gheorghe Popa cât fac!)”.

Vom mai ajunge să culegem ghiocei. In: *Limba Română*. 1997, nr. 3/4, p. 168.

Eugen LUNGU, redactor-șef al Editurii „ARC”: „[...] Gheorghe Popa lansează (prin articolul *Lingvistica și „casa limbii”* publicat în revista SEMN, decembrie 1997, nr. 1 – *n.n.*) o pledoarie eseistică (caz mai rar printre preoții zeiței Lingva!) în favoarea științei pe care o slujește”.

Revista revistelor. In: *Basarabia*. 1998, nr. 1-2, p. 201.

Eliza BOTEZATU, prof. univ., dr., Universitatea de Stat din Moldova: „Dacă a-ți aprecia discipolii înseamnă a-i ține minte, îmi amintesc de Gheorghe Popa ca de un student inteligent și harnic, bun de glume, dar și cu simțul responsabilității și al demnității. Este în el o îmbinare fericită de fire mucalită și de gravitate, de atitudine serioasă față de oameni și de viață. Nu mă deranjează că s-a făcut lingvist, și nu literat: un lingvist cu sensibilitate și gândire de literat mi se pare a fi un specialist mai complet, mai armonios. Îi doresc așa să rămână – ca fire, ca potențial, ca forță lăuntrică. În rest – să crească!”

„Nu se poate ca noaptea să dureze la nesfârșit”: [Gh. Popa invitat al Clubului elitelor „Cronos”]. In: *Timpul*. 2002, 29 noiem., p. 12.

Maria ȘLEAHTIȚCHI, conf. univ., dr., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: „Format sub spiritul tutelar al unor personalități marcante ale culturii românești, Gheorghe Popa are profilul său inconfundabil în peisajul lingvisticii românești din Basarabia. Exigent cu sine și cu cei din jur, spirit activ – înaintea cărților publicate – el însuși este rezultatul lucrării sale, reușind să devină așa cum și-a propus să fie”.

„Nu se poate ca noaptea să dureze la nesfârșit”: [Gh. Popa invitat al Clubului elitelor „Cronos”]. In: *Timpul*. 2002, 29 noiem., p. 12.

Silviu BEREJAN, acad., Institutul de Lingvistică al AȘM: „E cazul să menționăm în mod deosebit că studiul introductiv la acest ultim volum omagial (*Un lingvist pentru secolul XXI*, Chișinău, Editura „Știința”, 2002 – *n.n.*), intitulat *Eugeniu Coșeriu: drumurile vieții și ale confirmării* și semnat de prof. dr. Gheorghe

Popa, este, după părerea mea, una dintre cele mai reușite sinteze a biografiei și operei ilustrului nostru conațional din câte au fost publicate în decursul ultimului deceniu în Basarabia (și au văzut lumina tiparului destule încercări de acest fel). În Țară sintezele cele mai meritoase privind creația științifică a marelui nostru lingvist aparțin profesorilor Mircea Borcilă de la Cluj și Nicolae Saramandu de la București, considerați, pe bună dreptate, cei mai vechi și mai profunzi cercetători români ai operei coșeriene”.

Cu Eugeniu Coșeriu, în proces de lucru și de simplă comunicare. In: *Limba Română*. 2002, nr. 10, pp. 27-28.

Ion HADÎRCĂ, scriitor: „Cu greu, dar sincronismul comunicării exterioare se încheagă treptat. În anul 2000 Editura ARC îi lansează (prof. E. Coșeriu – *n.n.*) aici un nou volum de pură teorie critică a manifestărilor prin limbaj: *Leții de lingvistică generală*, urmată de o fericită antologie de texte-comunicări la Colocviul Internațional de la Bălți (18-19 mai 2001), organizat cu prilejul a 80 de ani din ziua nașterii lui E. Coșeriu – *Un lingvist pentru secolul XXI* (Gh. Popa e unul din coordonatorii ediției – *n.n.*)”.

Testamentul lui Coșeriu. In: *Limba Română*. 2002, nr. 10, p. 52.

Elena UNGUREANU, cercet. șt. sup., Institutul de Filologie al AȘM: „Culegerea (*Un lingvist pentru secolul XXI*, Chișinău, Editura „Știința”, 2002 – *n.n.*) reține atenția [...], în mod special, prin articolul de sinteză referitor la activitatea omagiatului: «Eugeniu Coșeriu: drumurile vieții și ale afirmării», semnat de prof. dr. Gh. Popa, unul din coordonatorii ediției, articol din care cititorul (ne)lingvist poate afla date definitorii referitoare la formarea personalității coșeriene, care în anii 30 făcuse «un liceu extraordinar la Bălți», unde a înțeles că cea mai mare pasiune a sa este **lectura**”.

Prezență coșeriană într-o ediție omagială. In: *Cugetul*. 2002, nr. 2, p. 77.

Nicolae LEAHU, conf. univ., dr., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: „Și doar e un om între oameni, vorba lui Camil Petrescu, un profesor între profesori; un om simplu, foarte firesc, sociabil; mai mult – îl cunosc încă din vremea studenției, ca profesor și decan, iar ceva mai târziu și în calitate de coleg de catedră... Plus că l-am văzut în varii împrejurări, comentînd, de exemplu, la curs viața și opera lui Eugeniu Coșeriu într-un moment cînd numele ilustrului savant era proscris; l-am surprins nedumerit sau indignat cînd ignoranța sau diletantismul unora dă spumos peste margini; l-am simțit plin de atenție și compasiune în momentele de suferință ale colegilor și prietenilor, sensibil sau intransigent; entuziasmat de o idee sau mîhnit de o neînțelegere...

[...] Ca și oricare om adevărat, refuzînd tonalitatea monocordă și temperamentul linear, dl Gh. Popa este o personalitate ce nu poate fi surprinsă și

fixată într-o formulă schematică. Mediul universitar bălțean are însă în persoana Dumisale unul dintre pilonii săi de rezistență. Pentru azi, pentru mâine, pentru atîta timp cît discursul său intelectual va rămîne înscris în conștiința învățăcelor Domniei Sale”.

Un profesor între profesori. In: *Plai Bălțean*. 2002, 6 dec. p. 2

Viorica POPA, lect. sup., dr., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: „Tot la capitolul *Aspecte ale dinamicii lingvistice* remarcăm articolele semnate de Gheorghe Popa și Valeriu Rusu, care prezintă nivelul de predare a limbii române în Republica Moldova – cel dintîi și în Franța – cel din urmă. Apreciem rigoarea analizei cu atît mai mult, cu cît autorii pornesc de la niște realități concrete: Valeriu Rusu analizează modul de predare a limbii române la universitățile franceze și, în special, la Universitatea Provence, iar Gheorghe Popa se referă la pregătirea lingvistică universitară din Republica Moldova și formulează unele sugestii vizînd diminuarea gravității elementelor lacunare ale predării disciplinelor lingvistice în instituțiile de învățămînt”.

Limba și literatura română în spațiul etnocultural daco-românesc și în diaspora. In: *Limba Română*. 2004, nr. 1-3, pp. 199-202.

Dan MĂNUCĂ, prof. univ., dr., Stelian Dumistrăcel, prof. univ., dr., Institutul de Filologie Română „Al. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române: „La frumosul gest al colegilor bălțeni de a publica *Biobibliografia* prof. univ. dr. Gheorghe POPA, Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române se asociază omagiindu-l cu aleasă prețuire și bucurie. Pentru noi, Domnul Profesor Gh. Popa reprezintă un exemplu de muncă devotată și inspirată pe tărîmul didactic și al cercetării științifice, ale cărui volume, studii și articole sînt bine cunoscute și apreciate, a cărui participare la manifestările științifice internaționale de la Iași, Bălți și Chișinău l-au impus ca un specialist cu intervenții așteptate cu interes pentru profunzimea ideilor și originalitatea abordării, sub semnul eticii profesionale.

Ne unesc preocuparea pentru adevărul științei, cu încredere în biruința sa, ne unește înaltul patronaj științific și spiritual al savantului nepereche Eugeniu Coșeriu, care ne-a luminat tuturor viața și munca, ne unește încrederea că vom putea transmite elevilor noștri cît mai mult din marea lecție a Magistrului.

La publicarea acestei *Biobibliografii*, prin exemplara strădanie a Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo”, sîntem siguri că acest volum reprezintă doar consemnarea rezultatelor unei etape din viața Profesorului Gheorghe Popa, căruia, cu inima plină de speranță și de bucurie, îi dorim ani mulți și fericiți alături de familie, noi succese și satisfacții alături de colegii și prietenii de la Bălți și din întreaga Românie”!

Iași, 15 iulie 2004

Anatol CIOBANU, prof. univ. dr., m. c. al AȘM, Universitatea de Stat din Moldova: „Dl Gh. Popa, ca cercetător începător, a avut norocul să ajungă în grațiile și sub tutela academicianului Silviu Berejan, cap de școală științifică de semasiologie din Chișinău și cu recunoaștere europeană. Anume în anii de doctorat la Institutul de Lingvistică de la Academia de Științe din Moldova (1976-1979), sub directa îndrumare științifică a dr. hab. S. Berejan, Gh. Popa s-a format ca specialist serios în domeniul *cuvîntului* – element fundamental al limbii naturale, al limbajului uman, în general.

După susținerea cu succes a tezei de doctorat (1981), dl Gh. Popa a continuat să investigheze diverse probleme de lingvistică generală, comparată și contrastivă, sociolingvistică, semantică, lexicologie ș.a. Talentul veritabil, intuiția lingvistică, rezultatele obținute în cercetare i-au permis tânărului doctor să se plaseze pe orbita lingvisticii naționale ca un reputat cadru didactic și științific.

[...] Prof. Gh. Popa este și un lexicograf de valoare: de mulți ani Domnia Sa se ocupă de studierea locuțiunilor ca sursă de îmbogățire a vocabularului limbii române. În acest plan, a editat două opere lexicografice de toată lauda: „Dicționar de echivalente” (1990) și „Dicționar de locuțiuni rus-român” (2001).

Ca savant, prof. Gh. Popa este foarte deschis, accesibil, grijuliu, străduindu-se mereu să „descopere”, să selecteze, să stimuleze și să promoveze pe tinerii studiosi, care manifestă aptitudini, interes și dorința de a se deda muncii de cercetare științifică. Domnia Sa a înțeles că «Savantul fără discipoli e ca stupul fără albine» și depune toate eforturile să atragă aceste «albine». Ieșind de sub aripa acad. Silviu Berejan, prof. Gh. Popa și-a creat o școală științifică proprie. Rezultatele n-au întârziat să vină: 10 masteranzi și 7 doctoranzi sînt îndrumați, în prezent, de către doctorul Gh. Popa (trei dintre doctoranzii Domniei Sale și-au susținut deja tezele de doctorat, care au fost înalt apreciate de CNAA de conferire a gradelor științifice, iar următorii sunt, cum s-ar zice, «în pragul» susținerii”.

Chișinău, 30 iulie 2004

„Semnalăm (în revista SEMN, 2003, nr. 3-4 – *n.n.*) și un comentariu (e vorba de articolul *A fi mai Â decît Î* publicat în revista „SEMN”, 2003, nr. 3-4 – *n.n.*) al domnului Gh. Popa despre scrierea cu *â* din *a* sau cu *î* din *i*, foarte interesant din multe puncte de vedere”.

România literară. 2004, nr. 9, p. 32.

Lilia TRINCA, conf. univ., dr., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: „Lucrarea (*Academicianul Silviu BEREJAN. Biobibliografie, Bălți, 2005 – n.n.*) conține, în paginile de debut, momente biografice ale lui S. Berejan, consemnate de Gh. Popa, unul dintre cei mai fideli și demni învățăcei ai *profesorului de Bălți* (Domnia sa este și coordonatorul ediției)”.

Academicianul Silviu Berejan. Biobibliografie. In: *Confluente bibliologice*. 2005, nr. 2, p. 67.

„În domeniul lingvisticii pot fi evidențiate tezele de doctor habilitat în filologie ale dlor [...] și Gheorghe POPA [...], scrise cu multă grijă față de cuvânt și argumentul științific”.

RAPORT privind activitatea Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova în anul 2007.

„«Cartea de vizită a științei lingvistice din Republica Moldova, așa cum apare ea în alte țări [...] o datorăm în cea mai mare parte autorității științifice a academicianului S. Berejan» (dr. habilitat prof. univ. Gh. Popa)”

Vlad PRISĂCARU. Omagiu bălțean unui savant de la Chișinău. In: *Biblio Poliss*. 2007, vol. 21, nr. 1, p. 81.

Anatol CIOBANU, prof. univ., dr. hab., m. c. al AȘM, Universitatea de Stat din Moldova: „Un caz foarte interesant este cel de la Universitatea de Stat «Alec Russo» din Bălți. La rugămintea insistentă a filologilor de la această prestigioasă instituție de învățământ superior, profesorul Berejan ani în șir își făcea naveta la Facultatea de Litere, prezentând cicluri de prelegeri la lingvistica generală și îndrumând munca de cercetare științifică a cadrelor tinere. Mulți dintre acești tineri și-au susținut doctoratele, iar dl Gheorghe Popa, om de talent și cu reale vocații, a scris și a susținut, sub conducerea acad. Silviu Berejan, două teze – una de doctor și alta, recent, de doctor habilitat în filologie. Mai mult decât atât, prof. Gh. Popa a început el însuși să-i îndrume pe tinerii doritori de a cerceta unele probleme de limbă”.

Academicianul Silviu Berejan, cap de școală lingvistică. In: *Timpul*. 2007, 27 iul., p. 17.

Nicolae MĂTCAȘ, prof. univ., dr., Ministerul Educației și Cercetării al României: „Se mîndrea (acad. S. Berejan – *n.n.*) cu școala semanticii funcționale, pe care a creat-o în republică, cu discipolii săi, în special cu Gheorghe Popa [...]”

Apărător al cetății. Un an de la trecerea în nemurire a academicianului Silviu Berejan. In: *Revista de lingvistică și știință literară*. 2008, nr. 3-4, p. 125.

Nicolae LEAHU, conf. univ., dr., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: „La facultate deja, am beneficiat de susținerea [...] lingvistului Gheorghe Popa, care mi-a deschis ușile către lumea literară, încurajându-ne să ieșim din izolare și să ne arătăm la cenaclurile din Chișinău.”

Poezia este platoșa care protejează ființa națională mai bine decât oțelul. Dialog cu poetul Nicolae Leahu. In: *Poezia*. 2008, anul XIII, nr. 3, p. 11.

Anatol MORARU, lect. sup., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: „Nu știu, cel puțin eu cu colegii mei, universitarii Gheorghe Popa [...], am ținut

să cultivăm minți și suflete care să iubească tot ce-i românesc, fără ca să avem cetățenie română”.

Speranța e în tînăra generație. Interviu cu Anatol Moraru. In: *Cronos*, Iași. 2009, nr. 1-2, p. 47.

Alexandru BUDIȘTEANU, OOSC Doctor Arhitect, Președinte Emerit al Filialei din România a Uniunii Mondiale a Vorbitoarelor de Limbă Engleză – ESU:

„Stimate domnule Rector,

Vestea alegerii Dvs. în funcția de mare importanță și prestigiu, acea de Rector al Universității de Stat «Alec Russo» din Bălți, m-a umplut de multă bucurie și satisfacție.

Consider că această alegere are o mare semnificație și importanță, fiind o mărturie și o dovadă peremptorie că etapa de înnoire și progres multilateral, în care a intrat Republica Moldova se manifestă și în domeniul vieții universitare. Universitatea «Alec Russo» nu putea rămîne în afara acestui proces, iar acțiunea Senatului acestei universități, prin alegerea Dvs. ca Rector, a demonstrat-o cu prisosință.

Sunt convins că prin activitatea Dvs. veți amplifica prestigiul de care se bucură această importantă instituție de învățămînt superior din arealul românesc. Sunt, de asemenea, convins că realizările Dvs. științifice, precum și competența și puterea Dvs. de muncă vor determina progrese importante în calitatea profesională și activitatea absolvenților universității, care vor deveni membri de nadejde ai societății noastre.

Felicitarea mea vi se adresează și în calitatea mea de *Doctor Honoris Causa* al Universității al cărei Rector sunteți acum, întrucît am avut onoarea să primesc în anul 2000 acest titlu, cu care mă mîndresc foarte mult [...].

Cu mult optimism și hotărîre în lupta pentru promovarea valorilor perene ale neamului nostru, vă felicit încă o dată pentru alegerea Dvs. în înalta funcție de Rector al Universității de Stat «Alec Russo» din Bălți, urîndu-vă ani mulți și rodnici în această nobilă funcție.

Cu deosebită stimă și prețuire,
Alexandru BUDIȘTEANU”

București, 1 noiembrie 2009.

Radu MOȚOC, Membru de onoare al Senatului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți:

„STIMATE DOMNULE RECTOR ,
PROF. DR. GHEORGHE POPA,

Vestea alegerii Dumneavoastră ca Rector al Universității de Stat «Alec Russo» din Bălți m-a bucurat sincer și doresc să vă felicit din toată inima.

Prestigiul Catedrei de limba română, pe care o conduceți de mulți ani cu multă competență, depășește granițele țării poate și din faptul că bălțenii au dat pe cel mai mare lingvist de limbi romanice în persoana regretatului Prof. Eugeniu Coșeriu.

Faptul că Senatul a decis ca în fruntea Universității să fie un promotor al limbii române are o semnificație aparte în conjunctura actuală.

Cu siguranță, misiunea încredințată nu este ușoară în condițiile actuale de criză [...].

Sunt legat sufletește de această Universitate și voi continua în măsura posibilităților să activez cu modestele mele mijloace la completarea literaturii de specialitate de la Biblioteca Universitară «Alec Russo».

Vă rog să transmiteți sincere urări de succes și prosperitate întregului Senat Universitar cu ocazia alegerii noului rector.

Vă doresc din toată inima să vă bucurați de prestigiul pe care îl are Universitatea «Alec Russo» și, cu siguranță, sub conducerea Dumneavoastră acest patrimoniu educațional și cultural se va îmbogăți, dat fiind nivelul ridicat profesional al cadrelor universitare.

Cu profund respect, Radu MOȚOC”

Galați, 3 noiembrie 2009

Gheorghe DUCA, Președintele al Academiei de Științe, Academician:

„Distinse domnule doctor habilitat în filologie

Gheorghe POPA, Rector al Universității de Stat „Alec Russo”!

Cu ocazia alegerii Dumneavoastră în responsabilă funcție de rector al acestei prestigioase instituții de învățământ superior, Vă adresez sincere și cordiale urări de sănătate și viață îndelungată, respectul colegilor, recunoștința discipolilor și cetățenilor!

Elanul tineresc și forțele creatoare să Vă aducă satisfacția împlinirii în calitate de manager, profesor universitar și cercetător, iar colaborarea cu comunitatea științifică academică să se fructifice cu realizări relevante întru prosperarea Patriei noastre – Republica Moldova!

Cu alese sentimente de respect,
Președintele Academiei de Științe,
Academician Gheorghe DUCA”

Chișinău, 4 noiembrie 2009.

Cristina IRIMIA (soția regretatului prof. ieșean Dumitru Irimia): „[...] Iar domnului profesor Popa spune-i că, așa mare rector cum este, l-aș îmbrățișa, dacă m-ar lăsa, pentru textul său despre ortografie! (e vorba de articolul „Din nou despre inoportunitatea reformei ortografice”. In: *Noua Revistă Filologică*. 2010, nr. 1-2 – n.n.). Mi-a uns inima”!

Din corespondența dintre conf. univ. dr. Maria Șleahțișchi și Cristina Irimia, noiembrie 2010.

Studenti de la Universitatea Lingvistică de Stat din Moscova: „Встреча с ректором университета нас особенно впечатлила. Он очень общительный, открытый, толерантный, с хорошим чувством юмора. Мы очень ему признательны за приглашение приехать в Молдову и за оказанное содействие”.

Диалог культур в летней школе Бэлцкого государственного университета имени Алеку Руссо. В: *Голос Бэлць*. 2010, 6 авг., p. 9.

Gheorghe BACIU, prof. univ., dr. hab., Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițeanu” din Chișinău: „Cu mare căldură și respect vorbește despre S. Berejan actualul rector al Universității de Stat «Alec Russo», profesorul universitar Gheorghe Popa, care este considerat unul dintre cei mai demni elevi ai academicianului”.

Orașul Bălți și oamenii lui. Chișinău, 2011, p. 416.

Stelian DUMISTRĂCEL, prof. univ., dr., Institutul de Filologie Română „Al. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române: „La recentul încheiatul Colocviu „Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere”, desfășurat la Iași și Bălți, între 27 și 29 iulie a.c., rectorul Universității „Alec Russo” din Bălți a lansat termenul de *coșeriologi* pentru a-i numi (și) pe cei peste 40 de participanți din spațiul dacoromânesc (din Iași și București, din Bălți și Chișinău, ca și din Bacău, Cluj-Napoca, Galați, Sibiu, Suceava), dar și din diferite țări din Europa: Austria, Franța, Germania și Ucraina. Meritul de a fi oferit discursului de idei acest termen, nou, îi revine, așadar, prof. dr. hab. Gheorghe Popa, rectorul Universității amintite [...]”.

Avem toate motivele să sperăm că lansarea, la Bălți, a termenului de *coșeriologie* poate avea un destin similar celui al celebrului purtător al numelui de familie de la care pornește, bălțeanul *Eugeniu Coșeriu*”.

Coșeriologie. In: *Lumina*. 2011, 3 aug., p. 1.

Tudor RUSU, red.-șef al săptămânalului „Făclia”: „Primul cuvânt de apreciere a efortului de editare a dicționarului hașdeian, [Etimologicum Magnum Romaniae, dintr-o serie de 16 volume], despre a cărei derulare i se raporta sistematic și direct regelui României, i s-a oferit distinsului lingvist, dr. habilitat în filologie, profesor universitar Gh. Popa, rectorul USB „Alec Russo”. El s-a manifestat în toată

dimensiunea pregătirii sale lingvistice, făcând dovada unei analize de excepție și trezind admirația prin ținuta sa academică, prin cîntărirea negrăbită a fiecărui raționament, a fiecărui cuvînt”.

Mare descoperitor al bogăției limbii române. In: *Făclia*. 2013, 7 sept., p. 15.

Vasile BAHNARU, dr. habilitat, directorul Institutului de Filologie al AȘM: „Enumăr în continuare numele unor învățăcei ai Domniei Sale (ai acad. S. Berejan – *n.n.*) care astăzi sunt reprezentanți de frunte ai lingvisticii românești nu numai din Republica Moldova, ci și din România (și nu numai!): Gheorghe Popa [...]”

Savantul și omul de omenie. In: *Literatura și Arta*. 2012, 26 iulie, p. 7.

Adrian RUSU, ziarist: „[...] în variatul spectru de instituții educaționale, iată că există și o asemenea combinație – liceu, colegiu, universitate (Liceul Teoretic Regional „I. Creangă”, Colegiul Pedagogic „I. Creangă” și Universitatea de Stat „Alec Russo” – *n.n.*). În baza exemplului ei, conchidem: oricît de sofisticat ar fi sistemul de învățămînt, succesul e mereu în mîinile profesioniștilor, a oamenilor energici, optimiști, ageri. Meritul indiscutabil al rectoratului USB „Alec Russo”, personal al rectorului, dr. hab., prof. univ., Gheorghe Popa, constă în faptul că au găsit pîrghii de a lansa, monitoriza și ghida ascensiunea, lucrînd din greu pînă a ajunge să obțină funcționarea ideală a unui asemenea complex educațional”.

Liceu, Colegiu, Universitate – îmbinare armonioasă într-un singur spațiu educațional din mun. Bălți. In: *Făclia*. 2012, 10 noiem., p. 6.

Nicolae LEAHU, conf. univ., dr., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: „...De la fiecare din acești oameni am învățat cîte ceva, dar mai ales că prietenia este valoarea care se confruntă permanent cu instinctul de conservare a caracterului, a recalitrantei structurale dacă vrei, a individului... la Gheorghe Popa – faptul de a fi sociabil fără ostentație și de a lega cu o singură săgeată intenția de o țintă invizibilă pentru ceilalți”.

„Mai măreață și mai bogată ca niciodată...”, a dialogat Petruț Pârvescu. In: *Sud-Est*. 2012, nr. 4, p. 54.

Zinaida TĂRÎȚĂ, conf. univ., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: „Investigațiile lingvistului Gheorghe Popa îi asigură un loc de rang înalt în știința filologică și-l situează în rîndul celor mai fideli cercetători de profunzime ai sorgintei limbii române”.

Ala SAINENCO, conf. univ., dr., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: „Despre domnul profesor Popa pot spune pe scurt: este unul dintre cei mai mari lingviști ai momentului în spațiul românesc”.

Adela NOVAC, conf. univ., dr., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: „La ora bilanțurilor, Profesorul Gheorghe Popa reunește stima și iubirea contemporanilor, dragostea și simpatia prietenilor, a colegilor și învățăceilor, care îi prețuiesc drumul parcurs ca om și ca universitar. Îmbrăcat în haina unei distinse ținute filologice, Profesorul Gheorghe Popa continuă a fi un om interesat de soarta științei lingvistice, precum și de cea a devotaților ei cercetători. E omul care nu-și plînge oboseala și truda, molipsindu-i pe alții de tenacitate și perseverență, de respect pentru lucrul bine făcut. Timpul Vă e dator, dragă Professore, cu Neuitarea, subsemnata fiind și ea între acei care Vă datorează Recunoștința.

Vă felicit cu prilejul frumoasei aniversări și Vă urez multă sănătate și succese!
Vivat, crescat floreat”!

Valeriu CAPCELEA, conf. univ., dr. habilitat, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți: Domnul Profesor poate nu știe, dar îi sînt îndatorat foarte mult, într-un sens profund ontologic i-am urmat exemplul, procedînd la elaborarea tezei de doctor habilitat. Sînt convins că, în lipsa acestui incitant model, nu făceam pasul respectiv”.

Portret în acvaforte. In: *Sintagmele*. 2012, anul III, noiem., p. 4.

Mult stimate Domnule rector Gheorghe Popa

La un ceas al împlinirilor, care constituie nu doar un simplu bilanț, dar și o perspectivă pentru materializarea a noi și noi idei ce Vă vor marca și în continuare ca adevărat strateg al politicilor educaționale, Rectoratul Universității de Stat din Moldova este alături de Dumneavoastră, dorindu-Vă sănătate, ani mulți și plini de voia bună a toamnelor bogate.

Ființă nobilă, născută într-un „sat de răzeși, (cu) căpitani și cucoane care, scriu cronicarii, și la prășit mergeau cu sapa învelită”, ați învățat la școala vieții și ați devenit un aristocrat al limbii noastre cea română, avînd în calitate de dascăli, cum spuneți, „oameni profesioniști care își făceau onest și sincer datoria”, absolvirea Universității „Alec Russo” din Bălți marcîndu-vă profund destinul în continuare. Aici V-ați scris primele lucrări științifice și tot aici ați primit botezul academicianului Silviu Berejan, cu stigmatul frumos de „băiat ager și descurcăreț, care prindea literalmente din zbor... materia destul de complicată privind teoria limbii...”. V-au marcat și studiile la doctoratul Institutului de Limbă și Literatură al ASM, avîndu-l în calitate de conducător științific pe același plin de duhul sfînt al limbii române – regretatul acad. Silviu Berejan, care avea să sublinieze în articolele publicate: „Dînsul este unul dintre cei mai înzestrați, mai apropiați mie, mai de nădejde discipoli în toate privințele, cu care m-am mîndrit și continuu să mă mîndresc...” (Silviu Berejan, Semicentenarul unui lingvist apreciat. În: *Literatura și Arta*. 2002, 28 noiem., p. 7).

„Spirit activ, cu simțul și gustul umorului” (precum vă consideră prietenii și colegii de la Editura „Știința”), dar, în primul rînd, savant de notorietate și înaltă probitate, admirator al personalității lui Eugeniu Coșeriu, dovadă fiind numeroasele

trimiteri la opera savantului cu renume mondial, înzestrat cu un entuziasm desăvârșit care îl caracterizează doar pe un ales al lui Dumnezeu, ați avansat pe scara ierarhică universitară, demonstrând calități excepționale în domeniile de cercetare ce vizează lingvistica generală și cea comparată, lexicologia, semantica și gramatica, ele fiind remarcabile și remarcate de colegii de breaslă.

Mult stimate Prietene, Coleg, Om al Științei **Gheorghe Popa!** Cuvintele sînt de prisos atunci cînd colegii dumneavoastră de facultate afirmă că sînteți „unul dintre pilonii de rezistență al mediului universitar bălțean”. Așadar, rămîneți omul potrivit la locul potrivit în toate timpurile, iar nouă ne rămîne doar să Vă dorim sănătate, ani mulți, toți rodnici, plini de bucuria împlinirilor, trăindu-vă clipa cu deplina încredere că sunteți Omul necesar nu doar sieși, nu doar celor aleși, ci tuturor aceluia care au deplina încredere în persoana Dumneavoastră!

La mulți ani – Dumneavoastră și familiei Dumneavoastră!

Cu înaltă considerație

Rectorul Universității de Stat din Moldova
Gheorghe CIOCANU, profesor universitar

Prof. dr. Stelian-Traian Dumistrăcel
Universitatea „Al. I. Cuza” Iași
Facultatea de Litere

e-mail: steliand@uaic.ro

Iași, 29 noiembrie 2012

Către

Universitatea de Stat „Alec Russo” – Bălți

Mult Stimate Domnule Rector,
Prof. univ. dr. hab. Gheorghe POPA

În imposibilitate de a participa la Colocviul Internațional Filologia Secolului XXI, Ediția a V-a, consacrat temei „Creativitatea lingvală: de la semn la text”, una din manifestările de înalt nivel prin care Universitatea bălțeană se face cunoscută și este recunoscută în lumea științifică a umanoarelor de astăzi, vă rog să primiți, din parte-mi, cele mai călduroase urări de succes în desfășurarea lucrărilor acestui prestigios Colocviu și să mă considerați, ca mereu, unul dintre ai Dumneavoastră, din toată inima, în amintirea momentelor înălțătoare și pline de sens pe care le-am trăit în compania Dvs. și a celorlalți colegi de la Bălți, odinioară sub tutela spirituală și bunăvoința părintească a Magistrului Eugeniu Coșeriu, a cărui deschidere sufletească, mai ales față de cei din „Moldova lui”, ne-a luminat și însuflețit de-a lungul celui mai frumos deceniu din viața generației din care facem parte.

Totodată, la împlinirea a 60 de ani ai unei vieți de muncă, de cinste și devotament pentru școală, pentru cetate și pentru neam, vă rog să primiți, Stimate Domnule Rector și Dragă Prietene Gheorghe Popa, cele mai călduroase urări de bună sănătate, de împliniri și bucurii, în mijlocul celor dragi și al celor care vă prețuiesc, după marea Dvs inimă.

La mulți ani!

Prof. dr. Stelian-Traian DUMISTRĂCEL
220

Lilia TRINCA, conf. univ., dr., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți:
„... Îmi propun să scot în evidență câteva detalii semnificative, în viziunea mea, despre acest volum (e vorba de *Eugeniu Coșeriu: vocația universalității*. Ediție de Gheorghe Popa – n.n.), a cărei scriere, precedată de analiza celor mai importante articole și studii despre colosul lingvisticii românești, a implicat din partea autorului ei, profesorul Gheorghe Popa, mult curaj științific și spirit de discernământ critic, pentru a reuși o selecție riguroasă a materialului...”

Eugeniu Coșeriu: vocația universalității. Selecție, studiu introductiv, tabel cronologic de Gheorghe POPA. In: *Limba română*. 2021, nr. 4, pp. 171-174.

VII. PERSONALIA

1969

344. *Revoluția are început – revoluția n-are sfârșit...* // Tinerimea Moldovei. – 1969. – [5 noiem. – P. 4].

1973

345. *Stipendiații leniniști: Gheorghe Popa / V. Fedozovschi* // Pedagogul. – 1973. – 30 noiem. – P. 1.

2002

346. *Afirmare prin flacăra cugetului / Zinaida Tăriță* // Accent provincial. – 2002. – 29 noiem. – P. 4.

347. *Gheorghe Popa între calitate și cantități / Iulius Popa* // Literatura și Arta. – 2002. – 28 noiem. – P. 7 ; Popa, Iulius. *Butești. Vino și vezi.* – Chișinău, 2003. – P. 187-191 ; Popa, Iulius. *Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1945-2005).* – Chișinău, 2005. – P. 327-330.

348. *În loc de titlu, pentru Gheorghe Popa / Prietenii și colegii de la „Știința”* // Flux. Ediția de vineri. – 2002. – 6 dec. – P. 7.

349. *Profesorul Gheorghe Popa sau Lingvistica, știința cea mai ordonată / Ala Sainenco, Felicia Cenușă* // Țara. – 2002. – 26 noiem. – P. 4.

350. *Semicentenarul unui lingvist apreciat / Silviu Berejan* // Literatura și Arta. – 2002. – 28 noiem. – P. 7.

351. *Un profesor între profesori / Nicolae Leahu* // Plai bălțean. – 2002. – 6 dec.

352. *Видный ученый, яркая личность, надежный наставник и друг / Михаил Местер* // Голос Бэлць. – 2002. – 29 нояб.

353. *Горжусь своим питомцем! / Силвиу Г. Бережан* // Голос Бэлць. – 2002. – 29 нояб.; Plai bălțean. – 2002. – 6 dec.

2004

354. *Gheorghe Popa: Biobibliografie / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică ; alcătuitor: Ana Nagherneac ; ediție îngrijită de Elena Harconița ; traducere în limba engleză de Aliona Pușcari, în limba franceză de Angela Coșciug, în limba germană Lina Cabac.* – Bălți, 2004. – 158 p. –

(Personalități universitare bălțene). – ISBN 9975-931-59-6 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/667>

2005

355. *Contribuții științifice ale profesorilor Facultății Filologie (1945-2005)* : Bibliogr. selectivă / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca științifică ; alcătuitori: Ana Nagherneac, Taisia Aculova ; redactor: Elena Harconița. – Bălți, 2005. – P. 11, 23, 30-41, 43, 45, 46, 49, 51, 54, 56-58, 60, 63, 64, 66, 95 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/661>

356. *Enciclopedia Universității de Stat din Bălți (700 de cadre didactice)* // Popa, Iulius. Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1945-2005). – Chișinău, 2005. – P. 270.

357. *Facultatea Filologie: Decani* // Popa, Iulius. Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1945-2005). – Chișinău, 2005. – P. 127.

358. *Facultatea Filologie: [generația optzeciștilor: Gheorghe Popa, Maria Șleahțișchi, Nicolae Leahu...]* // Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți : Anuar 2005/2006 / coordonatori: Valeriu Cabac, Elena Harconița, Ala Sainenco. – Bălți, 2005. – P. 17.

359. *Imaginea Universității prin bibliografii create de bibliotecari* / Elena Scurtu, Maria Fotescu // Magazin bibliologic. – 2005. – Nr 3/4. – P. 111-113. – ISSN 0541-881X.

360. *Profesor universitar, doctor Gheorghe Popa, șef de catedră = Associate Professor, PhD Gheorghe Popa, Head of the Chair* // Universitari bălțeni : dicționar biobibliografic. – Bălți, 2005. – P. 34-36 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/2111>

361. *Senatul Universității* // Popa, Iulius. Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1945-2005). – Chișinău, 2005. – P. 45.

2006

362. *Gheorghe Popa – doctor habilitat în filologie* / Dumitru Batîr, Tamara Cotelea, Virgil Olimid // Literatura și Arta. – 2006. – 14 dec. – P. 6.

363. *Publicații științifice ale universitarilor bălțeni* : Bibliografie selectivă 2000-2005 / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca științifică ; alcătuitori: Ana Nagherneac, Varvara Ganea ; redactor coordonator: Elena Harconița ; redactare: Elena Stratan, Aculina Mihaluța. – Bălți, 2006. – P. 6, 7, 11-20, 26-32, 70, 72, 203, 204 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/689>

2007

364. *Felicitări*: [Colaboratorii Editurii „Știința” cu un cuvânt de felicitare pentru Gheorghe Popa] // Făclia. – 2007. – 1 dec. – P. 15.

365. *Gheorghe Popa s-a relansat la „Știința”* / Nicolae Roibu // Timpul. – 2007. – 6 dec. – P. 4.

366. *Профессор Георге Попа принимает поздравления* / Михаил Местер // Голос Бэлць. – 2007. – 20 апр. – P. 4.

2009

367. *Filologul și autorul de dicționare Gheorghe Popa este noul rector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți* // DECA-press. – 2009. – 4 noiem.

368. *Gheorghe Popa – al optulea rector al Universității bălțene* / Valentin Jitaru // Literatura și Arta. – 2009. – 26 noiem. – P. 3.

369. *Popa l-a învins pe Plohotniuc la Universitatea din Bălți* // Jurnal de Chișinău. – 2009. – 4 noiem. – P. 4 ; <http://www.admiterea.md/popa-l-a-invins-pe-plohotniuc-la-universitatea-din-bli/>

370. *В БГУ новый ректор!* / Марина Морозова // Спрос и Предложение. – 2009. – 11 нояб. – P. 4 ; <http://esp.md/>

371. *Профессор Георгий Попа избран ректором Бельцкого университета* / Михаил Местер // Голос Бэлць. – 2009. – 6 нояб. – P. 4.

2010

372. *Catalogul lucrărilor editate de bibliotecarii universității bălțene* / Elena Harconița, Lina Mihaluța, Elena Stratan ; lector: G. Mostovic ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța ; indexuri: Ana Nagherneac ; design/tehnoeditare: Silvia Ciobanu; Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” Bălți. – Bălți, 2010. – P. 23, 55, 56, 58 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/342>

373. *Decret privind conferirea de distincții de stat unui grup de cadre didactice de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți* : [domnului Gheorghe Popa, rector – Ordinul „Gloria Muncii”] : nr. 588 din 8 oct. 2010 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – 2010. – Nr 202-205. – P. 44.

374. *Gheorghe Popa – noul rector al USB* // Vocea Bălțiului. – 2010. – 12 febr. – P. 1.

375. *Gheorghe Popa întruchipează schimbarea* / Maria Șleahțițchi // Jurnal de Chișinău. – 2010. – 2 mar. – P. 4.

376. *Gheorghe Popa, rectorul USB: „Funcția, evident, mi-am asumat-o, tânjesc însă după munca științifică”* // Făclia. – 2010. – 23 oct. – P. 1.

377. *Limba este cheia fermecată cu care descui o țară și cunoști un popor. Școala de vară de la USB „Alec Russo”* / Ala Sainenco, Lilia Trinca, Valentina Botnariuc // Vocea Bălțiului. – 2010. – 26 aug. – P. 3.

378. *Lingvistul Gheorghe Popa investit în funcția de rector al Universității „Alec Russo” din Bălți* // USB. – 2010. – Nr 3. – 1 mar. – P. 1.

379. *Universitatea de Stat „Alec Russo” – 65 de ani de instruire și cercetare în Nordul Moldovei (1945-2010) : indice bibliografic* / Elena Scurtu, Maria Fotescu, Ana Nagherneac ; ediție îngrijită de Elena Harconița ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța ; redactor literar: Galina Mostovic ; design/copertă: Silvia Ciobanu ; Universitatea de Stat „Alec Russo”, Biblioteca Științifică. – Bălți, 2010. – P. 7, 54, 77-79, 126, 163, 169, 177, 178, 206, 234, 244 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/692>

380. *Universitatea „Alec Russo” din Bălți are un nou rector* // Jurnal de Chișinău. – 2010. – 2 mar. – P. 4.

381. *USB „Alec Russo” pășește spre o nouă etapă de afirmare* // Făclia. – 2010. – 17 apr. – P. 1.

382. *USB are rector nou* / Maria Popa // Vocea Bălțiului. – 2010. – 19 febr. – P. 1.

383. *Ректор БГУ утвержден правительством* / Марина Морозова // Спрос и Предложение. – 2010. – 17 febr. – P. 6.

384. *Ректором Бельцкого Госуниверситета утвержден Георгий Пона* // Маклер. – 2010. – 18 febr. – P. 44.

385. *«Учебный год только начинается и у нас много планов...»* // Маклер. – 2010. – 19 aug. – P. 42.

2011

386. *Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor USB „Alec Russo” 2005-2010 : bibliografie selectivă* / Elena Scurtu, Maria Fotescu, Ana Nagherneac ; ediție îngrijită de Elena Harconița ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța ; desing/copertă/machetare: Silvia Ciobanu ; Biblioteca Științifică a Universității de

Stat „Alec Russo” din Bălți. – Bălți, 2011. – P. 11, 12, 15, 16, 19, 21, 23-25, 27, 33, 44, 72, 75, 257 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/690>

387. *A y nas снова праздник!* : [Despre deschiderea Centrului de limbă și cultură al Republicii Moldova în Universitatea Lingvistică de Stat din Moscova] // Nota bene. – 2011. – 20 янв. – P. 8.

2012

388. *Colocviul Internațional „Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere”* / Florin-Teodor Olariu // Anuar de lingvistică și istorie literară. T. LI. 2011. Număr special : Lucrările colocviului internațional Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere (Iași-Bălți, 27-29 iul. 2011). – București, 2012. – P. 441.

389. *Exuberanța științei despre limbaj* : Profesorul Gheorghe Popa la 60 de ani / Calaction Verebceanu, Ala Sainenco // Akademos. – 2012. – Nr 4 – P. 222-223. – ISSN 1857-0461.

390. *Fenomenul analogiei în limbă* / Viorica Popa. – Iași : Ed. Fundației Academice AXIS, 2012. – P. 8.

391. *Gheorghe Popa – investirea în funcția de rector al USB* [online]. – Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=5cbBT3nTx7g>. – Accesat: 11.10.2012.

392. *Gheorghe Popa (lingvist)* [online]. – Disponibil: [https://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Popa_\(lingvist\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Popa_(lingvist)). – Accesat: 11.10.2012.

393. *Gheorghe Popa: Biobibliografie* / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică ; alcătuitor: Ana Nagherneac ; redactor responsabil: Elena Harconița ; redactor coordonator: Ala Sainenco ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța ; design/copertă/machetare: Silvia Ciobanu. – Ediția a 2-a, revăzută și completată. – Bălți, 2012. – 223 p. – (Personalități universitare bălțene). – ISBN 978-9975-50-091-3 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/1371>

394. *Manifestări literare în Republica Moldova*: [despre lucrările Conferinței internaționale „Filologia secolului al XXI-lea, Creativitate lingvală de la semn la text”] / Ramona Palade-Jitaru // NoviXPress [Bacău]. – 2012. – [7 dec.]

395. *Nou rector la Universitatea „Alec Russo” din Bălți* [online]. – Disponibil: <https://baltimd.wordpress.com/2011/02/15/nou-rector-la-universitatea-alecu-russo-din-balti/>. – Accesat: 11.10.2012.

396. *Popa Gheorghe, doctor habilitat, profesor* [online]. – Disponibil: <http://www.cnaa.md/en/person/2525/>. – Accesat: 11.10.2012.

397. *Profesorul Gheorghe Popa la 60 de ani* [online]. – Disponibil: https://www.asm.md/?go=noutati_detalii&n=5213&m=14. – Accesat: 12.12.2012.

398. *Profesorul Gheorghe Popa la vârsta împlinirilor / Calaction Verebceanu, Ala Sainenco // Literatura și Arta.* – 2012. – 29 noiem. – P. 7.

399. *Profesorul Gheorghe Popa sau lingvistica, știința cea mai ordonată : Omagiu la 60 de ani : Expoziție* [online] / Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți ; realizat: Adella Cucu, Valentina Topalo. – Bălți, 2012. – Disponibil: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/362>

400. *Rectorul Gheorghe Popa la 60 de ani sau Dragă Ghiță! / Iulius Popa // Literatura și Arta.* – 2012. – 29 noiem. – P. 7.

401. *Savant prin destin: Profesorul Gheorghe Popa – 60 de ani de la naștere : [expoziție tematică]* [online]. – Disponibil: <http://slfilologie.blogspot.com/2012/11/savant-prin-destin-profesorulgheorghe.html>

402. *Tribut adus lui Eugeniu Coșeriu: [prezentarea Conceptului coșerian de creativitate susținut de Gheorghe Popa] / Ramona Palade-Jitaru // NoviXPress [Bacău].* – 2012. – [7 dec.]

403. *Un spirit educat să ducă lucrurile la bun sfârșit / Anatol Moraru // Sintagmele.* – 2012. – Anul III, noiem. – P. 5. 2013.

2013

404. *Mare descoperitor al bogăției limbii române / Tudor Rusu // Făclia.* – 2013. – 7 sept. – P. 15.

405. *Prilej aniversar : [Gheorghe Popa, rectorul USARB la 65 de ani] // Făclia.* – 2013. – 2 mar. – P. 3.

406. *Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți : Gheorghe Popa rector, doctor habilitat // Ghid practic pentru candidații la studii în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova.* – Chișinău, 2013. – P. 14.

2014

407. *Filă de letopiseț – Gheorghe Popa de Bălți / Elena Ungureanu // Creativitatea lingvală: de la semn la text : Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXIIea”, ed. a 5-a, Bălți, 29-30 noiem. 2012.* – Iași, 2014. – P. 17-18. 35.

408. *Însemnele „stilului” Gheorghe Popa / Aurelia Bîrsanu // Creativitatea lingvală: de la semn la text : Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”,*

ediția a 5-a, Bălți, 29-30 noiembrie. 2012. – Iași, 2014. – P. 21-28.

409. *Lexicograful Gheorghe Popa: între teoria și practica lexicografică* / Svetlana Stanțieru // Creativitatea lingvală: de la semn la text : Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”, ediția a 5-a, Bălți, 29-30 noiembrie. 2012. – Iași, 2014. – P. 29-33.

410. *Profesorul, savantul și omul Gheorghe Popa la ceas aniversar* / Ala Sainenco, Galaction Verebceanu // Creativitatea lingvală: de la semn la text : Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”, ediția a 5-a, Bălți, 29-30 noiembrie. 2012. – Iași, 2014. – P. 7-16.

411. *Valoarea terapeutică a cuvântului* / Adrian Ghicov // Creativitatea lingvală: de la semn la text : Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”, ediția a 5-a, Bălți, 29-30 noiembrie. 2012. – Iași, 2014. – P. 19-20.

412. *Viziunea despre locuțiuni a lingvistului Gheorghe Popa* / Zinaida Tăriță // Creativitatea lingvală: de la semn la text : Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”, ediția a 5-a, Bălți, 29-30 noiembrie. 2012. – Iași, 2014. – P. 34-39. – ISBN 978-606-13-2121-6. 2015.

2015

413. *70 de ani de parteneriat în procesul educațional* / Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți ; alcătuitoari: Maria Fotescu, Elena Scurtu, Anna Nagherneac, Natalia Culicov ; redactor responsabil: Elena Harconița ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța ; design/copertă: Silvia Ciobanu. – Bălți, 2015. – P. (149), 151, 152, 168, 793, (1582, 1877), 1943 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/2891>

414. *Universitatea de Stat „Alec Russo” – 70 ani : indice bibliografic (1945-2015)* / Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți ; alcătuitoari: Elena Scurtu, Maria Fotescu, Ana Nagherneac ; redactor responsabil: Elena Harconița ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța ; design/copertă: Silvia Ciobanu. – Bălți, 2015. – P. 8,133, 161, 175, 205, 206, 214, 215, 218, 219, 397, 564, (798, 800-802, 806-810, 812, 813, 815, 816, 818, 820, 822-829), 1162, 1233, 1462, 1526, 1601, 1606, 1641, 2085, 2124, 2244 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/2894>

2016

415. *Bălți – important centru urban din Nordul Moldovei* : Bibliografie / Elena Scurtu ; redactor responsabil: Elena Harconița ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța ; design/copertă/machetare: Silvia Ciobanu. – Bălți, 2016. – P. 2294, 2455-2459, 3412 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/2903>

2017

416. *Gheorghe Popa: marea pasiune și micile iubiri* / Elena Lacusta, Viorica Popa // Făclia. – 2017. – 24 noiem. (Nr 44) – P. 1.

417. *Omul săptămânii: Gheorghe Popa* / Elena Ungureanu // Timpul. – 2017. – 24 noiem. (Nr. 45). – P. 4.

2018

418. *Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor USARB 2010-2015* : [În 2 vol.] / Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți ; alcătuitori: Anna Nagherneac, Natalia Culicov, Taisia Aculova ; redactor responsabil: Elena Harconița ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța ; copertă/design: Silvia Ciobanu. – Bălți, 2018. – Vol. 1. – P. 1, 5, 127, 138-141, 180, 185-191, 220, 245-250, 264, 276, 314-319, 383- 387, 411, 789, 794 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/4281>

419. *Gheorghe Popa* : [fișier biografic] // Baciuc, Gheorghe. Personalități notorii ale neamului : 140 de destine. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 257-258. – ISBN 978-9975-129-32-9.

420. *Popa, Gheorghe* : [fișier biografic] // Jitaru, Valentin [et al.]. Personalități bălțene : Enciclopedie. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 276-277. – ISBN 978-9975-53-932-6 ; <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/3939>

2020

421. *Gheorghe Popa* // Andrei Sadovnic, Marin Grigorita. Cavalerii ordinului Gloria muncii. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 131. – ISBN 9789975146975.

2021

422. *Magistrul / Nicolae Leahu* // Onomasticon. – Florești : Limes, 2022. – P. 79-81. – ISBN 978-606-799-621-0.

2022

423. *Gheorghe Popa: Biobibliografie* / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică ; alcătuitor: Ana Nagherneac ; redactor responsabil/bibliografic: Lina Mihaluța ; design/copertă/machetare: Silvia Ciobanu. – Ediția a 3-a, revăzută și completată. – Bălți, 2022. – 223 p. – (Personalități universitare bălțene). – ISBN 978-9975-50-294-8.

424. *Contribuții pedagogice ale universitarilor bălțeni* : indice bibliografic : [În 2 vol.] / Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți ; alcătuitori: Elena Scurtu, Anna Nagherneac ; redactor responsabil/bibliografic: Lina Mihaluța ; copertă/design: Silvia Ciobanu. – Bălți, 2022. – P. 13, 2370, 3132, 3662, 3685, 3750. – ISBN 978-9975-50-278-8.

425. *Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor USARB 2015-2020:* [în 2 vol.] / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică ; alcătuitori: Anna Nagherneac, Taisia Aculova, Diana Găină ; redactor responsabil/bibliografic: Lina Mihaluța. – Bălți : [S. n.], 2022 – Vol. 1: 2015-2020. – P. 11, 12, 71, 88, 100-104, 122, 140, 179, 180, 205-207, 227, 496, (4067), 4072, (4092, 4142).

426. *Conferință consacrată unui lingvist septuagenar / Iulius Popa // Literatura și Arta.* – 2022. – 22 dec. – P. 7.

427. *Cuvînt de apreciere la zi aniversară (Profesorul Gheorghe Popa, septuagenar) / Galaction Verebceanu // Philologia.* – 2022. – Nr 3 (318). – P. 120-126. – ISSN 1857-4300.

VIAȚA ÎN IMAGINI

1 mai 1956. Cu sora Alexandra
și verișorul Iulius Popa

1962. Pe *Panoul de onoare*
al școlii

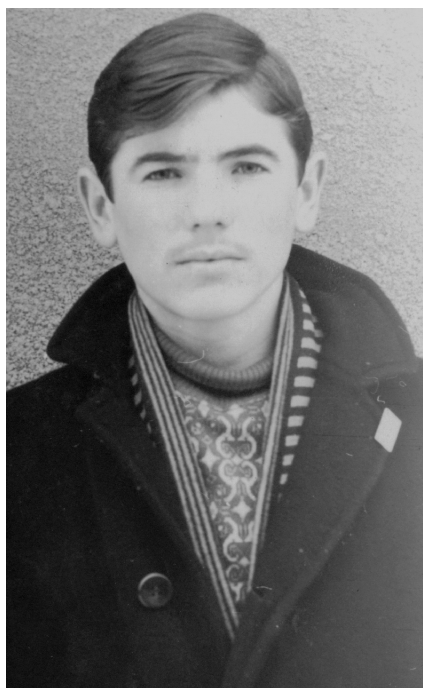
1968. Elev în clasa a IX-a

Februarie 1969. Pentru o (și ultima) zi
am îmbrăcat uniforma militară

1970. Cu sora Iulia

1970. Elev în clasa a X-a

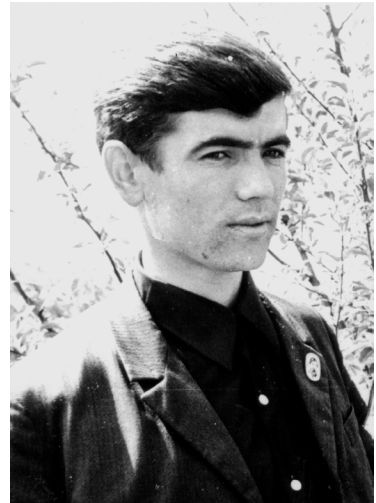
Mama Vera

1971. Cu tata Dimitrie

1971. Cu prietenii Vasile Pleșcan și Boris Maniuc
(anul întâi de studii)

1972. Bursier „pușkinist”

24 februarie 1972, Vilnius. În calitate de reprezentant al delegației Moldovei (cu viitorul prieten Vitas)

1973. Bursier „leninist”

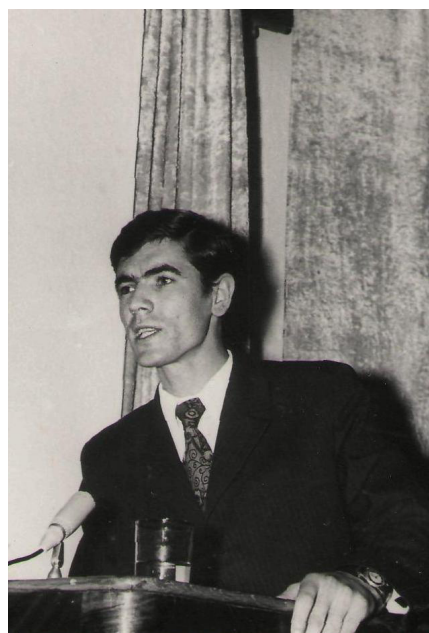
30 noiembrie 1972. În casa părintească. Tutorele grupei Anton Zencenco îmi înmânează *Dicționarul explicativ al limbii române*. Unii s-ar putea întreba: de ce e învelit într-un ziar (probabil, „Правда”?)

Martie 1973.
Anul trei de studii

1974. Lucia, viitoarea
soție

Mai 1974. Anul patru de studii.
Alocuțiune din cadrul „Porților
deschise” în fața potențialilor studenți
bălteni

1974. „Ultimul sunet”. În dreapta: rectorul Ion Borșevici și secretarul biroului de partid Alexandr
Amelickenkov

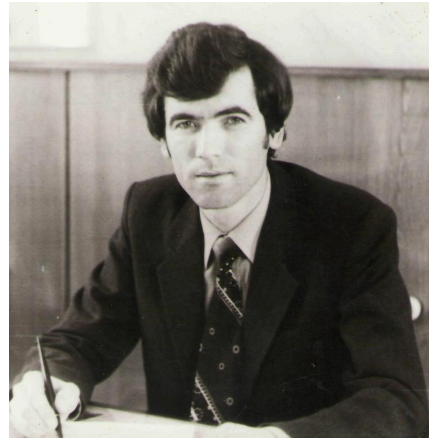
9 mai 1975. ... cu 47 de an în urmă

1979. Cu soția, între primul cuplu de fini Valentina și Eugen Lungu și prietenii de familie Lidia și Valeriu Meșca

1980, Bălți. Cu prof. Silviu Berejan

1982. În fotoliul de decan

1984. În timpul „decăniei”: orientarea profesională e în toi (la o întâlnire cu elevii din părțile Glodenilor)

Septembrie 1998, Bălți. O îmbrățișare coșeriană în fața candidaților (Maria Șleahțișchi și Nicolae Leahu) la aceeași bucurie a (re)întîlnirii

Iunie 1999. Pe pragul casei părintești

24 martie 2001. În așteptarea unui eveniment important din viața fiicei Corina

24 martie 2001. Cu cei mai dragi, după consumarea evenimentului

18 mai 2001, Bălți. Colocviul Internațional „Filologia secolului XXI”. În prezidiu: Eugeniu Coșeriu și doi reprezentanți de la primăria Bălți

18 mai 2001, Bălți. La o pauză de cafea cu Maria Șleahțișchi și Silviu Berejan în timpul lucrărilor Colocviului Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”

19 mai 2001. În discuție cu Maria Șleahțișchi și Nicolae Leahu:
„Cine, cînd și cum” îl abordăm pe prof. Eugeniu Coșeriu?”

Probînd, sub zîmbetul proprietarului, pălăria și toga prof. Eugeniu Coșeriu

19 mai 2001. Ultima poză bălțeană a Magistrului Eugeniu Coșeriu

17 mai 2002, Iași. Alături de acad. Mihai Cimpoi la Simpozionul Internațional „Identitatea limbii și literaturii române în perspectiva globalizării”

18 mai 2002, Iași (România). Lansarea volumului „Un lingvist pentru secolul XXI”. În prezidiu: dr.-ing. Gheorghe Prini, directorul Î.E-P. „Știința”, și prof. univ. Stelian Dumistrăcel

21 mai 2002, Bălți. O strângere caldă de mână cu omagiatul acad. Silviu Berejan (75 de ani). În prezidiu: Nicolae Filip, rectorul Universității, și Dan Mănuță, directorul Institutului de Filologie Română al Academiei Române, Filiala Iași

2002, Chișinău. În postura de conducător științific al tezei de doctorat a doamnei Ala Sainenco

Octombrie 2002. Până la urmă, Anatol Moraru a înțeles că *lingvistica est magistra vitae*

Aprilie 2003. Cu profesorul ieșean Dumitru Irimia
pe „Movila țiganului” (Braniște, Rîșcani)

22 iunie 2003, Chișinău. În așteptarea începerii unei ceremonii

22 iunie 2003, Chișinău. Nu negăm: fotograful ceremoniei și-a făcut treaba bine

Două din miile de cafele băute cu Nicolae Leahu

Mai 2004, Bălți. Alături de acad. Silviu Berejan
(o lansare de carte presupune și puțină destindere)

12 iunie 2004. Și fiica Doina ne aduce o mare bucurie

Decembrie 2004. Cu soția și părinții-socri

Octombrie 2005, Bălți. Alături de academicienii Silviu Berejan și Anatol Ciobanu (în fața teatrului „V. Alecsandri”)

Noiembrie 2005. Membrii Catedrei de limba română

Avizul „trădează” evenimentul

28 septembrie 2007, Bălți. Participanții la Colocviul „Omagiu academicianului Silviu Berejan”

Se pare că Galaction Verebceanu se lăsa convins de mine și Nicolae Leahu

Noiembrie 2007. Academia de Științe a Moldovei. Secvență de la Colocviul Internațional „Filologia modernă: realizări și perspective în context european. Omagiu academicianului Silviu Berejan”. În prezidiu: acad. Mihai Cimpoi, dr. hab. Ana Bantoș, acad. Silviu Berejan, poetul Grigore Vieru și m. c. al AȘM și Anatol Ciobanu

Iunie 2008, Bălți. Cu bunul prieten Galaction Verebceanu „la umbra ... bradului bălțean”

15 februarie 2010. Alocuțiune la ședința de investire în postul de rector

Iunie 2010, Moscova (Rusia). În fața Teatrului „Большой” cu Nicolae Leahu, decanul Facultății de Filologie, și Veaceslav Pînzari, decanul Facultății de Drept

Iulie 2010, El-Jadida (Maroc). Cu prof. Grigore Belostecinic, rectorul ASEM

22 septembrie 2010, Bălți. Secvență de la festivitatea de acordare a titlului onorific de *Doctor Honoris Causa* al USARB Laureatului premiului Nobel dr. Rattan Lal. Mai sînt în poză dr. Stanislav Stadnic (care vorbește) și dr. hab. Boris Boincean

Octombrie 2010, Porto (Portugalia). Pe o navă sub pavilion portughez

Martie, 2011, New York (SUA). Pozînd pe locurile reprezentanței Republicii Moldova la ONU alături de Viorelia Moldovan-Bătrînac, prorector (ULIM) și Nicolae Chicuș, rector (Univ. de Stat „I. Creangă”)

Martie 2011, New York (SUA).
La pas, printre „zgîrie-nori”

Aprilie 2011, Braga (Portugalia).
Vremea trece, călătoriile rămîn...

2011, Iași (România). Consorțiu transfrontalier al Universităților din Ucraina, România și
Moldova. Ceremonia de semnare a Acordului de cooperare

29 iulie 2011, Bălți. Colocviul Internațional „Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere”:
Gheorghe Popa, Lucia Popa, Indira Dzaganian (Georgia), Eugenia Bojoga (România), Rudolf
Windich (Germania)

Aprilie 2012, Bălți. Alocuțiune la mitingul de cinstire a drapelului Republicii Moldova

Septembrie 2012. Primii trei nepoți: Cristian, Răzvan și Lucian

Octombrie 2012. Avera inestimabilă a familiei Popa: ficele (Doina și Corina), ginerii (Mihai și Ruslan) și nepoții (Cristian, Răzvan și Lucian)

Octombrie 2012, Vilnius (Lituania). Pe post de moderator al ședinței în plen

Noiembrie 2012, Bălți. O secvență de la Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI-lea”.
În prezidiu (de la stînga la dreapta): Lilia Trinca, Galaction Verebceanu, Nicolae Leahu
și Ala Sainenco

Decembrie 2012. Nicanor D. Teculescu, Consulul General al României la Bălți, îmi înmânează Diploma „150 ani de diplomație românească”

2013. Însotindu-l pe Alteța Sa Regală Radu, principe al României, sosit în vizită la Bălți

13 decembrie 2014. Am profitat de pauza luată de muzicanți

Consiliul Rectorilor R.M. (2008-2014)

18.06.2014

Iunie 2020. Președintele ANACEC Andrei Chiciuc îmi înmânează *Diploma de recunoștință* „pentru merite deosebite în promovarea culturii calității în educație și cercetare” pentru anul 2019

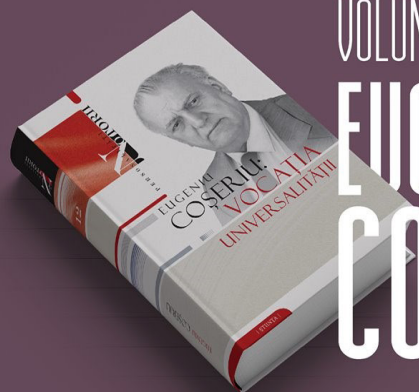

2020. Cu așa nepoți și bunicii se simt mai tineri

Mai 2021. Nepoții au decis să celebreze o aniversare la bunicii (de la stînga la dreapta): Lucian, Răzvan, Luca-Nicolae, Darius-Gheorghe, Cristian

ȘCOALA
DOCTORALĂ
FILOLOGIE
DIN FACULTATEA
DE LITERE
A UNIVERSITĂȚII
DE STAT
„ALECU RUSSO”
ȘI EDITURA ȘTIINȚA
VĂ INVITĂ LA

Marti
22 iunie 2021
ora 11⁰⁰

SALA POLIVALENTĂ
A USARB
(Blocul administrativ)

LANSAREA
VOLUMULUI
EUGENIU
COȘERIU:
VOCAȚIA
UNIVERSALITĂȚII

Clipe numărate au rămas pînă la lansarea volumului „Eugeniu Coșeriu: vocația universalității”

Lansarea volumului a demarat. În prezidiu: conf. univ., dr. Nicolae Leahu, șeful Catedrei de literatură română și universală, și dr.-ing. Gheorghe Prini, directorul Î.E-P. „Știința”

Mircea V. Ciobanu, redactorul-șef al Î.E.-P. „Știința”, asaltîndu-mă cu un nou proiect editorial

După lansarea volumului „Eugeniu Coșeriu: vocația universalității”... între DOAMNELE decanatului

... Iar aici între DOAMNELE Catedrei de limba română și filologie romanică

24 iunie 2022. În compania colegilor de grupă (promoția 1974) și a mai tinerilor colegi de cuget și sensibilitate lingvistică (Lilia Trinca și Nicolae Leahu)

12 octombrie 2022. La celebrarea lui Alecu Russo, patronul spiritual al USARB, împreună cu Nicolae Leahu, directorul Școlii Doctorale Filologie, și Anatol Moraru, directorul Colegiului Pedagogic „Ion Creangă”

5 octombrie 2022. După înmînarea Diplomei de onoare a Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova, cu rectorul USARB Natalia Gașoiț

5 octombrie 2022. O fotografie de grup în familia Universității

2022. Cu tînăra generație gata să preia ștafeta (de la stînga la dreapta): Luca-Nicolae, Darius-Gheorghe, Corina, Doina, Ruslan, Mihai, Cristian, Răzvan și Lucian

A. Nume

A

Abramciuc, Maria (130*), 171
Aculova, Taisia 104, 355, 418, 425
Agapi, Liuba 103, 286
Aizenberg, Mihail I. 21
Aladin, Lara 104
Alcibiade 138*, 139*
Amelickenkov, Alexandr 235*
Apollo 8*
Aristotel 117*

B

Baciu, Gheorghe 217*, 271, 419
Bacovia, George (119*)
Bahnaru, Vasile (23), 36, 36*, 60*, 119, (135, 180), 194*, 207*, 209*, 218*,
293, 295, (317)
Balica, Dimitrie (171)
Bally, Charles (22*, 113), 186*, (190*, 196*, 204*)
Bantoș, Alexandru 288
Bantoș, Ana 251*
Banu, Felicia 18*
Barbaru, Leon 102
Bardu, Nistor 287
Barthes, Roland 187*
Batîr, Dumitru 38*, 47*, 56*, 72*, 362
Baudouin de Courtenay, Jan 75*
Baudouin, Charles 8*
Bălan, Valentin 144*, 251
Bărbuță, Ion 18*
Belinschi, Elena 24, 26, 141, 151, 153
Belostecinic, Grigore 252*
Benveniste, Émile 75*, 136*
Berejan, Silviu 7*, 8*, 12*, (14*), 18, (21*, 22), 22*, (23, 23*-27*), 28, 32,
33*, 35*, 37*, 43*, 44*, 47*, (49, 50, 52), 55*, 57*, 58*, (61*), 68, 69*, 73*,
74, 74*, (76*), 77*, 81, (83-85, 87, 103, 114, 115, 119, 119*, 123, 125, 125*,
128*, 129, 130, 130*), 132-134, 145*, (147*), 149*, 152, (166*, 167*), 175*,
(181*, 188, 195*, 200*, 204*, 205*), 206*, 209*, 210*, (213*, 236*), 240*,
243*, 247*, 248*, 251*, 282, 288, 294, 350
Bernștein, Samuel (122*, 126*)

Notă: Cifra marcată cu* indică pagina la care poate fi reperat numele corespunzător, în timp ce cifra fără* indică poziția în lista bibliografică.

Bilețchi, Nicolae (130*)
 Bizon, Ion 119*
 Bîcu, Angela 144*, 251
 Bîrsanu, Aurelia 155, 163, 164, 173*, 198*, 408
 Blaga, Lucian 119*, 163*, 166*
 Bleorțu, Cristina 314, 318
 Bloomfield, Leonard 137*
 Bochmann, Klaus 58*, 75*, (76*)
 Bogdan, Damian 55*, 72*, 177*
 Boincean, Boris 253*
 Bojoga, Eugenia 255*
 Bondarenco, Ana (23*)
 Borcilă, Mircea 170*
 Borges, Jorge Luis 323
 Borșevici, Ion 145*, 235*
 Botezatu, Eliza (14*), 57*, 69*, 70*, 73*, (130*, 147*), 158*, (166*, 169),
 210*, (240)
 Botezatu, Ion (147*)
 Botezatu, Petru (130*)
 Botnariuc, Vasile 339
 Botnariuc, Valentina 296, 377
 Brozovici, D. (124*)
 Bucov, Emilian (125*)
 Budagov, Ruben (122*, 126*)
 Budișteanu, Alexandru 215*
 Buzzati, Dino 323
C
 Cabac, Eugen 66
 Cabac, Lina 245, 354
 Cabac, Valeriu 21, 66, 104, (244, 245), 358
 Canna, Ion (125*)
 Cantemir, Grigore 21*, 74, 94, 140, 142, 149, 156, 179*, 193*
 Capcelea, Valeriu 219*
 Caruntu-Caraman, Livia 341
 Cațaveică, I. (130*), 232
 Cărtărescu, Mircea 44*
 Ceaușescu, Nicolae 168*
 Cebotaroș, Viorica 178, 315, 332
 Cenușă, Felicia 31*, 349
 Cepraga, Lucia 335
 Cernețchi, Olga 156*, 254
 Cherdivarenco, Vasile 41*
 Chicuș, Nicolae 150*, 151*, 253*

Cibotaru, Simion (126*)
 Cifor, Lucia 170*
 Chira, Oxana 173, 326, 331
 Chitoroagă, Valentina 261
 Cioacă-Ioanid, Ștefan 102
 Cimpoi, Mihai (158*), 242*, 251*
 Cincilei, Rodica 155
 Ciobanu, Anatol (28), 29, 37*, 53, (136, 166*), 179*, 213*, 214*, 248*,
 251*, 294
 Ciobanu, Ivan Dmitrievici (123*, 125*)
 Ciobanu, Mircea V. 192, 193*, 250, 264*, 319
 Ciobanu, Silvia 126, 155, 171, 372, 379, 386, 393, 414, 415, 418, 423, 424
 Ciocan, Viorica 12*
 Ciocanu, Gheorghe 220*
 Ciornii, Ion (4, 130*)
 Clinton, Bill 57, 117*
 Coica, Ala 155*, 254, 258
 Condrea, Irina 198*, (204*)
 Constantinovici, Elena 18*
 Corcinschi, Nina 191, 297
 Corlăteanu, Nicolae (13), 37*, (122*), 179*
 Coroban, Vasile 38*
 Coroliuc, Boris 20
 Coșciug, Ala 40
 Coșciug, Angela 354
 Coșeriu, Eugeniu 8*, 14*, 17*, 20*, 21*, 23*, 25*-28*, 37*, 38*, 44*, 45*,
 (46), 57, (61), 69*, 75*, 76*, 77, (79, 88), 90, 102, (102, 118*, 120, 126*,
 135*, 136*, 147*, 149*), 157*, (165, 166*-169*, 176*), 179, 186*-188*, 192-
 194, 196*, 200*, 209*, (211*, 216*, 219*-221*), 240*-242*, (262*), 263*,
 (282, 287, 310-313), 314, (318, 319), 320, (321-324, 402)
 Cotelea, Tamara 47*, 55*, 362
 Cucu, Adella 399
 Culicov, Natalia 418
 Creangă, Ion (125*)
 Cuț, V. P. 33
D
 Dabija, Nicolae 157*
 Deinego, Nona 66
 Dimitrescu, Florica 186*, 193*
 Druță, Inga 60*, 119, 121, 190*, 289, (301)
 Duca, Gheorghe 216*
 Dumbrava, Vasile (76*)
 Dumeniuc, Ion Z. (3, 7, 8* 22), 278

Dumistrăcel, Stelian 37*, 38* 110, (147*), 176*, 184*, 217*, 220*, 243*,
281, 302

Dzagania, Indira 255*

E

Eco, Umberto 323

Eliade, Mircea (153)

Eminescu, Mihai 26*, (125*, 133*, 158*), 177*, 198*

Ețcu, Ion 18*

Evtuşenco, Ion (14*, 33*, 54), 57*, 73*, 116*, (130*, 147*, 166*, 239)

F

Fedozovschi, Vlad 30*, 235, 345

Filip, Nicolae 37*, 47*, (104), 243*, 244

Fotescu, Maria 103, 104, 126, 130, 131, 359, 379, 386, 414

Frolova, Maria 33

G

Gabinschi, Marcu 29

Ganea, Varvara 363

Gașițoi, Natalia 266*

Găină, Diana 425

Glavan, Costache 39*, 42*

Glavan, Dumitru 39*

Gheorghe, Ion 116*

Ghicov, Adrian 68*, 411

Gogol, N. V. 124*

Gogu, Nadina 129*, 241

Gorki, Maxim (122*)

Grabazei, Ana 153

Grigoraș, E. 234

Grigorita, Marin 421

Guțu, Petru 66

Guțu, V. (67)

H

Hadîrcă, Ion 45*, 211*, 312

Holgersson, Nils 9*

Hanganu, Aurelia 18*

Harconița, Elena 72*, 103, 104, 126, 130, 131, 171, 316, 354, 355, 358, 363,
372, 379, 386, 393, 414, 415, 418

Hasdeu, Bogdan Petriceicu 18*, 75*, (167)

Heidegger, Martin (14*, 57, 117*)

Hjeltslev, Louis Trolle 137*

Hua Guofeng 8*

I

Iavorschi, Nicolae 24, 26, 35

Ignatiuc, Iulia 66, 245
Ileașenco, Tatiana (125*)
Ingarden, Roman 8*
Ioniță, Mircea 12*, 22*
Iordache, Mihail (147*, 242)
Iorga, Nicolae 31*
Irimia, Cristina 217*
Irimia, Dumitru 60*, (60, 131, 147*, 166*), 186*, 245*
Irinescu, Teodora (93)
Istru, Bogdan (125*)
Ivanițkaya, Natalia 160*, 268
Ivănescu, George 137*

K

Kabatek, Johannes 136*, 314
Kamei, Takashi 117*
Kant, Immanuel 139*
Karaulov, Iu. 172*

J

Jakobson, Roman 8*, 135*
Jitaru, Valentin 51*, 98, 159, 248, 368, 420 212, 279
Josu, Nina 304, 310

L

Lacusta, Elena 70*, 71*, 171*, 416
Lal, Rattan 253*
Leahu, Nicolae 13*, 37*, 57, 61*, 62*, 68, 71*, 76*, 77*, 88, 90, 102, 119*,
(130*), 168*, 176*, 211*, 214*, 218*, 238*, 241*, 246*, 250*, 252*, 257*,
265*, 266*, 316, 351, (358), 422
Leahu, Raisa 316
Levit, Efim (130*)
Lobiuc, Ioan (93)
Luchian, Tatiana 337
Lucinschi, Petru 41*, 127*, 145*
Lungu, Eugen (130*), 210*, 236*, (275), 323
Lungu, Valentina 236*
Lupan, Andrei (125*, 158*)

M

Maniuc, Boris 233*
Manoli, Ion 80
Manolii, Adela 285
Mardari, Svetlana 26*
Marin, Vitalie (166*)
Marșalcovschi, Teo-Teodor 171
Martinet, André 75*

Matcovschi, Ilarion V. (4, 14*, 33*), 42, 54*, 57*, 66, 73*, 116*, (130*)
 Maurois, André 198*
 Mănuică, Dan 71*, 176*, 212*, 243*
 Măţcaş, Nicolae G. (3, 4, 7, 8*, 22, 204*), 210*, 214*, 276, 278
 Mândăcanu, Angela 311
 Mehedinţi, Simion 34*, 62*
 Melenciuc, Dumitru 18*
 Melniciuc, Ion (126*, 166*)
 Meşca, Lidia 236*
 Meşca, Valentin 236*
 Meniuc, George 1, (125*, 158*)
 Mihalci, Dmitri (122*, 126*)
 Mihaluşa, Lina 72*, 316, 363, 372, 379, 386, 393, 414, 415, 418, 423-425
 Mihăescu, D. 38*
 Mincu, Eugenia 342
 Minulescu, Ion (119*)
 Misko, S. (53)
 Moldovan-Bătrînac, Viorelia 52*, 150*, 151*, 253*
 Molea, Viorica 18*, 343
 Moraru, Anatol 66*, 119, (130*), 160*, 193*, 214*, 215*, 244*, 266*, 324, 403
 Moscal, Dinu 177
 Mostovic, Galina 372, 379
 Moţoc, Radu 216*
 Moţpan, Dumitru 127*
 Munteanu, Cristinel 290, 291, 307
 Munteanu, Eugen (148)
 Murguía, Adolfo 314
N
 Nagherneac, Ana 72*, 316, 354, 355, 363, 372, 379, 386, 393, 414, 418, 423-425
 Nagy, Rodica (94)
 Nasu, Ilie 66
 Nechit, Irina 298
 Nicu, Ghenadie 150*, 156*, 251
 Niculica, Oxana 155
 Nietzsche, Friedrich 67*
 Novac, Adela 12*, 53, 61*, 119, 141, 193*, 219*, 308, 328
O
 Oglindă, E. (53)
 Olariu, Teodor 303, 388
 Olimid, Virgil 47*, 56*, 273
 Olofern 8*

Onofraș, Maria 317
 Onofreiciuc, D. P. 33
 Onuțu, Iancu 39*, 42*
 Oprea, Ioan (94)
 Ostrovari, Leonid 12*, 13*
P
 Palade-Jitaru, Ramona 394, 402
 Panaguță, Tamara 245
 Panaite, Oana (148)
 Pascaru, Tamara 74, 177*, 208*, 209*
 Pavel, Vasile 18*
 Pătrunjel, Alina 18*
 Petrescu, Camil 176*, 211*
 Philippide, Alexandru 75*
 Piotrovschi, Raimond (122*)
 Pînzari, Veaceslav 252*
 Pleșcan, Vasile 233*
 Plohotniuc, Eugen 51*, 193*, (369)
 Podaru, Alina 305
 Pomelnicova, Ana 80
 Popa, Iulius 31*, 38*, 39*, 42*, 56*, 64*, 165*, 192, 243, (264), 268, 347, 356, 357, 361, 400, 426
 Popa, Dimitrie 55*
 Popa, Lucia 71*, 143, 144, 171*, (205*), 255*
 Popa, Maria 382
 Popa, Pompiliu 32*, 158*
 Popa, Vera 55*
 Popa, Viorica 70*, 71*, 140, 171*, 174, 192, 212*, 284, 306, 390, 416
 Popovici, Teodor 179, 310-313
 Popovschi, Pavel (13*, 248, 274)
 Prini, Gheorghe 37*, 193*, 197*, 243*, (246)
 Prisăcaru, Vlad 103, 214*
 Prițcan, Valentina 71*, 171*, 176, 177
 Puiu, Visarion 27*
 Pușcari, Aliona 354
 Pușcariu, Sextil 75*, 171*, 186*
 Pușkin, A. S. 33*, (123*)
R
 Raevschi, Nicolae 58*, 75*
 Răciula, Lilia 116, 154, 299, 330
 Răzmeriță, Liuba 309
 Reabțov, C. P. (4)
 Reznic, Mihail (121)

Roibu, Nicolae 365
Roitman, Cearna D. 33
Rotaru, Tatiana 320
Rumleanschii, Mihail 69, 80
Rusnac, Gheorghe (130*)
Russo, Alecu (21*, 76*, 145*, 156)
Rusu, Adrian 218*
Rusu, Tudor 149*, 217*, (249), 274, 404
Rusu, Valeriu 212*

S

Sadovnic, Andrei 421
Sainenco, Ala 14*, 21*, 31*, 55*, 71*, 72*, 74, 83, 93, 122, (130*), 134,
150, 155, 171*, 173*, 176, 177, 181*, 193*, 218*, 244*, 257*, 327, 349, 358,
377, 389, 393, 398, 410
Saramandu, Nicolae 168*, 209*
Saussure, Ferdinand de 8*, 75*, 171*
Savin-Zgardan, Angela 300, 340
Scurtu, Elena 103, 104, 126, 130, 131, 359, 379, 386, 414, 415, 424
Semcinski, S. V. 37*, (122*)
Senic, Valeriu (130*, 131*, 147*)
Spinei, I. 66
Stadnic, Stanislav 253*
Stanelis, V. 178
Stanțieru, Svetlana 73, 149, 163, 164, 205*, 301, 409
Stog, Gheorghe 42, (130*),
Stratan, Elena 363, 372

Ș

Șavga, Larisa 52*
Șăineanu, Lazăr 190*
Șevcenko, Taras 133*
Șleahțițchi, Maria 37*, 54*, 57, 61*, 62*, 71*, 76*, 77*, 88, 90, 102, (130*),
155, 168*, 193*, 198*, 210*, 238*, 239, 240*, 241*, (358), 375
Șleahțițchi, Mihai 66, 203
Ștefan cel Mare și Sfint 133*

T

Tabac, Kilea 104
Taralin, Gheorghe 65*
Tăriță, Zinaida 26, 42*, 119, (130*), 142, 193*, 195*, 206*, 218*, (273),
346, 412
Teculescu, Nicanor D. 258*
Tichie, Marina 150*
Timciuc, Svetlana 151
Tlehuci, Faina 104

Tolstoi, L. N. (122*)
Topalo, Valentina 399
Trinca, Lilia 24*, 61*, 71*, 103, 119, 149, 150, 171*, 174, 187*, 192, 193*,
213*, 221*, 257*, 265*, 329, 377
Turculeț, Adrian 314
Ț
Țurcanu, Lucia 102
U
Ungureanu, Elena 67*, 71*, 88, 164*, 211*, 283, 333, 407, 417
Ungureanu, Violeta 336
Ursu, Valentina 257
V
Valéry, Paul Ambroise 161*, 174*
Vatamaniuc, Aurel 338
Verebceanu, Galaction 27*, 55*, 72*, 128, 173*, (191), 192, 193*, 250*,
251*, 257*, 294, 389, 398, 410, 427
Vieru, Grigore (20*, 23*, 26*, 37, 47, 61*, 146, 147, 152), 251*
Vinogradov, V. V. (22*, 113), 186*, (190*, 196*, 202*, 204*)
Vivaldi, Antonio 139*, 140*
Vîlcu, Dina 170*
Vîrban, Floarea 325
Voronin, Vladimir 52
Vulpe, Ana 135, 317
W
Wald, Henri 186*
Windisch, Rudolf (148), 255*
Z
Zencenco, Anton 64*, (130*), 234*
Zugun, Petru 280

Б
Баланич, Александр 141
Балли, Ш. 51*
Бережан, Силвиу 46*, 48*, 50*, 181, 353
Ботезату, Елиза 49*
В
Виноградов, Виктор 51*
Г
Гажим, Ион 252
Д
Думистрэчел, Стелиан 50*

И

Иваницкая, Наталия 148*, 252, 270

Ионицэ, Мирчя 30

Иримия, Думитру 50*

К

Корлэтяну, Николае 50*

Королюк, Борис 252

Косован, Ольга 334

Кошеру, Е. 50*, 64, (157, 162)

М

Матковски, Илларион 49*

Местер, Михаил 45*, 48*, 352, 366, 371

Михаеску, Д. 50*

Михаеску, Х. 50*

Морозова, Марина 370, 383

Н

Нягу, Георгий 141*

П

Прицкан, Валентина 141

Пушкариу, Секстил 51*

Р

Рацеева, Елена 277

С

Семчинский, Станислав 50*

Сеник, Валериу 49*

У

Ункуцэ, Нелли 140*

Ч

Чёрный, Ион 49*

Чобану, Анатол 50*

Ш

Шляхтицки, Мария 141*

B. Titluri

A

A fi mai \hat{A} decît \hat{I} 89

«A spune lucrurile asa cum sînt...» Conversații cu Eugeniu Coseriu 314
„Abordarea prin competențe a formării universitare: Probleme, soluții, perspective” 155

Academicianul Nicolae Filip: Biobibliografie 104

Academicianul Silviu Berejan – eminent promotor al științei lingvistice 294

Academicianul Silviu Berejan – teoretician al limbajului 114, 125

Academicianul Silviu Berejan – un nume de mare rezonanță în știința limbii 115

Academicianul Silviu Berejan: Biobibliografie 103

Activitatea în laborator vs activitatea de laborator: între teorie și metodologie 140

Admiterea – 85: constatări, sugestii, opinii 20

Afirmare prin flacăra cugetului 346

„... Am căutat să fac din lingvistică un fel de matematică” 68, 81

Analiza semantico-structurală a terminologiei managementului economic în limba română română : Autoref. al tz. de doct. în filologie 335

Antipozii facultății de pedagogie 213

Anuar: direcții de cercetare, studii, activități de creație, specializări 69

Apariții editoriale 119

Apoftegmaticul Coșeriu sau cum l- am cunoscut pe Marele Nostru Necunoscut 312

Apoziția – modalitate semantico-sintactică de organizare a limbii 141

Argument: [studiu introductiv la Romanul „Polidor și Hariti” și miscelaneul „Oareșcare anegdaturi folositoare pentru jiuinime aflatii iantr-un poem din ianvechime tipărită” scrise de comisul Dimitrie Emanoilov Balica la Bălți în perioada 1843-1848] 171

Aspecte ale procesului de abreviere 142

Aspecte ale variabilității în cadrul paradigmei „feminitate” (în baza liricii eminesciene) 116

Aspecte pragmatice ale actului scuzei în limba română 315

Aspecte pragmatice ale actului scuzei în limba română. Specialitatea: 621.05. Semiotica; semantică; pragmatică (limba română) : Autoref. tz. de doct. filologie 332

Atribute ale limbii (!?) 82

Autonomie prin... întuneric. Rectorii vor independență, dar încă nu știu cum va arăta aceasta 258

B

Bălți – important centru urban din Nordul Moldovei : Bibliografie 415

Bilanț de etapă. Interviu cu prof. univ., dr. habilitat Gheorghe Popa, rectorul USARB 259
 Bine ați venit! 214, 215
C
 Calvarurile și lecțiile afirmării unui adevăr: [despre limba română în Republica Moldova] 43
 Catalogul lucrărilor editate de bibliotecarii universității bălțene 372
 Categoria funcțional-semantică a actualității în limba română : Autoref. al tezei de dr. în filol. 337
 Cauza vieții întregi 232
 Cauze ale apariției locuțiunilor 106
 Ce datorăm unei frumoase entități: [exigențe privind calitatea educației la USARB] 262
 Cercul amatorilor de cinema 198
 Cîteva puncte de reper: [priorități strategice ale USARB] 263
 Codașii filologiei 209
 Colocviul Internațional „Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere” 303, 388
 Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului de la Suceava: cronică 5
 5
 Colocviul nostru leninist: Etapa a treia – ultima 205
 Comasarea: cîteva rațiuni imperioase : [noi modificări în structura USARB] 260
 Comoda versus incomoda colegă Zinaida Tărăță : [In memoriam Zinaidei Tărăță, conf. univ., USARB] 273
 Conceptul coșerian de creativitate 172, 195
 Concepția lui Eugeniu Coșeriu despre limba română (I) 287
 Conferință consacrată unui lingvist septuagenar 426
 Congresul Internațional Coșeriu la a VIII-a ediție 325
 Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor 35
 Considerații pe marginea unor valențe și implicații ale textului 182
 Contribuția dicționarelor la elucidarea conceptului de locuțiune 96
 Contribuții pedagogice ale universitarilor bălțeni : indice bibliografic : [În 2 vol.] 424
 Contribuții științifice ale profesorilor Facultății Filologie (1945-2005) 355
 Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor USB „Alecu Russo” 2005-2010 : Bibliorg. selectivă 385
 Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor USARB 2015-2020 : [în 2 vol.] 425
 Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor USARB 2010-2015 : [În 2 vol.] 418
 Coordonate ale viziunii lingvistice coșeriene 56
 Coșeriologie 302

Coșeriu a revenit fundamental la Bălți 192
 Coșeriu, Eugeniu. Despre lingvistică, Heidegger, Clinton ș.a. 57
 Creatorul de geniu, Eugeniu Coșeriu 194
 Crâmpoie din viața și activitatea lui Eugeniu Coșeriu 321
 Criteria for distinguishing phraseological units from collocations 158
 Cu drag și nepărtinitor despre dl Valeriu Cabac 244
 Cu Eugeniu Coșeriu, în proces de lucru și de simplă comunicare 282
 Cu privire la raportul dintre neologism și împrumut 73
 Cum ați soluționat această problemă? 216
 Curriculum disciplinar la Introducere în lingvistică. Specialitățile Limba și literatura română și limba engleză. Limba și literatura română și limba franceză. Limba și literatura română și limba rusă : (Studii cu frecvență la zi) 174
 Curriculum disciplinar la Limba română contemporană (Lexicologia). Specialitățile: Limba și literatura română și limba engleză, Limba și literatura română și limba franceză, Limba și literatura română și limba germană (studii cu frecvență la zi) 163
 Curriculum disciplinar la Limba română contemporană (Lexicologia). Specialitatea Limba și literatura română (studii cu frecvență redusă) 164
 Curriculum la unitatea de curs Introducere în lingvistică : Ciclul I – studii superioare de licență. Codul și denumirea domeniului general de studii: 011 Științe ale educației / 023 Filologie. Codul și denumirea specialității: 0114.8 / 0114.10 Limba și literatura română și limba engleză/franceză; Limba și literatura franceză și limba engleză; Limba și literatura engleză și limba franceză/germană / 0232 Studiul limbilor 0231 Limbi străine : Forma de învățământ: cu frecvență 184
 Curriculum la unitatea de curs Lingvistică generală : Ciclul I – studii superioare de licență. Codul și denumirea domeniului general de studii: 011 Științe ale educației / 023 Filologie. Codul și denumirea specialității: 0114.8 / 0114.10 Limba și literatura română și limbi străine; 0114.10 Limbi străine / 0231 Studiul limbilor / 0231 Limbi străine. Forma de învățământ: cu frecvență 185
 Cuvinte de origine greacă în expresii idiomatice românești 285
 Cuvintele propriu-zise și echivalentele lor locuționale: particularități gramaticale (modalități de tratare în cadrul cursului de limbă moldovenească contemporană) 31
 Cuvînt de apreciere la zi aniversară (profesorul Gheorghe Popa, septuagenar) 427

D

De ce, la despărțire, profesorul Mihail Iordache nu ne-a îmbrățișat? 242
 De ce tac șefii de cluburi? 221
 Decret privind conferirea de distincții de stat unui grup de cadre didactice de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți : [dlui Gheorghe Popa

- rector; Ordinul „Gloria Muncii”] 373
 Deicticele personale în discurs 309
 Denotația și viziunea „românească” asupra lumii: Résumé 65
 Derivarea verbal-pronominală (modelul se + verb; se + nume) în limba română. Spec. 10.02.01 – Limba română 328
 Deschiderea solemnă a lucrărilor Conferinței Științifice Intern. Mesajul rectorului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți 253
 Despre cauzele interpretării „frazeeologice” a locuțiunilor 107
 Despre echivalentele locuționale ale adjectivului 2
 Despre funcționarea principiului economiei în limbă (pe baza echivalentelor analitice ale cuvintelor) 34
 Despre necesitatea diversificării abordării faptelor de limbă 117
 Despre necesitatea reconsiderării inventarului locuțional 97
 Despre pedagogii anilor ’60 243
 Deținători ai titlului de Doctor Honoris Causa. Membrii de Onoare ai Senatului 126
 Dialog 222
 Dialoguri cu „Gigantul de la Tübingen” 102
 Dicționar de echivalente 32
 Dicționar de greșeli uzuale 98, 159
 Dicționar de locuțiuni rus-român 74 = Русско-румынский словарь устойчивых словосочетаний 74
 Dicționar de pleonasm 143
 Dicționarul asociativ al limbii române : [În 2 vol.] 176
 Dicționarul lui Gheorghe Popa sau Locuțiuni pentru zeci de mii de minți 74
 Dificultățile privind determinarea statutului locuțiunilor 75
 Din nou despre inoportunitatea reformei ortografice 145
 Discursul repetat între alteritate și creativitate 290
 Diversitatea „lingvisticilor” 76
 Doar un sfat pentru Iulius Popa 264
 Doleanțe la ceas aniversar : [Anatol Ciobanu] 136
 Două decenii de nemurire: In memoriam Pavel Popovschi 274
 Dualismul asimetric al unităților locuționale 108

E

E. Coșeriu: drumurile vieții și ale afirmării 77, 165
 Ei își dictează ritmul 233
 Elemente de lexicologie și lexicografie 293
 Elemente de semasiologie română 295
 Eliza Botezatu la o aniversare 240
 Elogiu cuvântului matern 13
 Enciclopedia Universității de Stat din Bălți (700 de cadre didactice) 356
 Englezismele în presa periodică din Republica Moldova (aspectele

funcțional, fonetic, ortografic, morfologic, semantic) : Autoref. al tz. de doct. în filologie 341

Epistemologia și metodologia lingvisticii: Modulul „Managementul instituțiilor educaționale” : Ciclul II : (Studii de masterat) 166

Eufemismele în limbajul actual: particularități structurale, semantice și de utilizare. Specialitatea: 621.04. Lexicologie și lexicografie; terminologie și limbaje specializate; traductologie (limba română) : Autoref. tz. de doct. în filologie 331

Eugen Coșeriu – omul care a învins Istoria 324

Eugen Coșeriu – Universul din scoică 102

Eugeniu Coșeriu: „Știința este o formă de împărtășanie...” 90

Eugeniu Coșeriu: coleg cu Buzzati, în dialog cu Borges, citat de Umberto Eco 323

Eugeniu Coșeriu: vocația universalității 192

Eugeniu Coșeriu, pe drum de țară și studii bălțene, genial lingvist pe plan internațional 322

Eugen Coșeriu sau despre vocația universalității 192

Europenizarea și eventualele ei implicații lingviculturale 175

Evaluarea prin teste în învățămînt: Teorie – aplicații 66

Examenele bat la ușă 206

Exuberanța științei despre limbaj: Profesorul Gheorghe Popa la 60 de ani 389

F

Facultatea Filologie: Decani 357

Facultatea Filologie: [generația optzeciștilor] 358

Farafastîcuri numai ale ... punctuației? 70

[Felicitare cu ocazia sărbătorilor de iarnă 2011 pentru dl T. Rusu redactorșef al săptămânalului „Făclia”] 249

Felicitări: [Popa Gheorghe] 364

Fenomenul analogiei în limbă 306, 390

Filă de letopiseț – Gheorghe Popa de Bălți 407

Filme despre conducător 207

Filolog cu conștiința misiunii de profesor universitar 127

Filologia modernă: Realizări și perspective în context european 128

Filologul și autorul de dicționare Gheorghe Popa este noul rector al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți 367

Filozofastrul de Bălți sau Cine bate apă în piuă 58

Fluctuații lexicale în româna actuală 44

Frazeologie românească. Formare și funcționare 307

Frazeologisme arhaice: expresie și conținut. Spec. 10.02.01 – Limba română : Autoref. tz. de dr. în filologie 329

Frecvența – imperativ studentesc 223

„Funcția, evident, mi-am asumat-o, tînjesc însă după munca științifică”
376

Funcțiile și semnificațiile cazurilor în limba română : Autoref. al tezei de
dr. în filologie 338

G

Geniul inegalabil al lui B. P. Hasdeu – în actualitate 167

Gheorghe Popa 421

Gheorghe Popa – al optulea rector al Universității bălțene 368

Gheorghe Popa – doctor habilitat în filologie 362

Gheorghe Popa *et al.*, Dicționarul asociativ al limbii române 177

Gheorghe Popa – investirea în funcția de rector al USB 391

Gheorghe Popa: marea pasiune și micile iubiri 416

Gheorghe Popa – noul rector al USB 374

Gheorghe Popa (lingvist) 392

Gheorghe Popa între calitate și cantități 347

Gheorghe Popa. Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii
române 119

Gheorghe Popa întruchipează schimbarea 375

Gheorghe Popa s-a relansat la „Știința” 365

Gheorghe Popa : Biobibliografie 354, 393, 423

Gheorghe Popa: [fișier biogr.] 419, 420

Gîlceava înțeleptului cu lumea sau responsabilitatea civică a savantului
Silviu Berejan 83

Gînduri despre un coleg 119

Glose la problema coșeriană a precizării statutului lingvisticii 196

Gluckliches Neujahr, Deutschland!: [despre seminarul „Limba română
vorbită în Moldova istorică”] 45

Gramatica – școală a gîndului : Teoreme lingvistice 14

Grigore Vieru – „teoretician” al limbajului 147

Grigore Vieru, „discipol al limbii române” (Reflecții ale poetului despre
limbă) 37

Grigore Vieru „discipol al limbii române” și mentor al vorbitorilor ei 146

I

Idiomaticitatea și expresiile idiomatice în italiană și română 305

Imaginea Universității prin bibliografii create de bibliotecari 359

Indicații metodice cu privire la instruirea economică a studenților: (În
ajutorul lectorilor și studenților) 33

Indicații metodice la matematică pentru abiturienții Facultății de pedagogie
și metodică a instruirii primare 21

Interpretarea locuțiunilor prin prisma triadei coșeriene: (desemnare-
semnificație-sens) 59

Intertext și hypertext: studiu semiotico-lingvistic Specialitatea: 621.01 :
Autoref. tz. de doct. habilitat în filologie 333

- Interviu de revelion 224
- Introducere în lingvistică 278
- Investigații promițătoare 225
- Itinerar sociolingvistic 288
- Itinerar științific – itinerar de trăire sufletească 281
- „Itinerarele” profesorului de Bălți Silviu Berejan 49
- „... În Cubani sînt ...” 197
- Î**
- În împărăția viței-de-vie 210
- În loc de argument sau arta de a fericii și de a fi fericit : [Academicianul Silviu Berejan, omul, savantul, cetățeanul] 129
- În loc de argument sau Gheorghe Baciu – o fericită simbioză de ipostaze 271
- În loc de argument. Tinerețea matură a Prof. Valeriu Cabac 245 = Instead of an argument Professors Valeriu Cabac’s Adult Youth = En guise d’argument La jeunesse mûre du Prof. Valeriu Cabac 245 = Als Argument Die reife Jugendzeit des Professors Valeriu Cabac 245
- În loc de titlu, pentru Gheorghe Popa 348
- În ospăție la studenții ucraineni 217
- „În știință nu căutăm afirmarea noastră personală, ci întotdeauna numai adevărul obiectiv al lucrurilor de care ne ocupăm” 320
- Înaltă conștiință civică: [despre S. Berejan] 50
- Îndrumări metodice la efectuarea lucrării de control Nr. 3 la limba moldovenească: (Pentru studenții secț. prin corespondență) 24
- Însemnele „stilului” Gheorghe Popa 408
- Întîlnire cu veteranii 208
- L**
- La catedra de filologie și pedagogie ... a omeniei: [Omăgiu academicianului Silviu Berejan] 84
- La catedra de ... omenie 25
- La Mihăileni, pentru totdeauna 304
- La mulți ani, dle profesor: [I. Evtuşenco, prof. la catedra de limba și lit. română la 75 de ani] 239
- La relation identité nationale-intégrité européenne dans une approche cosérienne 118
- La revedere, Vilnius! 218
- Laudatio cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa dlui acad. Silviu Berejan 130
- Laudatio cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa dlui prof. Dumitru Irimia 131
- Lecțiile lui Coșeriu 319
- Lecțiile unui volum de lingvistică și filologie românească 148
- Legități intralingvistice privind apariția și evoluția unităților polilexicale

stabile 300
 Leniniana 199
 Lexicograful Gheorghe Popa: între teoria și practica lexicografică 409
 Lexicologia limbii române: prelegeri 280
 Limba este cheia fermecată cu care descui o țară și cunoști un popor. Școala de vară de la USB „Alec Russo” 377
 Limba română în contextul glotic european 137
 Limba română și posteritatea lui Eugeniu Coșeriu 193
 Limba și literatura română în spațiul etnocultural dacoromânesc și în diaspora 284
 Lingvistica arborescentă vs. lingvistica integrală 160
 Lingvistica în ierarhia „lingvisticilor” 78
 Lingvistica și „casa limbii” 51
 Lingvistul Gheorghe Popa investit în funcția de rector al Universității „Alec Russo” din Bălți 378
 Locuțiunea – frazeologismul – expresia: unele precizări terminologice 105
 Locuțiunea ca obiect al investigațiilor lingvistice 99
 Locuțiunea și expresia: termeni corelativi? 138
 Locuțiunea și frazeologismul: componența lor lexicală (privire de ansamblu) 91
 Locuțiunile – sursă de îmbogățire a vocabularului 6
 Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române 119
 Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române : Autoreferat al tz. de dr. habilitat în filologie 110
 Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române : Tz. de dr. habilitat în filologie 109
 Locuțiunile: economie sau redundanță? 71
 Locuțiunile verbale pronominale: structură și semnificație 308
 Lucrarea de control Nr. 1 la limba moldovenească și indicații metodice la efectuarea ei: (pentru studenții sect. fără frecvență a Facultății de pedagogie și metodică învăț. primar 26
M
 Magistrul 422
 Mai sunt la modă studiile superioare? 257
 Manifestări literare în Republica Moldova: [despre lucrările Conferinței internaționale „Filologia secolului al XXI-lea, Creativitate lingvală de la semn la text”] 394
 Mare descoperitor al bogăției limbii române 404
 Marele Eugeniu Coșeriu întors în satul pe care nu l-a părăsit niciodată 310
 Marele Eugeniu Coșeriu întors în satul pe care nu l-a părăsit niciodată 310
 Marele Eugeniu Coșeriu. Reper fundamental al lingvisticii moderne 313
 Mecanicul de cinema din Butești ...” 200

Mesajul rectorului = rector's message 250, 265
 Metodologia și etica cercetării : Suport didactic pentru orele de laborator:
 (studii superioare de masterat) 190
 „Mexico – 68” 201
 Mihăilenii – Centrul Universului sau sat sfințit de Dumnezeu 311
 Model de rectitudine și de etică științifică: [Academicianul Silviu Berejan:
 in memoriam] 132
 Motivația unităților polilexicale stabile în limba română : Autoref. tz. de
 doct. habilitat în filologie 340
 Mult stimată Doamnă Valentina Chitoroagă, Director general al Camerei
 Naționale a Cărții : [mesaj de felicitare cu prilejul aniversării a 55-a de la
 fondarea CNC] 261
 Mult stimat Eugen Lungu, știi oare că... 275
N
 Natura semantică a echivalentului analitic al adjectivului 27
 Ne mândrim 219
 Neologism și arhaism: sincronie și diacronie 149
 Neologismul în structura stilistică a limbii române actuale 289
 Nescrisele cărți ale acad. S. Berejan 52
 Nicolae Leahu : Biobibliografie 316
 Noi nu te-am uitat, Pavel Popovschi : In memoriam 248
 Nou rector la Universitatea „Alec Russo” din Bălți 395
 Noua Revistă Filologică – sau intrarea în competiție 296
 „Nu se poate ca noaptea să dureze la nesfârșit”: [Gh. Popa invitat al
 Clubului
 elitelor „Cronos”] 241
O
 O autentică „școală a gândului” 60
 O carte de certă valoare științifică 119
 O carte utilă pentru toți 3
 O fericită simbioză de ipostaze 272
 O lansare de carte pe potriva valorii ei 119
 O lucrare lexicografică de maximă importanță 74
 O nouă contribuție tipărită a Alexandriei 187
 O simbioză fericită a generozității și exigenței : [despre revista Semn] 266
 Oaspete zilnic 202
 Oaspeți din Letonia 226
 Observații asupra economiei lingvare: (cu privire la echivalentele
 locuționale ale cuvintelor) 38
 Observații asupra funcțiilor limbii: tezele ref. 39
 Observații pe marginea delocutivelor interjecționale 40
 Omagiu academicianului Silviu Berejan: culegere 85
 Omagiu bălțean unui savant de la Chișinău 103

Omagiu lingvistului care a îmbrățișat Universul 88
 Omul săptămînii: Gheorghe Popa 417
 On the necessity of compiling an associative dictionary of the romanian language 168
 Oralitatea în textul publicitar : Autoref. tz. de doct. habilitat în filologie 343
 „Orizontul semasiologic” al acad. Silviu Berejan 133
 Orizonturile unui interviu monografic: [despre Eugeniu Coșeriu] 61

P

Paradoxuri lingviale și lingvistice. 1. În loc de argument 100
 Paradoxuri lingviale și lingvistice. 2. Paradoxuri „grafice”101
 Particularitățile gramaticale ale locuțiunilor ajutătoare 139
 Particularitățile gramaticale ale locuțiunilor substantivale (preponderent, în raport cu cele ale frazeologismelor) 111
 Pe marginea unei plachete 1
 Pe poteca turistică 203
 Permanenta „nevoie de Coșeriu” 120
 Pleonasmul ca fapt al vorbirii și obiect al cercetării: [în loc de predislovie] 144
 Popa Gheorghe, doctor habilitat, profesor 396
 Popa l-a învins pe Plohotniuc la Universitatea din Bălți 369
 Posibilități doar sînt 234
 Posibilitățile de prognozare a unităților glotice (cu referire la locuțiuni) 86
 Practicum la introducere în lingvistică 36
 Prefață 297
 Prefață. Pentru un Dicționar asociativ al limbii române 177
 Prefață: [cuvînt-înainte la cartea cu același titlu semnată de Inga Druță] 121
 Preferințe 227
 Pregătirea lingvistică universitară: între deziderat și praxis 92
 Prezentarea tezei de doctor habilitat în filologie „Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române” de Gheorghe Popa 110
 Prezență coșeriană într-o ediție omagială 88, 283
 Prezență coșeriană într-o ediție omagială 88
 Prilej aniversar : [Gheorghe Popa, rectorul USARB la 65 de ani] 405
 Profesor universitar, doctor Gheorghe Popa, șef de catedră = Associate Professor, PhD Gheorghe Popa, Head of the Chair 360
 Probleme de lexicologie și lexicografie în lucrările cercetătorului Vasile Bahnaru 317
 Profesorul Gheorghe Popa la 60 de ani 397
 Profesorul Gheorghe Popa la vîrsta împlinirilor 398
 Profesorul Gheorghe Popa sau lingvistica, știința cea mai ordonată : Omagiu la 60 de ani : Expoziție [online] 399

- Profesorul Gheorghe Popa sau Lingvistica, știința cea mai ordonată 349
- Profesorul, savantul și omul Gheorghe Popa la ceas aniversar 410
- Proiectul „CoșeriuTube” de la Universitatea din Zürich: Interviuri despre Eugeniu Coșeriu cu ocazia centenarului 318
- Programa examenului de doctorat la Specialitatea 10.02.-01 – Limba Română 150
- Propunerea Ministerului Educației ar putea duce la abandonul studiilor 254
- Publicații științifice ale universitarilor bălțeni : Bibliografie selectivă 2000-2005 363
- Pulsul facultății 211
- Q**
- Quo vadis, orthographia? 151
- R**
- Raport privind activitatea Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova în anul 2007 292
- Răspuns la ancheta „Revistei de lingvistică și știință literară” 62
- Reabilitarea cărților proscrise 29
- „... Recent la școala medie ...” 204
- [Recenzie] 7, 22, 23, 28, 46, 53, 93, 94, 122, 301
- Rector – Universitatea de Stat „Alec Russo din Bălți”: [Gheorghe Popa: Curriculum vitae] 305
- Rectorul Gheorghe Popa la 60 de ani sau Dragă Ghiță! 400
- Redutabilul profesor de Bălți - academicianul Silviu Berejan 123
- Reflexe ale unor idei lingvistice la Grigore Vieru 47
- Refugiatul în limba română”, academicianul Silviu Berejan 188
- Relația dintre limbă și cultură (cu referire la semnificația simbolică) 186
- Remanențe ale trecutului în studiul și funcționarea limbii române în postcomunism 189
- Revenire la izvoare 237
- Revista revistelor. SEMN-ul Redivivus! 279
- Revoluția are început – revoluția n-are sfârșit... 344
- Rezerve pentru sporirea eficienței la predarea disciplinelor lingvistice în învățământul superior 18
- Rolul eufemismelor în limbajul actual 173
- Rolul locuțiunilor în formarea noilor unități lexicale. Spec.10.02.01 – Limba română : Autoref. tz. de dr. în filologie 327
- S**
- Savant prin destin: Profesorul Gheorghe Popa – 60 de ani de la naștere [expoziție tematică] 401
- Savantul care a slujit idei și destine 183
- Semantica locuțiunilor (în raport cu cea a corelativelor) 124
- Semantica locuțiunilor (unele aspecte generale) 112

- Semicentenarul unui lingvist apreciat 350
- Semnale ale prieteniei 220
- Senatul Universității 361
- Silviu Berejan: 75 ani. Schiță omagială 87
- Silviu Berejan și ființa limbii: implicații și explicații 134
- Silviu Berejan și Grigore Vieru: similitudini de viziune asupra limbajului și a limbii române 152
- Sinonimia frazeologică în limba română din perspectiva lingvisticii integrale 291
- Specificul cultural al scuzei românești 178
- Spre o nouă măsură: [după primul an de „rectorie”] 255
- Stipendiații leniniști: Gheorghe Popa 345
- Studentii lucrează ... la fabrici și pe ogoare 228
- Studiu asupra îmbinărilor de cuvinte în limba română. Autoref. al tezei de dr. habilitat în filol. 339
- Sveiki atvykę! 215
- Ș**
- 70 de ani de parteneriat în procesul educațional 413
- Școală a gândului: Teoreme lingvistice 276
- Ședința de omagiere „I. Evtuşenco la 80 de ani”: cronică 54
- Și totuși quo vadis? 41
- Și-al nostru Gheorghe Prini 246
- T**
- Terminologia medicală în limba română: evoluție și tendințe : Autoref. tz. de doct. habilitat în filologie 342
- Texte: [Limba română vorbită în Moldova istorică] 72
- Tipurile de relații semantice dintre locuțiunile adjectivale și corelativale lor 8
- Trei ore prin cămine 235
- Tribut adus lui Eugeniu Coșeriu: [prezentarea Conceptului coșerian de creativitate susținut de Gheorghe Popa] 402
- U**
- „Uimitor pentru un om din Estul Europei este că americanii cred ca într-un miracol... în supremația legii” 256
- Ultima practică pedagogică 229
- Un agent al cunoașterii lingvistice și literare 298
- Un conațional nepereche în lumea științifică: [Eugeniu Coșeriu] 48
- Un cuvânt despre Cel care a fost „al lumii întregi” 179
- Un eveniment remarcabil la Bălți: [Colocviul Internațional „Filologia secolului XXI”, consacrată celor 80 de ani de la nașterea lingvistului Eugeniu Coșeriu] 79
- Un filolog cu conștiința misiunii de profesor universitar : [despre Eliza Botezatu] 169

Un gram de cunoștințe – un pud de muncă: dialog cu Gheorghe Popa, student la anul IV, filologie 230

Un ideal care e mereu valabil, iar în cazul nostru are valoarea unui imperativ: reîntronarea cultului cărții 267

Un ingredient al succesului particular: prestigiul instituției 251

„Un lingvist pentru secolul XXI” Materiale ale Colocviului Internațional „Filologia sec. XXI” organizat cu prilejul a 80 de ani din ziua nașterii Prof. Eugeniu Coșeriu (Bălți, 18-19 mai 2001) 88

„Un lingvist pentru secolul XXI”: Eugeniu Coșeriu. Omagiu lingvistului care a îmbrățișat Universul 88

Un manual de sintaxă mult așteptat 4

Un nume adunat într-o carte 103, 286

Un om născut învățător 238

Un omagiu pentru Eugeniu Coșeriu 88

Un profesor între profesori 351

Un spirit educat să ducă lucrurile la bun sfârșit 403

Un valoros studiu de lexicologie și lexicografie 135

Un vis cât o viață sau o viață de vis : [Galaction Verebceanu – 70 de ani de la naștere] 191

Unele aprecieri asupra lingvisticii și a obiectului ei de studiu 63

Unele reflecții lingvistice ale lui Alecu Russo 156

Unicul în Moldova: [despre teatrul stud. de la Fac. Limbi străine a IPSB „Alecu Russo”] 212

Unitatea în diversitate a lingvisticii 95

Unități frazeologice „condimentate”: studiu comparativ în limbile germană și română 326

Universitatea „Alecu Russo” din Bălți are un nou rector 380

Universitatea de Stat „Alecu Russo” – 65 de ani de instruire și cercetare În Nordul Moldovei (1945-2010) : ind. bibliogr. 379

Universitatea de Stat „Alecu Russo” – 70 ani : indice bibliografic (1945-2015) 414

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți. Analele științifice ale Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți. T. 18, fasc. b. Filologie 42

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți. Analele științifice ale Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți. Serie nouă. T. 19, fasc. b. Filologie, Limbi și Literaturi Străine 80

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți : Gheorghe Popa rector, doctor habilitat 406

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți. Timpuri noi, abordări noi 268

Universul din scoică 102

USB „Alecu Russo” pășește spre o nouă etapă de afirmare 381

USB are rector nou 382

Utilitatea comentariilor istorice la lecțiile de limbă maternă 9

V

Valențe și structuri mitologice în studiul textului „La țigănci” de Mircea Eliade 153

Valențele Dicționarului... lui V. Guțu 67

Valențele unei monografii a satului 247

Valoarea terapeutică a cuvântului 411

Variabilitatea diafazică în cadrul unor serii stilistico-istorice 154, 299

Variabilitatea diafazică în cadrul unor serii stilistico-istorice. Spec. 10.02.01

– Limba română : Autoref. tz. de dr. în filologie 330

Venerație 231

Verbele tranzitive în limba română : Autoref. al tezei de dr. în filologie 336

Viziunea despre locuțiuni a lingvistului Gheorghe Popa 412

Viziunea lingvală asupra lumii din perspectivă coșeriană 161

Viziunea „locuțională” a lui Ch. Bally și a lui V. V. Vinogradov 113

Vîrsta: experiență și realizări: [USARB la 70 de ani] 269

A

A у нас снова праздник! 387

Б

Бельцкий Государственный Университет. Новое время, новые подходы 270

Бельцкому государственному университету им. Алеку Руссо исполнилось 65 лет 252

В

В БГУ новый ректор! 370

Видный ученый, яркая личность, надежный наставник и друг 352

Г

Горжусь своим питомцем! 353

Е

Единство в разнообразии при интерпретации языковых и/ или лингвистических явлений 170

Е. Кошеру: «Глупостей всегда больше, чем толковых вещей» 64

Еужениу Кошеру: жизненный путь и признание 157

З

Замечания о семантико-функциональном статусе предлога (на основе аналитических эквивалентов имени прилагательного) 17

Л

Лингвистическая концепция Еуджена Кошеру (общие принципы) 162

М

Место в вузе – достойным 236

Н

Некоторые замечания по поводу структурных типов аналитических эквивалентов имени прилагательного 19

Некоторые семасиологические взгляды акад. С. Бережана 181

Номинация именным словосочетанием в современном молдавском языке и отражение данного процесса в словарях 334

О

О понятии аналитического эквивалента имени прилагательного 5

О понятии аналитического эквивалента слова 15

О содержании понятия аналитического эквивалента слова 30

Обзор журнала «Русский язык в молдавской школе» 277

П

Перевод имен прилагательных 16

Проблема аналитических эквивалентов слов как предмет лингвистических исследований 10

Профессор Георге Попа принимает поздравления 366

Профессор Георгий Попа избран ректором Бельцкого университета 371

Р

Ректор БГУ утвержден правительством 383

Ректором Бельцкого Госуниверситета утвержден Георгий Попа 384

С

Структурно-семантический и функциональный статус аналитических эквивалентов имени прилагательного в современном молдавском языке: Дис. ... канд. филол. наук 11

Структурно-семантический и функциональный статус аналитических эквивалентов имени прилагательного в современном молдавском языке : Автореф. дис. ... канд. филол. наук 12

У

«Учебный год только начинается и у нас много планов...» 385

C. Publicații în serie

A

Accent provincial: săptămînal regional liber al municipiului Bălți 37*, 43*, 79, 81, 209*, 246, 346

Akademios: revistă de știință, inovare, cultură și artă a Academiei de Științe a Moldovei 7*, 152, 167*, 188, 193, 389

B

Basarabia: revistă a scriitorilor din Moldova 36*, 67, 210*, 279

Biblio Polis: revistă de biblioteconomie și științe ale informării a Bibliotecii Municipale „B. P. Hașdeu” 103, 214*

Buletinul Institutului de Lingvistică a Academiei de Științe a Moldovei 105, 111, 139

C

Confluente bibliologice: revistă de biblioteconomie și științe ale informării a Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți 103, 119, 123, 213*, 296

Crezul 48

Cronos 215*

Cugetul: revistă de istorie și cultură 45, 88, 211*, 283

Cultura: săptămînal politic-social, pedagogic, cultural-literar 211, 221

Curierul de nord: săptămînal al Primăriei municipiului Bălți 37*, 48, 49, 58, 204*

Curierul românesc: revistă a românilor de pretutindeni (București) 102

D

Dacia literară: revistă literară (Iași) 7*, 43, 204*

F

Făclia: săptămînal de informare, opinie și cultură pedagogică 71*, 74, 127, 150*, 167, 169, 176*, 180*, 218*, 244, 248, 249, 273-275, 364, 376, 381, 404, 405, 416

Flux: cotidian național 45*, 88, 348

I

Intercultural communications/ Межкультурные коммуникации (Tbilisi) 7*, 18*, 63*, (77*)

Intertext: revistă științifică a Universității Libere Internaționale din Moldova 110, 158, 185*

Jurnal de Chișinău: săptămînal independent 55*, 88, 102

Î

Învățămîntul public: Organ al Ministerului învățămîntului public al RSS Moldovenești 6, 13, 14, 29, 204*

Învățătorul Sovietic: revistă lunară a Ministerului învățămîntului a RSS Moldovenești 2, 8

Jurnal de Chișinău: săptămînal independent 36*, 88, 102, 298, 369, 375,

L

Lecturi filologice: revistă științifică a Universității Libere Internaționale din Moldova 112

Limba română: revistă de știință și cultură filologică 7*, 36*, 44, 50, 56, 62*, 77, 87, 119, 120, 132, 192, 195*, 204*, 205*, 210*-212*, 221*, 281, 282, 284, 287, 318, 320, 321, 324, 325

Limba și literatura moldovenească: revistă filologică 5, 7, 18, 22, 28, 36*, 277

Literatura și Arta: publicație de limba română 25, 33*, 36*, 38*, 42*, 48*, 53*, 55*, 57*, 65*, 70*, 74, 88, 115, 119, 136, 165*, 179*, 180, 183, 189*, 192, 209*, 218*, 219*, 239, 246, 247, 264, 272, 304, 347, 350, 362, 368, 398, 400, 426

Lumina 217*

M

Magazin bibliologic: revistă științifică și bibliopraxiologică 359

Metaliteratură: revistă științifică a Institutului de Literatură și Folclor al AȘM și a Facultății de Filologie a Universității de Stat „Ion Creangă” 116

Moldova Socialistă: Organ al CC al PC al RM 23, 237, 238

Moldova Suverană 37*

Monitorul Oficial al Republicii Moldova: Agenția informațională de Stat „Moldpress” 373

N

Nota bene: revistă de cultură a studenților (Bălți) 387

Noua Revistă Filologică: revistă de știință, cultură și civilizație (Bălți) 7*, 18*, (63), 145, 148, 156, 205*, 217*

NoviXPress (Bacău) 394, 402

O

Observator cultural 284

P

Pedagogul: Organul biroului de partid, rectoratului, comitetelor comsomolist și sindical al Institutului Pedagogic din Bălți 1, 209, 210, 213, 214, 216-220, 222-235, 345

Pedagogul sovietic: revistă lunară a Ministerului învățământului și Ministerului învățământului superior și mediu de specialitate a RSS Moldovenești 20, 30* 166*

Philologia: revistă de lingvistică și știință literară 18*, 77*, 178, 187, 189, 191, 192, 301, 317, 326, 427

Philologica Jassyensia 192, 195, 305

Plai bălțean: publicație periodică a Consiliului raional (Bălți) 47*, 212*, 351

Poezia: revistă de cultură și poetică (Iași) 214*

Porto Franco: revistă de cultură (Galați) 102

R

Revista Camerei Naționale a Cărți = National Book Chamber's Journal 261

Revistă de lingvistică și știință literară a Academiei de Științe a Moldovei, Institutului de Lingvistică al AȘM, Institutului de Literatură și Folclor 7*, 36*, 46, 47, 52-56, 62, 63, 74, 93-95, 103, 106, 114, 119, 133, 135, 184*, 192*, 204*, 205*, 209*, 214*, 285, 286

România literară 213*

S

Șcînteia leninistă: revistă pentru copii 197-208

Semn: revistă literară (Bălți) 7*, 18*, 36*, 37*, 41, 51, 57, 60, 61, 68, 70, 76, 77*, (81), 82, 89, 90, 100, 101, 118*, 126*, 129*, (140*), 204*, 240, (266)

Sintagmele: revistă a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți (13*), 67*, 148*, 155*, 160*, 219*, 251, 255, 256, 259, 260, 262, 263, 266, 267, 269, 403

Sud-Est 218*

T

Tarybinis Pedagogas (Vilnius) 215

Timpul: cotidian național 72*, 88, 135*, 156*, 210*, 214*, 241, 254, 258, 365, 417, 422

Tinerimea Moldovei: ziar al Comitetului Central al Comsomolului din Moldova 3, 4, 9, 212, 223, 344

Ț

Țara: publicație de informație și analiză 35*, 77, 204*, 349

V

Viața românească 192

Vocea Bălțiului (Bălți) (193*), 194*, 247, 374, 382

Z

Ziarul Lumina: cotidianul Patriarhiei Române (Iași) 302

Žmogus ir Žodis Didaktinė lingvistika Mdmokslo darbai/Man and the word. Didactic Linguistics Research papers (Vilnius) 7*, 170

Г

Голос Бэлць: газета муниципального совета (Bălți) 37*, 51*, 64, 352, 353, 366, 371

К

Коммунист: Орган Бельцкого горкома КП (Bălți) 236

М

Маклер: газета объявлений (Bălți) 144*, 384, 385

Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства 122

Молдавские ведомости: все новости о Молдове и Мире 149*, 252

Р

Русский язык в молдавской школе: учебно-методический журнал

Министерства народного образования Молдавской ССР 16, 36*

С

Спрос. Предложение: независимая газета (Bălți) 268, 270, 370, 383

Bun de tipar 22. 12. 2022. Garnitura Times New Roman. Comanda nr. 191. Tiraj 100.
Tipografia Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. mun. Bălți, str. Pușkin, 38

„E în afara oricărui dubiu că, la ora actuală, nu există vreo știință mai arbores-centă decît lingvistica, după cum nu există, în același timp, vreo știință mai ordonată, chiar și mai exactă, decît lingvistica (la acest capitol, ea depășește, în multe privințe, chiar științele exacte)”.

„În cazul limbajului uman, avem de a face cu o realitate pluriformă și polifuncțională, care – concepută ca un tot întreg – poate și trebuie fragmentată nemilos, dacă intenția cercetătorului e de a înțelege profund acest întreg. Drept rezultat al unei asemenea fragmentări, te convingi de posibilitatea secționării de mai departe a unui fapt de limbă (respectiv, a unei probleme) deja fragmentat (respectiv, fragmentate). E o sarcină surmontabilă numai dacă vom face, în termeni coșerieni, nu lingvistică «pentru gospodine», «pentru popor», «după gustul publicului», ci lingvistică pur și simplu”.

„Trebuie să luăm în calcul faptul că un cuvînt se prezintă ca un «sihastru», ca un «venetic» doar în corpusul unei lucrări lexicografice (adică în limbă), dar în realitate (adică în vorbire) el tinde pe toate căile să stabilească legături de «rudenie» cu cele mai îndepărtate cuvinte care fac parte atît din aceeași familie, cît și din familii diferite. Drept consecință firească a «sociabilității» lui, cuvîntul nu este scutit de riscul de a greși cu «rudele»”.

„Menționăm că segmentarea și extinderea, la nivel epistemologic, a limbajului, evidențiindu-se, drept consecință, diverse discipline, ramificații și subdiviziuni, nu afectează caracterul unitar nici al lingvisticii, nici al obiectului ei de studiu, ci, dimpotrivă, contribuie, de pe pozițiile diferitor științe (lingvistică, matematică, filozofie, psihologie, neurologie, sociologie etc.), la schițarea (care nu va fi niciodată definitivă) a frontierelor limbajului și, totodată, la integrarea (care, de asemenea, e un proces continuu) a cunoștințelor despre fenomen”.

„Limba a apărut și funcționează nu pentru a-și satisface propriile ei necesități, ci pentru a oferi *posibilități* ca «altcineva» să-și presteze propriul «hatîr» și deci «generozitatea» limbii în acest sens pornește nu de la ea însăși, dar de la fiecare vorbitor în parte”.

Gheorghe POPA